

**T.C.
MARMARA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
İŞLETME ANABİLİM DALI
KOOPERATİFÇİLİK BİLİM DALI**

**İNŞAATI GERÇEKLEŞTİKTEN SONRA YAPI
KOOPERATİFLERİNİN HUKUKİ STATÜSÜNÜN
BELİRLENMESİ VE UYGULAMASI**

Yüksek Lisans Tezi

ERCÜMENT DEMİRKOL

İstanbul, 2010

**T.C.
MARMARA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
İSLETME ANABİLİM DALI
KOOPERATİFÇİLİK BİLİM DALI**

**İNŞAATI GERÇEKLEŞTİKTEN SONRA YAPI
KOOPERATİFLERİNİN HUKUKİ STATÜSÜNÜN
BELİRLENMESİ VE UYGULAMASI**

Yüksek Lisans Tezi

ERCÜMENT DEMİRKOL

Danışman: PROF. DR. HANİFİ AYBOĞA

İstanbul, 2010

Marmara Üniversitesi
Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğü

Tez Onay Belgesi

İŞLETME Anabilim Dalı KOOPERATİFÇİLİK Bilim Dalı Yüksek Lisans
öğrencisi ERCÜMENT DEMİRKOL'ın İNŞAATI GERÇEKLEŞTİRDİKTEN
SONRA YAPI KOOPERATİFLERİNİN HUKUKİ STATÜSÜNÜN BELİRLENMESİ VE
UYGULANMASI adlı tez çalışması, Enstitümüz Yönetim Kurulunun 01.03.2010 tarih ve
2010-3/27 sayılı kararıyla ile oluşturulan jüri tarafından oy birliği / oy çokluğu ile Yüksek
Lisans Tezi olarak kabul edilmiştir.

Öğretim Üyesi Adı Soyadı

İmzası

Tez Savunma Tarihi : 06.07.2010

1) Tez Danışmanı : PROF. DR. HANİFİ AYBOĞA

2) Jüri Üyesi : PROF. DR. OSMAN ALTUĞ

3) Jüri Üyesi : PROF. DR. GÜRBÜZ GÖKÇEN

(Handwritten signatures of the jury members)

GENEL BİLGİLER

İsim ve Soyadı	: Ercüment DEMİRKOL
Anabilim Dalı	: İşletme
Programı	: Kooperatifçilik
Tez Danışmanı	: Prof. Dr. Hanifi AYBOĞA
Tez Türü ve Tarihi	: Yüksek Lisans -Temmuz 2010
Anahtar Kelimeler	: İnşaatı Gerçekleştikten Sonra Yapı Kooperatiflerinin Hukuki Statüsünün Belirlenmesi Ve Uygulaması

ÖZET

Yapı Kooperatifleri, ortaklarını gayrimenkul sahibi yapmak için kurulmaktadır. Amaç gerçekleştikten sonra yapı kooperatiflerinin hukuki statüsü sonra ermektedir. Fakat sitenin yönetilebilmesi ya da mevcut değerlendirilebilir nitelikteki maddi değerlerin tasarruf ve yönetimine ilişkin olarak hukuki statüsünün ve amacının değiştirilmesi gerekmektedir. Çalışmada bu konuda öneri ve uygulama yer almaktadır.

Türkiye de yapılmakta olan yapı kooperatiflerinin amaca ulaştıktan sonra kooperatif üyelerinin mağduriyetlerini doğmasını önlemek amacı ile böyle bir çalışmaya ihtiyaç olduğu düşüncesi haiz olmuştur.

Yapılan kaynak taramaları ve saha araştırmaları neticesinde inşaatı tamamlanan yapı kooperatiflerinin hukuki statüsünün belirlenmesinde izlenecek yol kendi şartları içerisinde değerlendirilerek sonuca ulaşılması yönündedir.

Gerekli sosyal tesisleri bulunan büyük işyeri kooperatiflerinin fesh olarak site yönetim planına göre yönetimini ve hizmetini gerçekleştirmesi zor ve yetersiz olacağından, bu kooperatiflerin işletme kooperatifine dönüşerek faaliyet göstermesi daha uygun düşmektedir. Bununla birlikte yönetimden ziyade ticari bir takım düşünceler ve planlamalar öncelikte ise, anonim şirket olarak faaliyet gösterilmesi, ya da işletme kooperatifi yönetiminin yanında ayrıca bir anonim şirket kurulması uygun düşmektedir. Küçük kooperatiflerde ise, özellikle tek parsel üzerinde yapılaşan ve işyeri yada konut sayısı az olan, sosyal tesisleri bulunmayan kooperatiflerin fesh edilerek site yönetimine geçmesi uygun görülmektedir.

GENERAL KNOWLEDGE

Name and Surname : Ercüment DEMİRKOL
Field : Business
Programme : Cooperative
Supervisor : Prof.Dr.Hanifi AYBOĞA
Degree Awarded and Date : Master-July 2010
Keywords :LEGAL STATUS OF BUILDING COOPERATIVES

ABSTRACT

DESIGNATION AND IMPLEMENTATION OF LEGAL STATUS OF BUILDING COOPERATIVES AFTER CONSTRUCTION

Building cooperatives are founded to make their associates possess immovables. After the realization of the goal, the legal status of the building societies expires. But the legal status and the objective should be changed in order to manage and administrate both the building site and existing appraisable property values. In this study, there are suggestions and implementations about the subject.

Such kind of studies are highly needed in Turkey to protect the society members against grievances after the construction.

The literature and field researches show that the itinerary of the determination of legal status should be evaluated in thier own terms.

Big bussiness cooperatives that have required leisure centers are hard to manage according to building site management plan after the abolishment of the status, so it's more appropriate to make these cooperatives operate as cooperative enterprises. However, if commercial concerns and plannings are in the foreground rather than the management, it is suggested to operate as joint stock company, or establish a corporation next to the management of the bussiness cooperative.

If the building society is smaller –on just one parcel, having few shops or estates, having no leisure centers, it is suggested to abolish the legal status and transfer it to the site management.

İÇİNDEKİLER

İÇİNDEKİLER	iv
KISALTMALAR.....	vii
BİRİNCİ BÖLÜM.....	1
1.GİRİŞ.....	1
İKİNCİ BÖLÜM.....	2
GENEL BİLGİ	2
2. KOOPERATİFLER HAKKINDA GENEL BİLGİ.....	2
2.1 KOOPERATİF TANIMI	2
2.2 KOOPERATİFİN ÖNEMİ VE AMACI.....	3
2.3 KOOPERATİFÇİLİK İLKELERİ.....	3
2.4 KOOPERATİF TÜRLERİ	8
2.5 KOOPERATİFLERİN ÖZELLİKLERİ.....	9
2.6 DÜNYADA KOOPERATİFÇİLİĞİN GELİŞİMİ	12
2.6.1 Kooperatifçilik Hareketinin Ortaya Çıkışı Ve Gelişimi.....	12
2.6.2 Eski Çağlarda Ortaklaşa Davranışlar	14
2.6.3 Tüccar Birlikleri (Gildler) ve Hansalar	17
2.7 DÜNYADA KOOPERATİFÇİLİĞİN GELİŞİMİ	17
2.6.4 Korporasyonlar	18
2.6.5 Sanayi Dönemi.....	19
2.6.6 Modern Kooperatifçilik Düşünce Ekolleri	21
2.6.7 Modern Kooperatifçiliğe Doğru	23
2.7. MODERN KOOPERATİFÇİLİĞİNİN ORTAYA ÇIKIŞI	24
2.7.1 İngiltere’de Kooperatifçilik Hareketinin Ortaya Çıkışı	24
2.7.2 Fransa’da Kooperatifçilik Hareketinin Ortaya Çıkışı	31
2.7.3 Almanya’da Kooperatifçilik Hareketinin Ortaya Çıkışı	35
2.7.4 İsrail’de Kooperatifçilik Hareketinin Ortaya Çıkışı	37
2.7.5 Rusya’da Kooperatifçilik Hareketlerinin Ortaya Çıkışı.....	42
2.7.6 Diğer Ülkelerde Kooperatifçilik Hareketleri.....	44
2.7.7 Türkiye’de Kooperatifçilik Hareketleri	46
ÜÇÜNCÜ BÖLÜM	60
YAPI KOOPERATİFLERİ HAKKINDA GENEL BİLGİ.....	60
3. YAPI KOOPERATİFLERİ	60

3.1. KOOERATİFÇİLİK İLKELERİ BAKIMINDAN YAPI KOOPERATİFLERİ VE YAPI KOOPERATİFLERİNİN AMACI.....	60
3.1.1. Yapı Kooperatiflerinin Sınıflandırılması.....	61
3.1.2. Yapı Kooperatiflerinin Organları ve İşleyişi.....	62
DÖRDÜNCÜ BÖLÜM.....	67
YAPI KOOPERATİFLERİN AMACA ULAŞMASI.....	67
4. AMACA ULAŞAN YAPI KOOPERATİFLERİN HUKUKİ SÜRECİ , DAĞILMA-TASFİYE-TÜR DEĞİŞİKLİĞİ	67
4.1 YAPI KOOPERATİFLERİNİN DAĞILMA NEDENLERİ	67
4.1.1 Ana Sözleşme Gereğince.....	67
4.1.2 Genel Kurul Kararıyla.....	67
4.1.3 İflasın Açıklanmasıyla.....	68
4.1.4 Mahkeme Kararıyla.....	68
4.1.5 Kooperatifin Diğer Bir Kooperatifle Birleşmesi veya Devralınması	68
4.1.6 Üç Yıl Olağan Genel Kurul Toplantısının Yapılmaması.....	69
4.2 KOOERATİFLERDE HUKUKSAL DAYANAĞA GÖRE TASFİYE	69
4.2.1 Kooperatiflerin İflas Hükümlerine Göre Tasfiyesi.....	69
4.2.2 Kooperatiflerde Türk Ticaret Kanunu Hükümlerine Göre Tasfiye	70
4.3 KOOERATİFLERDE TASFİYE SÜRECİ	71
4.3.1 Tasfiye Kararının Alınması	71
4.3.2 Dağılmanın Tescil ve İlanı	72
4.3.3 Tasfiyenin, Kooperatiflerin Organlarının Görev ve Yetkilerine Etkisi	73
4.3.4 Kooperatiflerin Tüzel Kişiliği Üzerindeki Etkisi.....	73
4.3.5 Genel Kurulun Görev ve Yetkilerine Etkisi	74
4.3.6 Yönetim Kurulunun Görev ve Yetkilerine Etkisi.....	75
4.3.7 Denetçiler Kurulunun Görev ve Yetkilerine Etkisi	76
4.3.8 Tasfiyenin Ortaların Haklarına Etkisi	76
4.4 TASFİYE İŞLEMİNİN GERÇEKLEŞTİRİLMESİ.....	77
4.4.1 Tasfiye İşleminin Gerçekleşme Aşamaları.....	77
4.4.2 Tasfiyenin Gerçekleşmesinden Sonra Yapılacak İşlemler.....	89
4.4.3 Tasfiye Sonucu Durum Ve Tasfiyenin Etkileri	91
4.5 YAPI KOOPERATİFLERİNİN İŞLETME KOOPERATİFİ OLARAK AMAÇ VE TÜR DEĞİŞİKLİĞİNDE YAPILACAK İŞ VE İŞLEMLER.....	94
4.5.1 Yapı Kooperatifinin İşletme Kooperatifine Dönüştürülmesi	96
4.6 ANONİM ŞİRKET	97

4.6.1 Sanayi ve Ticaret Bakanlığının kooperatiflerin anonim şirket olarak nev'i değiştirmesinde yerine getirilmesini istediği iş ve işlemler:	100
5. SONUÇ	114
EKLER.....	116
KAYNAKÇA.....	180

KISALTMALAR

<i>AATUHK</i>	Amme Alacakları Tahsil Usulü Hakkında Kanun
<i>CD.</i>	Ceza Dairesi
<i>E.</i>	Esas
<i>f</i>	Fıkra
<i>HD.</i>	Hukuk Dairesi
<i>ICA</i>	Uluslar arası Kooperatifler Birliği
<i>ILO</i>	Uluslar arası Çalışma Bürosu'na
<i>İİK</i>	İcra ve İflas Kanunu
<i>K.</i>	Karar
<i>KK</i>	Kooperatifler Kanunu
<i>KVK</i>	Kurumlar Vergisi Kanunu
<i>m.</i>	Madde
<i>STBG</i>	Sanayi ve Ticaret Bakanlığı Görüşü (STBG)
<i>s.</i>	Sayfa
<i>S.S.</i>	Sınırlı Sorumlu
<i>TD.</i>	Ticaret Dairesi
<i>TTK</i>	Türk Ticaret Kanunu
<i>TCK</i>	Türk Ceza Kanunu
<i>VUK</i>	Vergi Usul Kanunu

BİRİNCİ BÖLÜM

1.GİRİŞ

Yapı Kooperatifleri, ortaklarını gayrimenkul sahibi yapmak için kurulmaktadır. Amaç gerçekleştikten sonra yapı kooperatiflerinin hukuki statüsü sonra ermektedir. Fakat sitenin yönetilebilmesi ya da mevcut değerlendirilebilir nitelikteki maddi değerlerin tasarruf ve yönetimine ilişkin olarak hukuki statüsünün ve amacının değiştirilmesi gerekmektedir. Çalışmada bu konuda öneri ve uygulama yer almaktadır.

Türkiye de yapılmakta olan yapı kooperatiflerinin amaca ulaştıktan sonra kooperatif üyelerinin mağduriyetlerini doğmasını önlemek amacı ile böyle bir çalışmaya ihtiyaç olduğu düşüncesi haiz olmuştur.

Çalışmanın ikinci bölümünde kooperatifler hakkında genel bilgi verilmiş olup, kooperatif tanımı, kooperatifçilik ilkeleri, türleri, özellikleri kooperatifçiliğin gelişim süreci anlatılmıştır.

Çalışmanın üçüncü bölümünde yapı kooperatifleri konut yapı kooperatifleri değerlendirilmesi, sınıflandırılması, organları ve işleyişleri hakkında genel bilgi verilmiştir.

Çalışmanın dördüncü bölümünde amaca ulaşan yapı kooperatiflerinin hukuki süreç çerçevesinde tür değişikliği sebep ve yöntemleri anlatılmıştır.

İKİNCİ BÖLÜM

GENEL BİLGİ

2. KOOPERATİFLER HAKKINDA GENEL BİLGİ

2.1 KOOPERATİF TANIMI

Kooperatifçilik kelimesi Latince “cooperatio” kelimesinden türetilmiştir. “Cooperatio” Latince işbirliği ve bunun fiili olan “cooperari” kelimeside işbirliği etmek anlamındadır. Kooperatifçilik ya da kooperasyon (co-operation) geniş anlamda büyük bir kitlenin aradığı bir sonuca ulaşmak için ortaklaşa gösterilen bir faaliyette gayret ve olanakları birleştirmek, bir araya toplamak (koordine etmek) ve ahenkleştirmek demektir.¹

Uluslararası Kooperatifler Birliğinin tanımına göre ise, Kooperatif; gönüllü olarak bir araya gelen kişilerin, ekonomik, sosyal ve kültürel gereksinimlerini ve isteklerini birlikte karşılamak için demokratik biçimde kendi kendini yöneten ve denetleyen bir girişimdir.²

Tüzel kişiliği haiz olmak üzere ortaklarının belirli ekonomik menfaatlerini ve özellikle meslek ve geçimlerine ait ihtiyaçlarını karşılıklı yardım, dayanışma ve kefalet suretiyle sağlayıp korumak amacıyla gerçek ve kamu tüzel kişileri ile özel idareler, belediyeler, köyler, cemiyetler ve dernekler tarafından kurulan değişir ortaklı ve değişir sermayeli teşekküllere kooperatif denir.³

Her işletmenin bir kişiliği çalışmanın gayenin temel ilkesi olarak hukuki yapısında görülmektedir. Bu yönüyle kooperatifler ortak amaca yönelmiş kurumlardır. Bu çerçevede kişisel yardım, kişisel sorumluluk, demokrasi, eşitlik ve dayanışmaya dayalı

¹ Ayhan Çıkın, Ali Rıza Karacan, Genel Kooperatifçilik, Ege Üniversitesi Ziraat Fakültesi Yayınları, İzmir-1994, s.1

² Esen Figen, Kooperatifler ve Ülkemizdeki durumu, Karınca Dergisi, Haziran 2003 sayı-798, s.12

³ Kooperatifler Kanunu, Madde.1

değerlere sahiptir. Kurucularının geleneğine göre kooperatif üyeleri, dürüstlük, açıklık, sosyal sorumluluk ve diğerlerini önemseme gibi etik değerlere sahiptir.⁴

Fındıkoğlu'nun yapmış olduğu tanım ile kooperatif daha açık olarak anlaşılabilir: "Üretim, kredi, tüketim ve konut temine gibi başlıca ekonomik ihtiyaçları sağlamak amacıyla kendi arzu ve iradeleriyle bir araya gelen, bu ihtiyaçları karşılamak için kendi ekonomik gayretleriyle bir işyeri ve işletme vücuda getiren insanların birleşme teşebbüsüne kooperatif denir."⁵

2.2 KOOPERATİFİN ÖNEMİ VE AMACI

Kooperatif kurma ve yönetme işidir. Birlikte iş yapma birlikte çalışma kısacası iş birliğidir. Kooperatifleşmenin temelinde yardım dayanışma duygusu ve iş başarma amacıyla insanlar çeşitli isimler altında zorlukları yenmek için bir araya gelmektedir.

2.3 KOOPERATİFÇİLİK İLKELERİ

İlk defa Rochdale öncüleri tarafından ortaya konan kooperatifçilik ilkeleri, küçük değişikliklerle 1937 yılında ICA (international Cooperative Alliance: Uluslar arası kooperatif birliği) tarafından kabul edilerek uluslar arası bir nitelik kazanmıştır.

1966 yılında ICA'nın 23. kongresinde ilkeler yeniden gözden geçirilerek gelişmeye uyum sağlamayı hedefleyen birbirini tamamlayıcı altı ilke belirlenmiştir.

Bunlar;

1-Serbest Giriş

2-Demokratik yönetim

⁴ Kooperatifler, www.aib.org.tr

⁵ Çıkın, Karacan, s.66

3-Risturn verilmesi

4-Kapitale sınırlı faiz

5- Kooperatif eğitimi

6- Kooperatifler arası işbirliği ilkesidir.

Kooperatifçilik ilkelerinde yapılan değişiklik sonucunda iki önemli gelişmenin ortaya çıktığı görülmektedir. Bunlar peşin satış ilkesinin kaldırıldığı ve kooperatifler arası işbirliği ilkesinin benimsenmesidir.⁶

Her ne kadar kooperatifler daha önceleri birçok ülkede üst örgütlenmesini tamamlamış durumda olsalar ise de, yeni durum kooperatiflerin dikey işbirliği içine girmelerini zorunlu kılmıştır. Böylece “peşin satış” gibi kapalı ve durağan bir yapı arz eden ilkenin fonksiyonu ortadan kalkmış, büyümeyi, bütünleşmeyi ve ölçek artışını sağlamayı ifade eden “kooperatifler arası işbirliği” ilkesi bu kongrede yeni ve önemli bir ilke olarak kabul edilmiştir.⁷

20–23 Eylül 1995 tarihleri arasında İngiltere’nin Manchester şehrinde yapılan ICA’nın 31. kongresinde kooperatifçilik ilkeleri tartışılarak yeniden şekillenmiştir. Uygulamaya yardımcı olmak içinde 7 ilke tespit edilmiştir. Bunlar:

1. Gönüllü ve Açık Üyelik:

Kooperatife giriş gönüllü olması gerektiğini ifade eden bu ilke, ırk, din, dil ve sınıf ayırımı yapılmaksızın kooperatifin belirlediği amaçlara uyan ve istenen sorumlulukları yerine getiren herkesin kooperatif üyesi olabileceği anlamına gelir. 1934 yılında CIA’nın kabul ettiği temel ilkeler içinde "Serbest Giriş" ilkesi olarak

⁶ Tuncay Güloğlu-Adem Korkmaz, Kooperatifçilik ilkeleri, Küreselleşme ve Yeni Eğilimler, Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi İdari Bilimler Fakültesi çalışma Ekonomisi ve Endüstri İlişkileri bölümü, S.815

⁷ Güloğlu ve ark, S.816

isimlendirilmiş, içeriği 1966 yılında da "dini ve politik tarafsızlık" ilkesini de kapsayacak şekilde genişletilmiştir.⁸

Bazı ülkelerdeki siyasi, dini ve ırki sebeplerden dolayı kooperatifçilik hareketinin zarar görmesi bu anlayışta etkili olmuştur. Açık üyelik ilkesinden kooperatifin herkese açık olması anlaşılmamalıdır. Kooperatife üye olacak adaylarda bir takım özellikler aramak kooperatiflerin hakkıdır.⁹

2. Demokratik Yönetim İlkesi;

Demokratik Yönetim ilkesi, ortakların kooperatife koymuş oldukları sermayeye (ortaklık payı) ve kooperatife giriş zamanlarına bakılmaksızın, kooperatifin yönetiminde ve alınacak kararlarda her ortağın tek bir oy sahibi olmasıdır. Kooperatifçilik literatüründe daha çok "bir insan-bir oy" deyişi ile özetlenen demokratik yönetim ilkesi kooperatif işletmelerini sermaye şirketlerinden ayıran en önemli özelliktir.¹⁰

Ayrıca bu ilkenin uygulanmasında klasik kooperatifçilikde, günümüzün çağdaş kooperatifçileri arasında tartışmalara konu olmaktadır. Yapılan tartışmaların özünde, gerçekte kooperatiflerin ölçeklerini büyütüp büyütmemeleri yatmaktadır. Çünkü küçük ölçekli bir kooperatifte böyle bir sorun yoktur. Bu sorun, kooperatiflerin ölçeklerini büyütmeleri ile ortak sayılarının hızlı bir şekilde artmasıyla doğrudan demokrasiden temsili demokrasiye geçmenin zorunlu hale gelmesi ile ortaya çıkmıştır.¹¹

Çağdaş kooperatifçiler ise, reorganizasyon çalışmaları ve verimliliği artırıcı önlemler sonucu demokrasiden uzaklaşmadığını, tam tersine mevcut sosyo-ekonomik koşullara göre en etkin bir şekilde ortakların dayanışmalarının sağlandığını ve onların

⁸ Haşmet Başar kooperatif kuruluşların Sosyo-Ekonomik Yapısı, Uludağ Üniversitesi Basımevi, Bursa 1993 S.47

⁹ Ayhan Çıkın, Ali Rıza Karacan, Genel Kooperatifçilik, Ege Üniversitesi Ziraat Fakültesi Yayınları, İzmir 1994. S.69

¹⁰ Çıkın, Karacan, S.71

¹¹ Güloğlu ve ark. s.821

kararlara katıldığını, başka bir deyimle verimlilik artışı sonucu demokratik yönetimin güçlendiğini belirtmektedir.¹²

3-Risturn İlkesi:

Risturn verilmesi ilkesi esas itibariyle kooperatif tarafından belli bir dönem içinde (genellikle bir yılda) oluşan işletme fazlalarının ortakların kooperatifle yapmış oldukları alışverişe veya gördükleri hizmete orantılı olarak bir ortağın diğer ortaklar üzerinden kazanç sağlamasını önleyecek biçimde dağıtılmasını ifade eder.¹³

Bu ilkenin geleneksel anlamı, kooperatifin mutlak olarak bir işletme fazlası oluşturmamasını tevsik etmek değil, yapılan faaliyetler sonucunda bir fazlalık meydana gelmişse bunun nasıl dağıtılacağını göstermektir.¹⁴ Risturn veya işletme fazlalarının ortaklara dağıtılması, ortakların kooperatife koymuş oldukları sermaye oranına göre değil, ortakların kooperatifle yapmış oldukları alışveriş veya görmüş oldukları hizmete göre yapılmaktadır.

Günümüzün modern kooperatif anlayışında, kooperatiflerin rekabet koşulları içinde başarılı olabilmeleri, gelecekteki belirsizlikleri azaltabilmeleri ve kuvvetli bir finansal yapıya kavuşabilmeleri için gelir-gider farkının pozitif olması gerekmektedir.¹⁵ Bu gereklilik günümüz işletmelerinin temel sorunlarından birisidir.

4. Kapitale Sınırlı Faiz Ödenmesi İlkesi:

Kapitale faiz ödenmesi ilkesi, ortakların kooperatife yatırmış oldukları sermayeye mutlak bir faiz ödenmesini değil, bir faiz verilmesi düşünülüyorsa, bunun sınırlı olmasını ifade etmektedir.¹⁶ 1966 Kongresinde bu ilke "ortakların kooperatif sermayesine yaptıkları katkıya belli oranda faiz ödenebilir" şeklinde ifade edilmiştir.

Bununla birlikte, verilen bu faiz ile sermaye şirketlerinin hisselerine verdikleri kar payları arasında müşterek bir nokta yoktur. Hatta kooperatiflerde bu tehlikeden

¹² Haşmet Başar Kooperatif Kuruluşların Sosyo-Ekonomik Yapısı, Uludağ Üniversitesi Basımevi, Bursa 1993 S.49

¹³ Ziya Gökalp Mülayim, kooperatifçilik, Yetkin Yayınları, Ankara1992 S.65

¹⁴ Başar S.51

¹⁵ Çıkın, Karacan, S.76

¹⁶ Mülayim, S.64

korunmak için kooperatife yatırılan sermayeye verilecek faizin oranı veya bu oranın en yüksek sınırı önceden yasalarla ve/veya ana sözleşmelerle belirlenmiştir. Sermaye şirketlerinde bütün faaliyetler sermaye esaslı olarak yapılmakta ve sermaye ekonomik hayata hükmeden yönlendiren konumunda yer almaktadır. Kooperatiflerde ise sermaye hizmet eden konumundadır ve demokratik yönetim ilkesi ile risturn dağılımı ilkesi bu amacı sağlayıcı mekanizmalar olarak yer almaktadır.¹⁷

Kooperatifler, ortaklarına faiz ödemeye zorlayamaz. Ortaklar arasında böyle bir eğilim varsa, bu eğilim, yasalar ve ana sözleşmedeki esaslar dâhilinde belirlenmektedir. Bu konuda 1163 Sayılı Yasanın 19. maddesinde "ortakların sermaye paylarına genel kurul kararı ile devlet tahvillerine verilen en yüksek faiz haddini geçmemek üzere faiz ödenebilir" hükmü yer almaktadır.

5-Eğitimin Geliştirilmesi ilkesi;

Eğitim ilkesi dar anlamda, ortakların, yetkili kurul üyelerinin ve çalışan personelin, geniş anlamda, bütün halkın kooperatif ilke ve yöntemleri hakkında bilgilendirilmesi, kooperatif şuurunun arttırılması, toplumun demokratik yolla sosyo ekonomik gelişimini sağlamak amacıyla kooperatiflerin faaliyetlerde bulunması ve fonlar kurmasını kapsamaktadır.¹⁸ Eğitimin desteklenmesi ilkesi ilk kooperatifçiler Robert Öven ve Rochdale'lerden beri üzerinde önemle durulan bir konu olmuştur. Nitekim Eğitimin geliştirilmesi ilkesi, ICA'nın 1937 Paris Kongresinde, 1966 Viyana Kongresinde ve 1995 kongresinde önemi vurgulanmıştır. Pek çok kooperatifçi düşünür, kooperatifçiliğin eğitimsel çalışmaya dayanan ekonomik bir hareket olduğu görüşünde birleşmektedir.¹⁹

Yüksek öğretim kurumları ile işbirliği yapılarak kooperatifçilik üzerine bilimsel çalışmalar yürütülmektedir. Gelişmekte olan ülkeler açısından ise, bu ayrı bir önem taşımaktadır. Çünkü kooperatifçiliğin önemli bir kalkınma aracı olarak görüldüğü bu toplumlarda okuma-yazma oranları %50'nin altındadır. Ve birçok insan kooperatifin neyi ifade ettiğini anlamaktan yoksundur. Bu ülkelerde eğitim sorunu bir ulusal sorun

¹⁷ Çıkın, Karacan, S.75

¹⁸ Mülayim, S.69

¹⁹ Çıkın, Karacan, S.79

halindedir. Kooperatifler ise sadece kooperatif eğitimi değil aynı zamanda ulusal eğitim politikasının bir parçası olmak zorundadır.²⁰

6. Kooperatifler arası İşbirliği İlkesi;

Özünde bir işbirliği modeli olan kooperatifler amaçlarını gerçekleştirmek için kooperatifler arası işbirliğine önem vermeleri kendi teorilerinin bir gereğidir. Kooperatifler sosyal ilişkileri geliştirmek için Uluslar arası Kooperatif Birliği'ni (ICA) oluşturmuştur.

Kooperatifçilik hareketinin özünde işbirliği ilkesi yatmaktadır. Bu ilkenin kapsamının genişlemesi, dünyadaki sosyo-ekonomik gelişmelerin bir sonucudur. Özellikle, II. Dünya Savaşından sonra firmaların büyüme ve bütünleşme yoluyla hammadde, üretim ve pazarlama alanında piyasa şartlarını kendi lehlerine çevirmeleri sonucunda, kooperatifler ile özel firmaların pazar paylaşımı dengesi kooperatifler aleyhine gelişme göstermiştir. Bu gelişme sonucunda birçok ülkede kooperatifler zor durumda kalmış, bırakmış, ya faaliyet alanlarını daraltmış veya piyasayı terk etmiştir. Bu gelişmeler kooperatiflerin varlıklarını sürdürebilmek için yatay ve dikey bütünleşmeye gitmeleri gereğini ortaya çıkarmıştır.²¹

2.4 KOOPERATİF TÜRLERİ

Kooperatif girişimlerin faaliyet alanlarına göre yapılan sınıflandırma pratikte en çok görülen sınıflandırma şeklidir. Türkiye’de kooperatifleri faaliyet türlerine ve hukuksal düzenlemelere göre iki ana başlık altında incelemektedir. Buna göre;²²

A-Faaliyet Türlerine Göre;

Bu Çerçeve Faaliyet türlerine göre kooperatifler beş grup altında değerlendirilebilir.

²⁰ Güloğlu ve ark.S.825

²¹ Çıkın, Karacan, S.80

²² Murat Koçtürk, Türkiye’de Kooperatiflerin Vergilendirilmesi, Yönetim ve ekonomi, Yıl:2006, cilt:13, sayı:2

1-Üretim Kooperatifleri

2-Tüketim Kooperatifleri

3-Kredi kooperatifleri

4-Yapı ve İşyeri Kooperatifleri

5-Diğer Kooperatifler

B- Hukuksal Düzenlemelere Göre;

Ülkemizdeki kooperatiflere kanuni açıdan baktığımızda 1163 sayılı Kooperatifler Kanunu'na tabi olan kooperatifler ve diğer özel kooperatifler olarak iki kısma ayrıldığını görmekteyiz.

1-Kooperatifler Kanununa Tabi Kooperatifler;

Ülkemizde 1163 sayılı kanuna tabi kooperatifleri bağlı bulundukları bakanlıklara göre iki kısma ayrılmaktadır. Pancar Ekicileri Kooperatifi, Sulama, Su Ürünleri ve Tarımsal kalkınma Kooperatifleri olarak Tarım ve Köy İşleri Bakanlığı nezdinde, Esnaf Kefalet ve Kredi Kooperatifleri ve yapı ve işyeri kooperatifleri, temin, tedarik, nakliye, turizm geliştirme vd. kooperatifleri ise Sanayi ve Ticaret Bakanlığı nezdinde kurulup faaliyetlerini sürdürmektedirler.

2-Özel Yasalara Tabi Kooperatifler;

Kooperatifler Kanunu dışında kalan kooperatif türleridir. Bunlar 1581 Sayılı yasaya tabi Tarım Kredi Kooperatifleri ve 4572 Sayılı yasaya tabi Tarım Satış Kooperatifleri ve Tütün Satış Kooperatifleridir.

2.5 KOOPERATİFLERİN ÖZELLİKLERİ

Kooperatifler, sosyal ve ekonomik hayatın hemen her bölümünde yer almış durumdadır. Özellikle ekonomi sektörlerinde (tarım, lojistik, sanat, kredi, dağıtım,

konut vb.) faaliyet göstermektedir. Diğer işletmelerden farklı olarak kendine özgü yönetim şekli ve sahip olduğu özel yasalarla farklılık arz etmektedir. Devletin denetimi altında ancak bağımsız yönetim şekliyle yarı özerk bir yapıya sahip olduğu söylenebilir.

Bir kooperatif kendi özel yasası yanında herhangi bir şirket gibi genel hukukun tespit ettiği çerçeve içinde vatandaş yasasının da kurallarına uymak zorundadır. Bazı ülkelerde örneğin İngiltere’de kooperatifler genel şirketler kanununa göre kurulur, çoğunlukla sınırlı sorumlu limited şirket olarak ticaret siciline kaydolur, onlar gibi birinci sınıf muhasebe kayıtları tutmak zorundadır.²³

Yine kooperatifler değişken ortaklı ve değişken sermayeli bir kişisel şirketler rejimine bağlıdırlar. Kooperatiflere fazla formaliteye gerek kalmadan ortak alınabileceğinden veya çıkabileceğinden sermayesi de sürekli değişkendir.

Bir kooperatif en az 7 ortak tarafından imzalanacak ana sözleşme ile kurulur. Kooperatiflere gerçek kişilerin dışında tüzel kişilerde ortak olabilir.²⁴

Özel idareler, belediyeler, köyler gibi kamu tüzel kişileri ile cemiyetler ve dernekler, kamu iktisadi teşebbüsleri ve kooperatifler, amaçları bakımından ilgilendikleri kooperatiflerin kuruluşlarına yardımcı olur, önderlik eder ve ortak olabilirler.²⁵

Kooperatif Organları;

— Genel Kurul,

— Yönetim Kurulu,

— Denetçiler

²³ Ayhan çıkın, Değişen Dünya Koşulları ve Kooperatifçilik, www.Elelebizbize.com

²⁴ Kooperatif Kanunu Md.2

²⁵ Kooperatif Kanunu Md.9

Kooperatif yönetim kurulu en az üç üyeden kurulur. Bunların ve yedeklerinin kooperatif ortağı olmaları şarttır.

- Kooperatif yönetim kurulu üyelerinde aşağıdaki şartlar aranır;

1- Türk vatandaşı olmak

2- Aynı türde başka bir kooperatifin yönetim kurulu üyesi olmamak.

3- Türk ceza kanununun zimmet, ihtilas, irtikâp, rüşvet, görevi suistimal, sahtekârlık, hırsızlık, dolandırıcılık, hileli iflas, emniyeti suistimal ve devletin şahsiyetine karşı işlenen suçlara ilişkin hükümlerine veya bu kanuna göre mahkûm olmamak.

- Yönetim Kurulu üyeleri en çok 4 yıl için seçilebilirler. Ana sözleşmede aksine hüküm yoksa tekrar seçilmeleri caizdir.

- Kooperatif Denetçileri, genel kurul, denetleme organı olarak en az bir yıl için bir veya daha çok denetçi seçer. Genel kurul yedek denetçiler de seçebilir. Denetçilerin ve yedeklerinin kooperatif ortaklarından olması şart değildir.²⁶

Kooperatif Birlikleri

Konuları aynı veya birbiriyle ilgili nitelikte olan (7) veya daha çok kooperatif üst birlik kurulabileceği ana sözleşmelerinde tespit edilebilir. İlgili Bakanlık tarafından bölgeler belirlendiği takdirde, bu bölgelerde aynı çalışma konuların sahip birden fazla kooperatif birliği kurulamaz.²⁷

Kooperatifler merkez birliği kuruluşun tamamlamadığı hallerde, birlikler kendisine bağlı kooperatifleri denetler ve bu denetim sonuçları ilgili Bakanlığa bildirilir.²⁸

Kooperatif Merkez Birlikleri

²⁶ Kooperatif kanunu, md.56

²⁷ Kooperatifler Kanunu Md..72

²⁸ Kooperatifler Kanunu Md..75

Kooperatif birlikleri, kendi aralarında kooperatif şeklinde merkez birlikleri kurabilirler. Aynı çalışma konularına sahip kooperatif birlikleri birden fazla kooperatif merkez birliğı kuramazlar. Kooperatif merkez birlikleri, kendisine bağılı birlik ve kooperatifleri denetler ve bunların eğitim ve öğretim ihtiyaçlarını karşılar. Yapılan denetim sonuçları ilgili Bakanlığa bildirilir.

Türkiye Milli Kooperatifler Birliğı

Kooperatif birlikleri veya merkez birlikleri, kooperatif şeklinde Türkiye Milli Kooperatifler Birliğı kurabilirler. Türkiye Milli Genel Kooperatifler Birliğı Genel Yönetim Kurulu ile Devlet Planlama Teşkilatı, Sanayi ve Ticaret, Tarım ve Köy işleri, Maliye, Bayındırlık ve İskân, Milli Eğitim Bakanlıkları, kooperatifleri finanse eden bankalar ve Türk Kooperatifçilik Kurumunun birer temsilcisinin katılımıyla "Türkiye Kooperatifleri Danışma Kurulu" kurulur. Bu kurulun görev ve yetkileri, çalışma şekil ve şartları Sanayi ve Ticaret Bakanlığınca hazırlanacak bir tüzük ile belirlenir.²⁹

Ticari şirketlerde belirtilen sermaye için mümkün olduğu kadar fazla kar temin etme başlıca hedeftir. Bu nedenle özel ticari şirketlerde çalışan personele mümkün olduğu kadar az ödenmesine, müşterilere ise mümkün olduğu kadar pahalı satış yapılmaya çalışılır. Kooperatiflerde ise esas amaç kar olmayıp ortaklara ihtiyaçların elbirliğı ve karşılıklı yardımlaşma suretiyle en ucuza ve en iyi şekilde temin edilmesidir.³⁰

2.6 DÜNYADA KOOPERATİFÇİLİĞİN GELİŞİMİ

2.6.1 Kooperatifçilik Hareketinin Ortaya Çıkışı Ve Gelişimi

İnsanlar, tarihin çeşitli dönemlerinde işbirliğı esasına dayalı ekonomik ve toplumsal faaliyetleri sürdürmüşlerdir. Zaman içinde bu faaliyetler toplumsal değişmeye paralel olarak yeni boyutlar kazanmıştır. Bir toplumdaki değişmeler diğer toplumlarında

²⁹ Kooperatifler Kanunu Md. 80

³⁰ Okan Afaklı, Yönetim ve Ekonomi yıl:1 sayı:2 cilt:10 Celal Bayar Üniversitesi İ.İ.B.F. Manisa s.178

etkileyerek, onların da değişmesine neden olmuştur. Böylece tüm toplumlardaki güç birliği ya da kendi kendine yardım hareketleri uluslararası düzeyde algılanmaya başlanmıştır. Çok yönlü bir işbirliği şeklindeki kooperasyon olayı belirli bir dönemden sonra daha belirgin hale gelerek şekillenmeye başlamıştır. Nasıl bilimler bir gecede ortaya çıkmıyorsa, diğer bir deyişle, belirli bir birikimin sonucu ortaya çıkıyorsa kooperasyon'da bir birikimin sonucu olarak kendini göstermiştir³¹.

İlkel toplumlardan başlayarak günümüze kadar, insanların yaşamlarını sürdürebilmek, temel ve sosyal-psikolojik gereksinimlerini karşılayabilmek için, kendi başlarına çözümleyemeyecekleri sorunlar karşısında işbirliğine gittikleri, bunun sonucu olarak da ekonomik anlamda çözülmez gözüyle yorumlanan bir çok işleri başardıkları görülür. Bir başka anlatım biçimiyle, ilkel dönemlerde önceleri tüm uğraşlarını, yaşamlarını sürdürebilmek için harcayanlar sonraları ortaya çıkan sorunların çözülmesinde aileler, kabileler ve daha büyük gruplar olarak toplum içinde sosyal birimleri oluşturmuşlardır. Böylece insanların gereksinimleri ve gereksinimlerinin karşılanmasını sağlayacak yöntemler değişikliğe uğramış, gün geçtikçe işgücünün önemi ve rolü yavaş yavaş ortaya çıkarak toplumda etkisini göstermeye başlamıştır. Toplum içinde meslek açısından sınıflar belirdikçe buna paralel olarak ekonomik yaşamda da işbölümü ve dolayısıyla uzmanlaşmanın önemi ve değeri anlaşılmış ve genişlemiş, üretim araç ve gereçlerinin gelişmesiyle de üretim yöntemlerinde ilerlemeler görülmüştür. Zamanla insanlar zorunlu olarak ekonomik gruplara ayrılmışlar ve bunun sonucuna göre de toplum içinde ayrı ayrı meslek kolları ya da dalları ortaya çıkmıştır. Sonunda meslek grupları ve sınıfları belirginleştikçe bunlar, kendi aralarında amaçlarına ulaşabilmek için işbirliği yapmaya ve örgütlenmeye başlamışlardır.

İnsanoğluna ait yukarıda belirtilen içgüdüler ve yine insanoğlunun duyduğu gereksinimler kooperatifçilik hareketinin doğuşuna ivme kazandıran faktörlerdir.³²

³¹ Yılmaz Ürper, Kooperatif İşletmeciliği, Eğitim, Sağlık ve Bilimsel Araştırma Çalışmalar Vakfı Yayınları No: 75, Eskişehir, 1989, s.3

³² Alpaslan, 5-6,

2.6.2 Eski Çağlarda Ortaklaşa Davranışlar

İlkel toplumlardan beri insanlar, tek tek yenemeyecekleri güçlükler karşısında işbirliğine gitmişler ve böylece ekonomik mahiyette bir çok işleri başarmışlardır.

Toplumda sınıflar belirdikçe iş bölümü genişlemiş, üretim araçlarının gelişmesiyle bu alanda ilerlemeler kaydedilmiştir. Giderek insanlar iktisadi gruplara ayrılmışlar ve sonunda ayrı ayrı meslekler ortaya çıkmıştır. Sınıf ve meslekler belirdikçe, bunlar, kendi aralarında işbirliği yapmağa başlamışlardır.

“Eski çağlarda su ürünleriyle uğraşanlar ve özellikle açık denizlere çıkan balık avcıları, gerek büyük insan gücü ve sermaye isteyen gemi ve öteki üretim araçlarını meydana getirmek ve gerekse zorluklarla dolu avcılığı başarmak için elbirliği ile çalışmağa koyulmuşlardır. Bu ortaklaşa çalışmalar sonunda elde edilen ürünler de eşit olarak paylaşıyordu. Yalnız işi yöneten kaptanın ötekilerden biraz daha fazla pay aldığı oluyordu.

Gemicilik yani deniz nakliyeciliği de (kürek mahkumlarına ve esirle yaptırılan gemicilik başkadır) İnsanların tek tek altından kalkamayacakları işlerden olduğundan, burada da ortaklaşa çalışmaya gidilmiştir.

Aynı toplumda yaşayan insanların; ormanlardan tarıma yararlı arazi açmada, köyün kamu hizmetlerine ilişkin (okul, tapınak, yol, çeşme, su kanalı, bent ve benzeri) tesisleri meydana getirme işinde; ağaç ve odun kesme konusunda ve hatta özel konutlar yapımında, bir araya gelerek birbirine yardım etmelerini ortaklaşa davranışlara misal göstermek mümkündür.

Kadim Mezopotomya ve Ortaçağ Felemenginde tarımın sulamaya bağlı olduğu gözönünde tutularak, düzenli bir sulama için gerekli kanalların ve bentlerin yapımında, bunların korunması ve onarılmasında, ortaklaşa çalışmalar olmuştur.”³³

“Dünyanın hemen her yanında köylere sinmiş kooperatif mahiyetinde adetler vardır. Sıra ile yapılan sürü güdümü (çobanlık), harman dövümünde komşuların

³³ Hazar, s.48

birbirine yardımı, kuyu ve kanal açma, sarnıç meydana getirme buna örnek gösterilebilir. İmece mahiyetindeki bu yardım ve çalışmalar, gönüllü olmakla birlikte, zamanla zorlayıcı bir gelenek haline gelmiştir.

Böyle geleneklerden modern kooperatiflerin esasını teşkil edenler de vardır. Örneğin “ayylus” diye bilinen birlikleri, Peru Hükümeti Kooperatifler haline getirivermiştir. Aynı şekilde Meksika’da “ejidos” denilen eski teşkiller, 1910 da yapılan devrimden sonra yeniden düzenlenmiş ve toprak reformu da bunlar eliyle gerçekleştirilmiştir.

Daha belirgin kooperatif davranışları esnaf teşekküllerinde görüyoruz. Gerçekten bu teşekküller, dünyanın her yanında, yüzyıllarca, kooperatif ruhu ile hareket etmişlerdir. Gerekli hammadde ve öteki gereçlerin toptan ve ortaklaşa satın alınmasında ve yapılan ürünlerin elden çıkarılmasında bu ruhun hakim olduğu gerçektir.”³⁴

Ekonomik yönden kalkınmış veya kalkınmakta olan ülkelerin hemen hemen hepsinde görülen kooperatifçiliğin tarihin en eski zamanlarında bile bir çok ülkede rastlanmaktadır. Milattan üç bin yıl önce ilkel anlamda arazi kullanma kooperatiflerin varlığını belirtmektedir. Ayrıca kooperatife benzer bir harekete de Hz. İsa’dan kırk dört yıl evvel, o zaman Roma’nın limanı olan Ostio’da duvarcıların meydana getirdiklerini görmekteyiz.³⁵

İnsanların tarih boyunca bazı amaçlarına ulaşmak, bazı sıkıntılarını (ekonomik) gidermek için biraraya gelerek, ortak çabalarla gösterdiklerini çok görmekteyiz. Fakat bu ortak çabalar geçici bir ihtiyacı gidermeyi amaçlamıştır. Ortaçağ, Eski Yunan ve Roma dönemlerinde bazı örneklerine rastlanan bu davranışların sürekliliğini tarih boyunca pek görememekteyiz. Eski devirlerden beri süregelen ortak süthaneler, ortak çamaşırhaneler, ortak fırınlar, ortak çoban tutmalar vs. de bu günkü kooperatiflere benzeyen faaliyetlerdir.³⁶

“Milattan takriben 3 bin yıl kadar öncesinde Mısır’da kooperatif benzeri

³⁴ Hazar, s.49

³⁵ Bekar, s.17

³⁶ Bekar, s.18

uygulamalar görülmüştür. Araştırmacılara göre eski Mısır'lı esnaf ve sanatkarlar bütün ülkenin nakliye sistemini düzenleyen hayli gelişmiş bir taşımacılık organizasyonu ile bir kooperasyon örneğini gerçekleştirmişlerdir.

Babiller Milattan Önce (M.Ö.) 2067-2025 yılları arasında hüküm süren Hammurabi zamanında çıkarılan kanunlarla, kooperatif karakterli arazi kiralama sistemini düzenleyen kurallar koymuşlardır. Kanuna göre, çiftçi gruplarının geniş arazileri kooperatif olarak işletmeleri mümkün görülmüştür.

Eski Çin'lilerde kooperatif görünümlü tasarruf ve kredi kurumları Hristiyanlığın doğuşundan 200 yıl kadar öncelerde görülmektedir. Çin'lilerin bu kredi kurumları ilginç özelliklere sahip bulunmaktaydı. Şöyle ki, her üyenin eşit paylarla katıldığı sınırlı ortaklık söz konusuydu, karın eşit taksitlerle geri ödenmekteydi, ödünç alınan miktarlar belirli dönemlerde ödenmesi kuraldı ve kapital birikimi için herkesin payına düşen ortaklık payını ödememesi halinde cezai sorumluluk uygulaması vardı. Bu kurallar incelendiğinde, gelişmiş bir kooperatif kredinin esasları olduğu kolayca anlaşılmaktadır.

Ortaçağda eski Yunan ve Roma dönemlerinde bir çok kooperatif uygulamaya rastlanılmaktadır. İslamiyetin doğuş dönemleri ve sonrasında da kooperasyon örnekleri çok fazladır.

Ortaçağda bazı sulama tesislerinin kooperasyonlar şeklinde bir araya gelinerek çalıştırıldığına rastlanmaktadır. Bu sistemde sudan yararlanan herkes su yollarını kendi payına düşen kısımlarının bakım ve korunmasını yapıyor ve ihtiyaçları oranında suyu kullanıyordu.

Güney Amerika'da gelişmiş bir uygarlık kuran İnka'lar ülkelerinin 1529'da İspanyollar tarafından fethedilmesine kadar çok iyi geliştirilmiş kooperasyon kurallarını uygulamışlardır.

1761 yılında İskoçya'da ev dokumacılığı yapan esnafın dokuma aletleri için kooperatif kurduklarını, 1769'da yine dokumacılıkta çalışan işçilerin bir tüketim kooperatifi vücuda getirdiklerini yine aynı tarihlerde İngiltere'de gemi inşaatında

alışan işçilerin un ve ekmek kooperatifi kurarak, müşterek olarak buğday aldıklarını ve bunları kendi değirmenlerinde öğüterek ekmek imal ettiklerini Dr. Fauquet nakletmektedir.”³⁷

Dayanışma ve işbirliğini hedef alan bu tip geleneksel kooperatif kuruluşları yüzyıllar boyu Türk toplumunda “imece” ismi ile kullanılmıştır. Ortak yol yapmak, ortak çoban, sığırtmaç ve bekçi tutmak, ortaklaşa cami, okul, sulama tesisleri, koru veya mera tesis gibi amaçlarda kullanılan “imece” usulü Türk toplumunda beraber çalışmanın ve topluluk dayanışmasının simgesi olmuştur. Ayrıca ölüm veya askerlik sebebi ile bir evin erkeksiz kalması halinde, üretim faaliyetlerinde yardımcı olmak için bütün köyün, o ailenin yardımına koşmasına “keşik” veya “fesh” ismi verilmektedir. Özellikle biçim ve harman aylarında bu tip çalışmalara daha sık rastlanmaktaydı.³⁸

Belirgin olarak, kooperatif davranışlarının ilk izlerini esnaf teşekküllerinde görmek mümkündür. Bu teşekküller dünyanın her tarafından yüzyıllarca kooperatif bilinci ve ruhu hareket etmiştir. Hammadde ve diğer gereçlerin toptan ve ortaklaşa alınmasında ve elde edilen ürünün elden çıkartılmasında hep kooperatif ruhunun hakim olduğu bir gerçektir.³⁹

2.6.3 Tüccar Birlikleri (Gildler) ve Hansalar

2.7 DÜNYADA KOOPERATİFÇİLİĞİN GELİŞİMİ

Gildler ve hansalar temelde kapitalist özellikler taşımalarına rağmen bunlarda bir takım kooperatifçilik izlerine rastlamak mümkündür. Bu izler;⁴⁰

a- Gildler ve hansalar üyelerinin çıkarını korumak ve dış tehditlere karşı birlikte mücadele etmek amacıyla, hür iradeleri ile bir araya gelen kitlelerin kurdukları birliklerdir. Kooperatifin edindiği amaç da, ekonomik bakımdan zayıf olan halk

³⁷ Ayhan Çıkın, Ali Rıza Karacan, Genel Kooperatifçilik, Ege Üniversitesi Ziraat Fakültesi Yayınları No: 511, İzmir, 1994, s.8-9

³⁸ Kamil Turan, Kooperatifçiliğin Sosyo-Politik Yapısı, Gazi Büro Kitabevi, Ankara, 1994, s.65

³⁹ Gülpak, 17

⁴⁰ Gülpak, 18

kitlelerinin yardımlaşmak ve beraber aynı amaç için çalışarak sonuçlarından hep beraber faydalanmaktır.

b- Gildlerin kurulmuş olduğu yerlerde, köylüler gıda maddeleri getirip satarlar ve yeni mallar alırlardı. Gıda maddeleri fiyatlarını mümkün olduğu kadar düşük tutmak ve aracıları ortadan kaldıracak kurallar konulmuştu. Şehir sakinlerinin köylünün malını toptan alarak bu malları perakende satmaları yasaklanmıştı. Toptan mal alış-verişi ancak yerel ihtiyaçların karşılanmasından sonra mümkündü. Buradan da açıkça anlaşılacağı üzere, bugün tüketim kooperatiflerinde uygulanan aracıyı ortadan kaldırma amacı gildlerde de bulunmaktadır. Aracıların ortadan kaldırılması ve toptan mal alım ve satımının yasaklanması ile hem şehirli halk yüksek fiyattan korunmuş, hem de köylü malını doğrudan tüketiciye ulaştırdığı için daha fazla kar sağlamıştır.

c- Birlik dışından gelen mallar içinde bu ilkeler geçerli olmuştur. Dışarıdan gelen malların bir kişi tarafından alınmasını birlik kuralları yasaklamıştı. Bu aracıları ortadan kaldırma amacı, bugünkü hammadde satın alma kooperatiflerine benzemektedir.

d- Gildde adil fiyata da önem verilmiştir. Fiyatlar narh yoluyla tespit ediliyordu. Tartıda hile yapılmaması için kontrol yapılırdı. Bu noktalar yılda dört defa gild başkanı tarafından tespit edilirdi. Zamanın ekonomik gerekleri göz önüne alınarak en uygun fiyat saptanırdı. Vurgunculuğa mani olmak ve piyasanın düzenlenmesi bakımından gildlerle kooperatifler aynı ilkelere sahiptirler.

2.6.4 Korporasyonlar

Ortaçağ'da ticari faaliyetlerde bulunanların meydana getirdiği gildler gibi, sınai faaliyetlerde bulunanlar korporasyonların etrafında toplanmışlardır. Korporasyon düzeni Avrupa'da XII. Yüzyılda başlamış XVIII. Yüzyıla kadar etkisini sürdürmüştür.⁴¹

Mesleki örgüt niteliğinde olan, korporasyonlarda asıl amaç, sınai üretimi ve mesleki işbirliği ve dayanışmayı bir düzen içine almaktadır. Korporasyonlarda hakim anlayış

⁴¹ Gülpak, s. 19

korumacıdır. Korporasyon üyeleri, birlik üyelerinin yıkıcı rekabetinden korunmakta ve işbirliği yoluna gidilmektedir. Bunun sonucunda hem korporasyon üyeleri hem de halk kalitesiz maldan ve kötü işçilikten korunmaktadır.⁴²

Korporasyonların belirgin niteliklerin şu şekilde sıralamak mümkündür.⁴³

a- Önceleri isteğe bağlı olarak girilen bu örgütlere üyelik, zamanla bütün sanatkarların girmesi zorunlu hale getirilmiştir.

b- İşçi ve işverenler aynı örgüt içinde yer almışlardır.

c- Üretim korporasyonun sıkı denetimi altına alınmış ve fazla ya da eksik üretimden kaynaklanan, konjonktürel iktisadi bunalımların önüne geçilmiştir.

Korporasyonlar ulusal ekonomi açısından dar bir alanda üretim yapan ve küçük sanatlara özgü örgütlerdi. Zamanla toplumun ihtiyaçlarına cevap verememesi korporasyonların sonunu hazırlamıştır. Ortaya çıktığı dönemde çok büyük eksikliği gideren ve birçok sosyal ve ekonomik fonksiyonu ifa eden korporasyonlar, sanayileşmenin meydana getirdiği üretim artışına ayak uyduramamıştır.⁴⁴

Korporasyonlar faaliyet gösterdikleri dönemlerde çok büyük bir eksikliği gidermekteydiler. Aracı karını ortadan kaldırmaları, gelir dağılımındaki adaletsizliğin nispeten önüne geçmeleri ve daha bir çok fonksiyonu başarı ile yerine getirmeleri nedeniyle kurulduğu yıllarda önemli bir kurum niteliğindeydiler. Modern kooperatifçiliğin temellerinin bu kurumlarda olduğunu söylemek yanlış olmayacaktır.⁴⁵

2.6.5 Sanayi Dönemi

Sanayi dönemi teknik alandaki yeni buluşlarla başlayan ekonomik, toplumsal ve politik değişmelere neden olan bir dönemdir. Bu dönemdeki ekonomik değişmelerin başlangıcı üretim sisteminin yapısal farklılaşmasına dayanmaktadır. El emeğinin geçerli

⁴² Gülpak, s. 20

⁴³ Gülpak, s. 20

⁴⁴ Gülpak, s. 20

⁴⁵ Gülpak, s. 21

olduğu üretim biçimi endüstrileşme sonucu makinenin hakim olduğu fabrika sistemine dönüşmüştür. Bu üretim sisteminin gittikçe yaygınlaşması eski devrin ilkel kalan üretim şeklinin tamamen ortadan kalkmasına neden olmuştur. Zira yeni üretim şeklinin devlet müdahalesinden uzak, serbest rekabet ilkelerine dayalı liberal ekonomik anlayışı piyasada birbiriyle rekabet eden çok sayıda fabrika sahibi işvereni ortaya çıkarmıştır. Bu durum insan emeğine dayalı, eski üretim tekniklerini kullanan küçük işletmelerin, gittikçe şiddeti artan rekabete dayanamayarak kapanmalarına neden olmuştur. Kapanan işyerlerinin sahipleri ve çalışanları, vasıflı ve yarı vasıflı işçi olarak yeni açılan fabrikalara girmeye başlamışlardır. Üretim tekniğinin gün geçtikçe gelişmesi, işçiler arasındaki vasıflı vasıfsız işçilerin de iş yapabileceği bir yer haline dönüşmüştür.⁴⁶

Ortaçağa çıkan bu durum, kırsal kesimde de birtakım değişmelere neden olmuştur. Daha iyi yaşam koşullarına sahip olmayı uman topraksız ve işsiz köylüler, fabrikaların kurulduğu kentlere doğru akın etmeye başlamışlardır. Sonuçta kırsal kesimdeki feodal yapı korunurken kentte işe girip çalışarak kendilerinin ve ailelerinin yaşamlarını sürdüren bir kesimin ortaya çıkmasına ve giderek artmasına neden olmuştur. O döneme hakim olan “çalışma hürriyeti”ne “hukuki eşitlik” ilkeleri, çalışan ve çalıştırmanın çıkarlarına uygun koşullarda akit yapma serbestisini veriyordu. Ancak, işçinin fabrikada çalışmaktan başka alternatifi olmaması ve piyasadaki işsiz sayısının artması bu ilkelerin ekonomik açıdan işçi aleyhine işlemesi sonucunu doğurdu. Neticede ücretler alabildiğine düşürüldüğünden işçi, ailesini geçindirmek için yeterli ücrete sahip olamadı ve ailenin diğer üyeleri de çalışmak zorunda kaldı. Teknolojik gelişmenin hem işleri basitleştirerek kadın ve çocukların çalışabilmelerine imkan vermesi, hem de insan gücü yerine daha çok makine kullanılmasının ağırlanması bu insanların durumunu büsbütün güçleştirmiştir. Ayrıca çalışabilecek durumda olanların sayısı bu yolla arttığı için iş bulabilmek daha zor hale gelmiş ve iş bulabilenler ise çok düşük ücretlerle çalıştıkları için sefaletle itilmişlerdir.⁴⁷

“Bütün bunlardan ayrı olarak endüstri alanında meydana gelen değişimlerden etkilenen tarım toplumu da zor durumda kalmaya başlamıştı. Ev ekonomisi yerine Pazar

⁴⁶ Ürper, s.4

⁴⁷ Ürper, s.5

ekonomisinin gittikçe hakim olmaya başlamasından sonra tarımcılar da dışa açılmaya, başka bir deyişle satmak için ürün yetiştirmeye başlamışlardır. Bu nedende gerekli tarımsal araç ve gereçleri satın almak için paraya ihtiyaç duyulmuştur. Bir süre sonra da bunların paraya sermayeye olan ihtiyaçlarından faydalanmak isteyen aracı, tefeci gibi menfaat grupları ortaya çıkmıştır. Bu gruplar sanayi kesiminde de kendini göstermeye başlamıştır. Zira yeni doğan pazar ekonomisi üretici-tüketici ilişkilerine yeni boyutlar kazandırarak aracı mekanizmasının daha belirgin ve etkili hale gelmesini sağlamıştır. Endüstri devriminin toplumsal yönü ele alındığında sözü geçen ekonomik sistem dolayısıyla işçi kesiminin doğduğu ve yoğunluğunun gittikçe arttığı görülmüştür.

Hiç kuşkusuz 1789 Fransız ihtilalinin de sözü edilen sonuçların ortaya çıkmasında önemli rolü olmuştur. Fransız ihtilali ile aristokrasinin yıkılması kilisenin gücünün zayıflatılması gibi birtakım değişiklikler olurken ekonominin, sosyal tabakaların oluşmasında hakim unsur haline gelmesine neden olmuştur.

Kendi kendine yardım hareketlerinin temelinde ekonomik yönden zayıf ve korumaya muhtaç kitlelerin, kendi olanakları çerçevesinde ekonomik ve toplumsal durumlarını düzeltmeleri düşüncesi vardır. Bu hareketler aşağıdan yukarıya doğru tabandan kaynaklanan hareketler olarak gelişmişlerdir. Hareketin, kısa zaman sonra işçilerle birlikte diğer dar gelirli halk kesiminin de bir araya gelerek, kendi kendine yardımdan elde edilecek güçle çeşitli ihtiyaçlarını gidermek yoluna itmesi, kooperatifçilik hareketinin doğmasına ve gelişmesine önayak olmuştur.”⁴⁸

2.6.6 Modern Kooperatifçilik Düşünce Ekolleri

“İnsanların toplum halinde yaşamaları ile beraber başlayan kooperasyon, zaman süreci içinde değişik görünümelerde gelişerek süregelmiştir. Bu oluşum, yasal statülere dayalı, ilkeli, çağdaş ekonomik gereklere daha yatkın, ekonomik ve sosyal hedefleri birlikte kapsayan bir niteliğe, kooperatifçilik şeklinde dönüşmüştür. Kooperatifçilik de işbirliğinin bir görünümüdür ya da kooperatifçilik kooperasyonun özel bir varyasyonudur denilebilir.

⁴⁸ Ürper, s.6-7

Tabii, dünya yüzünde böyle bir gelişmenin olabilmesini hazırlayan ve hızlandırın bir dizi ekonomik ve sosyal faktörler olmuştur. Bunlar, düşünce hareketlerindeki gelişmeler, politik değişiklikler, toplumlarda demokratikleşme ve yeni örgütlenme hareketleri, kırsal kesimde feodal düzenin zayıflaması ve sanayi devrimi ile gelişen yapısal değişiklikler, hukuk anlayış ve yapısındaki değişiklikler, olarak sıralanabilir.”⁴⁹

“Düşünce hareketlerindeki gelişmeler, özellikle Fransa ihtilali sonrası daha ziyade Avrupa ülkelerinde olmak üzere fertlerde, sosyal gruplarda ve geniş halk kitlelerinde yeni ufuklar açmasıyla belirginleşmiştir. Politik gelişmeler ve tercihler toplumlarda demokratikleşme isteklerini ve uygulamalarını hızlandırmış, bu durum da yeni yeni kurumlar ve örgütlenme biçimlerini beraberinde getirmiştir. Kırsal kesimde yaşayanların katı feodal düzen kurallarından kurtulabilmeleri ve kentlerdeki sıkı bir denetime bağlı lonca düzeni ağırlıklı geleneksel tutumun sarsılması, yeni sanayi hareketlerinin şehirleşmeyi ve kırsal kesimden şehirlere nüfus akışını hızlandırması ile ilgili yapısal değişiklikler yeni bir toplumsal ve ekonomik düzen düşüncesini yaygınlaştırmıştır.

Modern kooperatifler öncesi hukuk anlayışı ve yapısındaki değişiklikler de kooperatifçilikle ilgili statülerin yazılı ve formal şekle dönüşmesini diğer alanlarda olduğu gibi hızlandırmış ve zorunlu hale getirmiştir. Daha ziyade kapalı ekonomi modeli, geçimlik küçük tarım işletmelerinin pazarda satış için daha fazla üretimde bulunmaları gereği onların daha fazla girdi, araç-gereç ve kredi ihtiyaçlarını artırmıştır. Bu ihtiyaçlar üreticileri dış kaynaklara yöneltir duruma sürüklemişti. Dolayısıyla bu gelişmeler kırsal kesimde kooperatifler arayışını hızlandırmıştır. Ayrıca kentlerde yeni boyutlar kazanan işçi kesiminin ihtiyaçları diğer bir yandan şehir kooperatiflerinin gereği ve önemini artırmıştır. Bütün bu faktörler dünyada kooperatifçiliğin doğmasını ve hızlı bir şekilde gelişmesini sağlamıştır.”⁵⁰

⁴⁹ Çıkın, Karacan, s.11

⁵⁰ Çıkın, Karacan, s.11

2.6.7 Modern Kooperatifçiliğe Doğru

“1659 yılında İngiltere’de Peter Cornelius Plockboy yayımladığı, “Esnaf ve Çiftçi Ortaklığının Kurulması Konusunda Teklifler” adlı kitabı ile modern kooperatifçiliğinin ilk temellerini atıyordu. P.C. Plockboy’un tekliflerine göre; istedikleri sürece kalmak ve dilediklerinde çıkma hakkı saklı kalmak koşuluyla, çiftçi, esnaf ve meslek adamlarının, sermaye ve işgüçlerini birleştirme yoluyla, kendi aralarında meydana getirebilecekleri ekonomik örgütlerin kuruluşunu öngörüyordu.

Yine İngiltere’de 1695 yılında John Bellers yayımladığı eseriyle P.C. Plockboy’un fikirlerini daha da ileri götürüyordu. John Bellers; üretici ile tüketiciyi, çiftçi ile esnafı bir ortalıkta birleştirmeyi ve elde edilen ürünlerin satışından meydana gelen gelirlerle işletmede kullanılan dış kaynakların faizini ödemeyi öngörüyordu. Bu teklifle John Bellers bazı kooperatif ilkelerinin temelini atıyordu. Kendi kendine yardım, karşılıklı yardımlaşma, gönüllülük, demokratik yönetim ve eşitlik esasına dayanan ekonomik amaçlı kuruluşlar üretici ile tüketiciyi direkt karşı karşıya getirme ve aracıyı ortadan kaldırma gibi modern kooperatifçilik ilkelerinin temelini oluştuyordu.

Peter Cornelius Plockboy ve John Bellers’un fikirleri uygulamada etkili olmamıştır. Ancak bu fikirler pek etkili olmasalar bile, XIX. Yüzyıldaki modern kooperatifçilik akımlarına ışık tutmuştur.

Fransa’daki ilk kooperatifçilik hareketi tarımsal alanda başlamıştır. Buna örnek olarak XVIII. Yüzyıldaki jura bölgesindeki köylerde kurulan peynir işliklerini göstermek mümkündür. 1831 yılında, Paris’te dağınık halde bulunan marangozlar birleşerek marangoz kooperatifini kurmuşlardır. 1834 yılında Paris’te mücevherci işçiler bir kooperatif etrafında birleşmişlerdir. 1835 yılında Lyon’da İçten ve Sosyal Ticaret adı ile bir tüketim kooperatifi kurulmuştur. 1839 yılında yine Paris’te “Boulangerie Veredigue” adlı bir ekmekçi kooperatifi ortaya çıkarılmıştır.

1743 yılında Almanya’nın Oberhaiz bölgesindeki Lerbach köyünde kurulan, Cenaze Kaldırma Sandığı’nın paraları ile 1798 yılında bir tasarruf sandığı meydana getirilmiştir. Bu daha sonra (1800 yılında) ilk kredi kooperatifi şeklini almıştır. 1778

yılında Hamburg’da ilk tasarruf sandığı kurulmuştur. 1816 yılında da Breslau’da çuhacılar bir kooperatif kurmuşlardır.”⁵¹

2.7. MODERN KOOPERATİFÇİLİĞİNİN ORTAYA ÇIKIŞI

Kooperatifçilik Hareketinin gelişiminde üç ülke, önemli bir yer tutmaktadır. Bu ülkeler, İngiltere, Fransa ve Almanya’dır. Daha sonra kooperatifçilik hareketi İsveç, Danimar’ka ve İsviçre’ye geçmiştir.⁵² Bu ülkelerde doğan kooperatifçilik hareketi, tüm dünyaya yayılmış ve kökleşmiştir. Kooperatifçilik ilkeleri, bu ülkelerdeki deneyimler sonunda evrensel bir konuma ulaşmıştır

2.7.1 İngiltere’de Kooperatifçilik Hareketinin Ortaya Çıkışı

Kooperatifçilik hareketinin günümüz anlamında ortaya çıkışı İngiltere’de gerçekleşmiştir. 17. yüzyılda İngiltere’de çalışma koşulları son derece ilkel. Sermaye sahipleri işçileri çok düşük ücretlerle ve uzun sürelerle çalıştırıyordu. Çalışanların hiçbir güvencesi yoktu. Çok küçük yaştaki çocukların yetersiz ücretlerle kötü koşullarda çalıştırılması olağan sayılıyordu. Çalışanları haklarını koruyacakları, kendilerini savunacakları herhangi bir kuruluşları yoktu. Karşılıklı dayanışmayı sağlayarak daha iyi yaşam koşulları elde etmek, insanca yaşayabilmek için çeşitli çözümler aranıyordu.

İngiltere’deki kooperatifçilik hareketi bu ağır koşulların içinden doğmuştur. İngiltere’de kooperatifçilik hareketinde Robert Owen, Dr. William King ve Rochdale Öncüleri önemli rol oynamışlardır.⁵³

Ayrıca, İngiltere’de Peter Cornelgus Plockboy ise 1659 yılında yayınladığı kitapta çeşitli mesleklerden kimselerin sermaye ve iş güçlerini birleştirerek kendi aralarında meydana getirecekleri ekonomik kuruluşlar hakkında bir teklif getirmiştir.⁵⁴

⁵¹ Gülpak, s.21-22

⁵² Temur Kurtaslan, Kooperatiflerin Piyasa Ekonomisindeki Yeri ve Önemi, Karınca Dergisi, Ankara, Sayı.811 (Temmuz 2004), s.14.

⁵³ Rıdvan Karalar, Kooperatifçilik Teknikleri, Devlet Kitapları, Milli Eğitim Basımevi, İstanbul,2000, s.21

⁵⁴ Hakan Koç, Kooperatifçilik Bilgileri, Nobel Yayın Dağıtım, Yayın No: 250, Ankara, 2001, s.11

Robert Owen (1771-1858)

“Rober Owen 14 Mayıs 1771 günü Gal (Wales) Eyaletinin Montgomeryshire Kontluğunun Newtown kasabasında doğdu. 10 yaşında okuldan ayrılarak ticari hayata başladı. Gençlik yıllarını çöken İngiliz esnaf yaşamı içinde geçirdi.

Daha sonraları İskoçya’nın Glasgow’a 30 mil mesafedeki Lanark köyündeki 2500 işçinin çalıştığı dört pamuklu dokuma fabrikasını iki ortağı ile birlikte satın alırlar. Bu fabrikalar Robert Owen’in yönetiminde büyür ve gelişir. Lanark köyü bir kasaba haline gelir ve New Lanark adını alır.⁵⁵”

Dünya’da gerçek anlamda kooperatifçilik hareketi, 1816 yılında Robert Owen isminde bir fabrika sahibinin kooperatif fikrini ortaya atması ile başlamıştır. Bu fikir zamanla gelişmiştir.⁵⁶

Robert Owen, New Lanark’ta işçinin çalışma ve yaşama şartlarını düzeltmek yolunda düşüncelerini uygulama alanına koydu. Ünü İngiltere’yi de aşarak Kara Avrupasına yayıldı. New Lanark’taki ıslahatın örnek alınarak bir program hazırlanması için Hükümete başvurduysa da, olumlu bir sonuç alamadı. Buna üzülererek 1825 yılında İngiltere’den ayrıldı. Birleşik Amerika’nın İndiana bölgesinde “New Harmany = Yeni Ahenk” adını verdiği sistemi uygulama alanına koydu ise de başarısızlığa uğradı ve bu işe koyduğu paraları batırdı. 1829 da İngiltere’ye dönerek, sosyal alandaki çalışmalarına yayınlar yapmak, konferanslar vermek ve kooperatifler kurmak suretiyle devam etti.⁵⁷

Görüşleri : Ütopist sosyalislerin temsilcilerinden sayılan Robert Owen ilk defa kooperatif kelimesini kullanandır. Fakat Owen’nin kastettiği bugün anladığımızdan farklı idi. Onu tam bir kooperatifçi saymak yerine, modern kooperatifler için ortam hazırlamağa çalışan bir ıslahatçı olarak kabul etmek daha doğru olur. Owen’nin görüşleri;⁵⁸

- Çevre Nazariyesi: İnsanın çevrenin eseri olduğunu, dolayısıyla hayat

⁵⁵ Hazar, s.54-56

⁵⁶ Koç, s.11

⁵⁷ Hazar, s.56

⁵⁸ Hazar, s.57

şartlarını iyileştirmek ve eğitimle onun durumunu düzeltmenin mümkün olabileceğini ileri sürer.

- İşçilerin çalışma ve yaşama şartlarının düzeltilmesi

- Eşitlik Nazariyesi: Zeka ve çalışkanlık derecesine göre farklı ücret ödenmesini doğru bulmuyordu. İhtiyaçlar eşit olunca ücretler de eşit olacaktı.

- Kar Nazariyesi: Fazla üretim ve eksik tüketimin sebebi kar müessesesidir. İşçi de bundan dolayı sefildir; çünkü yaptığı mal elinden çıkar çıkmaz hemen pahalı oluyor ve onu gündeliği ile satın alamaz hale geliyor. Bu bakımdan kar müessesesi kaldırılmalıdır.

- Para Nazariyesi: Karı haksız sayan Owen, parayı da karın aleti olarak tanımlar. Bu bakımdan parayı da kaldırmak lazım geldiğini ileri sürer. Paranın yerine ise iş bonoları koymalıdır.

- İşsizlik Nazariyesi: Makinanın sanayide kullanılması işçi ve işveren arasındaki dengeyi bozmuştur. Dengeyi yerine getirecek yol, tüketicinin üreticinin yanında yer almasını sağlayacak sistemdir. Owen, burada, işsizliği önleyecek yolun, bugünkü deyişle, kooperatifçilik olabileceğini anlatmak ister.

Bu görüşlerden; doğru olanlar olduğu gibi, tutarsızları da vardır.

Çalışmaları:

a) Robert Owen'nin New Lanark'taki kendi fabrikalarında işçilerin çalışma ve yaşama şartlarını düzeltmek için uyguladığı önemli tedbirler şunlardır:

- İşçilerin günlük çalışma sürelerini 17 den 10,5 saata indirmiştir.

- 10 yaşından aşağı çocukların çalıştırılmasına son vermiştir.

- İşçilere verilen para cezasını kaldırmıştır.

- İşçilere sağlık şartlarını taşıyan elverişli evler, bahçeler, lokantalar, ucuz ve kaliteli mal

satan gıda maddesi dükkanları, biriktirme sandığı, kitaplık, okuma salonu gibi tesisler yaptırmıştır.

- İşçilerin çocukları için parasız ve laik okullar açmıştır.

- İşçi çocukları için İngiltere’de ilk defa çocuk bahçeleri açmıştır. Çalışan kadınlar işe giderken çocuklarını buralara bırakabiliyorlardı.

b) Tüketim Mağazaları: İşçiler, çalışmalarının ürününü teşkil eden malları birer kooperatif şirket olan bu mağazalara getirerek, karşılığında çalışma saatleri esasına göre düzenlenmiş iş bonoları, bunlarla ihtiyaç duydukları başka malları satın alabileceklerdi. Malların üzerine fiyat yerine iş saati yazılıyordu. İşçinin getirdiği mala değer biçilirken kendi söylediği iş saati üzerinden bono verilirdi.

İlk mağaza 1832 de açıldı. Daha sonra şubeler açıldı. Fakat 1834 de bunların hepsi kapandı. Sebepleri:

- Üyelerin, hile yoluna saparak, iş saatlerini doğru söylememeleri. Böylece mağazalarda, değerlerinin üstünde gösterilen mallar toplanmış oldu.

- Üyeler sürümü güç malları mağazalara getirerek, bunların karşılığında elde ettikleri bonolarla, piyasada tutulan malları topladılar. Sonra da bunları götürüp çarşıda kolayca sattılar.

- Bonoların üzerinde ad yazılı olmadığı için, bunları herkes kullanabiliyordu. Rakip tüccarlar, bu bonolardan elde ederek Owen’nın mağazalarındaki iyi malları alıp kendi dükkanlarına götürdüler. Böylece mağazalarda, kimsenin dönüp de bakmadığı bir takım mallar birikip kaldı.

c) R. Owen, 1000 kişinin 4000-6000 dekar araziye yerleştirilmesi suretiyle hem çalışıp hem yaşanılan Komün (Kollektif çalışma yapılan ve kollektif yaşanılan yer ve bu rejime giren topluluk) denemesi yaptı. Bu komünlerin içinde, atölyeler, evler, bir avlu, ortaklaşa mutfak ve yemek salonu, okul, okuma salonu, kitaplık, mezbaha, birahane bulunacaktı. Çocuklar biraraya toplanarak ortaklaşa eğitime tabi tutulacaklardı. Bu

Komünleri, kendisi, “Eşitlik Topluluğu” diye tanımlıyor.”⁵⁹

Önemi ve Etkisi

a) New Lanark’taki işletmesinde uyguladığı sosyal ıslahat tedbirleri, işçiler hakkında çıkarılan ilk kanundan 50 yıl öncesine raslanmaktadır. Bu duruma göre Robert Owen, devletlerden önce sosyal siyaset alanında kafa yormuş ve bunun sonucu olarak söz konusu reformları düşünmüş ve uygulanmıştır. Dolayısıyla çağımızın sosyal hukukuna da etki yapmıştır.

b) New Lanark’ta işçilerin ihtiyacı için kurduğu ucuz ve iyi vasıflı mal satan bakkal dükkanları ve özellikle Londra’da iş bonoları esasına göre açtığı mağazalar birer kooperatif denemesi sayılabilir. Londradaki iş bonoları mağazalarında düşülen yanlışlıklar daha sonraki kooperatifler için tecrübe olmuştur. Dr. William King’in Brighton’da kurduğu union shop (birleşik mağazalar)dan da dersler alındı. Bütün bu tecrübelerden faydalanan ve Robert Owen’i kendilerine önder olarak alan Rochdale Önceleri, modern ilk tüketim kooperatifini daha sonraki yıllarda böylece kurmuş oldular. Bu bakımdan Robert Owen’i Kooperatifçiliğin babası sayanlar vardır.”⁶⁰

Dr. William King (1786-1865)

İngiltere’de kooperatifçilik konusunda önemli bir yere sahip diğer bir kişi de Dr. William King’dir. King, Robert Owen ile aynı zamanlarda yaşamış, tüketim kooperatiflerinin kuruluşunda ve gelişiminde önemli bir yere sahiptir. King’in kooperatifler kurmasının esas amacı, emekçilerin satın alma gücünü arttırmaya ve emeğin sermaye karşısında gerçek değerini bulmasını sağlamaya yönelik olmuştur.⁶¹

John Bellers, üretici, tüketici ve çiftçi ile esnafı, bir ortak kuruluştaki birleştirerek ve elde edilen ürünlerin satışı ve sağlanan gelirlerle işletmede kullanılan dış kaynakların faizini ödemeyi önermiştir. Böylece kendi kendine yardım, gönüllük, demokratik yönetim ve eşitlik esasına dayanan ekonomik amaçlı kuruluşların temeli

⁵⁹ Hazar, s.58

⁶⁰ Hazar, s.63

⁶¹ Kara, s.35-36

atılmıştır.⁶²

Görüşleri: John Bellers ve Robert Owen'in görüşlerinden etkilenen Dr. William King, fakirlik ve sefaletin ortadan kaldırılması çarelerini araştırmıştır. Bu konuda gördüklerini ve düşündüklerini, çıkarmakta olduğu "The Co-operator" (Kooperatifçi) dergisinde planlı bir şekilde açıklayarak, bir kooperatifçilik sistemi geliştirmiştir. Dr. King'in bu planını özetleyelim.⁶³

- Üye kesenekleri ile önce tüketim mağazaları (yani kooperatifleri) kurulacaktır.
- Tüketim mağazalarının karı ile tezgah ve işlikler meydana getirecektir.
- Buradan elde edilen karlarla araziler satın alınacaktır.
- Bu araziler üzerinde büyük sanayi kurulacaktır. Önem ve Etkisi:
- "Union Shop" denilen tüketim kooperatifleri denemesi üç yıl devam ettikten sonra başarısızlıkla sonuçlanmışsa da, kendinden sonra gelen teşebbüsler için değerli bir tecrübe olmuştur. Özellikle Rochdale öncüleri King'in yanlışlıklarına düşmemeye çalışmışlardır.

- "The Co-operator" dergisinde ileri sürülen görüşleride ilerisi için ışık tutmuştur.

- King, sağlam görüşlere ve birbirini tamamlayan, mantıklı bir fikir silsilesine sahiptir. Modern kooperatifçiliğin temellerini Robert Owen değil, Dr. W. King koymuştur, dense hiç de mübalağa edilmiş olmaz. R. Owen'in görüşlerinde rastlanan çelişmeler, sözlerindeki dağınıklık bunda yoktur.⁶⁴

Rochdale Öncüleri

"Kooperatifçiliğin, İngiltere'de ki öncülerinden olan Robert Owen ekonomik ve

⁶² Koç, Kooperatifçilik Bilgileri , s.11

⁶³ Hazar, s.64

⁶⁴ Hazar, s.69

sosyal olarak reformist fikirlere sahipti. Dr. William King ise bugünkü anlamda kooperatifçilik deyimini kullanan ve bu konu da birçok ilkeye imzasını atan isimdir. Rochdale Haksever Öncüleri ise modern kooperatifçiliği ilk kez başarıyla uygulayan kooperatifçilerdir. Bu kooperatif kurulan ilk kooperatif değildir.

21 Aralık 1844 tarihinde Rochdale kasabasında 28 işçi tarafından kurulan bu kooperatifin amacı karşılıklı yardım ve işbirliği idi. O zaman ki İngiliz ticaret mevzuatı kooperatifleri düzenlenmediği için yoksullara yardım derneği olarak tescil edmişti.

Rochdale Öncüleri, R.Owen’a kendilerine lider olması için teklif götürmüşlerdir. Ancak R.Owen, Rochdale ilkelerine katılmadığı için bu teklifi reddetmiştir.”⁶⁵

Bu hareketin rehberi Charles Howarth adlı bir işçiydi. Willian Cooper, James Daly, Samuel Ashworth ve James Smithies’dir. Kooperatifin kuruluşu esnasında her bir ortak 1 İngiliz Sterlinini sermaye olarak koymuşlardır. Bu sermaye ile bir dükkan açmışlardır. Bu ortakların her biri haftada bir gün kooperatif satış mağazasında tezgahtarlık yapmaktaydı. Bu 28 işçi kooperatifçilik tarihinde “Rochdaleliler” olarak anılır. Kooperatif faaliyete başladıktan iki yıl sonra 74 ortağa ve 180 Sterlin sermayeye ulaşmıştır. Bu başarı ülkede ki diğer insanlara da örnek teşkil etti ve buna benzer bir çok kooperatifin kurulmasına öncülük etti.⁶⁶

Rochdalelilerin kurdukları tüketim kooperatifinin programı ise şu şekilde belirlenmiştir.⁶⁷

- a- Ortaklarına zorunlu tüketim maddelerini sağlamak,
- b- Ortaklarının konut gereksinimlerini sağlamak, c- Ortak çocuk için okul açmak,
- d- Ortakların gereksinim duyduğu tüketim maddelerinin üretim olanaklarını araştırmak,
- e- Ortaklarının istihdam sorununu çözümlmek için araziler satın alarak yeni iş yerleri

⁶⁵ Gülpak, s.29

⁶⁶ Alpaslan, s.12

⁶⁷ Alpaslan, s.12

kurmak ve bunları işletmek

Rochdaleliler ayrıca kurdukları kooperatiflerinin iyi bir şekilde işleyebilmesi için bazı ilkeler benimsenmişlerdir. Bu ilkeleri şu şekilde sıralayabiliriz.⁶⁸

a- Dükkanlarında sattıkları eşyanın fiyatı piyasa fiyatı ile aynı olmalı ancak malın kalitesi piyasa standartlarının üzerinde olmalıdır,

b- Her ortağa satın aldığı ölçüde fiyat farkının ödenmesi, c- Peşin satış prensibinin benimsenmesi,

d- Ortaklığın demokratik yönetimine ve katılma payına bağlı olmayan eşit hukuki hak ve yetkilere dayanması

e- Dinsel ve siyasal tarafsızlık,

f- Kooperatif ortaklarının tasarruflarını yatırıma olanaklarının sağlanması⁶⁹

g- Ortaklık paylarına %3,5 faiz ödüyorlardı.

h- Eğitim ve kültür amaçları için, 1853 den başlayarak, karın %2,5 unu ayırıyorlardı.⁷⁰

Görüldüğü gibi bu 28 kişinin formüle ettiği ilkeler sadece tüketim kooperatiflerinin değil bütün kooperatiflerin günümüzdeki ilkelerinin temelini oluşturmuştur.

2.7.2 Fransa’da Kooperatifçilik Hareketinin Ortaya Çıkışı

Bu ülkede kooperatifçilik toplumda bir ekonomik denge kurulması amaçlanarak başlatılmıştır. Fransa’da kooperatifçilik hareketinin öncülüğünü Charles Fourier, Philippe Buchez, Louis Blanc ve Charles Gide yapmıştır. Fransa’daki

⁶⁸ Alpaslan, s.13

⁶⁹ Alpaslan, s.12

⁷⁰ Hazar, s.81

kooperatifçilik hareketi öncüleri, çalışmalarını daha çok fikir ve düşünce düzeyinde yapmıştır.

Frauçois Maria Charles Fourier (1772-1837)

İngiltere’de Robert Owen’ın yaptığı işleri ve öncülük görevini Fransa’da Charles Fourier üstlenmiştir.

Düşüncelerini çeşitli kitaplarda yayınlamıştır. Kitaplarının içerisinde en ön plana çıkanı “Yeni İşçi Dünyası ve Kooperasyon” olmuştur. Bu kitabında “Falanj” dediği toplumlarda hayali kooperatifler tasarlamıştır. Fourier’e göre falanjlarda ekonomik bir sistem kurulacak ve bu sistem içerisinde herkes zevk aldığı veya hoşlandığı işi yapacaktır. Falanjlar tüketim kooperatifi olarak organize edilecektir. Her falanj 400 ile 2000 kişiden oluşacaktır. Falanjlarda her kişiye ortalama bir hektar arazi tahsis edilecektir. İşçiler çalışmalarını gruplar halinde yapacaklar ve işin zevkli hale getirilebilmesi için, her grubun başına bir kadın görevlendirilecektir. İşçiler çalıştıkları

gün içerisinde sıkılırsa iş değiştirebileceklerdir. Falanjlarda, yeme, içme, çamaşır yıkama ve ütüleme gibi işler toplu olarak yapılacaktır. Charles Fourier de Robert Owen gibi ütobik sosyalist felsefeye sahiptir. Çalışmalarında Robert Owen’dan daha sistemli ve inandırıcı olduğu kabul edilmektedir. Fourier’in kurmayı planladığı falanjlar, daha çok İsrail’deki Kibbutzlara ve sosyalist ülkelerdeki Kolhozlara benzemektedir.⁷¹

Fourier, falanjlarını uygulamaya koyabilmek için çok çaba harcamıştır. Ancak uygulamadan açlık ve sefalet içerisinde ölmüştür. Daha sonraki yıllarda, Fourier’in düşüncelerinden esinlenerek çeşitli tüketim kooperatifleri kurulmuştur. Fourier’in başlattığı kooperatif çalışmaları geliştirilmiş, toplumun sosyo ekonomik yapısına uygun hale getirilmiş ve bu günkü anlamda kooperatifler Philippe Buchez tarafından kurulmuştur.⁷²

⁷¹ Kara, s.38

⁷² Kara, s.39

Philippe Joseph Benjamin Buchez(1796-1865)

Fransa’da üretim kooperatiflerinin fikir babası kabul edilen Philippe Buchez, düşüncelerini değişik kitaplarında ve çeşitli dergilerde anlatmıştır. Kalkınmanın temelini üretimin oluşturduğunu her zaman savunmuştur. Bu nedenle üretim kooperatiflerini ön plana çıkarmıştır. Tarımsal üretimin yanında küçük esnaf ve sanatkarın da desteklenmesi gerektiğini savunmuş ve bunların kredi ihtiyaçlarını karşılamak amacıyla 1830 yılında Paris’te bir Halk Sandığı kurulmasına önderlik etmiştir.⁷³

1831 yılında “L’Europeen” dergisi 3. sayısında el sanatları ile ilgili bir üretim kooperatifi tasarlayıp yayınladığında çok olumlu tepkiler almıştır. Ancak, el sanatları ile uğraşan kişiler ekonomik sıkıntı içerisinde olduklarından kooperatif kurulamamış ve sonuç alınamamıştır. Daha sonraki yıllarda, 1832 yılında Paris’te Marangozlar Kooperatifi”, 1834 yılında “Mücevherciler Kooperatifi” yine Paris’te “Terziler Kooperatifi, Saint Etien şehrinde “Galon İşçileri Kooperatifi” ve yine Paris’te 1839 yılında “Fırıncılar Kooperatifi” kurulmuştur. Fransa’da 250’den fazla üretim kooperatifi

kurulmuş ancak, ortaklar kooperatifçilik bilincine sahip olmadıkları için başarılı olamamışlardır.⁷⁴

1844 ihtilalinden sona, Philippe Buchez’in Cumhurbaşkanlığı sırasında hükümetin 5 Temmuz 1848 tarihli kararı ile kooperatiflere 3 milyon frank kredi sağlanmıştır. Sağlanan bu kredinin yarısından fazlası geriye dönmemiş ve amacına ulaşmamıştır. Kooperatif kuran üreticiler piyasa şartlarını bilmediklerinden ayak uyduramamışlar ve kooperatiflerini kendi başlarına yönetecek, işlerini yürütecek bilgi ve beceriden yoksun oldukları için başarısızlık kaçınılmaz olmuştur. Elleri para geçen üreticiler kooperatifçilik ruhundan uzaklaşmış, kapitalist düşünce ön plana çıkmıştır.⁷⁵

⁷³ Kara, s.39

⁷⁴ Kara, s.40

⁷⁵ Kara, s.41

Jean Joseph Louis Blanc (1811-1882)

Fransa’da diğerk bir kooperatifçide de Louis Blanc’tır. Blanc, Hukuk ve felsefe eğitimi almış, yazarlık ve gazetecilik yapmıştır. 1848 ihtilalinden sonra kurulan geçici hükümette bakanlık yapmıştır. Kooperatifçilik hakkındaki düşüncelerini 1840 yılında yayınlanan “Emeğin Teşkilatlanması” adlı eserinde anlatmıştır.⁷⁶

Blanc’a göre kapitalizm yerini dernek rejimine bırakmalıdır. Ancak bu dernekler devletçe teşvik edilmeli ve denetlenmelidir. Gerçek birer üretim kooperatifi olan toplumsal atelyeler kurulmalı ve işleyiş tarzı devlet tarafından düzenlenmelidir. Elde üretim fazlasının 1\3’ü ücrete eklenmelidir; bu emeğin kara katılma payı olacaktır; 1\3’ü ile maluliyet ve işsizlik fonu; geri kalanıda yeni ortaklara malzeme alınması için kullanılmalıdır.⁷⁷

Charles Gide (1847-1932)

Fransa’da kooperatifçilerin arasında önemli isimlerden birisi de Charles Gide’dir. Gide, bir bilim adamıdır, profesördür. Tek başına Nimes Okulunun fikir mimarı olmuştur. Çeşitli okullarda kooperatifçilik fikirlerini yaymaya çalışmıştır. Nimes Okulu, Fransa’da tüketim kooperatifleri ile ilgili kişilerin fikir birliğinin adı

Olarak kabul edilir. 1885 yılında Fourier’in düşüncelerini benimsemiş August Fabre ve Edourd de Boyve tarafından kurulmuştur.⁷⁸

Gide’e göre herkes tüketicidir. Bu bakımdan bir toplumun bütün tüketicileri yani halk, bir tüketim kooperatifine ortak olacaktır. Giderek tüketim kooperatifleri federasyonları oluşturacaktır. Üretim, tüketim için bir araç olduğuna ve ortak birim kooperatiflere ihtiyaçlarının bildireceğine göre; toplam ihtiyaçlar, diğerk üst ve üretici birim kooperatiflerine kadar giderek üretim planlanmış olacaktır. Bu şekilde bütün insanlar aynı inanç ve umut altında birleştirilerek bir “kooperatif cumhuriyeti”

⁷⁶ Kara, s.41

⁷⁷ Çıkın, Karacan, s.32

⁷⁸ Kara, s.40

teşkil edilmiş olacaktır.⁷⁹

İngiltere’de ilk kooperatif tüketim kooperatifi olmuş ve bu kooperatifler İngiltere’nin bir çok yerine yayılmıştır. Fransa’da ise üretim kooperatifçiliği ön plana çıkmıştır. İlk kurulan kooperatifler üretim kooperatifleri olmuştur. Bu nedenle Fransa üretim kooperatiflerinin öncüsü kabul edilmektedir.

2.7.3 Almanya’da Kooperatifçilik Hareketinin Ortaya Çıkışı

İngiltere ve Fransa’nın yanı sıra, kooperatifçiliğin öncülüğünü yapan başka bir ülke de Almanya’dır. Almanya’ da ilk defa esnaf ve tarım kredi kooperatifleri ortaya çıkmıştır.⁸⁰ Almanya’da 19. yüzyılın ilk yarısında krizlerde ve zor durumlarda tam çalıştırmayı sağlamak için bir araç olarak (yardım sandıkları, halk sandıkları, öğretim fon ve bursları gibi) kullanılmaya başlanan birbirine yardım ilkesi, sınırlı anlamda uygulamışlarının gereken başarıyı sağlayamaması üzerine çok daha geniş bir çerçeve içinde (önce okullarda ve sonraları da Raiffeisen kasalarında) ele alınmıştır⁸¹. Almanya’da kooperatif hareketinin iki öncüsü olmuştur: Hermann Schultze-Delitzsch ve Frederich Raiffeisen. Bunları kısaca inceleyelim;

Herman Schultze-Delitzsch

Büyük sanayiden olumsuz biçimde etkilenen küçük esnafın korunması Hermann Schultze-Delitzsch’in temel amacı olmuştur. Bunun için 1849’da çeşitli esnaf kümeleri için “hammadde alım kooperatifi” kurmuştur. Esnafın en önemli sorunun kredi olduğunu kavrayan Hermann Schultze, 1850’de “Esnaf Kredi Kooperatifi”ni kurarak bu alanı geliştirmiştir. Bu örneği temel alan pek çok kredi kooperatifi Almanya’da yayılmaya başlamıştır. Ayrıca, bu dönemde esnafın ürünlerini satacak kooperatif mağazaları açılmış, ilk kez bir “Esnaf Kredi Bankası” kurulmuştur.⁸²

⁷⁹ Çıkm, Karacan, s.32

⁸⁰ Karalar, s.25

⁸¹ Hans Steiner,, Az Gelişmiş Ülkelerde Kooperatifler ve Devlet, Celal Uzel, Haluk Uzel. 1. Basım. İstanbul. 1966. s.30.

⁸² Karalar, s.25

Hermann Schultze, 1859’da tüm küçük sanat kooperatifleri “ Alman Küçük Sanat ve İktisat Kooperatifleri Birliği” adı altında toplamıştır. 1864 yılında ülke genelinde ilk “Alman Kooperatifler Bankası” kurulmuştur.⁸³

Bu kooperatiflerde ortak sayısının çoğaltılmasına çalışılmıştır. Ortaklar yüksek düzeylerde katılma ödentisi ve ortaklık payı ödemişlerdir. Kuruluş aynı zamanda biriktirme sandığı işlevini de yerine getirmiştir. Yönetimde demokratiklik ilkesine bağlı kalınmıştır. Almanya’daki ilk kooperatifler yasası da bu dönemde çıkarılmıştır.⁸⁴

1883’te Hermann Schultze öldüğünde, Kooperatifler Birliğinin 922 kooperatifi ve 470.000 ortağı bulunuyordu. Hermann Schultze günümüz esnaf kredi kooperatifçiliğin öncüsü olarak kabul edilmiştir.⁸⁵

Frederich Wilhelm Raiffeisen

Kentte yaşayan esnafın kredi sağlanması için öncülük yapan Hermann Schultze, kırsal kesimi göz önüne almamıştı. Bu eksiklik Frederich Wilhelm Raiffeisen tarafından giderilmeye çalışıldı.⁸⁶

Raiffeisen, belediye başkanı bulunduğu kasabada zor durumda olan köylüyü yoksulluktan kurtarmak için önce bir tüketim kooperatifi kurdu. Ancak, yoksulluğun gerçek nedeninin köylünün sürekli borçlanması olduğunu gören Raiffeisen, tefecilere karşı köylülerin ortak olduğu bir yardım birliği kurdu. Bu birlikteki köylüler sınırsız sorumluydular ve zincirleme olarak birbirlerine karşı kefildiler. Önce, ortaklarına veresiye hayvan satan birlik, daha sonra parasal kredi verecek biçimde düzenlendi. Daha sonra da “tasarruf sandığı” olarak çalışmaya başladı.⁸⁷

Daha çok ve düzenli kredi sağlama gereğinin ortaya çıkması nedeniyle

⁸³ Karalar, s.25

⁸⁴ Karalar, 26

⁸⁵ Karalar, 26

⁸⁶ Karalar, 26

⁸⁷ Karalar, 27

1872’de kooperatif bankaları kurulmaya başlanmıştır. Raiffeisen bundan sonra, bankalar birliği oluşturmuş ve bu birlik 10 yıl içinde 400’den çok kooperatifin bir araya geldiği bir merkeze dönüştürmüştür.⁸⁸

Raiffeisen kredi kooperatiflerinde sınırsız sorumluluk vardır. Uzun süreli ve düşük faizli kredi verilir. Verilen kredinin yerinde kullanılması izlenir. Ortaklar yalnızca giriş ödentisi öderler, ayrıca sermaye katmazlar.⁸⁹

2.7.4 İsrail’de Kooperatifçilik Hareketinin Ortaya Çıkışı

İsrail toplumun iktisadi ve sosyal, hatta kültürel düzenin “kendi kendine yardım” kuruluşları olan sendikaların ve kooperatiflerin etkisi altında olduğunu söylemenin bir abartma olmayacağı söylenebilir.⁹⁰

İsrail, sosyalist sistemi benimsememiş olmasına karşın, büyük ölçüde sosyalist ilkelere dayalı tarımsal kooperatif işletme örneğini başarıyla uygulayan tek ülkedir.⁹¹

İsrail kooperatifçiliğinin ve kalkınmasının temel unsuru örgütlenmiş bir işbirliğinin mevcut olmasıdır. İsrail’de özellikle ideolojik akımlar ve köklü reformlara duyulan ihtiyaç Histadruth denilen örgütün kurulmasına neden olmuştur. Ülke ekonomisinin %65’inin denetimini eline tutan Histadruth örgütü, bir taraftan işçi sendikalarına özgü fonksiyonlarla donatılmış sendikal yapıda bir kurum, diğer taraftan ekonomik alanlarda önemli görevleri olan büyük bir yapı durumundadır.⁹²

“Dünyadaki diğer işçi konfederasyonlarından çok farklı bir görüntü arzeden Histadruth’a 18 yaşından ve üzerinde olan kendi gördüğü işin karşılığında aldığı parayla geçimini sağlayan ve Histadruth’un kurallarına uymayı kabul eden erkek ve kadın işçiler üye olabilirler. Ancak daha önce belirttiğimiz gibi Histadruth’un yalnızca bir işçi örgütü olmaması, aynı zamanda ekonomik alanlardaki faaliyetleri dolayısıyla da işçiler dışında;

⁸⁸ Karalar, 27

⁸⁹ Karalar, 27

⁹⁰ Turan, s.134

⁹¹ Zeynel Dinler, Tarım Ekonomisi, Ekin Kitabevi, Bursa, 200, s.178

⁹² Turan, s.134

- Kooperatif üyeleri, Kibutizm ve Moshovimlerde çalışanlar
- Serbest esnaf, tüccar ve sanatkarlar, memurlar,
- Ev kadınları da bu örgütle üye olabilirler.

Üyeler üyelik aidatlarını Histadruth’a öderler. Histadruth’a üye olanlar, örgüt içinde mesleğine ya da çalıştığı işkoluna uyan sendikaya yerleştirilir ve o sendikanın da üyesi olurlar. Histadruth’ta bulunan sendikalar özerk olmadıkları gibi, mülk edinme hakları ve bağımsız bütçeleri bulunmamaktadır”.⁹³

Kibbutz

İlk defa 1909 yılında Degania Aleph isimli bir köyde Filistin’e yeni yerleşmeye gelen on erkek iki kadın tarafından kurulan Kibbutz’larda üretim ve tüketim faaliyetleri kollektif anlayışa dayandırılmıştır.⁹⁴ Kelime anlamı “halk toplaşması” veya kısaca “toplaşma” olan Kibbutz gerçekte, üyelerin beraber yaşadıkları, üretim ve tüketimin ortaklaşa yapıldığı bir kollektif işletme tipidir. Ortaklık ruhunun başarıyla uygulandığı bu kuruluşla İsrail, oldukça orijinal bir toplum tipi oluşturmuştur.

Kolkhozlardan daha eski olan bu kollektivist toplulukların teknik, ekonomik ve sosyal yönleri, bahsedilmeye layık nitelikler taşımaktadır.⁹⁵

Teknik Yön: Devletin mülkiyetinde olan topraklar uzun bir dönem için (49 yıl) Kibbutzlara kiraya verilmiştir. Tarımsal nüfusun % 18’ini kapsayan ve sayıları 228 olan Kibbutzların ortalama büyüklüğü 688 hektar olup, her birinde ortalama 500 ile 1000 kişi mevcuttur. Kibbutz’larda bütün üyelerin katıldığı bir genel meclis vardır ve bu organ her yıl kendi yöneticilerini seçmektedir. Kullanılan üretim araçları son derece modernidir.

Ekonomik Yön: Toprak için yıllık kira ödenmekte ve kapital eşyaları ödünç verilmektedir. Kibbutz’da hiçbir şekilde ücretli işçiye başvurulmamakta ve faaliyetler

⁹³ Turan, s.134

⁹⁴ Turan, s.135

⁹⁵ Dinler, s.179

genellikle tarım dışına da kaymaktadır. Kollektif koloniler gelirlerinin yarısını bu tarım dışı faaliyetlerden sağlamaktadır”⁹⁶.

Bu faaliyetler sonucunda elde edilenlerin üyeler arasında dağıtılmasına gelince, pür komünizm prensipleri uygulanmaktadır. Kibbutz gereksinimleri aynı olarak karşılamakta (giyecek, yiyecek, lojman, sağlık hizmetleri v.s.) ve üyelere hiçbir zaman para verilmemektedir. Yemekler kollektif mutfaklarda hazırlanarak yenilmektedir. Gündüzlerini beraber geçiren çocuklar Kibbutzlar tarafından yedirilmekte, giydirilmekte ve ortak yatakhanelerde kalmaktadırlar. Hasta olduklarında tedavileri yine kibbutz tarafından yapılmaktadır. Tahsilleri ise 14-16 ve bazen 18 yaşına kadar, Kibbutz’larda yapılmakta ayrıca üniversiteye devam etmek isteyenlerin masrafları da tahsil süresince sağlanmaktadır.⁹⁷

Topluluğun geliri, üretim masrafları, borçlar, amortisman masrafları ve yedek akçe çıktıktan sonra, artan kısım Kibbutz’un hesabına yatırılmakta olup, tüketim ihtiyaçları kollektif ve sınırlandırılmış zaruri ihtiyaçlar formülüne göre çözümlenmektedir. Bunun dışında her yıl her üye Kibbutz idaresinden yılda 150 İsrail lirası tutarında bir cep harçlığı alma hakkına sahiptir.⁹⁸

Sosyal Yön: Kibbutz’lar “tüm üyeler arasında eşitlik, sınıf kavgasının olmaması, para için mücadelenin olmaması”, şeklinde belirlenebilen ana amaçlarını büyük ölçüde gerçekleştirmişlerdir. Buna karşın, ferdiyetçiliğe doğru bir gidişin varlığı hissedilmektedir. Başlangıçta burjuvazi hayat tarzı tamamiyle reddedilmekte, hiçbir şahsi eşya ve özel mülkiyet hakkı tanınmamaktaydı. Hatta serbest birleşme (nikahsız karıkoca hayatı) uygulanıyordu. Daha sonra bu katı düşünce ve uygulamada bir takım değişikliğe gidilerek, bazı eşyalarda özel mülkiyet hakkı tanındı ve nikahlı evlilik uygulanmaya başladı. Kibbutz’larda hayat seviyesinin oldukça yüksek olması, Bu kuruluşların ekonomik açıdan başarılı olduklarını kanıtlamaktadır. Kültürel faaliyetler (her kibbutz’ta bir kütüphane, bir sinema ya da konser salonu vardır) oldukça gelişmiş olup, hastalık ya da iş kazası halinde tam bir güvenlik sağlanmıştır. Kibbutzların sayısı

⁹⁶ Dinler, s.179

⁹⁷ Dinler, s.180

⁹⁸ Turan, s.136

artarken, kibbutzlar arasında fikir ayrılıkları da ortaya çıkmıştır. Farklı görüşe sahip kibbutzlar önce altı ayrı federasyon oluşturmuştur, nihayet 1980 yılında bu federasyonların üçe inmiştir.⁹⁹

Moşav Ovdım

Moşav'ların ortaya çıkması, Kibbutz'lara karşı çıkan Yahudi Ulusal Fonu tarafından, Kibbutz'lara alternatif olarak öne sürülmüştür.¹⁰⁰ 1921 yılında Nahallal'da kurulan ilk Moşav Ovdım İsrail'in bugünkü tarım hayatında aile, işletmelerinden kurulu köy hayatını temsil etmektedir. Ne varki aynı Moşav Ovdime dahil bütün tarımsal aile işletmeleri üretim ve tüketim faaliyetlerinde aynı kooperatifin hizmetlerinden yararlanmaktadırlar.¹⁰¹ Moşav Ovdımelerin en karakteristik yönlerini aşağıdaki gibi özetlemek mümkündür.

- Toprak Mülkiyeti Kollektiftir: Toprak kooperatif aracılığı ile Yahudi fonundan kiralanmıştır. Her aile parseli, kooperatifin icarında bulunan bir bütünün parçasıdır.
- Ferdi Çalışma Esastır: Moşav Ovdımlerde ücretli işçi çalıştırmak bazı özel haller hariç tamamiyle yasaklanmıştır.
- Kooperatifin Aracılığı: İşletmeler bütün ihtiyaçlarını kooperatifin tüketim mağazasından temin etmek ve mallarını (üretimlerini) yine kooperatif aracılığı satmak zorundadır.

- Karşılıklı Yardım ve Dayanışma: Karşılıklı yardım ve dayanışma ilkelerinden hareket edilerek bütün sosyal hizmetler kollektif esasa göre Moşav Ovdım idaresi tarafından yürütülmekte ve bu hizmetlerin finansmanına herkes işletmeye düşen

⁹⁹ Dinler, s.180

¹⁰⁰ Dinler, s.180

¹⁰¹ Turan, s.137

pay oranında iştirak etmektedir.”¹⁰²

Her aile bir ev ve geçimi için yeterli topraklara sahiptir. Aile hayatında ve üretim faaliyetlerinde serbesti tanınmıştır. Bir çiftçi kendi işletmelerinin işlerini aksatmadan, tarım dışı faaliyetlerde bulunabilmektedir. Ancak, bunun için, köy meclisinin iznini almak zorundadır. Kollektif alışma ile ferdiyetiliğın bir arada yürütüldüğü Moşav Ovdim’ler, Kibbutz’lardan daha başarılı olmuştur. İsrail nüfusunun % 20’si bu tip köylerde oturmaktadır. Her köyde 60 ila 100 arasında aile barınmaktadır.¹⁰³

Kibbutz ve Moşav Şitufu ile karşılaştırıldığı zaman, Moşav Ovdimlerin klasik kooperatif anlayışına en yakın model oldukları görölmektedir.

Moşav Şitufi (Aile Kibbutzu)

Kibbutzların katı kollektif hayatının tarım sektöründe tutunamadığını hisseden bazı öncüler Moşav Şitufi’leri kurmaya başlamışlardır. 1937 yılında ilk Moşav Şitufi Moledet’te kurulmuştur. Üretim faaliyetlerinin kollektif esasa göre, tüketim faaliyetlerinin ise aile çerçevesi içinde yürütüldüğü Moşav Şitufi’ler Kibbutzlarla Moşav Ovdim’ler arasında yarı yolu temsil etmektedir.¹⁰⁴

Kollektif bir çiftlikten başka bir şey olmayan Moşav Şitufi’lerde toprak ve üretim araçları kooperatifin elinde bulunmaktadır. Kollektif bir anlayışa göre her akşam işbölümü yapılmakta; genel yatakhane ve yemekhane yerine aileler evlerde yatmakta kendi mutfaklarında yemek-içmektedirler. Kreş yerine herkes çocuğuna kendi evinde bakmaktadır. Masraflar çıktıktan sonra gelirden ailelerin fert sayısına göre her aileye bir bütçe hazırlanmakta, evler kooperatife ait olmakla beraber ev eşyaları ailenin mülkiyetinde bulunmaktadır. Genel hizmetleri, eğitim, kültür, eğlence faaliyetlerini finanse eden kooperatif aile büyüdüe bütçeyi büyötmekte, küüldüe bütçeyi küçültmektedir. Kadınlar evlerini işi bittikten sonra artan zaman dahilinde üretim faaliyetlerin katılmaktadır.¹⁰⁵

¹⁰² Turan, s.138

¹⁰³ Dinler, s.181

¹⁰⁴ Turan, s.136

¹⁰⁵ Turan, s.136

Büyük ölçekli tarımsal işletmelerin değişik şekilde organize edildiği İsrail’de bu üç farklı kooperatif işletmelerini ana hatlarıyla birbirinden şöyle ayırabiliriz: Kibbutz’larda üretim ve tüketim ortak yapılırken, Moşav Ovdim de üretim ve tüketim tamamen aile çerçevesinde yapılmakta, ancak girdi temini ve çıktı pazarlanması ortaklık tarafından yapılmakta ve nihayet Moşav Şitufi’lerde üretim ortak (ayrıca, her çiftçi ailesinin tasarrufunda bulunan özel parselde üretim), tüketim aile çerçevesinde olmaktadır.¹⁰⁶

2.7.5 Rusya’da Kooperatifçilik Hareketlerinin Ortaya Çıkışı

Rusya’da 1917 Ekim İhtilaliyle birlikte sosyalist düzenin uygulanmaya başlaması sonucu, toprak mülkiyet ve işletme düzeninde de, zaman zaman değişikliklerle, sosyalizmin tarıma uygulanmasına çalışıldı. Bu hareket sonucu Sovkhoz ve Kolkhoz gibi ve iki büyük tarımsal işletme tipi ortaya çıktı. Bu işletmelerin özelliklerini, kısaca açıklayalım.¹⁰⁷

Sovkhozlar

Devlet çiftlikleri anlamına gelen sovkhozlar, tarımın oldukça kolektifleşmiş bir şeklidir. Bu büyük devlet çiftlikleriyle, yüksek verimliliğe sahip, endüstriyel ruhla çalışan, geleceğin bir nevi tarımsal fabrikası denilebilecek işletmeler oluşturulmak istenmiştir. Üst yöneticilerin devlet tarafından atandığı sovkhoz’larda çalışanların statüsü büyük ölçüde devlet memuruna yaklaşmaktadır. Her işletmenin arazisinin genişliği 5 bin ile 10 bin hektar arasındır. Kolkhoz’lardan daha önce kurulan ve komünizmin kırsal alanda yerleşmesi için en önemli kurum olarak görülen sovkhozlar, kolkhozlar aleyhine devamlı artmıştır.¹⁰⁸

Sovkhoz’larda çalışan her aile başına 0,5 hektarlık bir özel toprak verilmiştir. Bu küçük özel parsellerde, kendi gereksinimleri için üretim yapan çiftçiler, buradan elde ettikleri ürünün bir kısmını piyasada satabilmektedir. Bu şekilde özel parselde sahip

¹⁰⁶ Dinler, s.182

¹⁰⁷ Dinler, s.172

¹⁰⁸ Dinler, s.172

olan sovkhoz çalışanlarına, aynı zamanda üretim hacmine bağlı olarak prim verilmektedir.¹⁰⁹

Aşırı uzmanlaşmış, en ileri teknolojileri kullanan sovkhozlar karşısında, Rus tarımına asıl karakterini veren, zamanla öneminin azalmasına çalışılmasına rağmen kolkhozlardır.¹¹⁰

Kolkhozlar

Toprak, hayvan ve işletme araç gereçlerinde kısmen mülkiyet hakkının tanındığı kolkhozlara, kollektif çiftlikler de denilmektedir. Kolkhoz toprakları iki gruba ayrılmaktadır. Birinci grup topraklar, kolkhoz ailelerine bırakılmış olan özel parsellerdir. Her aileye, bir hektarı geçmeyecek bir toprak parçası verilmiştir. Aile, üretiminin bir kısmını kendi tüketimi için ayırdıktan sonra, kalanını, kentteki kolkhoz pazarında satabilmektedir. İkinci grup topraklar ise, kolkhoz topluluğuna ait olan ve ortak işletilen topraklardır. Her kolkhozlu, işçi kolu (brigade) denilen ekip çerçevesinde, kollektif işletme emrinde yılda belirli bir gün çalışmak zorundadır. Bu çalışmanın karşılığında, işin niteliğine göre, toplam üretimden bir pay verilmektedir. Bu ortak işletilen topraklarda nelerin, ne kadar yetiştirileceği, en ince ayrıntıları kapsayan bir planla kolkhoz genel meclisi tarafından saptanmaktadır.¹¹¹

Kolkhoz ve sovkhoz hakkında söylediklerimize bakarak, Sovyet tarımında büyük işletmelerin küçük işletmelere karşı zafer kazanmış olduğunu belirtmek olası gibi görülebilir. Oysa bu alanda bir karara varabilmek için, Sovyet tarımının geçirdiği evrimi göz önüne almak gerekir. Çünkü, bu ülkenin tarımı hiçbir zaman arzulanan düzeye varamamıştır.¹¹²

Günümüzdeki kooperatifçiliğin en önemli şanssızlığı, kooperatifleşme hareketinin 1917’de Sovyet İhtilali’nden sonra Sovyetler Birliği’nin hakim olduğu coğrafyalarda hakim olan Kolhoz ve Sovhozlara benzetilmesi ve onlarla eşdeğer görülmesidir. Halbuki pek çok toplumda ve özellikle de Türk toplumunda, tarihi

¹⁰⁹ Dinler, s.172

¹¹⁰ Dinler, s.172

¹¹¹ Dinler, s.173

¹¹² Dinler, s.173

dönemlerde uygulanan yardımlaşma, dayanışma, birlikte ve beraber iş yapma ve ekonomik teşebbüslerde bulunma fiili müşterek mülkiyet ve kollektivistizmden çok farklıdır. Nitekim tarih boyunca toplumumuzda geliştirilen ahilik teşkilatı uygulamaları, loncaların ve odaların yerine getirdiği görev ve fonksiyonların hiçbir şekilde sosyalist yada komünist sistemlerle münasebeti olmadığı gibi; hür ve bağımsız ve demokratik hukuk sisteminin geçerli olduğu toplumlardaki kooperatifçiliğinde, Sovyet rejiminde uygulanan kollektivist kooperatifçilikle her hangi bir ilgisi yok, sadece isim benzerliği söz konusudur. Çünkü o sistemde kooperatiflerde (kolkhoz ve sovkhozlarda) ortak olanlar ve çalışanlar kelimenin tam anlamıyla boğaz tokluğuna çalışan, herhangi bir mal sahibi ve mülkiyeti olmayanlardır. Halbuki hür bağımsız toplumlarda kooperatifçilik, daha önce de değinildiği gibi küçük ve dağınık sermayelerin ve imkanların bir araya getirildiği, yönetimi ve ekonomik faaliyetleri tam bir demokratik anlayışla yürütülen organizasyonlardır. Burada söz konusu olan küçük varlıkların bir araya getirilmesi ve seçimle işbaşına gelen yönetimdir.¹¹³

İkinci Dünya Savaşı'nı izleyen yıllarda Polonya, Macaristan, Romanya, Bulgaristan, Yugoslavya, Küba ve Çin Halk Cumhuriyeti gibi sosyalist düzeni benimsemiş ülkelerde tarımda kollektivist uygulama ile büyük tarımsal işletmeler oluşturuldu. Polonya ve Yugoslavya başta olmak üzere, bu ülkelerde de 1990'lı yıllarda sosyalist uygulama terkedilmeye başlandı.¹¹⁴

2.7.6 Diğer Ülkelerde Kooperatifçilik Hareketleri

Hollanda'da kooperatiflerin temeli köy çiftlikleriydi. Bu çiftlikler içerisinde karışık tarım yapılmaktaydı. Ülkenin toplam ekim alanının 2/5'sini oluşturmaktaydı. Hollanda'da öğretmenler ve rahiplerin, kırsal kesim üzerinde kooperatifleri teşvik etme aşamasında büyük etkileri olmuştur. Küçük ve büyük çiftçiler "Well-Understood Self Interest" (İyi kavranmış menfaat) kooperatifinde birleşmişlerdir. Bu ilk Hollanda tarım kooperatifinin adıdır. Hollanda kooperatifleri hükümetten hemen hemen hiç yardım

¹¹³ Karınca Dergisi, Başyazı, Kooperatifçilik Hareketi, Ankara , Sayı.796 (Nisan 2003), s.1

¹¹⁴ Dinler, s.175

almadan büyük ilerleme kaydetmişlerdir. Hollanda’da birkaç tane çok başarılı olmuş çok amaçlı kooperatifler vardır. Şimdi de bölgesel düzeyde Çiftçi Kredi Bankası, İhtiyaç ve Satış yerleri vardır.¹¹⁵

İtalya’da daha çok emeğe dayanan Sıvacılar Ortaklığı, Roma İmparatorluğu zamanından beri mevcuttu. Bu ortaklığın mensupları dış ülkelere bile uzun yolculuklar yaparak taahhüt işlerine girmişlerdir. Sıvacılar ortaklığını, bugün rastladığımız emek kooperatiflerinin ilkel şekli saymak mümkündür.¹¹⁶ Danimarka’da Gruntving (1783-1872), İrlanda’da Sir Harace Plunkett (1854-1932) kooperatifliğin öncüsü olarak Belirtilebilir.¹¹⁷

Bir çok ülkede kooperatifler örnek teşkil edilebilecek başarı seviyelerine erişmişlerdir. Bu örnekleri aşağıdaki gibi katagorize edebiliriz:¹¹⁸

- Çok amaçlı kooperatiflerin Japonya’nın modern ekonomik gelişmesinde ve kırsal kesimin kalkındırılmasında önemli katkılarda bulunulması,
- Elektrifikasyon kooperatiflerinin bundan önceki kuşakta Kırsal Amerika’yı aydınlatmak,
- Romanya’da kooperatiflerin ülkedeki en iyi gezi ve dinlence örgütünü kurup işletmesi,
- Hindistan şeker üretiminin yaklaşık yarısının gerçekleşmesi,
- İzlanda’nın son derece gelişmiş kooperatif sistemi nedeniyle “Kooperatif Ada” olarak adlandırılması,
- İspanya’nın kuzey kesimindeki Bask bölgesinde Mondragon kooperatiflerinin ülkedeki en büyük buzdolabı ve ev elektrikli aletler üreticisi olması,
- Polonya’da ki kentsel kesimde varolan konutların % 75’ini kooperatiflerin üretmesi,

¹¹⁵ Alpaslan, s.17

¹¹⁶ Hazar, s.52

¹¹⁷ Koç, Kooperatifçilik Bilgileri , s.12

¹¹⁸ Alpaslan, s.18

- İsveç'in OK kooperatif sisteminin ülkenin en büyük petrol rafinerisine sahip olduklarını ve ülke piyasasının % 20'sini doyurmaları,

- Hindistan'ın Gujarat bölgesinde kurulmuş sütçülük kooperatiflerinin yeryüzünün en modern ve en büyük süt işleme fabrikalarını işletmesi,

İtalya'nın çeşitli işçi kooperatifleri sistemlerinin endüstri işletmeleri bir yandan kapanırken en verimli ve etkili çalışan örgütleri kooperatiflerdir .

2.7.7 Türkiye'de Kooperatifçilik Hareketleri

1) ORTA ASYA'DA

Yakut, Kırgız, Kazak Türklerinde karşılıklı yardımlaşma vardı. Tarla ve ev işleri köy halkının yardımıyla sonuçlandırılıyordu. Yalnız bu yardımlaşmanın maddi şekilde olması yasaktı. Kara Kırgızlarda buna "imece" deniliyordu. Taşkent Türklerinde de tüm köy halkının katıldığı ve "hasar" ismi verilen yardımlaşma vardı. Kazan Türklerinde yalnızca okullar ve din adamları için yardımlaşma yapılıyordu. Bu yardımlaşmaya "ömü" adı verilmiştir. Türk kavimleri çeşitli isimler altında olsa da bu yardımlaşma "imece" olarak tanımlanmaktadır ve halen köylerimizde rastlanmaktadır.

2) ANADOLU'DA KOOPERATİFÇİLİK

Anadoluda Kooperatifçilik hareketinin Selçuklular zamanında Ahilik ile başladığı söylenebilir. Ahilik esnaf ve sanatkar kooperatifçiliğini de amaçlarını taşıyan bir kurum olarak işlemiştir. Tarım kooperatifçiliğinin başlangıcını da Osmanlı'nı 1315'de Bursa'yı aldıktan sonra oluşturduğu arazi kullanma teşkilatlarını alabiliriz.¹¹⁹

• Aul, akraba olan birkaç ailenin ortak menfaatleri olan diğer ailelerle birleşip ortak işlerini yapmaları için bir araya gelen yardımlaşma topluluğudur. En zengin ve en kalabalık ailenin başı Aul başıdır.

¹¹⁹ Ahmet Altun, Türkiye'nin güncel Ekonomik-Sosyal Sorunları ve Kooperatifçilik Paneli, Türkiye Milli Kooperatifler Birliği, Haziran 1998

- Ahi, göçebe sistemden yerleşik hayata geçen ve şehirlerde yaşayan zanaat sahipleri birleşme ihtiyacı duymuşlar ve ahilik teşkilatı kurmuşlardır. Deri işçiliğinin ve ahiliğin başı olan ahi Evran önce ayakkabı ve saraç esnafını toplayıp teşkilatın başına geçmiştir. Anadolu'nun sosyal hayatını düzenlemiştir. Yamak-çırak, kalfa-usta hiyerarşisini kurup mesleki temelleri oturtmuştur. Üretici tüketici ilişkilerini düzenlemiştir. Konaklama evleri kurmuştur.

3) OSMANLILARDA KOOPERATİFÇİLİK

Üç bölümde incelemek mümkündür.

1.) Mithat Paşa Dönemi 1863'de ilk memleket sandıklanma kurulması ile başlamış 1888'den sonra ziraat bankasının kurulmasıyla sona ermiştir.

2.) 2. Meşrutiyet sırasında 1913 yılında tüketim kooperatiflerinin kurulması ile başlayıp Ege'de kurulan satış kooperatiflerini de içine alan 1923 yılına kadar olan dönemdir.

3.) 1923 yılında çıkartılan istihsal, alım-satım kooperatifleri nizamnamesinin yürürlüğe konduğu tarihten günümüze kadar olan dönemdir.

a) MİTHAT PAŞA (1822-1884)

Ülkemizdeki kooperatifçilik hareketi de adı "Kooperatif" olmasa bile çalışma sistemi itibarıyla aynı olan "Memleket Sandıkları"nın kurulmasıyla 1863 yılında başlamıştır. Memleket sandıkları tarımsal üretim ve tarımsal krediyi konu almıştır. Tarımsal kredi temini konusundaki çiftçilerin sıkıntısını tespit eden Mithat Paşa (1822–1884) Niş Valiliği sırasında Memleket Sandıklarının kurulmasını sağlamıştır.¹²⁰

1822'de İstanbul'da doğmuştur. Başarılı memurluklarda bulunduktan sonra vezir rütbesi ve paşa unvanı ile 1861 yılında Niş valiliğine atanmıştır. 1864'de Tuna vilayetinin başına geçmiştir. Kooperatifçilik çalışmalarına bu dönemde başlamıştır. Mithat paşa devlete ait boş arazilerde imece yoluyla çiftçilerce ürün yetiştirilip satışından ele geçecek

¹²⁰ Kooperatifler, www.aib.org.tr

paralarla sandık kurulabileceğini bu sandıklardan da çiftçilere ucuz, faiz ve yeterli vade ile ödemeler yapılacağını düşünerek;

- Sandık kârlarından bir kısmı sermayeye katılmakla birlikte eğitim ve kamu yararına paylar ayrılmalıdır.

- Çiftçinin kredilendirilmesi konusunda devlet yardımının olması ve bu yardımın halkla beslenmesi şarttır.

- Halkın kültür ve eğitim seviyesinin yükseltilmesi için modern okulların oluşturulması gereklidir, düşüncelerini benimsemiştir.

Mithat paşa Tuna valiliği sırasında 1863'te memleket sandığını kurmuştur. Böylece tarım kredi kooperatiflerinin başlangıcını oluşturmuştur. 1867'de çıkartılan memleket sandıkan nizamnamesi ile bu kuruluşları bütün Osmanlı ülkesine yaymıştır. Mithat paşa köylünün kredi ihtiyaçlarını karşılayarak onların toprak sahibi olması ve üretim yapmalarını sağlamaya çalışmıştır. Başarılı çalışmaları sonucunda köylerde devlete ait olan arazilerde ürün ektirilmesi kabul edilmiştir. Böylece üretim artmıştır. Her köyde yapılan satışlar sandıklarda birikiyor belli bir miktardan sonrası borç veriliyordu. Yönetim, halkın seçtiği dört kişilik kurul tarafından gerçekleştiriliyordu. Sandıklar başlangıçta birkaç gün çalışırken sonunda her gün çalışmaya başladı. Üç aydan bir yıla kadar vadeli borç veriyordu. %12 faiz ve kefalet şartları vardı. Yıl sonunda kârın 1/3'ü sermayeleri oranında köylere bölünür, kalan sermayeye eklenirdi. Başkanlığını ilçenin kaymakamının yaptığı beş kişilik denetim kurulu vardı. Mithat paşa kurduğu sandıkların işleyişinde Raiffeisen'in fikirlerinden etkilenmiştir. Mithat paşanın bu nizamnamesi ile Türkiye de tarım kredi kooperatifinin temelleri atılmış olmaktadır.¹²¹

Memleket Sandıkları'nın çalışmalarında ve toplum tarafından benimsenmesinde bir yardımlaşma sistemi olan "imece" den yararlanılmıştır. Memleket Sandıkları'nın uygulaması şöyle olmuştur: Her çiftçi ailesine, devlete ait boş arazilerde, bulunmadığı takdirde kiralamak suretiyle temin edilen arazilerde eşit şartlarda, ortaklaşa ve imece usulüyle ürün ekim ve hasadı yaptırılmıştır. Hafta tatilleri uygulamasında Müslümanlar pazar günü, Hristiyanlar Cuma günü çalıştırılmıştır. Bu şekilde elde edilen hâsılat

¹²¹ Ahmet Arıkan, Dünyada Kooperatifçiliğin Gelişimi Ve Genel Kabul Görmüş Kooperatif İlkeleri, Koopkontder.Org.Tr

nakde çevrilerek kredi ihtiyacı karşılanmıştır. Sandığın yönetimi seçimle işbaşına gelen dört kişilik "Sandık Vekilleri" veya "Sandık Emirleri" denilen bir kurul tarafından yürütülüyordu.¹²²

Birçok kazada kurulmuş olan memleket sandıkları, her tarafta arzu edildiği gibi gelişmemişler ve iyi çalışan sandıkların sayıları gitgide azalmaya başlamıştır. Memleket sandıklarının her tarafta arzu edildiği şekilde gelişmemelerinin farklı sebepleri vardır. Bu sebepler arasında sandıkların esas görevlerinden ayrılması, nizamnameye uygun hareket etmemeleri, sermayenin düzgün ve sürekli şekilde toplanamaması, verilen paraların geri alınmasında ciddi bir kontrolden yoksun olmaları sayılabilir.¹²³

Bu sandıklar 1883 yılında menafî sandıklarına dönüştürülerek devletin denetimine girmiştir. Sandıklarda biriken sermaye 1888'de kurulan ziraat bankasına devredilmiştir.

b) AHMET CEVAT (1887-1961)

1908 yılında İngiltere'de Rochdale öncülerinin hareketinden etkilenecek "iktisatta inkılap" adlı kitap yayınlamıştır. Tüketim kooperatiflerinin kurulmasını teşvik etmekle birlikte üretim ve yapı kooperatiflerini de içine alan bir kooperatifçiliği öngörmüştür.

Kooperatifçilik alanında Yusuf Kemal Tengirşenk ve Vehbi Sandal'ın da katıldığı İstanbul Çırçır, Unkapanı ve Karaköy'de üç kooperatif kurmuştur.

c) Dr. YUSUF SAİM ATASAGUN (1907-1963)

Ziraat Bankası kooperatifler müdürlüğü ve Başak Sigorta Anonim Şirketi genel müdürlüğü yapmıştır. Tarım kredi kooperatifinin modern anlamda teşkilatlanmasında hizmet etmiştir.

¹²² Kooperatifler, www.aib.org.tr

¹²³ Çıkin, Karacan, s.43

d) ATATÜRK (1881-1938)

Kooperatifçilik alanında ilk olarak 1923 "istihsal, alım-satım ortaklık kooperatifleri nizamnamesi"ni çıkartmıştır. Buna dayanarak 1928'de Ege, Trakya ve Marmara'da 40 kadar kooperatif kurmuştur,

1924 yılında "itibari zirai birlikleri kanunu çıkartarak, sınırsız ve zincirleme kefillik esasına göre çiftçilerin kredilendirilmesi ve alım-satım işleriyle uğraşacak kooperatiflerin kurulması öngörülmüştür. Bu günkü tarım-kredi kooperatiflerinin ilk başlangıcını 1929 tarihinde kabul edilen zirai kredi kooperatifler kanunu kabul ederek yapmıştır. 30 Haziran 1936'da kurulan Tekirçiftliği tarım kredi kooperatifinin birinci sayılı ortağı ve kurucusu olmakla davya inancını göstermiş, çiftçimize yol göstermiştir. 2 Ekim 1931'de İstanbul'da kurulan 1933'te Ankara'ya taşınan Türk kooperatifçilik kurumu Atatürk'ün teşviki ile kurulmuştur.

4) PLANLI DÖNEMDE KOOPERATİFÇİLİK

Cumhuriyet döneminde kooperatifçilik büyük ölçüde çıkarılan kanunlara devletin öncülüğünde gelişmiştir. Cumhuriyetin ilanından hemen sonra ilk kooperatifler kanunu diyebileceğimiz 21.4.1924 tarihli ve 498 sayılı "İtibari Zirai Birlikleri (Kooperatifleri) Kanunu" yürürlüğe konulmuştur. Bugünkü anlamıyla tarım kredi kooperatifleri kanunu olmaktadır.¹²⁴

Bu kanunların çıkarılmasında Atatürk'ün rolü büyüktür. Bu kanun ile ortakların kişisel ve müşterek kefalet esasına göre kredi dağıtılacak örgütler kurmaları öngörülmüştür. 1926 yılında İtibari ve Zirai birliklerinin kuruluş ve yönetimi hakkında esasları gösteren 58 maddelik bir kararname de çıkartılmıştır. Bu kanuna dayalı olarak ilk kooperatif 1927 yılında İzmir'de "İtibari Zirai Birliği" kurulmuştur.

Yine 1926 yılında çıkarılan Türk Ticaret kanunun bir bölümüne konulan hükümlerle kooperatiflerin kurulması yoluna gidilmiştir. 1929 yılında çıkarılan "Zirai Kredi Kooperatifleri Kanunu" ile Raiffeisen ilkelerine uygun tarım kredi kooperatifleri kurulması yoluna gidilmiştir. Cumhuriyet döneminde tarımsal örgütlenmeye verilen

¹²⁴ Kooperatifler, www.aib.org.tr

önem 1935 yılında kabul edilen “Tarım Satış kooperatifleri ve Birlikleri Kanunu” ile 2836 sayılı “Tarım Kredi Kooperatifleri” kanunudur.¹²⁵

1925 yılında Atatürk'ün de kurucu ortağı olduğu "Ankara Memurin Erzak Kooperatifi" Ankara'da kurulmuştur. 1926 yılında ticari faaliyetleri düzenlenmek amacıyla çıkarılan Ticaret Kanununda kooperatifler "Ticaret Ortaklığı-Kooperatif şirket" olarak tarif edilmiştir. 1936 yılında Silifke kazası Tekir Çiftliği Tarım Kredi kooperatifi kurulmuştur. Gazi Mustafa Kemal Atatürk, bu kooperatife kurucu ve 1 numaralı ortak olmakla hem kooperatifçiliğe olan inancını ortaya koymuş, hem de modern tarım tekniğini uygulama konusunda yol gösterici olmuştur.¹²⁶

1) 1961 Yılı Anayasası ve Birinci Beş Yıllık Kalkınma Planı Dönemi

1961 Anayasasının 41. maddesine göre "iktisadi, sosyal ve kültürel kalkınmayı demokratik yollarla gerçekleştirmek, bu amaçla milli tasarrufu arttırmak, yatırımları toplum yararının gerektirdiği önceliklere yöneltmek ve kalkınma planlarını yapmak devletin görevidir." 51. maddesinde ise "devlet kooperatifçiliğin gelişmesini sağlayacak tedbirleri alır." Şeklindeki açıklamalarıyla devletin kooperatifçiliğe olan yaklaşımını ele almıştır. 1962-1967 dönemini kapsayan B.B.Y.K.P. toplumun kalkınmasına önem vermiş, yapılacak reformlar arasında kooperatiflere de yer vermiş, amaçlanan hedefleri şöyle sıralamıştır: "Genel olarak kooperatifleşmenin tarımımız için yararlı olduğu kabul edilmiştir. Buna göre çiftçilerin kooperatifleşmelerini önleyici sebeplerin bulunup bulunmadığı incelenecek, Özellikle, küçük ve orta işletmelerin sahip oldukları avantajlardan yararlanmalarını sağlamak amacıyla kooperatifleşmeleri desteklenecektir." Böylelikle küçük köylü işletmelerinin kooperatifleşmesi zorunlu görülmüştür. "Yurdumuzda dağınık halde bulunan küçük sanayi ve el sanatlarının planlı bir çalışmayla gelişmesini sağlamak için bu sanayi kollarının finansman, kredi, teşkilatlanma, 14 kooperatif kurma ve ham madde, donatım, iç ve dış pazarların bulunması, mevzuat ve kalite kontrol işlerinde yol gösterecek ve yardım edecek bir merkezi kuruluşa ihtiyaç vardır." "Küçük sanayi desteklenecek; kredi ve başka yardımlarda küçük sanayinin kooperatifler şeklinde birleşmelerinde göz önüne

¹²⁵ Ahmet Arıkan, Dünyada Kooperatifçiliğin Gelişimi Ve Genel Kabul Görmüş Kooperatif İlkeleri, Koopkontder.Org.Tr

¹²⁶ Kooperatifler, www.aib.org.tr

alınacaktır." B.B.Y.K.P döneminde köy işleri bakanlığı kurulmuş bakanlık köy kalkınma kooperatifleri kurmuştur. Dönemin sonunda D.P.T. kooperatif envanter çalışmalarını tamamlamış ve kooperatifçilik sorunları araştırmasını değerlendirme işlemlerine başlamıştır.

Ayrıca, tarımsal alandaki gelişmeyi ve tarımsal ürünlerin değerlendirilmesini sağlayacak önlemleri yerine getirme görevi de devlete verilmiştir. Anayasanın 52. maddesinde ise "Devlet, halkın gereği gibi beslenmesini, tarımsal üretimin toplumun yararına uygun olarak artırılmasını sağlamak, toprağın kaybolmasını önlemek, tarım ürünlerini ve tarımla uğraşanların emeğini değerlendirmek için gerekli tedbirleri alır" şeklinde hükümler yer almıştır.¹²⁷

2) İkinci Beş Yıllık Kalkınma Planı Dönemi (1968-1972)

İkinci B.Y.K.P. döneminde Türkiye'deki kooperatiflerin sorunlarına çözüm bulmak amacıyla oluşturulan ihtisas komisyonu mevcut yasaların ülkenin sosyo-ekonomik gelişmesine cevap verecek nitelikte olmadığını belirtmiş ve tüm kooperatiflerin çıkartılacak bir yasa hükmüne bağlanmasını istemiştir. Birleşmiş Milletler Kalkınma Fonu Programı içinde FAO'nun Türk hükümetine sunduğu raporda devletin müdahaleci rolünün azaltılması kooperatifler arasında birliğin sağlanması Ziraat Bankasının küçük köylü işletmelerinin sorunlarına eğilmesi gerektiğini belirtmiştir.

İ.B.Y.K.P.'nin açıklamaları özetle şöyledir. "Orta ve özellikle küçük tarım işletmelerinin üretimi arttırıcı girdileri sağlayacak sermayelerinin yetersizliği nedeniyle işletmelerin makine, donatım ve kredi gibi ihtiyaçlarını elde etmeleri ve pazarlamayı, işletme yönünden daha elverişli yürütmeleri için kooperatifleşme teşvik edilecektir." Bu amaçla; kooperatifleşme konusunda ortak bir görüşün benimsenmesi, hizmetlerin birbirini tamamlayacak şekilde yürütülmesi, eğitim programlarının uygulanması, kredi faaliyetleri ve modern girdilerin sağlanması, yatırım projelerinin desteklenmesi kararları alınmıştır. 1963-1967 uygulamasının eleştirilmiş konut kooperatifleri için "konut kooperatiflerini özellikle uygun bir statüye bağlamak ve kendi aralarında teşkilatlanarak

¹²⁷ Hakan Koç, Kooperatifçilik Bilgileri, Nobel Yayın Dağıtım, Ankara, 2001, s.15

güçlenmelerine imkân sağlamak için konut kooperatifleri yeni bir mevzuat içinde İmar ve İskân Bakanlığının denetimi altına alınacaktır."

İ.B.Y.K.P. "Küçük sanayide pazarlama yardımları, büyük sanayi ile işbirliğinin sağlanması kamu satın almalarında küçük sanayi ürünlerine öncelik verilmesi, kalite kontrol düzeyinin kurulması, küçük sanayiciler arasında işbirliğinin kooperatifleşmenin temini gibi sorunlar bir bütün halinde ele alınacaktır.¹²⁸"

24.04.1969 yılında Kooperatifler Kanunu kabul edilmiştir. Kanunu getirdiği yenilikler şöyledir.

- a) Gerçek kişilerden başka, kamu tüzel kişilikleri, özel idareler, belediyeler, köyler ve dernekler de dernek kurabilir, ortak olabilir.
- b) Sermaye miktarı sınırlandırılarak kooperatif kurulamaz.
- c) Ortaklık paylarının 1/4'i peşlin ödenecektir.
- d) Ayni sermaye fonuna girecektir.
- e) En yüksek ortaklık payı 30.000 lira ile sınırlandırılmıştır.
- f) Üçüncü şahıslar alacaklarından dolayı, ancak ortağa düşen faizle risturn payını haciz ettirebilirler.
- g) Sınırlı sorumluluk esas alınmıştır. Sınırsız sorumluluk da ana sözleşmelerde kabul edilebilir.
- h) Gelir-gider farkının en az %10'u yedek akçeye ayrılmıştır. ,
- ı) Gerekli durumlarda yardım fonları ayrılabilir.
- i) Ortak sayısı 1000'i aşan kooperatiflerde genel kurul toplantılarında mektupla oy kullanmak mümkündür.

¹²⁸ Koç, s.26

j) Kooperatif birlikleri, kooperatifler merkez birlikleri ve Türkiye Milli Kooperatifler Birliği ile Türkiye Kooperatifleri Danışma Kurulu'nun kurulması imkanı doğmuştur,

k) Vergi muafırları tanınmıştır.

l) Kooperatifler siyasi faaliyet yapamaz ve siyasi partilerden yardım alamazlar. Kendileri de onlara maddi yardım da bulunamazlar.

m) Kanunda şu noktalar göz önünde tutulmuştur. Serbest giriş-çıkış kuralı kabul edilmiş, demokratik yönetim kuralına uyulmuştur. Sermaye en fazla %7 faiz kabul edilmiş. Karın %50'si ortaklara dağıtılmış, eğitim ilkesi yerine getirilmeye çalışılmıştır¹²⁹.

Kooperatiflerin teftişi ticaret bakanlığına verilmiştir (madde 90). İ.B.Y.K.P. döneminde Kooperatifçilik Sorunları Araştırması tamamlanmıştır. 1581 sayılı kanunun Türk kooperatifçiliğinde büyük ölçekli işletmeler kurma olanağını vermiştir.

1968-1972 döneminde tarım satış kooperatifleri birlikleri 1969 yılında üst örgüt niteliğinde TARKO'yu kurmuşlardır. 1971 yılında merkez KÖY-KOOP kurulmuştur 1972 yılında pancar ekicileri kooperatifi PANKOBİRLİK adı altında toplanmıştır.

3) Üçüncü Beş Yıllık Kalkınma Planı (1973-1977)

Kooperatifçilik alanında daha önce yapılan çalışmaların genel bir değerlendirmesini yapmış. Kooperatiflerin planlı dönemde Türkiye'nin sosyo-ekonomik kalkınmasında katkıda bulunduğunu belirtmiş ve ikinci plan döneminde kabul edilen kooperatifler kanununun (1969) ve tarım kredi kooperatifleri kanununun (1972) yeni gelişmelere imkân sağlayacağını açıklamıştır.

1973-1977 planında kooperatifçilik tarım, küçük sanayi ve konut konularında ayrı ayrı ele alınmıştır. Tarım sektöründeki işletme ölçeğinin küçülmesi sayılarla anlatılmış, verimliliğin ve gelir artış düzeyinin, hayvancılık, su ürünleri ve balıkçılık

¹²⁹ Karalar, s.29

dahil tarımın her alanında kooperatifler yoluyla yükseltileceği belirtilmiştir. 1. plan döneminde yapımı amaçlanan 535.000 konuttan 389.000'i, ikinci plan döneminde 898.000 konuttan 700.000 gerçekleştirilmesi, gecekonduların ortaya çıkması kooperatiflerin değerini arttırmıştır. Bu nedenlerle konutlar için planlama ve kaynaklarının arttırılması, bankalardan kolay ve ucuz kredi sağlanması için konut kooperatifleri sorumluluğunun İmar ve İskân Bakanlığı'na devredileceği açıklanmıştır. Üçüncü Beş Yıllık Kalkınma Planı döneminde yeni bir kooperatifçilik modeli üzerinde durulmuştur. 5-6 Nisan 1974'de düzenlenen seminerde devlet kooperatif ilişkileri yeniden ele alınıp kurulması düşünülen Kooperatifler Bankası'nın amaç ve fonksiyonları görüşülüp onay görmemiştir. 26-27 Nisan 1974'de düzenlenen başka bir seminerde küçük ölçekli tarımsal işletmelerin ülke ekonomisinde yer alabilmesi için gerekli olan şartlar tartışılmıştır.

4) Dördüncü Beş Yıllık Kalkınma Planı

Kırsal refah politikaları özel ihtisas komisyonu raporunda tarımsal işletmelerin toprak ve gelir büyüklükleri ele alınmış, destekleme alımları kooperatifçilik yönünden değerlendirilmiş ve sözü edilen politikanın Türkiye'deki küçük tarımsal işletmelere önemli yarar sağladığı açıklanmıştır. Önceki planların eleştirisi yapılmış, küçük üreticilerin yararlarını Ön plana alan bir sistemin geliştirilmediğini tek amaçlı ve küçük ölçekli kooperatiflere ağırlık verilmesi sonucu kaynaklanan etkin bir biçimde kullanılmadığını açıklamıştır. Buna karşın plan, çözüm yolunun demokratik üretim kooperatifçiliğin geliştirilmesine, üst örgütler arasında koordinasyon ve işbirliğinin sağlanmasına, proje işlemlerinin merkezi düzeyde ele alacak Proje ofisinin kurulmasına bağlı olduğunu belirtmiştir.

5) 1982 Anayasası

171. Maddesinde "devlet milli ekonominin yararlarını dikkate alarak öncelikle üretimin arttırılmasını ve tüketimin kurulmasını amaçlayan kooperatifçiliğin gelişmesini sağlayacak tedbirler alır. Kooperatifler devletin her türlü denetim ve kontrolüne tabii olup siyasetle uğraşamaz ve siyasi partilerle işbirliği yapamaz" ifadesi yer almıştır. Buna göre milli ekonomi içerisinde kooperatifçilikte yer almıştır. Üretimin arttırılmasında

kooperatifçiliğin geliştirilmesi, tüketicinin aşırı fiyat kalitesiz mal ve hizmet karşısında korunması kabul edilmiştir¹³⁰. Kooperatiflerin kontrol ve denetimi devlete verilmiştir.

6) Beşinci Beş Yıllık Kalkınma Planı

Beşinci beş yıllık kalkınma planında ön görülen ilke ve hedefler özetle şöyledir. Esnaf, sanatkâr ve küçük sanayicinin üretim gücünü arttırıcı teknik ve mali desteklere öncelik verilmesi küçük sanayiye iş bölümü içinde orta ve büyük sanayi ile bütünleştirilerek sektör ve yan sanayi bazında programlı olarak geliştirilmesi ve teşvik edilmesi sağlanacaktır. Su ürünleri tabii stoklar, iç su ve deniz ürünleri yetiştiriciliği ve açık deniz balıkçılığı geliştirilip, üreticilerin örgütlenmeleri teşvik edilip üretici için alt yapı hizmetleri sağlanacaktır. Tarımsal Destekleme Politikası uygulamasında ucuz ve yeterli girdi, kredi, tarımsal teşkilatlanma, tarımsal eğitim ve teknolojik gelişme imkanlarının artırılması gibi destekleme araçlarına yer verilecektir.

Tarım Satış Kooperatifleri kuruluş amaçları yönünde hizmet verecek ve rasyonel çalışacak şekilde yeniden düzenlenecektir.

7) Altıncı Beş Yıllık Kalkınma Planı

1990-1994 yılını kapsayan planda ulaşılmak istenen hedefler kısaca şunlardır: Tarım sektöründe üretim ve metotlarının modernleştirilerek, üretimin hava şartlarına bağımlılığını, azaltarak artan nüfusun gıda maddesi ihtiyaçlarını karşılamak ve tarımsal ürünlerin ihracatını geliştirmek esas alınacaktır. Tarımsal üretimi yönlendirecek fiyat uygulamaları düzenlenip eğitim hizmetleri güçlendirilecektir. Küçük ve orta gelir grubuna giren çiftçilerin modern girdi ve temin, tedarik ve kullanımı ile tarımsal ürünleri pazarlamaları kooperatifçilik ile desteklenecektir. İhraç ürünlerinin üretiminin artırılması yönündeki kredi taleplerine öncelik verilecektir.

Üreticinin ürünlerini en iyi şekilde değerlendirilmesini sağlamak ve etkinliğini artırmak amacıyla kurulan Tarım Satış Kooperatifleri Birliklerine yönelik çalışmalar sürdürülüp tarım ürün sigortası sistemi geliştirilecektir¹³¹.

¹³⁰ Koç, s.38

Ülke ekonomisine önemli ölçüde katkı sağlayan küçük teşebbüsler olan esnaf, sanatkar ve küçük sanayinin desteklenmesine ilişkin politikalar geliştirilecektir.

T.C Ziraat Bankası, kontrollü zirai krediler, tarımsal sanayi ve tarıma dayalı sanayi teşebbüsleri için yeterli kaynak ayırmaya devam edecektir.

Halk Bankası kaynaklarının kullandırılmasında, kuruluş ilkelerine uygun şekilde, küçük sanayi işletmeleri ile esnaf ve sanatkara ağırlık verilmesi ve bankanın kredi imkanlarının geliştirilmesi sürdürülecektir.

8) Yedinci Beş Yıllık Kalkınma Planı

Yapısal değişim projelerinin hayata geçirilmesi ile birlikte sürdürülebilir bir büyüme ortamının sağlanması, kamu finansman dengesinde sağlanacak iyileşmeyle kamu kesiminin mali piyasalar üzerindeki yükünün azaltılarak reel faizlerin düşürülmesi ve özel kesim yatırımlarının canlandırılması öngörülmüştür. Yedinci plan döneminde tarımsal destekleme kapsamındaki ürünlerin sayılarının artırılmamasına özen gösterilmiş ve hububat, şeker pancarı ve tütün dışındaki ürünler Devlet Destekleme Alımları kapsamı dışında tutulmuştur. Tarım 19 sektörüne uygulanan destekleme politikaları ile üretici gelirlerinde istikrar sağlanamamış, dünya fiyatları üzerindeki destekleme alım fiyatları bazı ürünlerin ekim alanlarının genişlemesine üretim fazlası oluşmasına ve devletin fazla alım yaparak yüksek stok maliyetine katlanmasına neden olmuştur.

KOBİ'lere, OHAL ve kalkınmada öncelikli yörelerdeki yatırımlara ve büyük ölçekli sanai yatırımlara ilave destek imkanları sağlanmış, teşvik için ayrılan kaynak bütçeleştirilmiş ancak bu kaynağın yetersizliği uygulamada mevzuatın sık değişmesi, bürokrasinin fazlalığı ve devlet yardımlarının sağlayan kurumlar arasındaki koordinasyon eksikliği önemini korumuştur.

¹³¹ Arıkan, s.27

Sanayi ve Ticaret Bakanlığı bünyesinde 2000 yılında Esnaf Sanatkarlar ve Küçük İşletmeler Genel Müdürlüğü kurulmuştur¹³².

2000 yılında çiftçilere yönelik doğrudan gelir desteği uygulanması yönünde pilot proje başlatılmıştır. 4572 sayılı Tarım Satış Kooperatif ve birlikleri hakkında kanun 1 Haziran 2000'de T.B.M.M kurulunda kabul edilmiştir. Tarımda yeniden yapılandırma ve destekleme kurulu oluşturulmuştur.

9) *Sekizinci Beş Yıllık Kalkınma Planı Sekizinci* Planda gerçekleşmesi amaçlanan hedefler ve ilkeler kısaca şöyledir;

Esnaf ve sanatkârların ulusal ve uluslar arası gelişmeleri izleyebilen iş potansiyelini geliştirebilen bir yapıya kavuşturulması, sosyal ve ekonomik refah düzeyinin artırılması esastır. Yapılan işin niteliği gereği şehir merkezinde olması gereken örgütlenmiş esnaf ve sanatkarlara toplu işyeri kurmaları yerel yönetimlerce desteklenecektir. Büyük alışveriş merkezlerinin şehir dışında faaliyet göstermeleri sağlanacaktır. Küçük esnafın haksız rekabete karşı korunması için örgütlenmeleri desteklenecektir. 507 sayılı Esnaf ve Sanatkârlar Kanunu günün anlayış ve ihtiyaçlarına uygun olarak yeniden düzenlenecektir. Tüketici haklarının korunması için tüketicilerin örgütlenmeleri desteklenecektir.

KOSGEB hizmet merkezlerinin sayısı artırılacak fon kaynaklarının kullanımı etkinleştirilecek, üretici ilişkileri güçlendirilecek ve ürün yelpazesinin sanayi politikası ile uyumlu bir şekilde genişletilmesi sağlanacaktır¹³³.

KOBİ'lerin ihracata yönlendirilmesi için bilgilendirilmesi sağlanacak, aynı alanda faaliyet gösteren işletmelerin ihracata dönük örgütlenmeleri yaygınlaştırılacak ve yabancı firmalarla ortaklıklar kurmaları teşvik edilecektir.

Kaynakların etkin kullanımı ilkesi çerçevesinde ekonomik, sosyal, çevresel ve uluslara rası gelişmeler boyutunu bütün olarak ele alan örgütlü, rekabet gücü yüksek, sürdürülebilir bir tarım sektörünün oluşturulması temel esastır¹³⁴.

¹³² Koç, s.68

¹³³ Dinler, s.193

¹³⁴ Alparslan, s.21

Kamudan bağımsız bir yapıda üreticilere üretimden pazarlamaya kadar olan safhalarda hizmet vermek üzere kar amacı gütmeyen organizasyonlar oluşturmaya yönelik bir üretici birlikleri kanunu çıkartılacaktır. Örgütlü çiftçi kesiminin desteklenmesi ve bu yönde teşvik önlemlerinin uygulamaya geçirilmesi sağlanacaktır.

Hayvan üreticilerinin kooperatifleşmesi, şirketleşmesi, üretici birliklerinin kurulması özendirilecektir.

I. Beş Yıllık Kalkınma Planından başlayarak günümüze kadar olan dönemde kooperatifleşmenin öneminin kırsal kesime anlatılmasını kolaylaştırmak bakımından devlet çeşitli proje ve modeller geliştirmiştir. Bu modellerin ilki tek tip çok amaçlı kooperatif dediğimiz "Köy Kalkınma Kooperatifi" modelidir.

2834 sayılı “Tarım Satış Kooperatifleri ve Birlikleri Kanunu” Önce 1985’te 3186 sayılı yasa ile sonrada 2000’de 4572 sayılı yasa ile; 2836 sayılı Tarım Kredi Kooperatifleri Kanunu önce 1971’de 1581 sayılı yasa ile, sonra 1985’de 3476 sayılı yasa ile yeniden düzenlemeye tabi tutulmuştur. 1163 sayılı Kooperatifler kanunu ise 1988’de 3476 sayılı yasa ile 23 maddesi tamamen veya kısmen değiştirilmiş, 2 ek 2 geçici madde eklenmiştir. 1961 ve 1982 tarihli anayasalara kooperatifçilik hakkında devlete önemli görevler yükleyen hükümler konmuştur. 1973’de ilk defa bir bakanlığın başına “kooperatif” kelimesi eklenmiş ancak bu kelime daha sonra kaldırılmıştır.¹³⁵

Türkiyede faaliyet gösteren yapı kooperatiflerinin inşaatı gerçekleşikten sonra hukuki statülerinin belirlenmesi ile ilgili uygulamalar aşağıdaki gibidir.

¹³⁵ Ahmet Arıkan, Dünyada Kooperatifçiliğin Gelişimi Ve Genel Kabul Görmüş Kooperatif İlkeleri, Koopkontder.Org.Tr

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

YAPI KOOPERATİFLERİ HAKKINDA GENEL BİLGİ

3. YAPI KOOPERATİFLERİ

3.1. KOOERATİFÇİLİK İLKELERİ BAKIMINDAN YAPI KOOPERATİFLERİ VE YAPI KOOPERATİFLERİNİN AMACI

Yapı kooperatifleri , birlikte iş görme , iş birliği ve dayanışma anlayışının gereği olarak ; insanların konut-işyeri gereksinimlerini karşılamak üzere , olanaklarını kullanmak için kurulan bir kooperatif türüdür.Amacı , ortaklarının gereksinimleri doğrultusunda faaliyet göstermek olan kooperatifler , kar amacı gütmeyenlerinden , ekonomik faaliyetlerde sosyal içerikli kuruluş niteliğindedirler.Bu özellikleri sonucu ,

Dar ve orta gelirli kitlelerin konut-işyeri sahibi olmaları için kooperatifleşmeleri devlet tarafından özendirilmiş ve krediler yoluyla desteklenmiştir. Böylece , özel girişimcilerin karşılayamadığı konut gereksinimi , kooperatifçilerce karşılanmaya çalışmıştır. Bu çerçevede kooperatiflerin üretecekleri konutların kredi ile desteklenebilmesi için çok sayıda konutun daha kısa zamanda üretilmesi , maliyet unsurlarında (arsa , yapı malzemeleri , plan proje hizmetleri v.b.) rasyonellik sağlaması ve sonuçta asgari maliyetlerle üretim yapılarak alım gücü düşük, dar ve orta gelirli kitlelerin konut sahibi olmaları amaçlanmıştır. ¹³⁶

Pek çok ülkedeki uygulamanın aksine, ülkemizde ilk uygulamadan başlayarak, üretilen konutların mülkiyetlerinin ortaklara devredilmiş olması bu konunun yerleşik bir biçim almasına neden olmuştur. Bu, Türk konut kooperatifçiliğini diğer pek çok ülkedeki konut kooperatifçiliğinden ayıran önemli bir özelliktir.

¹³⁶ Cafer Tayyar ÇÖKLÜ, Uygulamada Yapı Kooperatifleri, s.320

3.1.1. Yapı Kooperatiflerinin Sınıflandırılması

Türkiye’de günümüzdeki yapı kooperatifleri dar gelirli kesime konut-işyeri üreten kooperatifler ve daha maliyeti yüksek , villa tipi konutlar yapan kooperatifler olarak ikiye ayrılır :

Birinci gruptaki yapı üreten kooperatifler , kooperatifçilik ruhuna asıl hizmet eden kooperatiflerdir. Çünkü kooperatifçiliğin ruhunda olanakları kısıtlı olan insanların ellerindeki küçük birikimleri bir araya getirerek danışma içinde ihtiyacı gidermek prensibi vardır. Dolayısıyla tek başına ve toplu para ile bir ev yapmak yada almak olanağına sahip olmayan insanlar , konut kooperatifçiliği ile konut sahibi olmayı amaçlar.

İkinci gruptaki kooperatiflerin ise yine aynı mantığa daha lüks konutlara sahip olmak için kullandığı söylenebilir¹³⁷. Gelir seviyesi daha fazla olan kişilerin lüks bir villaya da konuta toplu para ve ellerindeki olanakla kısa sürede sahip olmamaları, bu grupları konut kooperatifçiliğine yöneltmiştir.

Yapı kooperatifleri yapım sürecinde oynadıkları roller bakımından ve konutların iyiliği yönünden aşağıdaki şekilde sınıflandırılabilir.

Yapım Sürecinde Oynadıkları Roller Bakımından Konut Kooperatifleri,¹³⁸

- Tasarruf sandıkları niteliğinde olan konut kooperatifleri (bu tür kooperatifler üyelerinin küçük tasarruflarını toplayarak, sonra onlara konut kredisi olarak dağıtırlar)
- Kendileri üyeleri için konut yapan veya yaptıran konut kooperatifleri,

¹³⁷ Çöklü, s.323

¹³⁸ Çöklü, s.325

- Yaptırılmış bulunan kooperatiflerin bakım ve yöntemlerini üstlenen konut kooperatifleri,
- Bu işlevlerden birden çoğunu üstlenen konut kooperatifleri.

Ülkeler farklı konut politikası uygulayan ülkelerde ana amaç, dar gelirli, yaşlılar, öğrenciler, göçmenler, tarım işçileri gibi serbest konut piyasasında konut edinmeleri bir çok nedenlerle güç olanların konut gereksinimlerini karşılamaktır. Sosyal konut politikası uygulayan ülkeler bu amacı gerçekleştirmek için kamu, sistemli ve tutarlı bir hukuksal, ekonomik, kurumsal çerçeve yaratmıştır.

3.1.2. Yapı Kooperatiflerinin Organları ve İşleyişi

Genel Kurul

Genel kurul, bütün ortakları temsil eden “en yetkili organdır” (K.KMD:42/1) Burada kooperatiflerin çalışmalarına yön verecek kararlar alınır ve ortakların hakları kullanılır.

Bir yerde genel kurul “yasama organı”, yönetim kurulu ile Murahhas üye (delege) ve müdür “yürütme (icra) organı”, denetçiler ise “denetim organı” olarak tanımlanabilir.

Genel Kurulun Çeşitleri¹³⁹

Genel kurul, olağan ve olağanüstü olmak üzere iki çeşittir:

- Olağan Genel Kurul Toplantısı: Kooperatiflerde yılda en az bir kez yapılması zorunlu olan toplantıdır. Olağan genel kurulun, her hesap devresi (genellikle bir takvim yılı) sonundan itibaren 6 ay içinde yapılması gerekir.
- Olağanüstü genel kurul toplantısı: Kooperatif çalışmalarıyla ilgili ortaya çıkan önemli ve acele konuları görüşmek ve karar almak amacıyla, normal zamanını beklemeden toplanan genel kuruldur.

¹³⁹ Gönen ERIŞ, Uygulamalı Kooperatif Hukuku, s.1146, Seçkin Yayınları, 2001 Ankara

Genel Kurulun Yetkileri

Kooperatifler Kanunu'nun 42. Maddesinde toplu olarak sayılan ve diğçerleri de Kooperatif Kanunu'nun değışik maddelerine serpiştirilmiş halde bulunan devir ve terk edemeyeceğı, diğçer bir ifadeyle,sadece Genel Kurulca kullanılması gereken yetkiler bulunmaktadır.¹⁴⁰

Kooperatifler Kanunu'nun 42.Maddesinde toplu olarak sayılan Genel Kurulun, devir terk edemeyeceğı yetkileri şunlardır:

- Ana sözleşmeyi değıştirmek.
- Yönetim kurulu ve Denetçiler kurulu üyeleri ile gerektiğinde tasfiye kurulunu seçmek.
- İşletme hesabı ile bilanço ve gerektiğinde gelir-gider farkının bölüşmesi hakkında karar almak.
- Yönetim ve denetim kurullarını ibra etmek.
- Kanun veya ana sözleşme ile Genel Kurula tanınmış olan konular hakkında karar vermek.
- Gayrimenkul alanında ve satımında takip edilecek usul ile alınacak gayrimenkulün niteliğini, yerini ve azami fiyatını, satılacak gayrimenkulün asgari fiyatını belirlemek.
- İmalat ve inşaat işlerinin yaptırılma yöntemini belirlemek.
- Yapı kooperatiflerinde, ortak sayısı ile yapılacak konut veya işyeri sayısını tespit etmek.

Genel Kurulun Sınırları

Genel kurul kooperatifinin en yetkili organıdır ama Genel kurulun yetkisi çok geniş olmamakta bunun bir sınırı bulunmaktadır.Şöyle ki:

¹⁴⁰ Eriş, s.1149

- Kanundan gelen sınırlama: Genel kurul, kamu düzenine, kanunların kesin emredici hükümlerine, ahlaka veya adaba aykırı karar alamaz.
- Kooperatifin maksat ve konusunda kaynaklanan sınırlama: Genel kurul, ana sözleşmede yer alan “amaç ve faaliyet konularına” aykırı veya konusu imkansız olan kararlar alamaz.
- Üçüncü kişilerin haklarında gelen sınırlama: Genel kurul, üçüncü kişilerin hakları üzerinde etkili olabilecek kararlar alamaz.
- Diğer organlara ait yetkilerden gelen sınırlama: Genel Kurul, kooperatif yönetimi ve denetim kuruluna ait yetkileri bizzat bunların yerine geçerek kullanılmaz.

Yönetim Kurulu

Yönetim kurulu, yasa ve ana sözleşme hükümleri içinde kooperatifin çalışmalarını yöneten ve onu temsil eden yürütme organıdır. Yönetim kurulu üye sayısı ana sözleşme de belirtilmelidir. Yönetim kurulu asıl ve yedeklerin kooperatif ortağı olmaları şarttır.¹⁴¹

Yönetim kurulu, görevini bir kurul olarak yerine getirir. Ancak gerek duyulması halinde, Yönetim kurulu üyeleri arasında “komite” ve “komisyon”lar teşkil edilebilir. Örneğin, müteahhidin yaptığı işleri kontrol etmek, hak edişleri incelemek üzere bir “inşaat işleri komisyonu” oluşturabilir.

Oluşturulan komite ve komisyonların görevi tamamen yönetim kuruluna yardımcı olmaktan ibarettir. Yönetim haklarının kullanılmasında karar alma yetkileri yoktur.¹⁴²

Yönetim Kurulunda Görev Bölüşümü

Yeni seçilen Yönetim kurulu, ilk iş olarak aralarında görev bölümü yapar. Görev bölümü, Yönetim kurulu üyeleri arasında gizli oyla yapılır ve görev dağılımı; Başkan, 2.Başkan, muhasip, katip ve diğer üyeler şeklinde olur.

¹⁴¹ Kuru, s.968

¹⁴² Çevik, s.711

Yönetim Kurulu başkanı ve 2.Başkan kooperatifi temsilen birinci derecede imzaya yetkilidir. İkinci imza yetkisi, Yönetim kurulunca Yönetim Kurulu üyelerinden birine veya müdüre verilir.

Yönetim Kurulu Üyelerinin Yükümlülükleri

Yönetim Kurulu üyeleri kendilerine tanınan yönetim hakkını ve temsil yetkilerini gerektiği şekilde kullanmakla yükümlüdür. Bu yükümlülüklerini yerine getirmezlerse, zincirleme olarak sorumlu olurlar.¹⁴³

Yönetim Kurulu üyelerinin yükümlülükleri, şu şekilde sıralanabilir.

- Düzenli olarak Yönetim Kurulu toplantılarına katılmaları ve oylarını “bizzat” kullanmaları gerekir.
- Yönetim ve temsil görevi kısmen veya tamamen devredilse dahi, “genel gözetim ve denetim görevi”ni ihmal etmemeleri gerekir.
- Kooperatifin yönetimi için gereken titizliği göstermek, başarısı ve gelişmesi yolunda bütün gayretleri sarf etmeleri gerekir.
- Ortaklık işlemleri dışında, “kendisi veya başkası namına bizzat veya dolaylı olarak kooperatifle, kooperatif konusuna giren bir ticari muamele yapmaları gerekir”
- Şahsi menfaatlerine veya yakınlarının (Ana, baba, çocuklarının, kardeşlerinin, kaynanasının, kayın babasının, kayınbiraderinin, baldızı gibi) menfaatlerine ilişkin görüşmelere katılıp oy kullanmaları gerekir.¹⁴⁴
- Kooperatifi yönetirken ve temsil ederken “basiretli bir tacir” gibi davranmaları gerekir.
- Görevleri esnasında tespit ettikleri ve cezai sorumluluk gerektiren fiilleri Cumhuriyet Savcılığına, hukuki sorumluluk gerektirenleri ise memurlarla ilgili olanları yönetim kuruluna, organlara dahil üyelerle ilgili olanları Genel kurula intikal ettirmeleri gerekir.

¹⁴³ Çöklü, s.345

¹⁴⁴ Çöklü, s.347

Yönetim Kurulunun Sorumlulukları

Yönetim kurulu, kooperatif yönetiminde gereken titizliği göstermek ve kooperatifin başarısı ve gelişmesi için çaba harcamakla görevlidir.

Yönetim kurulu, kendi tutanakları ile genel kurul tutanaklarının, kooperatif defterlerinin ve ortak listelerinin düzenli tutulmasında ve saklanmasından, kooperatif hesaplarıyla bilançonun kanunlara ve muhasebe kurullarına uygun hazırlayıp, incelenmek üzere denetim kuruluna verilmesinden sorumludur.¹⁴⁵

Yönetim kurulu üyeleri ve kooperatif memurları, kendi kusurlarından ileri gelen zararlardan sorumludur. Bunların suç oluşturan fiil ve hareketlerden ve özellikle kooperatifin para ve malları, bilanço, tutanak, rapor, evrak, defter ve belgeleri üzerinde işledikleri suçlardan dolayı devlet memurları gibi caza görürler.

Denetim Kurulu

Denetçiler, genel kurul tarafından seçilen genel kurul adına kooperatifin bütün işlem ve hesaplarını inceleyen ve denetleyen bir organdır.

Denetim kurulu, kooperatifin her türlü hesap ve işlemlerini ortaklar adına denetlemekle görevlidir. Denetçiler görevleri esnasında, kooperatif faaliyetlerin yürütülmesinde gördükleri noksanları, Kanun, ana sözleşme ve Genel Kurul kararına aykırı hareketleri, ilgilerin bağlı buldukları organlara ve gerekli hallerde Genel Kurula haber vermek zorundadırlar.

¹⁴⁵ Çöklü , s.348

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

YAPI KOOPERATİFLERİN AMACA ULAŞMASI

4. AMACA ULAŞAN YAPI KOOPERATİFLERİN HUKUKİ SÜRECİ , DAĞILMA-TASFİYE-TÜR DEĞİŞİKLİĞİ

4.1 YAPI KOOPERATİFLERİNİN DAĞILMA NEDENLERİ

Yapı kooperatiflerinin dağılma nedenleri Kooperatifler Kanununun 81. maddesinde belirtilmiştir. Bu maddeler şunlardır.

4.1.1 Ana Sözleşme Gereğince

Kooperatifin süresi ana sözleşmede gösterilmiştir.¹⁴⁶ Ana sözleşmede belirtilen sürenin dolması halinde kooperatif kendiliğinden dağılır. İnşaatları tamamlayarak ferdi münasebete geçmemiş olan kooperatifler için bu durum oldukça önemlidir. Aksi takdirde kooperatifin yaptırmakta olduğu konut ve işyerleri ortaklara intikal ettirilmez. Böylece kooperatifin amacına ulaşması eksik kalmış olur.

Çeşitli nedenlerden ötürü ana sözleşmede belirtilen süre içerisinde işlerini sonuçlandıramayan kooperatiflerin, bu süre bitmeden önce ana sözleşmenin söz konusu maddesini değiştirmeleri gerekir. Ana sözleşme değişikliği için gerekli işlemler yerine getirilir.

4.1.2 Genel Kurul Kararıyla

Kooperatifin amacına ulaşması veya amacına ulaşma imkanının bulunmaması yahut da ortakların kooperatif faaliyetim sürdürmekten yana olmaması hallerinde, genel kurul kararıyla kooperatifin dağılması kararlaştırılabilir. Genel kurul bu karar, fiilen kullanılan oyların 2/3 çoğunluğu ile alması gerekir.

¹⁴⁶ K.K.m:5/5,A.m.4

Konut yapı kooperatiflerinin amacına ulaşmaları halinde dağılması zorunludur. Ancak, konutların ortaklar adına tescilinden itibaren 6 ay içerisinde usulüne uygun şekilde ana sözleşme değişikliği yapılarak kooperatifin amacının değiştirilmesi halinde dağılmaya ilişkin hüküm uygulanmaz.¹⁴⁷

4.1.3 İflasın Açıklanmasıyla

Kooperatifin iflasına karar verilmesi, dağılma nedenlerinden birisidir. Alacaklıların veya sermayesinin yarısının karşılıksız kalması halinde yönetim kurulunun mahkemeye başvurusuyla, kooperatifin iflasına karar verilir. Böylece kooperatif, iflasın ilan edilmesiyle dağılır.

4.1.4 Mahkeme Kararıyla

Kooperatifin tescilinden sonra ortak sayısı 7'den aşağı düşer veya kooperatifin lüzumlu organlarından birisi (yönetim ve denetim kurulu) mevcut olmaz yahut genel kurul toplanmazsa, ortaklardan veya kooperatif alacaklılarından birinin yahut Sanayi ve Ticaret Bakanlığının talebi üzerine, mahkeme kooperatifin durumunu kanuna uygun hale getirilmesi için uygun bir süre tayin eder. Buna rağmen verilen süre içerisinde kooperatif durumunu kanuna uygun hale getiremezse, mahkeme kararıyla feshine karar verilir.¹⁴⁸

Diğer taraftan maksat ve konusuna aykırı veya amme kanunları gereğince feshini icabettiren hal ve muameleleri tahakkuk eden kooperatif aleyhine Sanayi ve Ticaret Bakanlığı tarafından fesih davası açılabilir.¹⁴⁹

4.1.5 Kooperatifin Diğer Bir Kooperatifle Birleşmesi veya Devralınması

Kooperatifler, bir diğer kooperatifle birleşmek veya bir kamu tüzel kişiliği (belediye, ekonomik bir devlet kuruluşu, kamu müessesesi veya kamuya yararlı dernek veya cemiyet) tarafından devralınmak suretiyle tasfiye edilebilir.

¹⁴⁷ K.K.m.81/2

¹⁴⁸ K.K.m./T.T.K.m.435

¹⁴⁹ Cafer Tayyar ÇÖKLÜ, Uygulamada Yapı Kooperatifleri, s:354, Omaş Ofset, 1994, İstanbul

Birleşme karar alınabilmesi için fiilen kullanılan oyların 2/3'ü çoğunluğu gereklidir. Devir kararının ilan edildiği tarihten itibaren kooperatifin aktif ve pasifi devralana intikal etmiş olur. Dağılan kooperatifin adı ticaret sicilinden sildirilir. Bu husus ayrıca ilan ettirilir.

Birleşen müessese ile kooperatifin alacaklılarından her biri ilan tarihinden itibaren üç ay içinde yetkili mahkemeye başvurmak suretiyle birleşmeye itiraz edebilir. İtiraz hakkından vazgeçilmedikçe yahut bu husustaki itirazın reddine dair mahkemece verilen karar kesinleşmedikçe veyahut mahkemece takdir edilecek teminat, müessese veya kooperatif tarafından verilmedikçe birleşme hüküm ifade etmez.¹⁵⁰

4.1.6 Üç Yıl Olağan Genel Kurul Toplantısının Yapılmaması

Kooperatiflerin her hesap devresi sonundan itibaren 6 ay içinde ve en az yılda bir defa olağan genel kurul toplantısı yapmaları zorunludur. (K.K.m.45/1). Üç yıl arka arkaya söz konusu olağan genel kurul toplantısını yapmayan kooperatifler dağılır.¹⁵¹

4.2 KOOPERATİFLERDE HUKUKSAL DAYANAĞA GÖRE TASFİYE

Tasfiye, kooperatif alacaklarının tahsil edilmesi, taşınır ve taşınmazlarının nakde çevrilmesi ve borçları ödendikten sonra ortak pay bedelleri de kendilerine ödendikten sonra, kalan kısmının anasözleşmede belirtildiği şekilde ortaklara paylaştırılmasıdır. Bu noktada tasfiyeyi hukuksal dayanağına göre iki kategoride değerlendirebiliriz.

4.2.1 Kooperatiflerin İflas Hükümlerine Göre Tasfiyesi

Bu tasfiye şekli, kooperatif yönetim kurulu veya alacaklılar tarafından yapılan talep neticesinde mahkemece verilen iflas kararı hükümlerine göre alacaklı lehine ve alacaklıların temsilcileri tarafından yapılan tasfiyedir. Bu tasfiyede İcra İflas Kanunu

¹⁵⁰ Gönen ERİŞ, Uygulamalı Kooperatifler Hukuku, s:1177, Seçkin Yayınları, 2001,Ankara

¹⁵¹ ÇÖKLÜ, s:355

hükümleri geçerlidir.¹⁵² Bu şekil bir tasfiyeye, kooperatifin aktiflerinin üçüncü kişilerin alacaklarını karşılamaya yetmediği durumlarda başvurulmaktadır.¹⁵³

4.2.2 Kooperatiflerde Türk Ticaret Kanunu Hükümlerine Göre Tasfiye

Bu tür kooperatif tasfiyesi, iflasına karar verilmemiş olan kooperatifler için uygulanan tasfiye sürecidir. Bu tasfiye dayanağını Türk Ticaret Kanunu'ndan almaktadır. Bu tasfiyede, kooperatifin aktifinin alacaklıların borçlarını karşılayacağı belirlenmiştir. Tasfiye, ortaklar lehine ve ortakların temsilcileri (tasfiye memuru) aracılığıyla yapılmaktadır.

Kooperatiflerin tamamıyla birleşimi veya devir alınması durumunda tasfiye söz konusu olmadığı için, bu durum “tasfiyesiz dağılma” adı ile adlandırılır.

Ortaklar, kooperatif anasözleşmesinde emredici hükümlere aykırı olmamak kaydıyla tasfiye ile ilgili düzenleyici hükümler getirebilirler.

Kooperatif tasfiyesinin hukuksal dayanağı konusunda kanunumuz bazı özel hükümlerle düzenlemeler yapmıştır. Bunun yanında anonim şirket ile kolektif şirketlerin tasfiyesine ait hükümlerin bir kısmının da uygulanması öngörülmüştür.¹⁵⁴

Özel hükümlere göz atacak olursak;

- Mahkemece veya genel kurulca tasfiye memurları seçilmediği takdirde, tasfiye işlerini yönetim kurulu yapar. (KK 81-3 c.1)
- Tasfiye kurulu üyelerine, atamayı yapan merci tarafından tespit edilecek miktarda ücret ödenir. (KK 81-3 c.2)
- Ana sözleşme ile özel nisap belirlenmemiş ise, tasfiye halinde kooperatiflerin genel kurul toplantılarında, toplantı nisabı aranmaz. (KK 81/4 c.1)

Genel Kurulda,

¹⁵² Kuru, s. 996-997

¹⁵³ Çevik, s. 735

¹⁵⁴ Çevik, s.733

- Kararlar, oy çokluğu ile alınır. (KK 81- 4 c.2)
- Tasfiye kurulunun görevleri ana sözleşmede gösterilir. (KK 81-5)
- Tasfiye kurulu üyeleri, tasfiye işlerinin bir an önce bitirilmesi için çalışmakla yükümlüdür. (KK 81-6)
- KK 56 ncı maddesinin 1. fıkrası ile 3. bendi ve 62. madde hükümleri tasfiye kurulu üyeleri hakkında da uygulanır. (KK 81-7)
- Dağılma halini, ticaret siciline tescil ve ilan ettirecek yetkili organ anasözleşmede gösterilir.(KK 92-9)
- Tasfiye mamelekinin paylaştırılması KK 83'te belirlenen hükme göre yapılabilir.

KK 98'de yapılan yollama nedeni ile TTK'nın anonim şirketlere ait 441-450 maddeleri hükümleri kooperatifin bünyesine uygun olduğu oranda uygulanacaktır. TTK 450. maddesi ile yapılan yollama nedeni ile TTK'nun kolektif şirketlere ait hükümlerinin bir kısmı dahi kooperatifler için geçerlidir.¹⁵⁵

4.3 KOOPERATİFLERDE TASFİYE SÜRECİ

4.3.1 Tasfiye Kararının Alınması

Kooperatiflerde tasfiye kural olarak, olağan ve olağanüstü genel kurullarda verilen “tasfiye kararı” ile başlatılmaktadır. Bu durumun istisnası, kooperatifin iflas nedeniyle tasfiyesidir. İlk aşamada, genel kurul, kooperatifin dağılmasına karar alınması ve tasfiye memurunun seçimi ve tasfiye memurlarına verilecek ücretin belirlenmesini de kapsayan bir gündemi görüşmek için anasözleşmede belirtilen şekilde toplantıya çağrılır.

Kooperatif genel kurulunda, kayıtlı ortakların en az 1/4 ünün şahsen veya temsilen toplantıda bulunması (ikinci toplantıda nisap aranmaz), yapı kooperatiflerde

¹⁵⁵ Çevik, s.735-736

ise ilk ve takip eden toplantılarda ortakların en az 1/4 ünün şahsen veya temsilen bulunması gerekmektedir.

Dağılma kararı, oylama sırasında orada bulunan ortakların 2/3 oy çoğunluğu ile alınmaktadır. İlk toplantıda karar nisabı sağlanmadığı takdirde ikinci toplantıda da aynı nisap aranır.

4.3.2 Dağılmanın Tescil ve İlanı

İflas dışındaki durumlarda kooperatifin dağılması, ilgililerce tescil ve ilan ettirilir. Bunun için tescil memuruna verilmesi gereken belgelere bakacak olursak,

- İlgili sicil memurluğuna hitaben yazılmış ve tasfiye kurulu tarafından imza konulmuş tescil talep dilekçesi,
- Genel kurul toplantı gündemi,
- Gazete ilanı (varsa),
- Yönetim ve Denetim Kurulu raporu,
- Bilanço ve gelir-gider tablosu,
- Bakanlık temsilciliğince imzalanmış ortaklar listesi (cetveli),
- Bakanlık temsilcisince imzalanmış genel kurul toplantı tutanağı,
- Tasfiyeye yetkili kılınan tasfiye kurulu üyelerinin veya yönetim kurulu üyelerinin noter tasdikli imza sirküleri,
- Kooperatifi temsile yetkili olanların, imzaya yetkili kılındıklarına dair noter onaylı yönetim kurulu kararı,

Tasfiye kararı eğer olağanüstü genel kurulda alınmış ise yukarıda belirtilen belgelerden bazılarının verilmesine gerek yoktur. Bunları, yönetim ve denetim çalışma raporu ve bilanço ve gelir-gider tablosu olarak sayabiliriz.¹⁵⁶

Ayrıca tasfiye kararını mahkeme vermiş ise bu belgelere mahkeme karar örneği de eklenmelidir.¹⁵⁷

4.3.3 Tasfiyenin, Kooperatiflerin Organlarının Görev ve Yetkilerine Etkisi

Tasfiye halindeki bir kooperatifin organları aynen devam etmektedir. Fakat organların görev ve yetkileri öncekinden farklı olarak, tasfiyenin yapılabilmesi için gerekli olan ancak yapısı itibarıyla tasfiye memurlarınca yapılamayacak işlemleri kapsamaktadır.

4.3.4 Kooperatiflerin Tüzel Kişiliği Üzerindeki Etkisi

Tasfiye sürecine giren kooperatiflerde, kooperatifin tüzel kişiliği sona ermemektedir. Bu durum, Kooperatifler Kanununun 98 ve Türk Ticaret Kanununun 209. maddelerinde düzenlenmektedir. Buna göre, kooperatifin tüzel kişiliği, ortaklarıyla olan ilişkileri de dahil olmak üzere, tasfiye bitimine kadar ve ehliyetli tasfiye amacıyla sınırlı olarak devam etmektedir.

Tasfiyeye giren kooperatiflerde temsil yetkisi, mahkeme ve üçüncü kişiler ile, tasfiye memuruna aittir.

“ Tasfiye memurları kooperatifin konusunu teşkil eden işletmelere, her halde ortakların ittifakıyla, dağılmaya mahkemece karar verilmiş olan hallerde ortaklar ittifak edemezlerse, mahkemenin tasvibiyle geçici olarak devam edebilirler.(KK 98 –TTK 450-TTK 232)”¹⁵⁸

¹⁵⁶ Çevik, s.736

¹⁵⁷ Çevik, s.737

¹⁵⁸ Çevik, s.738

Bu noktada şunu da belirtmekte yarar vardır. Tasfiye halinde bulunan kooperatif adına düzenlenen tüm evrak ve senetlerin geçerli olabilmesi için tasfiye memurunun “Tasfiye Halinde. Kooperatifi Tasfiye Memuru” ibaresi ile imzası gerekmektedir.

4.3.5 Genel Kurulun Görev ve Yetkilerine Etkisi

Kooperatiflerin en yetkili organı olan genel kurulun yetkileri ve görevleri tasfiye halinde sınırlandırılmıştır. TTK’nın 440. maddesine bakacak olursak;

Madde 440 - Şirket tasfiye haline girince organların vazife ve salahiyetleri, tasfiyenin yapılabilmesi için zaruri olan fakat ve mahiyetleri icabı tasfiye memurlarınca yapılamayan muamelelere inhisar eder.

*Tasfiye işlerinin icaplarından olan hususlar hakkında karar vermek üzere umumi heyet tasfiye memurları tarafından, toplantıya davet edilir.*¹⁵⁹

şeklinde bir düzenleme görmekteyiz.

Burada tasfiye memuru tarafından yapılması mümkün olmayan işlerde genel kurul görev ve yetkili olmaya devam etmektedir.

Tasfiye memurlarıyla ilgili genel kurulun yetkilerine kısaca bakacak olursak,

Öncelikle TTK’nun 442-1 maddesinde belirtilen, tasfiye memurlarının her zaman azledilebilmesi ve yerlerine yenilerinin getirilebilmesi yetkisini söyleyebiliriz. Bunun yanında, tasfiye memurları tarafından tasfiye başında hazırlanan envanter defterleriyle bilançonun tasdiki (TTK 444-1), tasfiye işlemlerinin uzun sürmesi nedeniyle tasfiye memurunca her yıl sonu itibarıyla hazırlanan ara bilanço ve tasfiye sonunda hazırlanan son bilançoğu görüşmek ve bunun sonucunda tasfiye memurlarının ibrası veya ibra edilmemesine karar vermeyi de yetkileri arasında sayabiliriz (TTK 446). Ayrıca yine TTK’nun 447-3’te belirtilen, tasfiye sonucunda kalan mevcudun

¹⁵⁹ T.C. Resmi Gazetesi, 09.07.1956 tarih, Sayı: 9353

dağıtılması ve tasfiye memurunun kanunen sahip olduğu yetkilerinin daraltılıp genişletilmesi (TTK 450-TTK 220) sayılabilir.¹⁶⁰⁻¹⁶¹

Kanunla açıklananlar dışında genel kurul, tasfiyenin icrası için gerekli işlemlerin de yapımında yetkilidir. Genel kurulun tasfiye sürecinde, anasözleşmeyi değiştirmeye, ödenmemiş pay bedellerinin tahsiline karar almaya da yetkisi bulunmaktadır.

Daha önce belirttiğimiz yetkileri içindeki tasfiye memurunun azli konusunda, sadece tasfiye memurunun mahkeme tarafından atanması durumunda genel kurul azle yetkili değildir.

Tasfiye ile ilgili konularda tasfiye memuru genel kurulu toplantıya çağırır. Tasfiye sürecinde, özel bir nisap belirlenmemiş ise yapılacak genel kurul toplantılarında kararlar oy çokluğu ile alınmaktadır.

4.3.6 Yönetim Kurulunun Görev ve Yetkilerine Etkisi

Tasfiye sürecindeki kooperatiflerde, tasfiye kurulu seçilmiş olsa bile, kooperatifin tüzel kişiliği devam ettiğinden dolayı yönetim kurulu da tasfiyenin gerçekleşmesi için zorunlu olan, ancak niteliği gereği tasfiye memurunca yapılmayacak olan işlerle ilgili olarak varlığını korur.

Bu görevlere bakacak olursak, yönetim kurulunun temsil ve idare yetkisi büyük oranda kısıntıya uğramış olmasına karşın, tasfiye dışında kalan işlerde görev ve yetkileri devam eder.¹⁶²

Başlangıç bilançosu tasfiye memurunun huzurunda yönetim kurulunca imzalanmalıdır.

Tasfiye memurlarının ticaret siciline tescil ve ilanı yönetim kurulunca yapılır. Tasfiye işleminin uzun sürmesi durumunda, görev süresi dolan yönetim kurulu üyelerinin yerine yeni yönetim kurulu üyeleri için seçim yapılabilir.

¹⁶⁰ T.C. Resmi Gazetesi, 09.07.1956 tarih, Sayı: 9353

¹⁶¹ T.C. Resmi Gazetesi, 24/04/1969 tarih, Sayı: 13195

¹⁶² Çevik, s.740

Yönetim kurulu tasfiye memurunun çalışmalarında rahat edebilmesi için her türlü yardımı sağlamakla yükümlüdür. Ayrıca istenilen tüm defter ve belgeleri de sunması gerekmektedir. Bu nedenle yönetim kurulu genel kurula karşı sorumludur. Yönetim kurulu aynı zamanda tasfiye kurulu olarak seçilirse, bu kez her iki görevi birlikte yürütür.

4.3.7 Denetçiler Kurulunun Görev ve Yetkilerine Etkisi

Kooperatifin tasfiye haline girmesi ile denetçilerin görevleri ve yetkileri de TTK 440 ve KK 98 maddelerinin belirlediği şekillerde sınırlandırılır.

Bu süreçte denetçiler, nezaret görevini üstlenirler. Tasfiye memurlarına nezaret eder ve onları denetlerler.

Denetçilere kanunla verilen görevler tasfiye sürecinde de aynen korunur. Denetleme kurulu üyeleri, tasfiye memurlarınca verilen başlangıç bilançosu, ara bilanço, son ve kafi bilanço hakkında raporlar hazırlamak ve genel kurula sunmakla yükümlüdürler.¹⁶³

4.3.8 Tasfiyenin Ortakların Haklarına Etkisi

Tasfiye sürecindeki kooperatiflerde, ortakların iç ilişkilerindeki hakları ve borçları tasfiye amacına göre farklılık göstermektedir.

Ortaklar ile tasfiye memurları arasında çıkan uyuşmazlıklar basit muhakeme usulüne tabidir. Ortaklar ile tasfiye memurları arasındaki uyuşmazlıkların en kısa sürede sonuca ulaştırılması beklenir. Uyuşmazlıkla ilgili verilen kararlar kesindir ve temyiz edilemez. (KK m. 98 göndermesiyle, TTK m. 207-3)

Ayrıca tasfiye memurları, ortaklara tasfiye işlemleri hakkında bilgi vermek zorundadır. Bu bilgi verme kimi zaman sözlü kimi zaman ise ortağın istemesi durumunda ilgili konu hakkında imzalı belge, tasfiye sonunda da tasfiye işlemlerine ilişkin hesap verme şeklinde belirtilebilir.

¹⁶³ Çevik, s.743

4.4 TASFİYE İŞLEMİNİN GERÇEKLEŞTİRİLMESİ

4.4.1 Tasfiye İşleminin Gerçekleşme Aşamaları

Kooperatiflerde tasfiye sürecinin; alacakların tahsili, taşınır ve taşınmaz mal varlıklarının nakde çevrilmesi ve borçları ödendikten ve ortak pay bedelleri de kendilerine ödendikten sonra, kalan kısmının ana sözleşmede öngörülen şekilde ortaklar arasında paylaştırılması süreci olduğuna daha önceden değinmiştik. İflastan başka hallerde, genel kurulda ‘tasfiye kararı’ alınarak sürece başlanır, tüzel kişiliğin son bulmasıyla kooperatifin dağılması ilgililer tarafından tescil ve ilan ettirilerek tasfiye süreci tamamlanır.

Kooperatifin Mal ve Hakları İçin Koruma Tedbirlerinin Alınması

V.U.K. 10’ncu maddesinde, kanuni temsilcilerin ödevlerini yerine getirmemeleri halinde, mükelleflerin veya vergi sorumlularının varlığından tamamen veya kısmen alınamayan vergi ve buna bağlı alacakların, kanuni ödevleri yerine getirmeyenlerin varlıklarından alınacağı hükme bağlanmıştır. Aynı kanunun 333’ncü maddesinde; tüzel kişilerin kanuni temsilcilerinin vergi sorumluluğu hakkında söz konusu 10’uncu madde hükmünün vergi cezaları hakkında da uygulanacağı belirtilmiştir.

Tasfiye haline giren bir kurumun kanuni temsilcisi tasfiye memurlarıdır. Tasfiye memurları, ödevlerini yerine getirmemeleri halinde kasıt ve ihmallerinin varlığı aranmaksızın, kurum varlığından alınamayan vergi aslı ve cezalarından şahsi mal varlıkları ile sorumludurlar.¹⁶⁴

1163 sayılı Kooperatifler Kanununun 98. maddesinde kanunda aksine bir açıklama olmadığı hususlarda Türk Ticaret Kanununun şirketlere ait hükümlerinin uygulanacağı belirtilmiştir.¹⁶⁵ TTK’nın 20.maddesinde de belirtildiği üzere “Her tacirin, ticaretine ait bütün faaliyetlerinde basiretli bir iş adamı gibi hareket etmesi lazımdır.” genel kuralı gereğince, tasfiye memurları, işe başlar başlamaz basiretli bir iş adamı gibi

¹⁶⁴ <http://www.vergiturk.com/ack/kvkm34ack.htm>, Erişim Tarihi: 20.12.2009

¹⁶⁵ Çevik, s. 745

hareket edip, buna bağı olarak kooperatifin mal ve haklarının korunması için gerekli tedbirleri almakla yükümlüdürler.

Vergi Dairesine Bildirme Yükümlülüğü

Tasfiyenin, başlandıktan itibaren bir ay içerisinde bağı bulunan vergi dairesine bildirilmesi gerekmektedir.¹⁶⁶ Vergi dairesine bildirim yükümlülüğü Vergi Usul Kanununun 162. maddesinde yer almaktadır. Buna göre, tasfiye veya iflas kararının ve tasfiyenin veya iflasın kapandığının vergi dairesine ayrı ayrı bildirim zorunludur.¹⁶⁷

Bildirim, bağı bulunan sicil memurluğuna hitaben yazılmış ve tasfiye kurulu üyelerince imzalanmış tescil talep dilekçesi ile yapılır.

Gerekli Defterlerin Tutulması

Kooperatifler Kanunu 98. maddesi uyarınca, gerekli defterlerin tutulması ile ilgili Ticaret Kanunundaki şirketlerle kooperatiflerin uygulaması aynı doğrultudadır. TTK nun 450. maddesinin atıfta bulunduğu TTK 227. maddesinde; tasfiye memurları, mahiyetine ve önemine göre tasfiye işlerinin gerektirdiği defterlerin tasfiye işleri tamamlanıncaya kadar tutulmasını sağlamakla yükümlüdürler. Bu defterler; TTK 66. maddesinde kayıtlı defterler (Yevmiye Defteri, Defteri Kebir, Envanter Defteri, Karar Defteri) ile tasfiye nedeni ile tutulabilecek, Tasfiye İşlemler Defteri, Taşınır ve Taşınmaz Mallar Defteri, Satış Defteri, Tasfiye Borçluları ve Alacaklıları Defteri'dir. ¹⁶⁸

Bilançonun ve Başlangıç Envanterinin Düzenlenmesi

Tasfiye memurlarının görevlerini yerine getirebilmeleri için tasfiyenin başlangıcında kooperatifin mal durumunu gösteren bir envanter ile bilanço düzenlemeleri gerekmektedir. ¹⁶⁹

Tasfiyenin başlangıcında düzenlenen bu bilançoya 'Tasfiye Bilançosu' denir. İlk envanter ve bilanço, tasfiyenin başlangıcındaki durum esas alınmak sureti ile

¹⁶⁶ Yıldız, Kelecioğlu ve Vural, s. 630

¹⁶⁷ T.C. Resmi Gazetesi, 10/01/1961 tarih, Sayı: 10703, 10704, 10705

¹⁶⁸ Kalenderoğlu, s. 52

¹⁶⁹ T.C. Resmi Gazetesi, 09.07.1956 tarih, Sayı: 9353

hazırlanır. Bilançonun tanzim edildiği tarih aynı zamanda dağılmanın doğduğu tarih olarak kabul edilir.¹⁷⁰ Tasfiye memuru göreve başladığı zaman, kooperatif işlerini gören kimseleri davet ederek, ilgili kişilerin katılmaması durumunda bizzat kendisi, kooperatifin dağılma kararının verildiği tarihteki durumunu inceleyerek varlıkları, alacakları, borçları gösterir bir envanter defteri ile açılış bilançosu hazırlar.¹⁷¹ Kooperatif mallarına değer biçmek konusunda tasfiye memurları eksperlerden yardım alabilirler.¹⁷² Düzenlenen ilk envanter ve açılış bilançosu, tasfiye memurlarının huzuruyla kooperatif yönetim kurulu üyeleri ile birlikte imzalanır. Yönetim kurulunun imzadan kaçınması halinde, bunlar sadece tasfiye memurları tarafından imzalanır.

Tescil ve İlan

Genel kurul toplantısı yapıldıktan sonra toplantıda tutulacak tutanak noterde onaylatılır. Kooperatifler kanununun 98. maddesi göndermesiyle, tescil ve ilan işlemi de TTK'daki şirketler ile ilgili hükümlere göre yapılır. Bu gerekçe ile genel kurul toplantısında tutulan tutanaktaki tescil ve ilana tabi hususlar tescil ve ilan ettirilir. TTK'nun 438. maddesinde dağılmanın tescil ve en çok birer hafta ara ile üç defa ilan edileceği hüküm altına alınmıştır. Yargıtay da birçok kararında bu konuya temas etmiştir.

“Türk Ticaret Kanununun 552. maddesi hükmü aracılığıyla limited şirketlerin tasfiyesinde de aynı yasanın uygulanması gereken 438,439 ve 440.maddeleri hükmüne göre iflastan başka bir nedenle infisah eden veya münfesiş sayılan şirket tasfiye haline girer. Şirketin tasfiye haline girdiği tasfiye memurlarının kim olduğu, ticaret siciline tescil ettirilerek şirketten alacaklı olanların belgeleri ile birlikte son ilan tarihinden itibaren 1 yıl içinde müracaat etmeleri gereği ticaret sicil gazetesinde birer hafta ara ile 3 defa yaptırılacak ilanla alacaklılara duyurulacağı hükme bağlanmıştır. Öte yandan tasfiye sonuçlanıp sicil kaydı silininceye kadar tasfiye amacı ile sınırlı olarak şirketin tüzel kişiliğinin de devam edeceği tasfiye memurlarınca yapılamayan zorunlu işlerle sınırlı olmak üzere şirketin organlarının da faaliyetlerini sürdüreceği tartışmasızdır. Kuşkusuz bu durumda şirketi tasfiye memurları temsil edeceği gibi şirketin ticaret unvanı önüne "Tasfiye Halinde" sözcükleri eklenerek kullanılır. Bu

¹⁷⁰ Türkiye Kent Kooperatifleri Merkez Birliği, **Kooperatiflerde Dağılma ve Tasfiye**, İstanbul: Özyurt Matbaacılık, 1994, s. 67-68

¹⁷¹ Yargıtay TD. 16.03.1964 gün ve E.1962/5560, K.1964/877 Açıklamalı Kanun-İçtihat Programı (12 Aralık 2009)

¹⁷² Çevik, s. 746

düzenlemenin sonucu olarak tasfiye haline giren şirket aktif ve pasif dava ehliyetini koruduğu gibi, ticari mümessil ile tasfiye amacı dışında işlere yetki veren vekillerin yetkileri hariç diğer vekillerin vekalet görevi ile daha önceden imzalanmış sözleşmelerden kaynaklanan şirket yükümlülükleri de aynen devam eder.”¹⁷³

“...Davanın devamı sırasında 10.2.1996 tarihinde davalı kooperatifin tasfiyesine karar verilmiş ise de, keyfiyetin tescil edilmediği ve hükmi şahsiyetin sona ermediği (TTK 438 vd.) anlaşıldığı gibi mevcut bir dava varken sonucu alınmadan bu davaya hasren kooperatif hükmi şahsiyetinin devam ettiğinin kabulü zorunlu olduğundan... sonucuna göre bir karar verilmesi yerine davalının hükmi şahsiyetinin kalmadığından bahisle davanın reddedilmesi doğru görülmemiş, bozmayı gerektirmiştir.”¹⁷⁴

Tescil ve ilan için sicil memurluğuna verilecek belgeler, kooperatifin dağılmasına ve tasfiyesine genel kurul veya mahkeme tarafından karar verilmiş olmasına göre değişiklik arz eder.¹⁷⁵

Kooperatifin tüzel kişiliği kural olarak ticaret sicilinden silinme ile sona erer. Ancak bu silinme mutlak sonuç doğuran bir işlem değildir. Yine Yargıtay 11. Hukuk Dairesinin buna ilişkin bir kararında ise;

“kooperatifin tüzel kişiliği ticaret sicilinden silinme ile sona erer. Tüzel kişiliğin sona ermesi için, tasfiye işlemlerinin eksiksiz tamamlanması gerekir. Şayet tasfiye işlemleri gerektiği gibi tamamlanmamış ve tasfiyesi gereken hususlar eksik bırakılmış ise, tüzel kişilik ticaret sicilinden silinse bile kooperatifin tüzel kişiliğinin sona erdiğinin kabulü olanaksızdır. Bu durumlarda kooperatifin tüzel kişiliğinin ihyası için dava açılabilir.”

denilmekle, tüzel kişiliğin aslında tasfiye işlemlerinin eksiksiz olarak tamamlanmasıyla son bulacağı vurgulanmaktadır.¹⁷⁶

¹⁷³ Yargıtay 7. HD. 09.03.2006 gün ve E.2006/668, K.2006/648. Açıklamalı Kanun-İçtihat Programı (12 Aralık 2009)

¹⁷⁴ Yargıtay 15. HD. 13.11.1996 gün ve E.1996/5710, K.1996/6002. Meşe Yazılım Mevzuat ve İçtihat Bankası (12 Aralık 2009)

¹⁷⁵ Ahmet Kurtulan, **Kooperatifler Kanunu ve Açıklaması**, Ankara: Seçkin Yayınları, 2007, s. 543

¹⁷⁶ Yargıtay 11.Hukuk Dairesi 2004/13191 E., 2005/10704 K. Meşe Yazılım Mevzuat ve İçtihat Bankası (12 Aralık 2009)

Kooperatife Ait Malların ve Defterlerin Alınması

Kooperatife ait mallara ve defterlere el konulması da TTK nu hükümlerine göre düzenlenir. (KK m. 98, TTK m. 450, TTK m. 226/2) İlk envanter ve açılış bilançosunun tanzim edilip imzalanmasından sonra tasfiye süreci başlamış olur. Dağılıma halinde olan kooperatifin tüm mallarına, evrak ve defterlerine tasfiye memurunca el konulur. Tasfiye bilançosunun hazırlanması ile kooperatifin varlığını oluşturan bütün taşınır ve taşınmaz kıymetler ile tüm haklar tasfiye memuruna geçmiş, tasfiye memuruna teslim edilmiş sayılır. Bundan sonra defterlerin tutulması, belgelerin düzenlenmesi, kayıtların yapılması işleri tasfiye memurunun sorumluluğundadır.

Yönetimin Ele Alınması

Tasfiye memurları tasfiyenin gaye ve icaplarından sayılmayacak yeni bir muameleye girişemezler. Kooperatifin devamı sırasında başlanmış olup henüz tamamlanmamış iş ve muameleleri tamamlar, yeni muamelelerinin tasfiyenin amacına uygun olup olmadığını objektif ölçülere göre değerlendirirler.¹⁷⁷

Kooperatiflerin muhatap olduğu sözleşmeler mümkünse en yakın tarihte feshedilir. Kooperatiflerin görülmekte olan davaları da tasfiye memurları tarafından takip edilir.

Yeni İşler

Tasfiye memurları, tasfiyenin amaçlarından olmayan yeni bir muamele yapamazlar. Aksi halde tasfiye işleri dışında farklı bir muamele yapılması durumunda ortaklara karşı sorumlu olurlar.

Alacaklıları Davet

Tasfiye memurları, yönetim kurulunun yaptığı ilan ve çağrıdan başka, envanter ve tasfiye bilançosunun tanziminden sonra kooperatif defterine göre veya mevcut diğer belgelerde alacaklı olarak gözüken gerçek ve tüzel kişilerden ikametgahları bilinenlere

¹⁷⁷ Çevik, s. 747

taahhütlü mektup göndererek kendilerini dağılmadan haberdar etmek suretiyle alacaklıları beyana davet eder (TTK m. 445/1).¹⁷⁸

Şirket alacaklıları şirket defterinde kayıtlı olabilecekleri gibi aksi de olabilir. Şirket defterinde adresleri belli olan alacaklılar taahhütlü mektupla haberdar edilebildiği gibi, ikamet ve adresleri bilinmeyen veya şirket defterinde görünmeyen muhtemel alacaklılar ise Sicilli Ticaret Gazetesi ile ve sözleşmede ayrıca bir hüküm varsa, sözleşmedeki şekilde ilanen alacaklarını beyana davet olunurlar. Bu şekildeki ilanen davet üzerine müracaat eden ve alacağını ispat edene alacağı ödenir.¹⁷⁹ Çağrının ne zaman yapılacağı veya yapılması gerektiği hususunda, madde metninde (TTK m. 445) bir açıklık bulunmamaktadır. Tasfiyenin bir an önce bitirilmesi gerektiği için, tasfiye memurunun bu görevi alır almaz hemen alacaklılara alacaklarını beyan etmeleri için çağrıda bulunması gerekmektedir. Tescil ve ilanı beklemeden yapılan çağrı da geçerlidir.

Alacaklıların tasfiye memurlarına başvurup talepte bulunabilmeleri için kanun bir süre tanımamış ancak şirket mal varlığının pay sahipleri arasında dağıtımın yapıldığı ana kadar, alacak beyanının yapılabileceğini kabul etmek icap eder.¹⁸⁰ Kooperatifin mal varlığının olmaması, borç ve alacağının bulunmaması gibi nedenler gerekçe gösterilerek, bir yıllık tasfiye sürecinin kısaltılması için mahkemeden izin alınabilir.¹⁸¹

Kooperatif Borçlarının Mevcudundan Fazla Olması Durumu

Türk Ticaret Kanununun 446.maddesinin 2.fıkrasına göre; ilk tasfiye bilançosunun hazırlanması ile birlikte kooperatif borçlarının (pasiflerinin) mevcudundan (aktiflerinden) fazla olması, durumunda tasfiye memurları, durumu ilgili mahkemeye bildirmeye mecburdurlar. Bu durumda mahkeme kooperatifin iflasına karar verir. İflas kararı ile tasfiye memurlarının görevleri de son bulur.¹⁸² Sözü edilen hüküm (TTK m.446, f.2) her ne kadar ortaklığın cari işlemlerinin tamamlanmasından, pay bedellerinin henüz ödenmemiş olan kısımlarının ödettirilmemesinden, aktiflerin paraya

¹⁷⁸ Çevik, s.747

¹⁷⁹ Yargıtay TD. 26.12.1962 gün ve E.4537, K.1840

¹⁸⁰ Doğanay, s.1303

¹⁸¹ Yıldız, Kelecioğlu ve Vural, s. 628

¹⁸² Çevik, s.748

çevrilmesinden ve borçların ödenmesinden sonra yer almış olsa da; gerçek, başlangıç envanteri ile bilançosunun ve bildirilen alacakların incelenmesi ile anlaşılıyorsa, tasfiye memurlarının bu işlemleri yapmadan hemen mahkemeye başvurmaları bir zorunluluktur.¹⁸³

Tasfiyenin Gerektirdiği İşlemlerin Tamamlanması

Kooperatifin mevcutları ve alacaklarının borçlarını karşılaması durumunda tasfiye memuru tasfiyenin gerektirdiği, alacakların tahsili, borçların ödenmesi, taşınır ve taşınmaz malların satışı, kooperatiflerin faaliyetinin devam ettiği dönemde başlamış olan ancak yarım kalmış işlerin tamamlanması gibi işlemlerin ifasına başlar.

Kooperatif Borçlarının Ödenmesi

Kooperatif mevcudunun borçları ödeyecek ölçüde olduğunun tespit edilmesinden sonra davet üzerine beyanda bulunan alacaklılara alacakları ödenir. Tasfiye halindeki kooperatifin vadesi gelmemiş olan borçlarını tasfiye memurları iskontonun tenzili suretiyle derhal ödemeye ve alacaklılar da bu ödeme tarzını kabule zorlunurlar. (KK m. 98-TTK m. 450-TTK m. 236)

Muaccel¹⁸⁴ olmayan borçlarla muvazaalı¹⁸⁵ bulunan borçların karşılığı para notere tevdi edilir. Defter kayıtlarına göre alacaklı olan ve beyanda bulunulmamış alacaklıların alacağı da notere tevdi edilir.¹⁸⁶

Kooperatif Alacaklarının Tahsili

Kooperatifin borçlarını ödeyebilmesi ve tasfiye işlemlerini tamamlayabilmesi için kooperatiflerin alacaklarını tahsil etmesi, aktifinde kayıtlı taşınır ve taşınmaz malların paraya çevrilmesi gerekmektedir. TTK nun 446.maddesince, tasfiye kurulunun alacakları ve gerektiğinde ödenmemiş sermayeleri tahsil etmesi gerekir. Ortakların gerek sermaye taahhütlerinden gerekse diğer ödemelerden borçları varsa, tasfiye kurulu,

¹⁸³ Ünal Tekinalp, **Kooperatiflerde Ortakların Kişisel Niteliklerinin Önemi Ortak Sınıfının Kazanılması ve Yitirilmesi**, İstanbul: Fakülteler Matbaası, 1972, s.842

¹⁸⁴ **Muaccel**: Peşin, hemen ödenmesi gereken, ödeme günü gelmiş.(Türkçe Sözlük, Cilt 2, s. 1579)

¹⁸⁵ **Muvazaa**: Danışık, danışıklık, danışık(lı) işlem. (Türkçe Sözlük, Cilt 2, s. 1598)

¹⁸⁶ Çevik, s.748

ortaklar arasındaki eşitliğin sağlanabilmesi için bu tür kooperatif alacaklarını da tahsil etmelidir.¹⁸⁷

Aktiflerin Satışı

Tasfiye memurları tasfiyeyi yapabilmek için şirketin mal varlığını paraya çevirmek zorundadırlar. Bu çevirme aktiflerin toptan veya teker teker ya da gruplara ayrılmış şekilde satılmaları suretiyle yapılır. Aktiflerin toptan satışlarının yapılabilmesi için bu konuda genel kurul kararının alınması gerekmektedir. Tasfiye memurları ortaklık aktiflerinin toptan satılması dışında, genel kuruldan izin almaksızın ortaklığın aktiflerini paraya çevirebilirler. Buna göre, aktiflerin satışına kadar kiraya verilmesi de olanaklıdır.¹⁸⁸ Nakit mevcudu şirket borçlarının ödenmesine yetecek bir miktarda olsa bile, tasfiye memurlarının şirket aktiflerini yinede paraya çevirmek zorunluluğu vardır. Çünkü TTK'nın 447.maddesine göre; şirket esas sözleşmesinde veya genel kurul kararında aksine bir hüküm yoksa, pay sahiplerinin sermaye hisseleri ile imtiyazları mutlaka nakit olarak dağıtılır.¹⁸⁹

TTK nun 443 üncü maddesinde de açıklandığı üzere, tasfiye memurları, genel kurul aksine karar vermiş olmadıkça, menkul ve gayrimenkul olsun, şirket aktiflerini pazarlık sureti ile de satabilirler. Yargıtay 12. Hukuk Dairesi'nin 1991/8197 esas sayılı kararında da, şirket mallarının herkesin katılacağı müzayedede en yüksek ücret teklif eden alıcıya ihale edilmesinin zorunlu olduğu belirtilmiştir.¹⁹⁰

Payların Ödenmemiş Kısımlarının Talep Edilmesi

Kooperatiflerin halihazır mevcudunun borçları kapatamaması durumunda, tasfiye kurulu kooperatif ortaklarının taahhüt ettiği ancak ödemediği bakiyelerinin ödenmesini ortaklardan isteyebilir. Ancak mevcutlar borçlar için yeterli ise ödeme talebinde bulunulmasında lüzum görülmemektedir.

¹⁸⁷ Kurtulan, s. 554

¹⁸⁸ Gönen Eriş, **Uygulamalı Kooperatif Hukuku**, 3. Baskı, Ankara: Seçkin Yayınevi, 2001, s. 2611

¹⁸⁹ Doğanay, s.1298

¹⁹⁰ Yargıtay 12. HD. 31.10.1991 gün ve E.1991/8197, K.11217

Elde Edilen Paranın Yatırılması

TTK'nın 450.maddesinin yollaması sonucu uygulanan 235.maddeye göre, kooperatiflerde de anonim şirketlerde olduğu gibi, tasfiye memurları, tasfiye işlemleri sırasında elde ettiği nakdin bin liradan fazlasını muteber bir bankaya yatırmalıdır. Bunun gerekçesi tasfiye sırasında elde edilen nakdin güvenliğinin sağlanması olarak belirtilmiştir. Sorumluluk zincirleme nitelikte olduğu için, hükmün gereğinin yerine getirilmesinde tasfiye memurlarının birbirlerini denetlemesi normaldir. Ancak tehlikeyi önlemek için pay sahiplerinin de durumu izlemeleri doğru olacaktır. Tasfiye memurlarının elde ettikleri parayı maddede öngörölmüş bulunan bankalara yatırmaları mahkeme kararı aracılığı ile de sağlanır.¹⁹¹

Genel Kurula Sunulmak Üzere Ara Bilanço Hazırlanması ve Arzı

1163 sayılı Kooperatifler Kanununun 98. maddesinin delaletiyle konu ile ilgili TTK nun 446.maddesinin 3.fikrasına göre; tasfiye sürecinin bir yılı aşması durumunda tasfiye memurlarının her yıl bir ara bilanço düzenleyerek genel kurula sunması gerekmektedir. Ara bilançolar yıllık bilançolar hakkındaki esaslara göre hazırlanır. Ara bilanço ve çalışma raporunun genel kurulca kabulü ve tasdiki tasfiye memurlarının o hesap dönemi için ibralarını tazammun¹⁹² eder.¹⁹³

Tasfiye Sonucunun Dağıtılabilmesi İçin Gerekli Şartlar

1163 sayılı kooperatifler kanunun atfına istinaden kooperatif tasfiyelerinin sonuçlarının dağıtılabilmesi de yine TTK'nda şirketler için geçerli olan hükümlere tabidir. Tasfiye halinde bulunan kooperatiflerin işlemlerinin tamamlanıp tasfiye sonuncunun dağıtılabilmesi için bazı şartlar bulunmaktadır. TTK nun konu ile ilgili düzenlemesi şu şekildedir.

T.T.K. Madde 447 - Tasfiye halinde bulunan şirketin borçlarını ödedikten sonra kalan mevcudu, esas mukavelede aksine bir hüküm olmadıkça, pay sahipleri arasında ödedikleri sermayeler ve paylara bağlı olan imtiyazlar hakları nispetinde dağıtılır.

¹⁹¹ Tekinalp, s. 846

¹⁹² **Tazammun:** Kapsama, içine alma, içirme. (Türkçe Sözlük, Cilt 2, s. 2159)

¹⁹³ Çevik, s.749

Alacakları üçüncü davetten itibaren bir yıl geçmedikçe kalan mevcut dağıtılamaz. Şu kadar ki; hal ve duruma göre alacaklılar için bir tehlike mevcut olmadığı taktirde mahkeme bir yıl geçmeden dahi dağıtmaya izin verebilir.

Esas mukavelede ve umumi heyet kararında aksine hüküm bulunmadıkça dağıtma para olarak yapılabilir.

Tasfiye memurlarının kalan mevcudu dağıtabilmeleri için öncelikle kooperatif borçlarının ödenmesi gerekmektedir. Nitekim Yargıtay da ilgili kararında, şirketlerin borçlarını tamamen ödemedikçe mevcudundan ortaklara sermaye ve kâr hissesi dağıtamayacağı hükmüne varmıştır.¹⁹⁴ Dağıtımına geçilmesi için bütün borçların fiilen ödenmiş olması şart değildir. Çünkü şirket borçlarının notere tevdi olunması veya yeterli bir teminatla karşılanmış bulunması (TTK. m. 445/f.3) halinde de, dağıtımına geçmek mümkündür. Ancak, şirket borçları ödenmiş, notere tevdi edilmiş olsa bile yine tasfiye memurları, alacaklıları üçüncü ilanla beyana davetten itibaren aradan bir yıllık bekleme süresi geçip daha sonra da tasfiye sonu kesin bilançosu şirket genel kuruluna tevdi edilip tasdik olunmadan ‘tasfiye payı’ dağıtımına geçemezler. Aksi takdirde tasfiye memurları, meydana gelen zarardan sorumlu olurlar. Bu bir yıllık bekleme süresi ile ilgili hüküm, amir bir mahiyet taşımakla beraber, hal ve duruma göre şirket alacaklıları için bir tehlike mevcut olmadığı yani bütün alacakların ödendiği veya notere tevdi olunduğu veyahut da teminatla karşılandığı sabit olursa, artık bundan sonra yine bir yıllık bekleme süresinin geçmesi şartına bakmadan, tasfiye memurları bu yolda mahkemeden karar almak suretiyle hemen dağıtımına geçebilirler.¹⁹⁵

Son ve Kesin Bilanço Hazırlanması ve Genel Kurula Sunumu

Tasfiye memurları kooperatifin bütün borçları çıktıktan, alacakları tahsil olunduktan ve aktiflerinin paraya dönüştürülmesinden sonra elde edilen ve ortaklara tahsis edilen miktarı gösteren son ve kesin bir bilanço hazırlar. Hazırlanan bu bilanço tasfiye memurları tarafından genel kurula arz edilir.

Genel Kurul tasfiye memurları tarafından toplantıya çağrılır. Bu toplantıda; tasfiye kurulu, yönetim kurulu ve denetleme kurulu raporları okunur, Genel Kurul

¹⁹⁴ Yargıtay TD. 07.04.1967 gün ve E.1966/1540, K.1432

¹⁹⁵ Doğanay, s.1306

tarihinden önce hazırlanan son kesin bilanço görüşülür, ortakların sermaye paylarının iadesi ve tasfiyeden kalanların dağıtılması, tasfiye kurulu ile yönetim ve denetim kurullarının ibrası ve bilançonun onaylanması kararları alınır.

Kooperatifin sicil kaydının silinmesi ve bu hususun tescil ve ilanının karara bağlanması yine bu toplantıda görüşülerek karara bağlanır. Anasözleşme ile özel bir nisap belirlenmemiş ise, genel kurul toplantısında nisap aranmaz. Kararlar oy çokluğu ile sonuca bağlanır.¹⁹⁶

Tasfiye Mamelekinin Paylaştırılması

Kooperatifler Kanununun 83.maddesi ile tasfiye bakiyesinin paylaştırılması hususunda özel bir hüküm getirilmiştir. Buna göre; anasözleşmede hüküm bulunduğu durumlarda, tasfiye edilen bir kooperatifte ortakların pay bedelleri kendilerine ödendikten sonra eğer bir bakiye artarsa bu bakiye anasözleşmede başka bir tanzim şekli yoksa, dağılma anında kayıtlı ortaklara eşit olarak dağıtılır. Tasfiye sonunda kalan miktar ortak pay bedellerinin tamamen geri verilmesine yetmediği durumlarda ise ortakların hakları orantılı olarak azaltılır. Bu konuyla ilgili Yargıtay'ın aşağıdaki kararı açıklayıcı mahiyettedir:

“Kooperatif borçlarından dolayı ortağın sorumluluğu ana sözleşme ve kooperatifler kanunu ile sınırlıdır. Nitekim 1163 Sayılı Kooperatifler Kanunu'nun 28.maddesinde ""ana sözleşmede aksine hüküm olmadıkça kooperatif alacaklılarına karşı yalnız mameleki ile sorumludur"" denmektedir. O halde ana sözleşmede kooperatifin sorumluluğu başka türlü düzenlenmedikçe dış borçlar ancak mal varlığı ile ödenecek, bunun dışında kooperatiften herhangi bir istek yapılamayacaktır. Kuskusuz mal varlığına üyelerin yüklendiği sermaye payı dahildir. Hukuk Genel Kurulunun 17.09.1997 tarih ve 1997/11-44 E. 1997/649 K. sayılı kararında da ""kooperatifin sorumlu olduğu hususlarda ortaklara gidilebilmesi için kooperatifin tasfiye edilmiş, sicilden silinmiş olması yeterli olmayıp, kooperatif aleyhine gerekli takibat yapıp sonuç alınmaz ise ortaklara sorumluluk durumuna göre müracaat edilebileceği"" vurgulanmıştır. Somut olayda kooperatif aleyhine mahkemece hüküm verilmiş olup, kooperatif ortakları hakkında kooperatifin bu borcundan dolayı icra takibi yapıldığından mahkemece ortakların sorumluluklarının açıklanan ilkeler çerçevesinde değerlendirilerek oluşacak sonuca

¹⁹⁶ Çevik, s.750

göre bir karar verilmesi gerekirken, kooperatifin ortaklarının sorumlu olacağına ilişkin ana sözleşmede hüküm bulunmadığından bahisle takibin iptaline karar verilmesi isabetsizdir.”¹⁹⁷

Ortaklara paylaştırma yapılacağına dair bir hükmün bulunmaması durumunda, tasfiye sonunda kalan miktar kooperatifleşme amacına uygun olarak harcanılmak üzere Türkiye Milli Kooperatifler Birliği'ne bırakılır. Böyle bir birlik kurulmamış ise 94.maddedeki amaçları güden kurumlara bağışlanmak üzere, Sanayi ve Ticaret Bakanlığı emrindeki fona yatırılır.¹⁹⁸ Tasfiye artığının dağıtılması durumu tasfiye memurlarınca ilan ile usulen ortaklara duyurulur. Tasfiye artığının ortaklarca ya da vekillerince alınması durumunda ödemenin yapıldığını belirten ibraname alınır.

Tasfiye Açığının Bulunması Durumu

Tasfiye sonunda kalan bakiyenin bulunup bunların ortaklara paylaştırılması söz konusu olduğu gibi, tasfiye açığının ortaya çıkması da mümkündür. Bu durumda açığın kapatılması için yapılacak işlemler bulunur. Kooperatifin ortakları sadece taahhüt ettikleri sermaye payı kadar kooperatif alacaklarına karşı sorumlu iseler, tasfiye memurları da ortaklardan sadece ödemedikleri sermaye payından arta kalan bakiyeyi isteyebileceklerdir. Çünkü bu taahhütler doğrudan doğruya kooperatifin varlığına dahil bulunmaktadır. Aktiflerin nakde çevrilmesinden sonraki toplamın borçları karşılamaması durumunda kooperatifin iflası tasfiye memurlarınca istenir.

Kooperatifler Kanununun 29.maddesine göre; ortakların sermaye payları taahhüdü dışında belirli bir miktara kadar şahsi veya bütün malvarlıklarıyla sorumlu olacakları, anasözleşmeyle hüküm altına alınabilir. Bu taktirde kooperatifin varlıkları, alacakları karşılamaya yetmediği durumda, belirli bir miktara kadar sorumlu olanlar sorumlu oldukları kısım kadar, diğerleri ise bütün mal varlıklarıyla ve zincirleme olarak sorumlu olmaktadır. Kanunun 33. maddesine göre ise böyle bir durumda tasfiye memurları alacaklıların alacağına yetecek miktarı kimde bulurlarsa ondan alacaklardır.

¹⁹⁷ Yargıtay 12. HD. 01.12.2003 gün ve E.2003/13038, K.2003/15214. Meşe Yazılım Mevzuat ve İçtihat Bankası (24 Aralık 2009)

¹⁹⁸ Doğanay, s. 1711

Kooperatif anasözleşmesinde ek ödeme yüklemi kabul edilmişse ve tasfiye haline giren böyle bir kooperatifte bilanço açıkları yedek akçelerle karşılanamamış ise bu kısım için ortaklara başvurulabilecektir. Bu takipten dolayı ortaklar zincirleme sorumludurlar.

Kooperatif bilançosunda açık yoksa, tasfiye memurlarının ortaklardan ek ödeme yükünden doğan bir para istemeye hakları yoktur.¹⁹⁹

4.4.2 Tasfiyenin Gerçekleşmesinden Sonra Yapılacak İşlemler

Alacak ve borçların tahsili, ödenmesi gibi cari işlemlerin takip edilmesi, aktiflerin satışı ve kesin bilançonun hazırlanması gibi işlemlerinin tamamlanmasından sonra tasfiye işlemleri gerçekleşmiş olur. Tasfiye işlemlerinden sonra, geriye kaydın silinmesi için ticaret siciline başvurulması, İlgili bakanlık ve vergi dairesine bildirilmesi ve defterlerin saklanması gibi işlemler kalır.

Kooperatif Kaydının Silinmesi İçin Ticaret Sicili Başvurusu

Hazırlanan son bilançonun genel kurul tarafından tasdiklenmesinden ve tasfiye paylarının ortaklara ödenmesinden sonra tasfiye memurları kooperatif unvanının ticaret sicilinden silinmesi için ilgili Ticaret Siciline müracaat ederler.

Bu başvuru için Ticaret Sicil Memurluğuna verilmek üzere aşağıdaki belgeler hazırlanır.

- Kooperatifin tasfiyesinde memur edilenlerin imzası ile bir dilekçe,
- Tasfiye memurları tarafından hazırlanan son ve kesin bilançoğu görüşmek üzere yapılacak genel kurul toplantısına çağrının yapıldığı Türkiye Ticaret Sicil Gazetesi ve mahalli ilana ait belge,
- Bakanlık temsilcisinin imzasını havi ve noter onaylı genel kurul toplantısına katılanlar listesi,
- Genel Kurul toplantı tutanağı,

¹⁹⁹ Çevik, s.752

- Tasfiye memurları tarafından hazırlanmış Tasfiyeye Giriş Bilançosu ile Son ve Kesin Bilanço örnekleri (damga pulu yapıştırılmış)
- Alacaklılara davetin yapıldığı Türkiye Ticaret Sicili Gazeteleri ve mahalli ilana ait belge.
- Tasfiye Memurlarının noterden onaylı imza örnekleri,
- Bakanlık Temsilcisi raporu,
- Mal Bildirimi Beyannamesi (Beyannamenin kooperatifin aktif ve pasifindeki alacak ve borçları miktar olarak göstermesi, alacaklıların ve borçluların adı-soyadı ve adreslerini ihtiva etmesi gerekir) ²⁰⁰

Ticaret sicili memurları kendilerine teslim edilen belgeleri inceleyerek tasfiyenin kanun, anasözleşme ve genel kurul kararına uygun olarak yapılıp yapılmadığını araştırır. Tasfiyenin usulüne uygun olarak yapıldığı karara varılınca kooperatif unvanının sicilden terkin edildiğini ticaret siciline işler, harçları tahsil eder ve Ticaret Sicil Gazetesinde ilanını yaparlar. Bu ilan birer hafta ara ile üç kez yapılır. Sicildeki kaydın silinmesi ile birlikte tüzel kişilik de son bulur. (Konuyla ilgili ayrıntılar için “Tescil ve İlan” başlığı altındaki açıklamalara ve Yargıtay içtihatlarına bakılabilir, s.52-53)

Bildirimde Bulunulması Zorunlu Kurumlar ve Bildirim Yükümlülüğü

Tasfiye memurları tasfiye işlemlerinin tamamlandığının bildirilmesi ve dosyasına işlenmesi için Sanayi ve Ticaret Bakanlığına (Sanayi ve Ticaret Bakanlığı İl Müdürlüğüne) bilgi verir. VUK.nun 162 ve 168.maddeleri hükmüne göre, tasfiyenin kapandığının, ticaret siciline terkinin yapıldığı tarihten itibaren bir ay içerisinde ilgili vergi dairesine de bildirim yapılır.

Defterlerin Saklanması

Tasfiye sonunda kooperatifin evrakları tarihlerinden, defterleri ise son kayıt tarihinden itibaren on yıl geçinceye kadar saklanmak üzere, kooperatif merkezinin

²⁰⁰ Çevik, s. 752

bulunduğu yerdeki yetkili mahkeme tarafından notere tevdi olunur. Noter harç ve ücreti kooperatif mevcudundan ödenir.²⁰¹

4.4.3 Tasfiye Sonucu Durum Ve Tasfiyenin Etkileri

Tasfiye işlemlerinden sonra, tasfiye memurlarınca ticaret sicilinden terkininle, kooperatifin tüzel kişiliği ve dolayısıyla organları son bulur. İlane rağmen tasfiyenin son bulmamış olması istisnai bir durumdur ve bu durumda bu olayları mahkeme değerlendirir. Keyfiyetin tescil ve ilan edilmesi böyle bir incelemenin yapılmasının önünde engel oluşturmaz. Tasfiye işlemleri tamamlandıktan sonra kooperatifin terkinine ilişkin ilanın yapılamaması ‘beyanda bulunulmamış olma’ anlamına gelir ki, bu durum cezai sorumluluğa yol açabileceğinden, bu hususa dikkat edilmesi gerekmektedir.

Ödenmemiş borcu veya aktif bulunan ancak ticaret sicilinden silinmiş olan kooperatifler hakkında, alacaklının talep etmesi durumunda mahkeme yeniden tescile karar verebilir. Ayrıca kooperatif aleyhine açılan davalarda dava devam ettiği sürece tasfiyenin tamamlanmış olduğu söylenemez. Kooperatif tasfiyenin sona ermesinden itibaren bir yıl süreyle daha iflas yolu ile takip edilebilir.

Kooperatif tasfiyesinin özellikle bakanlık görüşleri çerçevesinde şekillenmiş, kooperatifin genel kuruluna, yönetim ve denetim kurullarına yönelik çeşitli etkileri söz konusudur.²⁰²

Tasfiyenin genel kurula etkilerine bakacak olursak, kooperatifin genel kurul kistaslarının tasfiye sürecine giriş ile değışikliğe uğradığını söyleyebiliriz. Özellikle Sanayi ve Ticaret Bakanlığı görüşleri (STBG) bu konuda yol gösterici olmaktadır. Bunları örnekler vererek açıklamak gerekirse, tasfiyeye giren kooperatifin mülkiyetinde bulunan mülkün satışı konusunda bir görüş şöyledir:

“...tasfiye kararı verilen kooperatifin mülkiyetinde bulunan dükkanların tasfiyesi için genel kurulun toplantıya çağrılarak KK 42-6 maddesi uyarınca karar alınması zorunludur.

²⁰¹ Çevik, s. 753

²⁰² Çevik, s. 754

Diğer taraftan KK 81.maddesi uyarınca anasözleşme ile özel bir nisap belirlenmemiş ise, tasfiye halinde bulunan kooperatiflerin genel kurul toplantılarının nisap aranmaksızın açılması ve kararların oy çokluğu ile verilmesi mümkündür.” STBG 7.4.1993-6204 s.52

Tasfiyeye girmiş kooperatif genel kurulu ile tasfiye sürecinde olmayan kooperatifin olağan genel kurulu arasında bir takım farklılıklar bulunmaktadır. Tasfiye sürecinde olmayan kooperatiflerde genel kurul toplantısının, hesap dönemi sonrasında 6 ay içerisinde ve yılda bir kez yapılması gerekirken, tasfiyedeki kooperatiflerde belli bir süreye bağlı kalmaksızın yılda bir kez genel kurul yapılması gerekmektedir. Bu durum ile ilgili görüş şöyledir:

“...KK 45.maddesinde olağan toplantının her hesap devresi sonundan itibaren 6 ay içinde ve en az yılda defa yapılması zorunludur hükmüne yer verilmiştir. Ancak tasfiye halinde olan kooperatiflerin belirtilen süreye bağlı olmaksızın her yıl genel kurul toplantısını yapmaları gerekmektedir.” STBG 3.5.1993-7859 s.58

Bu konu ile ilgili bir diğer görüş ise şöyledir:

“KK’nın 45. maddesi uyarınca olağan genel kurulun her hesap devresi sonundan itibaren 6 ay içerisinde (1 Ocak - 30 Haziran) yapılma zorunluluğu bulunmakla birlikte, tasfiye halinde bulunan kooperatiflerin yukarıda belirtilen süreye bağlı olmaksızın yıl içerisinde genel kurullarını yapması imkan dahilindedir.

Ayrıca, genel kurul tarafından tasfiye kurulunun bir yıldan fazla uzun süreli olarak seçilmesi mümkün bulunmaktadır.” STBG 11.5.1993-8349 s.59

Yine bir diğer görüş, *“Tasfiye halindeki kooperatiflerin KK’nın 45.maddesinde belirtilen süre(1 Ocak - 30 Haziran) içerisinde genel kurul toplantısı yapma zorunluluğu bulunmamakla birlikte, tasfiye kurulunun seçimi esnasında genel kurulca herhangi bir görev süresi tespit edilmemesi halinde bir yıl için seçilmiş sayılmaları gerekmektedir.” STBG 30.5.1993-12440 s.129*

“Kooperatifin tasfiye işlerinin sonuçlandırılabilmesi için, her türlü borç ve alacakları ile hukuki sorunlarının sonuca bağlanması gerekmektedir.

Öte yandan, kooperatife borcu bulunan ortakların bu borçlarının icra yoluyla tahsil durumunun, borç-alacak ilişkisinin niteliğine ve gerekli hukuki işlerin tamamlanmasına bağlı olarak değerlendirilmesi gerekmektedir.” STBG 19.7.1993-14040 s.131

“TTK 438 ve 447.maddelerine göre, alacaklıları üçüncü defa davetten itibaren bir yıl beklenmesi gerekmektedir. Bu sürenin kısaltılması mahkeme kararıyla gerçekleştirilebilir.

İlan işlemlerinin yerine getirildiği, kooperatifin borç ve alacağının kalmadığının anlaşılması halinde, tasfiye sürecinin kısaltılmasını zorunlu kılan ihtiyaçlar ortaya konulamadığından, kooperatife mali külfet yaratacak nitelikteki incelemeleri yaptırmak yerine, bekleme süresinin tamamlanması ve ardından ticaret sicilinden terkin işleminin yapılmasında yarar görülmektedir.” STBG 24.6.1993-11710 s.127

“KK 45.maddesinde öngörülen, genel kurul toplantısının yapılması zorunluluğu ve buna bağlı olarak uygulanacak cezai yaptırım, halen çalışmakta olan kooperatiflere yönelik bir düzenleme olup, böylece bunların amaçları doğrultusundaki işlemlerin düzgün yürütülmesi hedeflenmektedir.

Tasfiye sürecine giren bir kooperatifin ise, faaliyetleri tasfiye amacıyla sınırlı olduğundan, zira bu kooperatiflerin artık sona erdirilmesine dönük çalışmaların yürütüldüğü bir aşama söz konusu olduğundan, bunların normal çalışan kooperatifler gibi düşünerek, genel kurul toplantısını yasanın 45. maddesinde öngörülen sürede yapmaları istenmeyeceklerdir.” STBG 20.8.1993-15578 s.63

Tasfiye sürecinin yönetim ve denetim kuruluna etkisine de bakanlık görüşleri açısından bakılacak olursa;

“TTK’nın 440.maddesi hükmüne göre, tasfiye sırasında kooperatif organlarının varlığını koruduğu, dolayısıyla tasfiye kurulunun yanı sıra kooperatif organlarından yönetim ve denetim kurulu ile genel kurulun anılan maddede öngörülen görev ve yetkilerle çalışması gerektiği anlaşılmaktadır.” STBG 25.8.1993-15784 s.134

“TTK 440.madde hükmünden tasfiye sırasında kooperatif organlarının varlığını koruduğu anlaşılmakta dolayısıyla tasfiye kurulunun yanı sıra yönetim kurulunun da görevine devam ettiği sonucuna varılmaktadır.

Diğer taraftan, yönetim kurulu üyesi bulunan kişilerin aynı zamanda tasfiye kurulu içerisinde de görev almalarında kooperatif hukuku açısından herhangi bir engel bulunmamaktadır.” STBG 4.3.1993-118

4.5 YAPI KOOPERATİFLERİNİN İŞLETME KOOPERATİFİ OLARAK AMAÇ VE TÜR DEĞİŞİKLİĞİNDE YAPILACAK İŞ VE İŞLEMLER

Yapı kooperatiflerinin ana sözleşmelerinde belirtilen amaçlarını gerçekleştirdikten sonra (konutların veya işyerlerinin inşaatı tamamlanıp, ortakları adına ferdileştirildikten sonra) işletme kooperatifi olarak amaç ve tür değişikliği yapmaları olanaklıdır. Bu değişiklik anasözleşme değişikliği şeklinde yapılır.

İşletme kooperatifine dönüşmede yapılacak iş ve işlemler aşağıdaki gibidir:

1-Konutların veya işyerlerinin ferdileştirildiği Tapu Sicil Müdürlüğü'nden alınacak yazı, (bu yazıda kooperatifin bütün taşınmazlarının ortaklar adına veya kooperatifçe belirtilen şekilde ferdileştirildiği belirtilir. En son ferdileşme tarihinden itibaren 6 aylık sürenin geçmemesi gerekir.)²⁰³

2-Yönetim kurulunca amaç ve tür değişikliğine ilişkin alınan karar, (kooperatif yönetim kurulunun bu konuda alacağı karar notere onaylattırılır.)

3-İşletme kooperatifi anasözleşmesi, (mevcut tip anasözleşmeden 10 adet temin edilerek bütün sayfaları mevcut yönetim kurulu üyeleri tarafından imzalanır.)

4-Kooperatif anasözleşmesi,

²⁰³ Çöklü , s.350

5-Kooperatifin kuruluşuna ait ticaret sicili gazetesi,

6-Varsa anasözleşme değişikliği veya intibaka ilişkin anasözleşme ve değişikliğin ilan edildiği ticaret sicili gazetesi,

7-Bilgi formu.

Yukarıda belirtilen belgeler bir dilekçe ekinde "Sanayi ve Ticaret Bakanlığı, Teşkilatlandırma Genel Müdürlüğü'ne" sunularak kooperatifin amaç ve tür değişikliğine izin verilmesi istenir. Adı geçen genel müdürlüğün tür değişikliğine izin vermesini müteakip ilk genel kurulda tür değişikliği genel kurul gündem maddesi yapılarak genel kurul kararına bağlanır.

Kooperatifin işletme kooperatifi olarak tür değiştirmesi ana sözleşmede değişiklik yapılmasını ifade eden bir değişiklik olması nedeniyle bu karar ortaklar cetvelinde imzası bulunanların $2/3$ 'ünün çoğunluğu ile alınması gereken bir karardır.

Genel kurulca alınan karar tescil ve ilan edilmek suretiyle kooperatifin tür değişikliği işlemi gerçekleşmiş olur.

Bu husus ilgili kamu kurum ve idarelerine ve diğer ilgili yerlere bildirilir.

Tür değişikliğinde yapı kooperatifinin bütün hak ve yükümlülükleri işletme kooperatifine intikal etmiş olur.

Ayrıca kooperatifin işletme kooperatifi olarak tür değişikliği söz konusu olduğunda ilgili yerlere yazılı bilgi verilmesinin yanında, taşınmazları var ise tapuda isim düzeltme işlemi yapılır.

Bilindiği üzere tapu sicil müdürlüklerinde tüzel kişilerin işlem yapabilmesi için adına işlem yaptığı kurumun yetki belgesini tapu sicil müdürlüğüne ibrazı gerekmektedir. Bu nedenle alınacak yetki belgesinde kooperatifin eski ve yeni unvanının açıkça belirtilmesi

istenir ve buna göre alınan yetki belgesi ile diğer belgelerde sunulmak suretiyle tapu sicil müdürlüğünde gerekli işlem yapılır.²⁰⁴

Kooperatif tür değişikliğinde hukuki varlığını devam ettirdiğinden vergi ve sigorta sicil numaraları değişmeyecektir. Ancak unvanın değiştiği konusuyla ilgili belgeler vergi dairesine, sosyal sigortalar kurumuna ve kooperatifin ilgisi bulunan diğer kamu kurum ve idarelerine yazılı bilgi verilmesi gerekmektedir.

Yapı kooperatifinin anonim şirkete veya işletme kooperatifine dönüşmesi durumunda kooperatifin muhasebesinde birtakım değişiklikler söz konusu olacağından bu değişikliklerde yapılmalıdır.

Ancak bu tür değişikliği işverenin değiştirdiği sonucunu doğurmayacağından çalışanların tazminatlarının ödenmesi zorunluluğu bulunmamaktadır. Bu şekilde tür değiştiren kooperatifimle personele tazminat ödenmesi söz konusu olduğu takdirde hizmet süresinin hesaplanmasında yapı kooperatifindeki çalışmaları da dikkate alınır.

4.5.1 Yapı Kooperatifinin İşletme Kooperatifine Dönüştürülmesi

Bazı konut yapı kooperatifleri; ortaklarına yaptırdığı konutların yanında, ortakların sosyal, kültürel ve ekonomik ihtiyaçlarını karşılamak üzere gerekli tesisleri de kurmaktadır. Yapı kullanma iznini alınmasını müteakip en geç bir yıl içinde ferdi münasebet işlemlerinin sonuçlandırılması gerekmektedir (K.K.m.81/2). Konutların tapuları ortaklara verildikten sonra, ortakların sosyal, kültürel ve ekonomik ihtiyaçlarının karşılanması amacıyla kurulan tesislerin mülkiyetlerinin kime aktarılacağı ve bunların nasıl işletileceği bir problem olarak kooperatifin karşısına gelmektedir. Bu sorunun yasal çözümü; konut yapı kooperatifinin konut tapularını ortakları adına tescil ettirdiği tarihten itibaren 6 ay içinde bir işletme kooperatifi kurmaktan geçer.²⁰⁵

²⁰⁴ Çöklü, s.352

²⁰⁵ Çöklü, s.353

Konut yapı kooperatifinin, işletme kooperatifine dönüştürülmesi için Sanayi ve Ticaret Bakanlığından izin alınması gerekir. Bu amaçla bir dilekçe ekindeki.²⁰⁶

- Tür değişikliğine ilişkin bir yönetim kurulu karar (noter tasdikli),
- Gerekli yerleri yönetim kurulunca doldurulan ve notere tasdik ettirilen on adet işletme kooperatifi ana sözleşmesi,
- Yapı kooperatifine ait tescil edilmiş ana sözleşme,
- Yapı kooperatifinin kuruluşunun veya intibakının yapıldığına dair Türkiye Ticaret Sicili Gazetesi,
- Konutların ortakları adına tescil edildiğini gösteren bir tapu sureti (noter tasdikli)
- Yönetim kurulunca doldurulmuş bilgi formu, ile birlikte Sanayi ve Ticaret Bakanlığına başvurmak gerekir.²⁰⁷

4.6 ANONİM ŞİRKET

Yapı kooperatiflerinin amaç ve tür değişikliği yaparak anonim şirkete dönüşmesi (nev'i değişikliği) ve anonim şirket olarak faaliyetini sürdürmesi olanaklı bulunmaktadır:

Yakın zamana kadar kooperatiflerin ticari şirketlere dönüşümüne (nev'i değişikliği) izin verilmediği halde, 27.01.1999 tarihli Sanayi ve Ticaret Bakanlığı oluru ile aşağıdaki şartların yerine getirilmesi halinde kooperatiflerin anonim şirkete dönüşmesine İzin verilmeye başlanmıştır. (Sanayi ve Ticaret Bakanlığı İç Ticaret Genel Müdürlüğü Sayı: B. 14. O.İTG. 0.10.00.01.-Onay No: 1998/12)

STB 'nın yapı kooperatiflerinin anonim şirkete dönüşmesi için amacım gerçekleştirmiş olması koşulunu aramamaktadır. Bu nedenle kitabın yapı

²⁰⁶ Kemal Özmen, Yapı Kooperatifleri, Çerçaylı Basım Tesisleri, İstanbul 2000, s.17

²⁰⁷ Çöklü , s.356

kooperatiflerinin inşaatı tamamlamasından sonra geçebilecekleri hukuki statüsünün neler olabileceği konusundaki çalışmalar kapsamında belirtilmiş olmasına rağmen, yapı kooperatiflerinin inşaatını tamamlamadan önce, hatta inşaatı başlamadan anonim şirkete dönüşmesi olanaklıdır. Ancak, bu durumda A.Ş.'ye dönüşme gerekçesinin A.Ş.'nin kuruluşuna İzin veren STB İç Ticaret Genel Müdürlüğü'nce uygun görülmesi gerekmektedir. Dolayısıyla yapı kooperatifleri inşaatını tamamladıktan sonra A.Ş.'ye dönüşebilecekleri gibi inşaatı tamamlamadan önce A.Ş.'ye dönüşebilmeleri olanaklıdır.

STB İç Ticaret Genel Müdürlüğü'nce kooperatiflerin anonim şirket olarak nev'i değişikliği yapabilmesi için yerine getirilmesini İstedığı iş ve işlemler aşağıda belirtilmiştir.²⁰⁸

Kooperatif ortaklarının haklarının korunması açısından;

1-Ortakların en az yansının temsil edildiği kooperatif genel kurulunda katılanların 2/3'ekseriyeti ile anonim şirkete dönüşüm için karar alınması,

2-Kooperatif Özvarlığının ve kooperatif ortaklarının bu özvarlıktaki paylarının mahkemece tayin edilecek bilirkişiler tarafından tespiti,

3-Genel kurul toplantı tarihinden bir ay geçtikten sonra izin için STB İç Ticaret Genel Müdürlüğü'ne başvurulması,

4-Dönüşüm kararının verildiği, genel kurul toplantısı aleyhine iptal davası açılmadığının Bakanlıkça yapılacak inceleme sonucunun belirlenmesi,

5-Kooperatif ortaklarının tamamının şirket ortağı olması ve anasözleşmeyi imzalaması halinde yukarıdaki 3 ve 4. fıkralarda belirtilen hususların aranmaması,

6-Şirket ortağı olmak istemeyen ortakların kooperatifin özvarlığından kendi paylarına düşen miktarının İlgili ortağa ödenmesi veya payının ödenmesinin teminat altına alınması ve bunun belgelenmesi,

²⁰⁸ Özmen, s.59

Bilindiği üzere kooperatiflerin faaliyeti amacı ile sınırlıdır. Bu nedenle amacı sadece konut veya işyeri yapmak olan yapı kooperatiflerinin bu amacının dışına taşan ticari bir faaliyette bulunmaları yasaklanmıştır. Kaldı ki vergi yasaları ile de bu faaliyeti sınırlandırılmış olup, kooperatiflerin kurumlar vergisi muafiyetinden yararlanmaları için "münhasıran ortaklarla iş görme" koşulunu sürekli korumaları esas alınmaktadır.²⁰⁹ Oysa ki ticari faaliyet genelde üçüncü kişilerle ilişkileri gerektirmektedir. Böyle bir faaliyet söz konusu olduğunda ticari özellik arz eden bu işlemlerin kooperatif faaliyetleri kapsamında yürütülemeyeceği için Sanayi ve Ticaret Bakanlığı asıl amacı ticari olan anonim şirkete dönüştükten sonra ticari faaliyette bulunmalarını uygun görmüştür. Böylece açık yada kapalı kooperatif unvanı altında ticari faaliyette bulunma hareketlerini de önlemeyi amaçlamıştır.²¹⁰

Şirketlerin birbirlerine dönüşümü olarak ifade edilen nev'i değiştirme işlemi, kooperatiflerin de bir şirket olarak Türk Ticaret Kanununda yer alması nedeni ile²¹¹ anonim şirketlere dönüşmesi işlemi de bu kapsama dahil edilmiştir.²¹² Ticaret şirketlerinin nev'i değiştirmesi bir hukuki biçimden diğer bir hukuki biçime geçmek olarak tanımlanabilir, ZiraY.4.HD. 16.04.1978, E. 1978/9965, K. 1979/5152 sayılı kararında *"Nev' i değiştirme hali en geniş anlamı ile işletmenin hukuksal bir biçimden diğer bir hukuksal biçime çevrilmesi, yani hukuksal ve ekonomik birlik (aynıyet) ve devamlılığını sürdürerek başka bir ticaret şirketi olarak başka ve o ortaklık tipine uygun statü ve unvanla ortaya çıkması demektir."* şeklinde ifade edilmiştir.

Bununla birlikte TTK. 'da hüküm bulan anonim kuruluşlar şirket olarak adlandırıldığı halde, KK.'da kooperatif teşekkül olarak tanımlanmıştır.²¹³ Bu yönü ile kooperatiflerin şirketlere dönüşmesi hukuksal olarak olanaksız gibi görülmekte ise de yukarıda belirtildiği üzere bu aykırılığa rağmen STB.'nin kooperatiflerin anonim şirkete (belirtilen koşullar yerine getirmesi halinde) dönüşmesine izin vermektedir.

²⁰⁹ KVK 7/16

²¹⁰ Özmen, s.63

²¹¹ TTK 136

²¹² TTK 152

²¹³ KK 1

İşyeri kooperatiflerinin anonim şirket olarak nev'i değiştirmesi, yada başka bir ifade ile anonim şirkete dönüşmesi için STB'nin belirttiği 6 adet koşulun uygulanması ile ilgili daha detaylı bilgi aşağıda açıklanmıştır. Ancak bu açıklamayı yapmadan önce yapılan uygulamada:

1-Gerekçeli yönetim kurulu kararı,

2-Dönüşmesi düşünülen anasözleşme taslağının.

Daha evvel dönüşüme izin veren STB İç Ticaret Genel Müdürlüğü'ne incelettirilerek mutabakat sağlanması yararlı ve uygun olmaktadır. Zira 250 kişiden fazla ortağı olan bir A.Ş.'nin aynı zamanda SPK'ya tabi olması nedeni ile bu kuruluş tarafından da Ön inceleme yapılması STB ile SPK arasında uyum ve mutabakat kurulması gerekmektedir. Yani, STB 'nin ön iznini almak üzere STB. 'den geçen A.Ş. anasözleşme taslağının aynı zamanda SPK.'dan da geçirilmesi, daha sonra ortaya çıkacak sorunların baştan önlenilmesi açısından önem arz etmektedir.

Ancak, bu işlem yasal olarak yerine getirilmesi ve yukarıda adı geçen kuruluşlarca istenilen bir işlem olmayıp, daha sonra ortaya çıkacak zorlukların giderilmesi veya herhangi bir zorluk yaşanmaması için yapılması uygun olan İş ve işlemlerdir.

4.6.1 Sanayi ve Ticaret Bakanlığının kooperatiflerin anonim şirket olarak nev'i değiştirmesinde yerine getirilmesini istediği iş ve işlemler:

1-Ortakların en az yarısının temsil edildiği kooperatif genel kurulunda katılanların 2/3' ekseriyeti ile anonim şirkete dönüşüm için karar alınması:

Kooperatifin anonim şirkete dönüşmesi hususu kooperatif genel kurulunda gündem maddesi yapılarak, genel kurulda müzakere edildikten sonra ortakların oyuna sunulması ve yukarıda belirtilen çoğunluk ile karar alınması gerekmektedir.²¹⁴

Ancak, kooperatifin anonim şirkete dönüşmesinde yukarıdaki kararın genel kurula sunulmasından önce daha evvel yapılacak bir olağan yada olağan üstü genel kurulda **"Kooperatifin anonim şirkete dönüşmesi hakkında bilgi verilmesi ve**

²¹⁴ Özmen, s.66

gerektiğinde anonim şirkete dönüşmesi için gerekli çalışma ve hazırlıkları yapması konusunda yönetim kuruluna yetki verilmesi" şeklinde bir maddenin olağan yada olağanüstü genel kurul gündem maddesi yapılarak değerlendirildikten sonra genel kurulca benimsenmesi halinde **"Kooperatifin anonim şirkete dönüşmesi için gerekli çalışma ve harcamaların yapılması konusunda oybirliği ile ve/veya oyçokluğu ile yönetim kuruluna yetki verildi."** şeklinde alınan karar doğrultusunda, yada ortaklar ile yapılacak bir veya birkaç istişari toplantıda bu konu açıklandıktan sonra ortaklar tarafından uygun görülmesi halinde yukarıda da belirtildiği üzere gerekçeli yönetim kurulu karar ve anonim şirket anasözleşme taslağı, STB'nin ve SPK'nın olurlarını müteakip (Bu olur sözlü de olabilir. Şirketin anasözleşmesinin daha sonra değiştirilmesi veya yeni hükümler eklenmesi işlemi zor olduğundan baştan yeterli bir anasözleşmenin hazırlanmasında büyük yarar bulunmaktadır.) genel kurul gündemine **"Kooperatifin anonim şirkete dönüşmesinin görüşülmesi ve karar alınması"** maddesinin konularak yukarıdaki çoğunlukta alınacak bir karar ile işlemin genel kurul yönü yapılmış olacaktır.

Bu hususun genel kurulda görüşülmesi konusunda alınacak karar ile ilgili gündem maddesinin **"Kooperatifin anonim şirket olarak nevi değişikliğinin görüşülerek karar alınması."** şeklinde bir hukuki ifade ile olması da olanaklıdır.

Bu kararın alınabilmesi için toplam ortak sayısının yarısının genel kurula asaleten ve/veya vekaleten iştirak etmesi ve iştirak edenlerin 2/3'ünün kabul oyları ile karar alınmış olması gerekmektedir.

Konuya bir örnek verecek olur isek; Yapı Kooperatifinin anonim şirkete dönüşmesi için gündemde yer alan bu değişiklik maddesinin genel kurulda müzakereye açılması, ancak ortak sayısının 1/2'sinin genel kurula iştiraki ile olanaklı bulunmaktadır. Yapı kooperatifinin ortak sayısı 843 kişi olduğunu kabul eder isek, en az 422 ortağın genel kurula iştirak etmesi gerekmektedir.

Bu sayı toplantı nisabı (çoğunluğu) olup, karar çoğunluğu ise katılanların 2/3'ünün olumlu oy kullanmasını gerektirmektedir. Örneğe göre bu sayı ise en az 281 kişidir.²¹⁵

²¹⁵ Özmen, s.70

Bu durumda yapı kooperatifinin anonim şirkete dönüşmesi konusunda genel kurulca karar alınabilmesi için yukarıdaki örneğe göre en az 422 ortağın genel kurula asaleten ve/veya vekaleten iştirak etmiş olması ve bu iştirak eden ortakların 2/3'ünü teşkil eden 281 kişinin kabul etmiş olması gerekmektedir.

Yukarıdaki sonuçlar elde edildiğinde genel kurul tutanağı **"Kooperatifin anonim şirkete dönüşmesi konusu görüşmeye açıldı söz alan ortaklar..... şeklinde görüşlerini belirttiler, konunun yeteri derecede görüşüldüğü anlaşıldığından oylamaya geçildi. Yapılan oylama sonucu genel kurul salonunda bulunan toplam.....kişinin.....olumlu oyu ile oybirliği ile ve/veya oy çokluğu ile kooperatifin anonim şirkete dönüşmesi kabul edildi."** şeklinde düzenlenebilir.

Bilindiği üzere bu husus kooperatif genel kurulunda görüşülerek karara bağlanan bir husus olması nedeniyle kooperatifçilik mevzuatının gerektirdiği şekilde genel kurul tutanağının açıkça düzenlenmesi, olumlu ve olumsuz görüş bildiren ortakların isimlerinin yazılarak görüşlerinin aynen genel kurul tutanağına yazılması gerekmektedir. (Genel kurulda konuşan ortakların isim ve konuşma özetleri ile oylamada red ve kabul oylarının sayısının belirlenmesi zorunludur.)

Kooperatifin anonim şirket olarak nev'i ve tür değiştirmesinde bünyenin faaliyet ve amaç konulan önemli ölçüde değişikliğe uğrayacağı gibi yönetim yapısında da önemli sayılabilecek bir değişiklik söz konusu olacaktır. Zira genel kurulda, dolayısı ile toplu yapı site yönetim planında anonim şirkete kooperatifin yönetimi konusunda yetki verilmiş olsa dahi A.Ş. her şeyden önce bir ticari kuruluş olması nedeni ile yönetim görevini kooperatifçiliğe göre daha etkin yapamayacaktır. Bu nedenle, eğer ortakların genel kurulda kooperatifin anonim .-şirkete dönüşmesine karar alması söz konusu ise, öncelikle kooperatifin yönetim biçimini etkin bir yapıya kavuşturmak zorunluluğu bulunmaktadır. İşte bu aşamada önce daha evvel tapuya tescil ettirilmiş ise, toplu yapı site yönetim planının değiştirilmesine karar alındıktan sonra kooperatifin anonim şirkete dönüşmesinin yerinde olacağı düşünülmektedir. Böylece bütün dikkatler anonim şirkete dönüştürülerek kooperatifin yönetimde zafiyete düşürülmesi de önlenmiş olacaktır.

Ancak, anonim şirket olarak nev'i değişikliğinin gerekçesi dikkate alınarak site toplu yapı yönetim planının içeriğinin düzenlenmesi uygun düşmektedir. Zira kooperatif ticari bir amacın gerçekleşmesi için anonim şirket olarak nev'i değiştiriyor ise, site toplu yapı yönetim planının İlerideki işletmecilik faaliyetlerine dönük olarak hazırlanmasına fazla gereksinim duyulmayabilir. Bununla birlikte daha iyi hizmet ve işletme faaliyetlerinin yerine getirilmesi için nev'i değişikliği düşünülüyor ise, site toplu yapı yönetim planı daha kapsamlı hazırlanmalıdır.²¹⁶

2-Kooperatif özvarlığının ve kooperatif ortaklarının bu özvarlıktaki paylarının mahkemece tayin edilecek bilirkişiler tarafından tespiti:

Kooperatif özvarlığının ve kooperatif ortaklarının bu özvarlıktaki paylarının mahkemece tayin edilecek bilirkişiler tarafından tesbiti için kooperatifçe görevli Ticaret Mahkemesi'ne müracaat edilerek bu konuda tespit istenecektir.

Mahkemece görevlendirilen bilirkişiler kooperatifin istenen tarihteki özvarlığını ve bu varlık içindeki her ortağın **payını** tesbit edecekler ve düzenledikleri raporlarını mahkemeye sunacaklardır. Özvarlıktaki her ortağın payı bu rapora göre saptanacaktır.

Uygulamada özvarlık tesbiti özetle; kooperatifin muhasebe defterleri üzerinden elde edilen mizandan hareketle yapılmakta olup, özvarlık tesbiti kooperatifin bilançosunun aktif unsurlar toplamından borçları çıkıldıktan sonra saptanmaktadır. Elde edilen özvarlık pay sayısına bölünmek suretiyle bir ortağın kooperatif özvarlığındaki payı hesaplanmaktadır.

Konu ile ilgili tesbiti yapacak Mahkeme, Ticaret Mahkemesi olduğundan {Ticaret Mahkemesi olmayan yerlerde Asliye Hukuk Mahkemesi) aşağıdaki şekilde bir dilekçe ile Mahkemeden tesbitin yapılması istenmelidir.²¹⁷

Asliye Ticaret Mahkemesi Sayın Başkanlığı'na

Tesbit İsteyen: S.S..... Yapı Kooperatifi

(Adres)

²¹⁶ Özmen, s.72

²¹⁷ Özmen, s.77

Karşı Taraf : Hasımsız

Konu.....: Öz varlık tespiti ile 30.09.2000 tarihi

İtibariyle ortakların ve bu öz varlıktaki paylarının tespiti isteğinden ibarettir.

Açıklama..... : S.S..... Yapı Kooperatifi

30.09.2000 tarihi itibariyle tüm aktif ve pasifi ile birlikte bütün halinde kurulacak olan bir anonim şirkete nev'i değiştirmek suretiyle devredilecektir.

Bu nedenle S.S..... Yapı Kooperatifi'nin 30.09.2000 tarihi itibariyle özvarlığının, kooperatif özvarlığındaki kooperatif ortakların paylarının tesbiti gerekmektedir.

Kooperatifteki pay sayısı adettir.

İstek..... : S.S..... Yapı Kooperatifinin

30.09.2000 tarihi itibariyle özvarlığı ile kooperatif ortaklarının bu öz varlıktaki paylarının görevlendirilecek iki Mali Müşavir ve bir de hukukçu bilirkişi marifetiyle tespit edilmesini arz ve talep ederiz.

Yönetim Kurulu

Yukarıdaki istek doğrultusunda Mahkemece görevlendirilen bilirkişi kurulunun konu ile ilgili düzenleyeceği bilirkişi kurulu tespit raporu genelde aşağıdaki gibi olacaktır:²¹⁸

Asliye Ticaret Mahkemesi

Sayın Başkanlığı'na

Bilirkişi Kurulu Raporu

Dosya No..... : / D. İş.

²¹⁸ Özmen, s.82

Tesbit İsteyen .: S.S..... Yapı Kooperatifi

Adresi :

Karşı Taraf. ... : Hasımsız

Rapor Konusu : tarihi itibariyle kooperatifin özvarlığı ile ortaklarının ve bu özvarlıktaki ortakların paylarının tesbiti.

İnceleme: Tesbit isteyenkooperatifi yetkilisinin Mahkemeye sunduğutarihli dilekçesinde istediği hususlar Muhterem

Mahkemece uygun görülerek, dilekçede belirtilen hususların istekte bulunan kooperatif defter ve belgeleri üzerinde incelenerek tarafımızdan tesbiti görevi verildiğinden, bilirkişi sıfatı ile gerekli çalışma ve incelemeler yapılmış olup, tesbit sonuçları aşağıda belirtilmiştir:

A-Defterlerin İncelenmesi:

Tesbiti isteyenkooperatifinin tesbit yılına ilişkin defterlerin tasdiki ile ilgili **bilgiler** aşağıdaki gibidir:²¹⁹

1-Yevmiye Defteri: tarih ve sayı ile tasdik olup, 1 no'lu yevmiye maddesindentarih ve sayılı yevmiye maddesine kadar yazılmıştır.

2-Defter-i Kebir: tarih ve sayı ile tasdik olup, 1 no'lu yevmiye maddesinden tarih ve sayılı yevmiye maddesine kadar yazılmıştır.

3-Yönetim Kurulu Karar Defteri: ,. Noterliğinin tarih ve sayı ile tasdikli.

4-Ortaklar Defteri: Noterliğinin tarih ve sayı ile tasdikli.

²¹⁹ Özmen, s.88

B-Özvarlık Tesbiti:

..... kooperatifinin..... tarihi itibarıyla düzenlenen ve yukarıdaki defter kayıtlarını doğrulayan mizanına göre özvarlık tesbiti aşağıdaki gibidir:

1-Aktif değerler toplamı: -TL

2-Yabancı kaynaklar toplamı (borçlar).....: -TL

a-Kısa vadeli yabancı kaynaklar.:

b-Uzun vadeli yabancı kaynaklar.....:

Özvarlık farkı TL

C-Kooperatif Ortaklarının Tesbiti:

Yukarıda belirtilen yönetim kurulu karar ve ortaklar defterine göre kooperatifin ortaklar listesi ile ortakların sahip olduğu pay tutarları tesbit edilmiş olup, ekteki listede bulunmaktadır.

D-Kooperatif Ortaklarının Kooperatif Özvarlığındaki Paylarının Tesbiti:

Yukarıda (B) bölümünde tesbit edilen -TL kooperatif özvarlığının (C) bölümünde tesbit edilen toplam.....-TL pay tutarına bölündüğünde bir payın-TL Özvarlığa tekabül ettiği hesaplanmaktadır.

Buna göre ortakların sahip oldukları payların birden fazla olması halinde, bir pay tutarı olan -TL Özvarlık pay sayısı ile çarpılmak suretiyle ilgili ortağın kooperatif özvarlığındaki tarihi itibarıyla payı hesaplanmış olacaktır.²²⁰

Sonuç.....: Tesbiti isteyenYapı Kooperatifinin tarihi itibarıyla özvarlığı -TL olup, kooperatif ortak sayısı kişi, pay sayısı toplamı ise adettir.

²²⁰ Özmen, s.90

Kooperatif ortaklarının kooperatif özvarlıkları üzerinde bir hisseye tekabül eden payı İse..... -TL'dir.

Bilgilerinize ve taktirlerinize arz ederiz.

Bilirkişiler

Ekler:

1-tarihli mizan,

2-Ortaklar ve paylarını belirtir liste.

Yukarıda açıklanan "Kooperatif **özvarlığının** tesbiti" işlemini Yapı

Kooperatifinin 30/09/2000 tarihli mizanı üzerinden tesbit ettiğimizde aşağıdaki gibi olacaktır²²¹

YAPI KOOPERATİFLERİ

Yapı Kooperatifinin 30.09.2000 tarihli mizan				
He	Hesap	Adı	Borç Bakiyesi	Alaca
1	Dönen Varlıklar			
10	Hazır Değerler			
10	Kasa			
10	Alınan Çekler			
10	Bankalar			
11	Menkul Kıymetler			
11	Hisse Senetleri			
13	Diğer Alacaklar			
13	Ortaklardan			
13	Diğer	Çeşitli		
19	Diğer Dönen Varlıklar			
19	Peşin	Ödenen		
19	İş Avansları			
19	Personel Avansları			
2	Duran Varlıklar			
22	Ticari Alacaklar			
22	Verilen Depozito ve			

²²¹ Özmen, s.96

25	Maddi	Duran
28	Arazi ve Arsalar	
25	Binalar	
25	Tesis, Makine ve	
25	Taşıtlar	
25	Demirbaşlar	
25	Birikmiş	
28	Gel.Yıl.ait gid/gel	
28	Gel.Yit.ait gid	
29	Diğer Duran Varlıklar	
29	Gel.Yıllar. İndirile	
3	Kısa Vadeli Yabancı	
30	Mali Borçlar	
30	Banka Kredileri	
32	Ticari Borçlar	
32	Satıcılar	
32	Alınan Dep. ve Tem.	
33	Diğer Borçlar	
33	Ortaklara Borçlar	
33	Personele Borçlar	
33	Diğer Çeşitli Borçlar	
36	Ödenecek Vergi/Diğ.	
36	Ödenecek Vergiler ve	
36	Ödenecek Sosyal Güvenlik Kesntileri	
38	Gelecek Aylar	
38	Gelecek Aylara Aİt	
38	Gider Tahakkukları	
39	Diğer Kısa Vd.	

Öz Varlık Tesbiti

A-Analitik Yöntem ile Öz Varlık Tesbiti:

Yapı Kooperatifine ait 30/09/2000 tarihli mizan ve bilanço'ya göre

kooperatifin Öz varlığı aşağıdaki gibidir:²²²

1-Aktif toplamı.....

2-Düşülen (çıkarılan)pasifler :

²²² Özmen, s.105

a-Kısa vadeli yabancı kaynaklar

b-Uzun vadeli yabancı kaynaklar

Öz Varlık

Özvarlık kooperatif ortaklarının hisseleri toplamına bölünmek suretiyle ortakların özvarlıktaki payları tesbit edilmiş olur. Örnekte hisse sayısı (ortaklık pay sayısı) 1946 adet olduğunu kabul eder isek, bir ortağın Öz varlıktaki payı-TL olarak hesaplanmış olacaktır.

3-Genel kurul toplantı tarihinden bir ay geçtikten sonra izin için STB, İç Ticaret Genel Müdürlüğü'ne başvurulması:

Genel kurul tarihinden itibaren en az 1 ay geçtikten sonra şirket kuruluşu için (kooperatifin anonim şirkete dönüşmesi İçin) şirket kuruluş prosedürü içinde Sanayi ve Ticaret Bakanlığı, İç Ticaret Genel Müdürlüğü'ne müracaat edilmesi gerekmektedir.

STB'nın genel kurul tarihinden itibaren 1 ay geçtikten sonra izin için başvurulmasını istemiş olmasının amacı, genel kurulun iptali için herhangi bir davanın açılıp açılmadığının bilinmesi içindir. Zira bilindiği üzere KK.'nın 53.maddesinde genel kurul iptal davalarının genel kurulu müteakip 1 ay içinde açılması gerektiği hüküm altına alınmıştır.²²³

4-Dönüşüm kararının verildiği, genel kurul toplantısı aleyhine iptal davası açılmadığının Bakanlıkça yapılacak inceleme sonucunun belirlenmesi:

Yukarıdaki hususun tesbiti için İç Sanayi ve Ticaret Müdürlüğü'ne müracaat edilerek ilgili bakanlıkça veya müdürlükçe görevlendirilen kişinin Ticaret Mahkemesi nezdinde yapacağı araştırmadan sonra genel kurulun İptal davası açılıp açılmadığı konusunda rapor alınması gerekmektedir.

İptal davası açılmamış ise bu raporunda şirket kuruluş belgeleri arasında Bakanlıkça verilmesi gerekmektedir. İptal davası açılmış ise iptal davasının sonucunun

²²³ Özmen, s.112

beklenmesi gerekmektedir. Mahkemeden alınacak karar doğrultusunda işlem yapılacaktır.

5-Kooperatif ortaklarının tamamının şirket ortağı olması ve anasözleşmeyi imzalaması halinde yukarıdaki 3 ve 4. Fıkralarda belirtilen hususların aranmaması:

Bütün kooperatif ortaklarının şirket ortağı olduğunu ifade eden belgeleri vermeleri (vekaletname) veya bizzat şirket anasözleşmesini imzalamaları halinde genel kurulun yapılmasını müteakip 1 ay beklenmesi gerekmediği gibi, ayrıca genel kurulun iptali konusunda dava açılmadığının bakanlıkça incelenmesi de gerekmemektedir.

Bilindiği üzere anonim şirket kuruluşunda bütün ortakların şirket anasözleşmesini imzalama zorunluluğu bulunmaktadır. Ancak, bütün kooperatif ortaklarına bu şekilde bir imzalama işlemi yaptırılması oldukça zor olacağından, işi kolaylaştırmak ve çabuklaştırmak için ortaklardan anonim şirketin kurulması ile ilgili vekaletname alınması uygun düşmektedir, (bölümün sonunda vekaletname örneğine yer verilmiştir.)

6-Şirket ortağı olmak istemeyen ortakların kooperatifin özvarlığından kendi paylarına düşen miktarının ilgili ortağa Ödenmesi veya payının ödenmesinin teminat altına alınması ve bunun belgelenmesi:

Şirket ortağı olmak istemeyen kooperatif ortaklarının bilirkişi raporu ile tesbit edilen paylarının bizzat kendilerine ödenmesi veya mahkemeden ödeme mahali istenerek bu paylarının banka hesabına yatırıldığına kanıtlanması gerekmektedir. Şirket kuruluşunda bu hususlara ilişkin belgelerin de kuruluş belgeleri ile birlikte Bakanlığa sunulması gerekmektedir.²²⁴

İlgili bölümde anlatıldığı üzere kooperatifin özvarlığı ile ortakların bu özvarlıktaki payları kooperatif muhasebe kayıtlarına göre kayıtlı değere bağlı olarak çıkarıldığından, günün rayiçlerine göre oldukça düşük bir bedel olacaktır. Bu nedenle bu bedel güncel (rayiç) bedeli göstermeyecektir. Yani rayiç bedelin çok altında kalacaktır. Dolayısı ile hiçbir ortağın kooperatif özvarlıktaki kendine düşen payını istemeyeceği düşünülmektedir.

²²⁴ Özmen, s.125

Anonim şirket anasözleşmesinin hazırlanması:

Kooperatifin anonim şirkete dönüşmesi durumunda kurulacak anonim şirketin hem STB ve hem de SPK tarafından (ortak sayısının 250 kişiden fazla olması halinde) uygun görülen bir anonim şirket olarak kabul edilebilmesi için anasözleşme taslağının daha önceden adı geçen bu kuruluşlara İncelettirilerek şifahi yada yazılı olur alınması uygun düşmektedir.

Bakanlıktan izin alınması:

Yukarıda 6 madde halinde sayılan bütün iş ve işlemler tamamlandıktan sonra, Sanayi ve Ticaret Bakanlığı, İç Ticaret Genel Müdürlüğü'ne bir dilekçe ile başvurularak anonim şirketin kurulmasına izin verilmesi istenir. Bu izin verilme işlemi aynı zamanda kooperatifin anonim şirkete dönüşmesine izin verilmesi anlamındadır.²²⁵

Bakanlığa verilecek şirket kuruluşuna izin verilmesi istek dilekçesi aşağıdaki gibidir:

Sanayi ve Ticaret Bakanlığı İç Ticaret Genel Müdürlüğü'ne

Tarih: / /

Özü : A.Ş. kuruluşu hk. Ankara

..... unvanlı kooperatifimizin

..... unvanlı A.Ş. olarak nev'i değiştirmesi için Sayın Bakanlığınızın 27.01.1999 tarihli oluru ile belirtilen bütün iş ve işlemler tamamlanarak, gerekli belgeler İlişikte sunulmuştur.

Kooperatifin anonim şirket olarak nev'i değiştirmesine ve anonim şirketin kuruluşuna izin verilmesi hususunu bilgilerinize arz ederiz.

Kurucular Adına

²²⁵ Özmen, s.127

.....

Ekler:

1-2 adet kooperatif genel kurul tutanağı,

2-2 adet kooperatif özvarlık tesbitine İlişkin mahkeme bilirkişi raporu,

3-Genel kurul iptal davası açılmadığına dair Bakanlıkça yapılan inceleme raporu, 4-Şirket ortağı olmak istemeyen ortakların özvarlıktaki payların ödendiğine dair makbuz ve belge, 5-10 adet şirket anasözleşmesi (noterden), 6-Ortakların nüfus kayıt Örnekleri ve ikametgah belgeleri,

Adres:

VEKÂLETNAME

Ortağı bulunduğum S.S..... Yapı Kooperatifi'nin,..... günü yapılmış olan olağan genel kurul toplantısında (T.C. Sanayi ve Ticaret Bakanlığı İç Ticaret Genel Müdürlüğü'nün izinlerine istinaden) gündeminmaddesi gereği,

"Kooperatifimiz türünün "Anonim şirkete dönüşümü" hususunda karar alınmış olması nedeniyle; mahkemece tayin edilecek kooperatifimiz öz varlığından yine mahkemece tayin edilecek (bu özvarlıktaki) payım (hissem) kadarını (tamamını), dönüşümü yapılacak kurulacak olan Anonim Şirketi unvanlı şirketimizde adıma sermaye vaz ve taahhüt etmeye, namıma; şirket kurmaya, kurucu ortak olarak iştirak etmeye, şirket anasözleşmesini tanzim ve imzalamaya , gerektiğinde gerek şirket unvanı ve gerekse şirket ana sözleşmesi üzerinde gerek görülecek her türlü değişiklik, düzeltme ve düzenlemeleri kendi imzası ile yapmaya, tadil sözleşmeleri ile düzeltme beyannamelerini tanzim ve imzalamaya, tasdik ettirmeye, şirketin kayıt ve tescil işlemlerini yaptırmaya, şirket ana sözleşmelerini yayınlatmaya, kayıt ve tescil ettirmeye, bu hususlarda ve şirketin kuruluşu için, Sanayi ve Ticaret Bakanlığı, Ticaret Sicil Memurluğu, Ticaret Sicil Gazetesi, Odalar Birliği, Sanayi ve Ticaret Odaları, Noterler, Maliye, Vergi Daireleri, S.S.K. , SPK, Belediyeler ve Bağlı kuruluşları ile sair tüm ilgili makam ve merciler nezdinde beni temsile ve buralardaki tüm işlerimi takip ve neticelendirmeye, gerekli

müracaatları yapmaya, gerekli belgeleri düzenlemeye ve imzalamaya, ilgililere ibraz ile geri almaya, dilekçe ve layihalar akd ve imzalamaya, vermeye, istenecek belgeleri düzenlemeye, imzalamaya, ilgililere ibraz ile geri almaya, elden belge vermeye ve almaya, ödenmesi gerekli vergi, harç ve teminatları yatırıp geri çekmeye, hazırlanacak belge ve formaliteleri tanzim ve imzalamaya.

Kısaca şirketin kayıt ve tescili safhasında beni tam yetki ile temsile, dilerse başkalarım da tevkil ve azle mezun ve yetkili olmak üzere;.....oğlu.....doğumlu ve..... oğlu..... doğumlu ile..... oğlu doğumlu'yi birlikte veya münferiden (ayrı ayrı olarak) vekil tayin ettim

Vekalet veren ortağın

Adı, soyadı ve imzası

-Vekâletname noterden düzenlenecektir

5. SONUÇ

Bilindiği üzere gerek işyeri yapı kooperatifleri, gerekse konut yapı kooperatifleri İnşaat amacını gerçekleştirip, işyerlerinin yada konutların mülkiyet tapularını ortaklarına devrettikten sonra yapı kooperatifi statüsündeki amacını gerçekleştirmiş olduklarından, statü değiştirmek zorundadırlar.

Bu nedenle, yapı kooperatifleri yapılaşma işleminden sonra işletmeye veya İskâna açılarak faaliyetini sürdürmek durumunda olduklarından aynı taşınmazlar olduğu halde, yönetimi "faaliyet konulan ve amaçları" bakımından farklılık göstermektedir.

Her ne kadar yapı kooperatifleri daha sonra işletme kooperatiflerine dönüşmekle 1163 sayılı Kooperatifler Yasası hükümlerine tabi olma zorunluluğu devam etmekte ise de, bazen kooperatifin amacını gerçekleştirdikten sonra anonim şirkete dönüşmesi veya çoğu kez de fesholarak site yönetimine geçmesi sözkonusu olduğundan, kooperatifler mevzuatından ayrı olarak başta 634 sayılı Kat Mülkiyet Yasası ile bu yasa hükümlerine göre hazırlanan site yönetim planı hükümleri ve ayrıca anonim şirkete dönüşmüş ise anonim şirket anasözleşmesi hükümleri ile TTK. hükümlerine göre faaliyet göstermesi gerekmektedir.

Dolayısıyla, yapılaşma aşamasında sadece kooperatifler yasası ve bu yasa hükümlerine göre Sanayi ve Ticaret Bakanlığı'nca örnek olarak uygulanan anasözleşme hükümlerine göre faaliyetini sürdüren yapı kooperatifleri işletmeye veya İskâna açıldıktan sonra çok sayıda bir mevzuatın içinde kendilerini bulmaktadırlar. Bu nedenle nasıl bir hukuki statü ile varlıklarını sürdürecekleri konusunda duraksama yaşadıkları gibi ortakları yada ilgililer tarafından yaptıkları işlemlere göre beğenilmekte veya eleştirilmektedirler. Kısaca bu konuda ortak bir uygulama olmadığı için çok farklı uygulamalar yapıldığı gözlenmektedir. Hatta bu konuda bilmeden yanılgıya düşen ve bu yüzden zarar gören kooperatifler olduğu gözlenmektedir.

Şöyle ki, 1960'lı yıllardan bu yana birden çok parsel üzerinde yapılaşan sanayi sitesi, toplu işyeri veya yazlık site kooperatifleri inşaatlarını tamamlayıp ferdileştikten

sonra, bazıları fesholup site yönetimine geçmekte, bazıları işletme kooperatifi olarak yada A.Ş. olarak tür değiştirmektedirler. Bunlardan hangisinin daha olumlu sonuç vereceği veya hangisinin daha doğru olduğu konusu her kooperatife göre farklılık göstermektedir.

Gerekli sosyal tesisleri bulunan büyük işyeri kooperatiflerinin fesh olarak site yönetim planına göre yönetimini ve hizmetini gerçekleştirmesi zor ve yetersiz olacağından, bu kooperatiflerin işletme kooperatifine dönüşerek faaliyet göstermesi daha uygun düşmektedir. Bununla birlikte yönetimden ziyade ticari bir takım düşünceler ve planlamalar öncelikte ise, anonim şirket olarak faaliyet gösterilmesi, ya da işletme kooperatifi yönetiminin yanında ayrıca bir anonim şirket kurulması uygun düşmektedir. Küçük kooperatiflerde ise, özellikle tek parsel üzerinde yapılaşan ve işyeri yada konut sayısı az olan, sosyal tesisleri bulunmayan kooperatiflerin fesh edilerek site yönetimine geçmesi uygun görülmektedir.

EKLER

Ek-1) Nev'i Değişim öncesi Yapı Kooperatifleri Ana sözleşmesi

Ek-2)Nev'i değişim sonrası İşletme Kooperatifi Ana sözleşmesi

Ek-3)Sanayi Ticaret Bakanlığı Genel Kurul Toplantısı izin yazısı

Ek-4)Gündem

Ek-5) Genel Kurul Toplantı tutanağı

Ek-6) Anonim Şirketi Ana sözleşmesi

EK – 1

Nev'i Değişim öncesi Yapı Kooperatifleri Ana sözleşmesi

T. C.
Sanayi ve Ticaret Bakanlığı
Küçük Sanatlar ve Sanayi Bölgeleri
ve Siteleri Genel Müdürlüğü

13290

SINIRLI SORUMLU ~~EVREN~~ ~~KÜÇÜK~~ BAT 1987
SANAYİ SİTESİ
YAPI KOOPERATİFİ

ANASÖZLEŞMESİ

[Handwritten signatures]

1986

1163 Sayılı Kooperatifler Kanununa göre tanzim edilen SINIRLI SORUMLU KÜÇÜK SANAYİ YAPI KOOPERATİFLERİ ANASÖZLEŞMESİ Ticaret Bakanlığının 5.8.1970 gün ve 1543 sayılı mücipleriyle onanmış ve Köy İşleri ve Kooperatifler Bakanlığının 15.8.1974 gün ve 1405 sayılı mücipleriyle de değişik onaması yapılmıştır.

Bilahare Anasözleşme'ye aksayan hususların g'derilmesi için Ticaret Bakanlığı ile Sanayi ve Teknoloji Bakanlığının müsterek çalışmaları sonucu değiştirilmiş ve yeni değişiklikler Ticaret Bakanlığının 28.5.1979 gün ve 79/408 sayılı mücipleriyle Sanayi ve Teknoloji Bakanlığının 27.9.1979 gün ve 15 SB ve 5/168 sayılı mücipleriyle onanmıştır.

Söz konusu Anasözleşme Sanayi ve Ticaret Bakanlığının 8.11.1985 tarih ve 85/303 sayılı Olur'ları ile Anasözleşmenin bazı maddeleri değiştirilerek yeniden düzenlenmiştir.

**SINIRLI SORUMLU KÜÇÜK SANAYİ SİTESİ
YAPI KOOPERATİFİ ANASÖZLEŞMESİ**

B Ö L Ü M I

KURULUŞ, AD, SÜRE, MERKEZ VE AMAÇ :

KURULUŞ, AD VE SÜRE :

MADDE 1 — Bu anasözleşme altında adları, soyadları, iş ve konut adresleri yazılı olanlarla, sonradan bu anasözleşme hükümlerini kabul ederek ortaklığa alınacak kimseler arasında değişir ortaklı, değişir sermayeli ve sınırlı sorumlu bir «KÜÇÜK SANAYİ SİTESİ YAPI KOOPERATİFİ» kurulmuştur.

Kooperatifin adı, Sınırlı Sorumlu **Ercan**
..... Küçük Sanayi Sitesi Yapı Kooperatifidir.

Kooperatifin süresi 20 (yirmi) yıldır.

KOOPERATİFİN MERKEZİ VE ÇALIŞMA BÖLGESİ :

MADDE 2 — Merkezi **İstanbul** İl **Bakırköy** ilçesidir.

Çalışma Bölgesi **Bakırköy** Belediye hudutları içindedir.

KOOPERATİFİN AMACI VE ÇALIŞMA KONULARI :

MADDE 3 — Kooperatifin amacı ve çalışma konuları şunlardır.

Küçük Sanayicilerin :

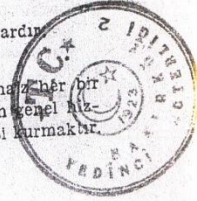
A — Günün icaplarına uygun modern ve teknik şartları taşıyan bir ortağın bir işyerine sahip olmalarını sağlamak ve bu topluluğun genel ihtiyaçlarını karşılayacak tesisleri içine alan bir küçük sanayi sitesi kurmaktır.

Böylelikle :

- a) Teknik görgü ve bilgilerini artırmak,
- b) Modern imalat metodlarından faydalandırmak,
- c) İşbirliği ve ihtisaslaşmanın teessüsü gibi çalışmalar yaparak mesleki gelişmeleri sağlamak.

B — Sanayi ve Ticaret Bakanlığı tarafından tespit ve tasvip edilmiş bulunan arsayı kooperatif adına satın almak, satın alınan arazi tapuları ile birlikte tasdikli şehir imar planını ibraz etmek, (Bu bend Sanayi ve Ticaret Bakanlığının kredi desteğinden istifade edecek küçük sanayi sitesi yapı kooperatifleri veya kooperatif adına yürütücü kuruluş olan belediyeler içindir.)

C — Temin edilen arsa üzerinde kurulması düşünülen küçük sanayi sitesinin plan ve projelerini Bakanlığın uygun göreceği esaslar dahilinde yaptırmak, ihale ve mukavele dosyaları ile kooperatife kayıtlı bulunan asıl üye 1 steleznin Sanayi ve Ticaret Bakanlığının tasvip ve tasdikinden sonra küçük sanayi sitesi inşaatını gerçekleştirmek.

E — Sanayi ve Ticaret Bakanlığınca tasdikli projelerde yapılacak her türlü değişiklikte Bakanlığın onayını almak.

B Ö L Ü M II

ORTAKLIK İŞLEMLERİ

ORTAKLIK NİTELİK VE ŞARTLARI :

MADDE 4 — Kooperatife ortak olabilmek için aşağıda yazılı nitelik ve şartlar gereklidir.

- A — T.C. uyruğunda olmak,
- B — Medeni hakları kullanma yeterliğine sahip olmak,
- C — Anasözleşme hükümlerini kabul etmek,
- Ç — Esnaf ve Sanatkarlar Kanununa göre kurulmuş ve D bendinde kayıtlı küçük sanayi kollarındaki derneklere veya ticaret ve sanayi odasına kayıtlı, küçük sanayici vasfına haiz olmak, (İşyerinde bina ve arsa bedeli haric makina, ekipman ve sabit sermaye yatırımının toplamı 25.000.000 TL. yi geçmeyen sanayi ünitesi küçük sanayici sayılır. Toplam yatırım miktarı yılın rayiçleri üzerinden Sanayi ve Ticaret Bakanlığınca tespit edilir.)

D — Sitenin kurulduğu şehirde bilfiil icrai sanat etmek, müstakil bir işyeri sahibi olmak ve aşağıda gösterilen küçük sanayi kollarından birine mensup olmak ve bu vasfını halen devam ettirdiğine dair bağlı bulunduğu dernek veya ticaret ve sanayi odası ile vergi dairesinden vergi kaydının ve esnaf siciline kayıtlı olduğuna dair belgeleri yürütücü kuruluşa ibraz etmek. (Yurt dışında çalışan ardan aşağıda gösterilen küçük sanayi kollarından birinde faaliyet göstermeyi taahhüt edenler için Ç ve D bendindeki şartlar aranmaz. Ancak bulunduğu ülke konsoloslukumuzdan veya yurt içinde Noterce tanzim edilecek tasdikli taahhütnameyi yürütücü kuruluşa ibraz etmesi şarttır. Ayrıca ustalık belgesine sahip gezici veya başkasına ait işyerinde çalışanlarda müstakil bir işyeri sahibi olma şartı ve bu şartla bağımlı hususlar aranmaz.)

Bu cümleden olarak;

- a) İmalatla uğraşan küçük sanayi;
 - Makina imalatı ile uğraşanlar
 - Elektrikli Makina ve Aletleri ile uğraşanlar
 - Tarım Makinaları ve aletleri ile uğraşanlar
 - Madeni eşya imalatı ile uğraşanlar
 - Plastik Sanayii ile uğraşanlar
 - Lastik Sanayii ile uğraşanlar
 - Deri ve Kösele Sanayii ile uğraşanlar
 - Kereste imalatçıları (Hızarcılar)
 - Doğramacı ve Marangozlar
 - Mobilyacılar
 - Ambalaj Sanayicileri
 - Akü plâka imalatçıları
 - Oto karoseri imalatçıları
 - Sabun ve deterjan imalatçıları
 - Tornacı ve tesfiyeciler
 - Dökmüçüler
 - Atlı araba imalatçıları

- Demirciler (Sıcak-soğuk)
- Presçiler
- Bakır ve alüminyum imalatçıları
- Kromajcılar
- Nikelajcılar
- Kaynakçı'lar
- Dokumacılar
- Ayakkabı imalatçıları
- Sarac'yeciler
- Mermerciler (El sanatı ile uğraşanlar)
- Matbaacılar (cilt ve plastik imalatçıları, klişeciler ve malzeme-leri imalatçıları)
- Çiniciler ve Seramikçiler.

b) Tamiratla uğraşan küçük sanayi;

- Motor tamircileri
- Kapertacılar
- Oto elektrikçileri
- Oto boyacıları
- Oto lastik kaplamacıları
- Oto döşemecileri
- Ziraat alet ve makina tamircileri
- Elektrikli makina ve cihaz tamircileri

Yukarıda sayılmayan küçük sanayi dalları Sanayi ve Ticaret Bakan-lığınca belirlenir.

ORTAKLIĞA KABUL :

MADDE 5 — 4 üncü maddedeki şartları haiz olup da, kooperatife ortak olmak isteyenler yazılı olarak yönetim kuruluna başvururlar.

Bu yazıda anasözleşmenin tamamen okunup bütün hükümlerinin ka-bul edildiği belirtilir. Ayrıca 4 üncü maddenin C ve D bendlerindeki or-taklık nitelik ve şartlarına haiz olduğunu kanıtlayan ve adı geçen teşek-küllerce onaylı belge yazıya eklenir. Ortaklığa kabul yönetim kurulunun kararı ile gerçekleşir.

Ortaklığa kabul veya red kararı en geç 30 gün içerisinde istekliye yazı ile bildirilir. İstekli, ortaklığa alındığı takdirde, kararın kendisine bildiril-diği tarihten itibaren bir ay içinde sermaye taahhüdünün taksidiyle, diğer ortakların her birinin o tarafa kadar ödemiş oldukları paralara eşit bir meblağı bir defada öder.

Yönetim kurulunun ortaklığa kabul talebinin reddi halinde, istekli 30 gün içerisinde Denetçiler vasıtasıyla ilk toplanacak Genel Kurula başvu-rabilir. Bu 30 gün içerisinde Yönetim Kurulu boş ortaklığa ortak kaydet-mez. Bu müddet içerisinde isteklinin Genel Kurula müracaat etmesi ha-linde 30 günün bitiminden sonra, Genel kurulun vereceği karar üzerine ortaklığa kabul işlemi'nin kesinleşeceği Yönetim Kurulunca müracaat sa-hibine yazılı olarak bildirilir. 30 gün içerisinde ilk istekli itirazda bu un-mazsa, Yönetim Kurulu aynı iş kolunda istigal eden ve 4 üncü maddedeki şartları haiz meslek gruplarına göre tanzim edilmiş yedek üyeler içinden müracaat tarihleri dikkate alınarak ortak kaydedilebilir.

Bu itirazın Genel Kurul gündemine konması mecburidir.

Genel Kurul, ortaklığa kabul edilmeme itirazlarını inceler ve kararını verir.

Bu karar kesindir.

ORTAKLIK SENEDİ

MADDE 6 — Her ortağın, ortaklık haklarının adına yazılı ortaklık senedi ile temsil olunması şarttır. Bu senette; kooperatifin ünvanı, sahibinin adı ve soyadı, iş ve konut adresi, kooperatife girdiği ve çıktığı tarihler yazılır. Bu hususlar senet sahibi ile kooperatifi temsil yetkisi olan kimseler tarafından imzalanır. Ortağın yatırdığı veya çektiği paralar tarih sırasıyla kaydedilir. Bu kayıtlar kooperatifin ödediği para'ara ait ise, ortak imza eder. İmzalı ortak senedi makbuz hükmündedir. Mezkûr senet anasözleşmeyi ihtiva etmek şartıyla ortaklık cüzdanı şeklinde de düzenlenebilir. Ortaklık senetleri kıymetli evrak niteliğinde olmayıp, sadece beyyine vesikası hükmündedir.

ORTAK SAYISI :

MADDE 7 — Kooperatifin ortak sayısı kuruluşta en az 7 kişi olup, ortak sayısı site fiziki yerleşme planında gösterilen işyeri sayısını geçemez.

Ancak site projelerinin Sanayi ve Ticaret Bakanlığına tasdikinden sonra vuku bulacak yeni ortaklık teklifleri halinde, kooperatif yönetim kurulunca her meslek koluna göre tanzim edilmiş yedek ortak listesi tutulur.

Yedek listeler uygun aralıklarla Bakanlığa gönderilir. Yedek listeden asıl listeye geçmek Bakanlığın tasdiki ile mümkündür. Bunun dışında asıl listeye yapılan kayıtlar muteber değildir.

ORTAKLARIN HAK VE ÖDEVLERİ :

MADDE 8 — Ortakların hak ve ödevleri :

- a) Genel kurulda bulunmak ve oy kullanmak,
- b) Seçmek ve seçilmek,
- c) 1163 sayılı kooperatifler kanununun 24 ve 25 inci maddelerinde kayıtlı haklardan istifade etmek ve yasaklara uymak,
- ç) Bu anasözleşmede kabul edilen hususlara tamamen uymak,
- d) Taahhütlerini vaktinde yerine getirmek,
- e) Kooperatif aleyhinde çalışmada bulunmamak,
- f) Kooperatife kredi açacak ve arsa tahsis edecek kuruluşa karşı olan taahhüt ve vecibelerini zamanında yerine getirmek.

ORTAKLIKTAN ÇIKMA :

MADDE 9 — Her ortak dilediği zaman, Yönetim Kuruluna hesap senesi sunuttan en az 2 ay evvel yazılı ile başvurmak suretiyle ortaklıktan çıkabilir. Yönetim kurulu Anasözleşmeye uygun olarak yapılacak işteğe rağmen ortağın çıkma dileğini kabullenince kaçınacak olursa, ortak bu talebini noter aracılığı ile kooperatif Yönetim Kuruluna bildirir. Bildiri tarihinden itibaren çıkma gerçekleşir.

ORTAKLIĞIN KENDİLİĞİNDEN DÜŞMESİ VE ORTAKLIKTAN ÇIKARILMA HALLERİ :

MADDE 10 — Anasözleşme hükümlerine göre sermaye taahhütlerinde borçlu veya sair ödemelerden yükümlü olanlar, yükümlülerini bir ay geciktirmeyen takdirde ortaklıktan düşer.

tirme'eri üzerine Yönetim Kurulunca 10 gün zarfında elden yazılı olarak veya taahhütlü mektupla yapılacak isteğe rağmen borçlarını ödemez, sözü edilen kurulca ikinci istemeden sonra da bir ay içinde taahhütlerini yerine getiremezlerse ortaklıkları kendiliğinden düşer. Ortaklığın düşmesi alâkahnın anasöz'üşme ve diğer suretlerle doğmuş borçlarının yok olmasını gerektirmez.

MADDE 11 — Durumları aşağıda gösterilen hallere uyanlar, Yönetim Kurulu kararı ile ortaklıktan çıkarılırlar;

- a) 4 üncü maddede yazılı bulunan ortaklık niteliklerini kaybedenler ve şartları kabulden kaçınanlar,
 - b) Noter huzurunda yapılacak kur'a çekme neticesinde kendilerine düşen işyerini almak istemediğini yazı ile kooperatife bildirirler veya kooperatifin taahhütlü tebligatına cevap vermeyenler,
 - c) Ortaklık hakkını Yönetim Kurulunun yazılı muvafakatı olmadan ve anasözleşmedeki hükümlere aykırı olarak başkalarına devir edenler,
 - ç) İşyerini kiraya vreenler, '4. maddenin D fıkrasının, yurt dışında çalışan ortaklara ilişkin hükmü ve 13. maddenin son fıkrası saklıdır.)
 - d) İşyerini iş bu anasözleşmedeki gayeler dışında kullananlar,
- Bunların dışında 1163 sayılı Kooperatifler Kanununda öngörülen hak sebeplerle de ortaklıktan çıkarılmak mümkündür.

Çıkarılma kararı gerekçeli olarak Yönetim Kurulu Karar Defterine geçirileceği gibi ortaklar defterine de yazılır. Kararın onaylı örneği, çıkarılan ortağa tebliğ edilmek üzere, 10 gün içinde notere tevdi edilir. Ortaklık hakkı kendiliğinden düşenler için de aynı tebliğ usulü uygulanır.

Bu ortak, tebliğ tarihinden itibaren 3 ay içinde itiraz davası açabilir. Tebliğ edilen karara, ortak 3 aylık süre içinde Genel Kurula da itiraz edebilir. Bu itiraz ilk toplanacak Genel Kurula sunulmak üzere, Yönetim Kurulu'na noter aracılığı ile tebliğ ettirilecek bir yazı ile yapılır. Genel Kurula itiraz edildiği takdirde Yönetim Kurulunun çıkarma kararı aleyhine itiraz davası açılmaz. İtiraz üzerine Genel Kurulca verilecek karara karşı itiraz davası hakkı saklıdır.

Üç aylık süre içinde, Genel Kurula veya mahkemeye başvurmak suretiyle itira zedilmeyen çıkarılma kararlar ikesinleşir.

Çıkarılma kararı kesinleşmedikçe çıkarılan ortağın yerine yeni ortak alınmaz.

Çıkarılma kararı kesinleşinceye kadar, ortaklık hakları ve yükümlülükleri aynen devam eder.

ÇIKAN VE ÇIKARILAN ORTAKLARLA HESAPLAŞMA :

MADDE 12 — Kooperatiften çıkan veya çıkarılan ortak'arla, ölen ortakların varisleri, bilançonun Genel Kurulca kabulünden bir ay sonra sermayeleri ile sair alacaklarının tasfiyesini isteyebilirler.

Çıkan veya çıkarılan ortak'ar tarafından o güne kadar sermaye payı olarak kooperatife yatırılmış bulunan paralar geri verilir.

İş bu sermaye payının geri verilmesi kooperatifin mevcut yetini tehlikeye düşürecek nitelikte ise; Yönetim Kurulu bu ödemeleri en çok iki yıl süre ile geciktirebileceği gibi muhik bir tazminatta isteyebilir.

Çıkan veya çıkarılan ortağın yerine 7. ci maddenin 2. ci fıkrasında bahsedilen aynı iş kolundaki yedeklerden biri aynı şartlarla Yönetim Kurulu Kararı ile ortaklığa alınır.

Ayrılan ortaklar kooperatifin mevcutlarını haczett' remeyecekleri gibi, çalışmalarına da engel olamazlar ve yedek akçeler üzerinde de herhangi bir hak iddiasında bulunamazlar.

Bir yıl içinde çıkan veya çıkarılan ortaklara geri verilecek sermaye tutarının o yıla ait bilançoda yazılı bulunan ödenmiş sermaye tutarının % 5'ini geçemez, ölüm dolayısıyla ayrılan ortaklar öne alınmak suretiyle, ayrılan ortaklar ayrılma tarihlerine göre sıraya konulur.

Kendilerine ödeme yapıldığı takdirde, yıllık ödemeler tutarı, kooperatif ödenmiş sermayesinin % 5'i aşan kısımları ertesi yıla bırakılır. Bunlar gelecek yıl ödemeler listesinin başına alınır.

ÖLEN ORTAĞIN VE MİRASÇILARIN DURUMU :

MADDE 13 — Ferdi münasebete geçilmeden önce ölen ortağın işyeri, aynı sanati devam ettirecek mirasçılardan birine intikâl edebilir.

Mirasçılar bu hususa riayet etmezler veya ortaklığa devam etmek istemezler ise, bu takdirde ölen ortağın sermayesi ile salı alacak ve borçları 12. ci madde gereğince tasfiye olunur.

Ancak ölen ortağın aynı sanati devam ettirecek nitelikte mirasçısı olmadığı takdirde, ferdi münasebete geçilinceye kadar işyeri, bir yıllık mukavelelerle Kooperatif tarafından Kooperatifin tespi edeceği veya varisin göstereceği aynı iş kolundan bir küçük sanayiciye kiraya verilir. Kiraya bedelleri ile öncelikle ortağın taksit borçları ödenir; kalanı mirasçılara intikâl eder. Aynı sanati devam ettirebilecek reşit olmayan mirasçı için de aynı şekilde hareket edilir. Ferdi münasebete geçişte aynı sanati devam ettirecek mirasçıya öncelik tanınır.

Emeklilik, yaşlılık veya sağlık nedeniyle mesleklerini kendi işyerlerinde icra edemeyeceklerini belgeleyen ortaklar, işyerlerini, iste yerleşim planında tesbit edilen meslek grubuna dahil küçük sanayicilere kiraya verebilirler.

KOOPERATİFE TEKRAR GİRME :

MADDE 14 — Çıkan veya çıkarılan ortakların, ayrılma sebepleri ortadan kalkınca kooperatife tekrar girme talepleri hakkında 5 inci madde hükümleri uygulanır. Ancak bu hak bir defa kullanılabilir.

B Ö L Ü M III

SERMAYE, PAY VE SORUMLULUK

SERMAYE :

MADDE 15 — Kooperatifin sermayesi değişik olup, ortakların taahhüt ettikleri paylardan meydana gelir.

Sermayenin en az haddi 70.000.— TL. dir.

Kooperatifin kuruluşunda bu sermayenin tamamının taahhüt edilmiş ve 1/4 ünün ödenmiş bulunması lazımdır.

Aynı sermaye konamaz.

PAYLAR :

MADDE 16 — Kooperatifin sermayesi 1.000'er liralık paylara ayrılmış olup, her ortağın 10 pay alması mecburidir.

Ancak bir ortak 30.000.— TL. dan fazla pay sahibi olamaz.

PAYLARIN ÖDENMESİ :

MADDE 17 — Pay bedellerinin 15 nci madde mucibince peş'in ödenen 1/4 ünden geri kalanı Yönetim Kurulu Kararı ile belli edilecek eşit aylık taksitler halinde tahsil edilebilir. Ancak taahhüt edilen sermayenin tamamının taahhüt tarihinden itibaren 1 yıl içinde ödenmiş olması icap eder.

Ortaklar :

- 1 — Kuruluş, idare ve bu gibi sair masrafları,
- 2 — Satın alınacak arsa bedelinden payına düşecek meblağı,
- 3 — Küçük Sanayi Sitesinde işgal edeceği iş yerine ait tahmini keşif bedelinden, Sanayi ve Ticaret Bakanlığı kredisi dışında kendi hissesine düşen meblağı projenin tahakkuk seyrine uygun olarak Genel Kurulca tayin edilecek zaman ve miktarlarda ödemeye mecburdurlar.

PAYLARIN REHİN EDİLMEMESİ VE ORTAKLIK HAKKININ DEVRİ :

MADDE 18 — Paylar, ortak tarafından bir başkasına rehin edilemez. Aynı şekilde, ortağın alacaklıları tarafından haciz de edilemez.

Aksine hareket edenler hakkında 11 nci madde hükmü uygulanır. (1163 Sayılı Kooperatifler Kanununun 19 cu maddesi son fıkrası hükmü saklıdır.)

Ortaklık hakkı site yerleşim planında belirlenen meslek grupları arasında 4 cü maddedeki şartları haiz kimselere yönetim kurulu kararı ile devredilebilir. 7 nci madde hükmü saklıdır.

SORUMLULUK :

MADDE 19 — Her ortak, Kooperatifin üçüncü şahıslara karşı girdiği taahhütlerden dolayı, şahsına açılan veya sonradan açılacak olan ek kredi miktarının ve hissesine düşen gayrimenkul değerinin 2 katı oranında sorumludur. Kooperatiften ilişkisi kesilen ortağın sorumluluğu ayrıldığı tarihten itibaren iki yıl devam eder. Yönetim Kurulu üyeleri ile denetçilerin kanuni sorumlulukları hakkındaki hükümler saklıdır.

Ortağın ölmesi veya diğer bir sebeple kooperatiften ayrılışının kesinleştiği tarihten başlayarak bir yıl içinde kooperatifin iflâs etmesi halinde ortak, ayrılmasından önce doğmuş olan borçlar için sorumluluktan kurtulamaz.

Kooperatifin dağılmasında, dağılmanın Ticaret Siciline tescilinden başlayarak bir yıl içinde kooperatifin iflâsının açılmasına karar verilmesi halinde, ortaklar aynı şekilde sorumludurlar.

B Ö L Ü M IV

KOOPERATİFİN ORGANLARI :

MADDE 20 — Kooperatifin organları şunlardır.

- a) Genel Kurul,
- b) Yönetim Kurulu,
- c) Denetçiler.

MADDE 21 — Genel Kurul bütün ortakları temsil eden en yetkili organdır. Kanun ve anasözleşme ile tespit edilen yükümleri yerine getirmeyen ortaklarla, kooperatife Genel Kurul toplantısından altı ay evvel ortak olmayan ortaklar hariç, her ortak, Genel Kurula katılma hakkına sahiptir. Her ortak yalnız bir oya sahip olup, yazı ile izin verilmek suretiyle bir ortak diğer bir ortağın oyunu kullanmak üzere temsilci tayin edebilir. Ancak, vekâlet suretiyle birden fazla temsil caiz değildir.

Ortak sayısı 1000'i geçtiğinde her ortak, en çok 9 olmak üzere birden fazla ortağı temsil edebilir. Eş ve birinci derecede akrabalar için temsilde ortaklık şartı aranmaz.

Kooperatif işlerinin görüşülmesine herhangi bir surette katılmış olanlar, Yönetim Kurulunun ibrasına ait kararlarda oylamaya katılamazlar. Bu hüküm denetçiler hakkında uygulanmaz.

Ortakların hiç biri kendisi veya karı ve kocası yahut usul ve furuu ile kooperatif arasında şahsî bir işe veya davaya dair olan görüşmelerde oy hakkını kullanamaz.

GENEL KURULUN GÖREV VE YETKİLERİ :

MADDE 22 — Genel Kurulun başlıca görev ve yetkileri şunlardır :

- a) Yönetim Kurulu ve Denetçiler tarafından verilen raporlar ile bilanço ve netice hesaplarını inceleyerek kabul veya reddetmek,
- b) Yönetim Kurulu üyeleri ile Denetçileri ibra etmek, yerlerine yedekleri ile birlikte yenilerini seçmek, icabında bunları değiştirmek veya görevlerine son vermek, gerekiyorsa 1163 Sayılı Kooperatifler Kanununun 62. maddesi uyarınca haklarında hukuk davası açma kararı almak,
- c) Kooperatifin gelir ve gider bütçesini onamak,
- ç) Kooperatifin çalışma programını düzenlemek,
- d) 1163 Sayılı Kooperatifler Kanunundaki hüküm ve şartlar dahilinde kooperatifin anasözleşmesini değiştirmek,
- e) Yönetim Kurulu tarafından verilen ortaklıktan çıkarma kararlarına yapılan itirazları inceleyip tasdik veya reddetmek,
- f) Kooperatifin tasfiyesi veya feshi yahutta müddetinin uzatılması hakkında karar vermek,
- g) Kendi bölgesinde aynı nitelikteki kooperatiflerle birlik kurmak veya bu kooperatiflerce kuru'an birliğe girmek hususunda karar vermek, birlik temsilcilerini seçmek ve birliğe taahhüt edilecek pay sayısını belirlemek,
- h) Kooperatifin çalışması için gerekli gayrimenkul satın almak veya tevhit ve ifrazı yapılmış ihtiyaç fazlası gayrimenkullerin satılması hususunda karar vermek,
- ı) Kooperatifin amaçlarıyla ilgili her türlü işler hakkında karar vermek,

Genel Kurul aşağıdaki yetkileri devir ve terk edemez.

1. Anasözleşmeyi değiştirmek,
2. Yönetim Kurulu ve Denetçiler Kurulu üyeleriyle gerektiğinde tasfiye kurulunu seçmek,
3. İşletme hesabıyla bilanço hakkında karar vermek,
4. Yönetim ve Denetçiler Kurullarını ibra etmek,
5. Kanun veya anasözleşme ile Genel Kurula tanınmış olan konular hakkında karar vermek.

GENEL KURULUN TOPLANTI ŞEKİLLERİ :

MADDE 23 — Genel Kurul iki şekilde toplanır.

- a) Yıllık Genel Kurul Toplantısı,
- b) Olağanüstü Genel Kurul Toplantısı.

YILLIK GENEL KURUL TOPLANTISI :

MADDE 24 — Genel Kurul, her yılın ilk üç ayı içinde yönetim kurulunun çağrısı üzerine normal yıllık toplantısını yapar.

Yönetim kurulu bu görevini yapmadığı takdirde, toplantıya davet 15 gün içinde denetçiler tarafından yapılır. Dörtten az olmamak şartıyla ortaklardan en az onda biri tarafından toplantı gününden 20 gün önce yazılı ile bildirilecek isteklerin gündeme konulması mecburidir. Bu mecburiyet, Yönetim Kurulu tarafından ifa edilmediği takdirde, denetçiler tarafından yerine getirilir.

Genel Kurul toplantılarını, Yönetim Kurulu Başkanı açar. Önce, toplantıyı idare etmek üzere Genel Kurul çoğunluğu ile bir Başkanla, tutanakları yazmak için iki kâtip, oyları toplamak ve ayırmak için de üç tasnifçi seçilir.

Yönetim Kurulu Başkanı ve üyeleri ile Denetçiler yıllık ve olağanüstü Genel Kurul toplantılarında Kongre Başkanı seçilemezler.

OLAĞANÜSTÜ GENEL KURUL TOPLANTISI :

MADDE 25 — Genel Kurul, Yönetim Kurulu veya Denetçilerin çağrısı ile olağanüstü toplanır. Bundan başka 4 ortakdan az olmamak şartıyla ortaklardan en az onda birinin yazılı istekleri üzerine Yönetim Kurulu veya Denetçiler en az 10 gün içinde Genel Kurulu olağanüstü toplantıya çağırır. (1163 Sayılı Kooperatifler Kanununun 44. madde ve 2 ve 3. fıkraları hükümleri saklıdır.)

ÇAĞRILAR :

MADDE 26 — Her iki şekilde Genel Kurul için ortakların davetten mutlak haberdar edilmelerini sağlamak üzere, keyfiyetin taahhütlü mektuplarla, ayrıca mahalli örf ve adetlere göre ilân suretiyle bildirilmesi gerekir. Bu ilânın toplantı gününden en az 15 gün ve en çok bir ay içinde yapılması ve ilânda toplantının gün ve saati ile yerinin, gündemdeki maddelerin bildirilmesi mecburidir. İlânların bir örneği toplantı gününden en az 10 gün evvel Sanayi ve Ticaret Bakanlığına gönderilir. Çağrılarda birinci toplantıda çoğunluk sağlanamadığı takdirde ikinci toplantının tarihi, saati ve yeri bir haftadan az, bir aydan fazla sürede olmamak kaydıyla açıklanarak ikinci bir çağrı ilânına gerek kalmaksızın bir defada ortaklara duyurulabilir. Bu sürelerin hesabında ilânın ve toplantının yapıldığı günler hesaba katılmaz. Sanayi ve Ticaret Bakanlığı temsilcisinin her toplantıya katılarak ortakları toplantıya davete dair işlemlerin anasözleşmede belirtildiği şekilde yapılıp yapılmadığının, toplantı nisabının mevcut olup olmadığını incelemesi, kanun ve anasözleşme hükümlerine uygun düşmeyecek kararların alınmaması hususlarında uyarılarda bulunmak üzere görüşmelere, gündeme ve tutanağa nezaret etmesi mecburidir. Toplantıda bulunmuş olan anılan temsilci tarafından imza edilmemiş tutanaklar muteber olmadığı gibi, tescil de edilemez. Genel Kurul tutanakları, ortaklar adına Genel Kurul Başkanı ile kâtipler tarafından imzalanır.

GÖRÜŞME VE KARAR NISABI :

MADDE 27 — Genel Kurulun toplanabilmesi ve görüşme yapılabilmesi için, toplantıya çağrı tarihindeki ortaklardan Genel Kurula katılma hakkına sahip olanların en az 1/4 ünün şahsen veya temsilen toplantıda hazır bulunmaları gerekir. İlk toplantıda bu nisap temin edilemezse, ortaklar ikinci defa aynı usullerle toplantıya çağrılır. İkinci toplantıda hazır bulunan ortakların sayıları ne olursa olsun, birinci toplantıya alt gündem görüşülerek karara bağlanır. Genel Kurulda kararlar çoklukla verilir.

Kooperatifin feshi veya anasözleşmede yapılacak değişikliklerle ilgili toplantılarda görüşme yapılabilmesi için, Genel Kurula katılma hakkını halz ortakların 2/3 ünün ilk toplantıda hazır bulunması lazımdır. Bu nisap temin edilemezse, ikinci toplantıda, ortakların yarısının bulunması kâfidir. Bu da mümkün olmazsa üçüncü toplantıda nisap aranmaz. Bu konulardaki kararlar toplantıya fillen katılanların 2/3 nün oyuyla alınır.

Ortakların şahsi sorumluluklarının ağırlaştırılması veya ek ödeme yükümleri ihdası hakkında alınacak kararlar için bütün ortakların 3/4 nün rızası gereklidir.

Ancak, kamu kuruluşlarından alınan kredi miktarının artırılmasından yararlanmak üzere alınacak kararlarda bu şart aranmaz ve 1. fıkra göre karar verilir.

Kararlar, ilândan başlayarak üç ay içinde kooperatiften çıktıklarını bildirmeleri halinde bunlara katılmayan ortakları bağlamaz. Bu takdirde kooperatiften çıkma beyanı, kararın yürürlüğe girdiği tarihten başlamak üzere hüküm ifade eder.

Bu suretle, kooperatiften çıkma hakkının kullanılması, bir ayrılma tazminatı ödenmesine bağlı kılınmaz.

Kooperatifin bütün ortakları toplantıda hazır bulunduğu sürece ve bir itiraz olmadıkça Genel Kurul toplantılarına dair olan diğer hükümler saklı kalmak şartıyla toplantıya çağrı hakkındaki hükümler uygulanmamış olsa dahi kararlar alınabilir. Bu gibi kararların ortaklar veya ortakların toplantıda oybirliği ile seçecekleri temsilciler tarafından imzalanması gereklidir.

GÜNDEM :

MADDE 28 — Yıllık Genel Kurul toplantılarına alt görüşme gündemine :

a) Yönetim Kurulu ve Denetçiler tarafından verilen raporların okunması,

b) Bilanço, envanter ve gelir gider farkı hesaplarının incelenmesi, onanması veya reddi, Yönetim Kurulu ve Denetçilerin ibrası,

c) Süreleri biten Yönetim Kurulu Üyeleri'ne Denetçilerin yer'ne yenilerinin seçilmesi veya değiştirilmesi hususlarıyla lüzumlu görülen diğer maddeler konur.

Yönetim Kurulu üyeleri'ne Denetçilerin azli, hesap komisyonunun seçilmesi, bilanço incelenmesinin geriye bırakılması, çıkan veya çıkarılan ortaklar hakkında karar alınması, Genel Kurulun yeni bir toplantıya çağırılması teklifi müstesna olmak üzere, gündemde yazılı olmayan hususlar görüşülemez.

ORTAKLAR CETVELİ :

MADDE 29 — Genel Kurul toplantısına gelen her ortak, Genel Kurulda hazır bulundurulmuş ve bütün ortakların sıra numaraları ile ad ve soyad'arı ile birlikte ödedikleri sermaye paylarını gösteren cetvellerde, kendi adına ve diğer başka bir ortağın da adına temsilci bulunuyorsa, onun adını bularak isimlerinin hizasını imza eder. Bu cetvel toplantı yerinde, bütün ortaklar tarafından kolayca görülecek bir yere asılır. Bakanlık temsilcisi ve Genel Kurul Başkanı tarafından bu listeler imzalanır.

GENEL KURUL TOPLANTI TUTANAĞI VE TOPLANTIYA AİT SAİR BELGELER :

MADDE 30 — Genel Kurul toplantılarında görüşülerek karara bağlanan işler için, Sanayi ve Ticaret Bakanlığı temsilcisi ile Genel Kurul başkanı ve kâtipleri tarafından hep birlikte imzalanan bir tutanak düzenlenir. Bu tutanakta toplantıya asaleten ve temsilen katılan ortak sayıları ve nisabın mevcut olduğu hususları yazılır. Bu tutanakla ortak listeleri, yönetim kurulu ile denetçilerin raporları, bilanço ve netice hesapları nüsha olarak, en geç toplantı gününden itibaren 15 gün içinde Sanayi ve Ticaret Bakanlığına gönderilir.

YÖNETİM KURULU :

MADDE 31 — Kooperatif İşleri Genel Kurulca ortaklar arasından en çok 4 yıl için seçilen, en az 5 ortaktan meydana gelen Yönetim Kurulu tarafından görülür.

Yönetim Kuruluna seçilen üye sayısı kadar da yedek üye seçilir. Yönetim kurulu üyelerinden herhangi birinin bir sebeple ayrılması halinde yedek üyeler aldıkları oy sayısına göre hemen göreve çağırılırlar. Yönetim Kurulu üyesi seçiminde eşit oy alanlar arasında kura çekilir. Yönetim Kurulunun başkan ve üyelerine görevlerin ifası ile ilgili olarak kazanç üyelerinden hisse verilmesi gibi herhangi bir ödeme yapılmaz.

MADDE 32 — Durumları aşağıdaki hususlardan birine uyanlar Yönetim Kuruluna seçilemezler :

- a) Hacı altına alınanlarla, medeni haklarını kullanma yeterliliğini kaybedenler,
- b) Sahtekarlık, dolandırıcılık, hırsızlık suçları ile hüküm giyenler, ağır hapis veya o derecede bir ceza ile mahkûm olanlar,
- c) Aynı zamanda kooperatife denetçi olarak seçilenler,
- d) Birbirleriyle veya Kooperatif Denetçileriyle (Üçüncü derece de dahil) hısımlar veya aalarında iş ortaklığı bulunanlar.

YÖNETİM KURULU TOPLANTILARI :

MADDE 33 — Yönetim Kurulu Üyeleri her yıl ilk toplantıda aralarından birini başkan ve birini de, ikinci başkan seçerler. Yönetim Kurulu başkanın bulunmadığı zamanlarda ikinci başkanın çağrısı ile toplanır. Yönetim Kurulu en az 20 günde bir ve yarıdan bir fazla üyenin katılımı ile toplanır. Kararlar toplantıda bulunanların çoğunluğu ile verilir. Oyların eşitliği halinde keyfiyet gelecek toplantıya bırakılır. Onda da oylarda eşitlik olursa, bahis konusu teahhüt reddedilmiş sayılır.

Yönetim Kurulu toplantılarında temsil caiz değildir. Yönetim Kurulu üyeleri şahsi maddaatlerini ilgilendiren hususların görüşülmesi sırasında,

toplantıya katılamazlar. Yazılı mazeret bildirmeden üst üste üç toplantıda hazır bulunmayan üye çekilmiş sayılır, yerine en çok oy almış olan yedek üye getirilir.

Yönetim kurulu üyelerine, toplantı hakkı huzurları için bütçeye konulmak ve genel kurulca kararlaştırılmak şartıyla ücret verilebilir.

YÖNETİM KURULUNUN GÖREV VE YETKİLERİ :

MADDE 34 — Kooperatif amaçlarını gerçekleştirmesi veya ortakların menfaatlerinin korunması ile ilgili olup da, anasözleşme veya Genel Kurul kararı ile ifaları, Genel Kurula bırakılmamış olan her türlü işlerin yapılması, yönetim kurulu görevleri arasındadır. Bunların belli başlıları şunlardır :

- a) Sanayi ve Ticaret Bakanlığınca tespit edilen arsa ve araziyi satın almak, avan ve tatbikat projelerini yaptırmak, ihale ve mukavele dosyaları ile üye kayıt listelerini tanzim etmek ve bunları Sanayi ve Ticaret Bakanlığının tasvip ve tasdikinden geçirmek,
- b) Genel Kurul kararına dayanarak, kooperatifin uhdesindeki gayrimenkulleri ipotek etmek suretiyle resmi dairelerden, iktisadi devlet teşekküllerinden, kredi müesseselerinden ucuz faiz ve uzun vade ile yalnız kooperatif amaçlarını tahakkuk ettirecek konulara sarfedilmek üzere istikrazda bulunmak,
- c) İstikraz işlerinden doğacak taahhüt ve vecibeleri ortaklara haber vermek,
- d) Satın alınacak arsa veya arazi ile bunlar üzerinde yapılacak binaların bedellerini gerek sermaye mevcudundan ve gerekse ortakların veya üçüncü şahısların ödünç veya kredi olarak verdikleri paralardan ödemek,
- e) Satın alınacak arazi veya arsa ve bunlar üzerinde yapılacak olan tesis'erin bedellerinin, imkânlara göre, taksitle tediyе edilmesi icap ettiği takdirde, taksit miktar ve sürelerini tespit etmek, bu hususta üçüncü şahıslarla gerekli mukaveleleri yapmak,
- f) Üçüncü şahıslar tarafından, kooperatifin amaçlarına uygun olarak yapılan bağışları, yine kooperatifin amaçların uygun olarak kullanmak,
- g) Yapılan istikraz inşaatı yetmediği takdirde, keşif bedeline dayanılarak aradaki farkı ortaklardan talep etmek,
- h) İşyerinin bedellerinden her ortağa isabet eden meblağları tanzim edilecek tahsilât programına göre tahsil etmek, ödemeyenler hakkında anasözleşmenin 10 cu maddesini tatbik etmek,
- ı) Ortaklardan alınan sermayelerle temin edilen krediler b'ir araya getirildikten sonra, iş müteahhite yaptırmak veya emanet usulüyle yaptırmak,
- 1) Kredi kullanılmadığı takdirde inşaatı üst'lerine alacak müteahhitlerin evvelce yapılan keşiflere göre, tahmin olunan bedelin % 30 unu geçecek şekilde bir fiat istemeleri halinde, derhal Genel Kurulu Olağanüstü toplantıya çağırarak, alacağı karara göre ihaleyi yapmak,
- j) Sanayi ve Ticaret Bakanlığınca faydalı olacağı kabul edilen diğer sosyal tesis'eri inşaatla b'irlikte yaptırmak,
- k) Teknik ve idari murakabe için mahalline gönderilecek yetkili elemanlara gerekli kolaylığı göstermek,
- l) Kooperatifi resmi dairelerde, mahkemelerde ve üçüncü şahıslara karşı temsil etmek,
- m) Sanayi ve Ticaret Bakanlığınca kooperatiften istenecek bilgileri zamanında ve noksansız olarak vermek.

ÜYELİKTE ÇEKİLME :

MADDE 40 — Yönetim Kurulu üyeleri her zaman istifa etmek suretiyle üyelikten çekilebilirler. Ancak, çekilen üyelerin iş gördüğü zamana ait sorumluluğu, ayrılış tarihinden itibaren 5 yıl devam eder. Yönetim Kurulu üyelerinin toplu olarak veya ayrı ayrı çekilmeleri halinde yerlerine yedekleri getirilir. Yedekler de dahil olmak üzere üye sayısı anasözleşmede belirtilen miktarlardan aşağı düşerse, Yönetim Kurulu Kanunî şartları halz bir kimseyi geçici olarak seçip ilk toplanacak Genel Kurulun tasvibine arzeder.

Yönetim Kurulu üyeleri toplu olarak işten çekildikleri ve yerlerine geçecek yedek üyeler bulunmadığı takdirde, Denetleme Kurulu derhal Genel Kurulu toplantıya çağırır ve yeni yönetim kurulu seçilinceye kadar eski yönetim kurulu görevine devam eder.

DENETÇİLER :

MADDE 41 — Kooperatifin işlerini ve hesaplarını Genel Kurul adına denetlemek üzere, ortaklar arasından veya dışarıdan Genel Kurulca en az iki denetçi ile b' r o kadar da yedeği seçilir. Denetçiler en az bir yıl süre ile seçilir. Süreleri bitenlerin tekrar seçilmeleri caizdir. Denetçiliğe seçilecek k' mselerin saymanlık işlerinden anlamaları şarttır. Üçüncü derece dahil olmak üzere kan ve sıhrî hisım olanlar aynı zamanda denetçi ve yönetim kurulu üyesi olamazlar.

DENETÇİLERİN GÖREVİ VE SORUMLULUKLARI :

MADDE 42 — Denetçiler gerek birlikte ve gerekse ayrı ayrı Genel Kurul adına kooperatifin bütün işlemlerini ve hesaplarını incelemekle görevlidirler. Oy hakkı olmaksızın Yönetim Kurulu toplantılarına da katılabilirler. Kooperatifin defterlerini ve hesaplarını Kooperatifre Kanununun 66. ve 67. maddeleri uyarınca en az ayda bir defa inceleyerek bu hususta düzenleyecekleri raporların bir örneğini Genel Kurula sunarlar. Gerek Yönetim Kurulu üyeleri ve gerekse kooperatif personeli, denetçiler tarafından istenilecek her türlü vesikaları kendilerine göstermeye mecburdurlar.

Denetçiler yıllık bilanço ve sonuç hesaplarını inceleyerek bu husustaki düşüncelerini birlikte veya tek başına Genel Kurula bir raporla bildirirler. Böyle bir rapor olmadıkça Genel Kurul bilanço hakkında karar veremez. Bu durumda Kooperatifler Kanununun 46/2. maddesi hükmü uyarınca Genel Kurulca seçilecek hesap komisyonunun incelemesi sonucu Türk Ticaret Kanununun 377. maddesi gereğince 1 ay sonra toplanacak Genel Kurula sunulur.

Denetçiler kooperatifin işlerinde rastlayacakları yolsuzlukları önem derecelerine göre Yönetim Kurulu veya Genel Kurula bildirirler. Denetçiler Genel Kurulu Olağanüstü toplantıya çağırmaı gerektiren yolsuzluklara ilgili raporların b' r suretini derhal Sanayi ve Ticaret Bakanlığına göndermek zorundadırlar. Görevlerinde gevşekliliği, müsamahası görülen veya ödevini vaktinde yapmayan denetçiler Yönetim Kurulu ile birlikte müteselsilen sorumludurlar. Denetçiler ister görevlerinden çekilmiş, ister Genel Kurulca işten el çektilmiş olsunlar, zamanları ile ilgili yolsuzluklardan dolayı sorumlulukları Yönetim Kurulu üyeleri gibi beş yıl süre ile devam eder.

DENETÇİLERİN ÇEKİLMESİ :

MADDE 43 — Denetçiler istifa etmek suretiyle her zaman görevlerinden çekilebilirler. Denetçilerin çekilmesi halinde yerlerine en çok oy alan yedekleri geçer. Yedek Denetçilerle beraber Denetçi sayısı genel kurulca belirlenen miktarlardan aşağı düşerse Kooperatifler Kanununun 993. maddesinin atfına göre Türk Ticaret Kanununun 351. maddesi uygulanır. Yedekler de dahil toptan çekilme olursa ilgili organ veya mercilerce derhal toplantıya çağrılacak Genel Kurul tarafından yeni denetçiler seçilmeye kadar eskileri görevlerine devam etmek zorundadırlar.

DENETÇİLERE VERİLECEK ÜCRET :

MADDE 44 — Denetçilere gördükleri iş için bütçeye konulmak ve genel kurulca kararlaştırılmak şartıyla ücret verilebilir.

B Ö L Ü M V

ARSALAR VE İŞYERLERİ

ARSALARIN SATIN ALINMASI VE İŞYERLERİNİN YAPIMI :

MADDE 45 — Sanayi ve Ticaret Bakanlığınca tasvip edilmiş arsanın kooperatifçe satın alınması ve küçük sanayi sitesi inşaatına başlanılmadan evvel şehir imar planının küçük sanayi bölgesi olarak işlenmesi esas olup, Bakanlığın izni olmadan sözkonusu arsa kısmen veya tamamen ortaklar veya üçüncü şahıslar üzerine devredilemez ve satılamaz.

İŞYERİ BEDELLERİNİN HESABI :

MADDE 46 — Arsa bedeli, alt yapı bedeli, kooperatifin genel giderleri ve yönetim masrafları ile işyerleri ve sosyal hizmet tesislerinin geçici kabul sonu tesbit edilecek maliyet bedellerinden ortakların payına düşecek miktar eklenmek suretiyle bir maliyet bulunur. Bu bedele işyerinin yer ve yapı durumu ile sair hususiyetleri göz önüne alınarak yeminli en az üç kişi ile kurulan bir fân heyeti tarafından rayiç fiyatlara göre işyerlerine takdir olunan değerler eklenmek suretiyle geçici maliyet bulunur. Bu rapor mahallî gazetelerin birinde ilân olunur. Ortaklar son ilân tarihinden itibaren 15 gün içinde bu kıymetlere itiraz edebilirler. 15 günün geçmesi ile itiraz hakkı kesin olarak düşer.

İtiraz, taksitlerin ödenmesini geciktirmez. İtiraz edildiği takdirde sözü geçen fân heyeti ile yönetim kurulunun kendi üyeleri arasından birer, itirazda bulunan ortaklar tarafından seçilecek bir kişiden müteşekkil, 3 kişilik yeni kurul marifetiyle bahse konu işyerine yeniden kıymet takdir olunur. Bu kurul tarafından çoğunlukla kabul edilecek fark işyerinin birinci fıkrada yazılı bedeline eklenir veya bu bedelden indirilir. Bu farklar kıymet takdirine göre hesaplanarak kesin maliyet bulunur. Her ortak kendisine düşen işyerini kesin maliyet bedeli üzerinden kabule mecburdur. Farklı iş kolundaki ortaklar arasında işyeri değiştirilmesi yapılamaz. Maliyet bedelleri bu surette kesinleşen işyerlerinin sahipleri, Sanayi ve Ticaret Bakanlığının tasdikinden geçmiş plandaki tip ve kategoriler dahilinde ortaklar listesi Sanayi ve Ticaret Bakanlığınca onaylandıktan sonra noter önünde çekilecek kuralar sonunda belli olur. Ortaklar listesi Sanayi ve Ticaret Bakanlığınca onaylanmadıkça kura çekilişi yapılamaz.

İŞYERİ BEDELLERİNİN ÖDENMESİ :

MADDE 47 — Ortağın işyerini teslim alabilmesi için 46. madde gereğince dağıtım ve tahsis yapılan işyeri kullanılmaya elverişli ise derhal, henüz kullanılmaya elverişli bir halde değilse bu hale geldiği zaman ilgili ortağın işyerini teslim alabilmesi için sermaye ve ödünç para vermek suretiyle yatırdığı paraların yekûnunun, işyerinin kesin maliyet bedelinden indirilerek geri ka'anın Genel Kurulca kararlaştırılmış taksitlere bağlanması gerekir. Bu taksit bedellerine, kooperatifin gerek arsa satın almak ve gerekse inşaat için ödünç olarak harıçten almış olduğu paraların fa'z ve komisyonları da eklenir. Birinci taksit işyerinin teslim tarihinde, diğer taksitlerse vadeleri geldiğinde ödenir.

VADEDEN ÖNCE YAPILACAK ÖDEMELER :

MADDE 48 — Taahhüt ettiği sermayeye ait taksit'leri vadesinden önce ödeyen veya taksitten ayrı olarak kooperatife ödemelerde bulunan ortaklardan fa'z alınmaz. Vadesinden önce yapılan ödemeler geriye verilmez, fazla ödenen bu meblağlar ortağın vadesinde ödeyemediği taksitlere mahsup edilir.

İŞYERİNİN SİGORTA EDİLMESİ :

MADDE 49 — Kredi veren kuruluşun talebi üzerine Yönetim Kurulu sitenin gerekli sigortalarını yaptırır.

İŞYERİNDE DEĞİŞİKLİK :

MADDE 50 — Tasdikli projeler dışında Sanayi ve Ticaret Bakanlığının izni olmadan işyerlerinde herhangi bir değişiklik yapılamaz.

İŞYERLERİNİN BAKIMI VE AĞAÇLANDIRMA :

MADDE 51 — İşyerleri ve umumî hizmet b'nalarının bakımı, Yönetim Kurulunun tespit edeceği esaslara göre yapılır. Bunun için Yönetim Kurulu gerekli tedbirleri almaya ve uygulamaya yetkîlidir. Bunun dışında kalan genel masraflar Kat Mülkiyeti Kanunu hükümlerine göre ortaklar arasında bölünür.

Her ortak, işyerini ve faydalandığı çevresini iyi bir surette muhafaza etmekle mükelleftir. İşyerini tam'ire muhtaç kısımlarını derhal onarmak ortağa aittir. Bunu yerine getirmeyen ortağa, Yönetim Kurulunca tebliğ edilecek bir yazı ile, tebliğ tarihinden itibaren bir ay içinde tamir yapılması ihtar olunur.

Bahse konu tamir, ortak tarafından yaptırılmadığı takdirde kooperatife yapılır ve masrafı ödeme tarihine kadar % 5 üzerinden hesaplanacak fa'z ile bir'kite, ihtar çekmeye, kanunî meras'me girişmeye ve hüküm almaya hacet kalmaksızın, icra vasıtası ile bir defada veya Yönetim Kurulunun kararına göre aylık taksitlerle ortaktan alınır.

Yönetim Kurulunca lüzum görülen yerlerde bahçe tanzimi, ağaçlandırma ve benzeri düzenlemeler yapılır.

KÜÇÜK SANAYİ SITESİNDE YER ALAN DİĞER TESİSLER :

MADDE 52 — Küçük Sanayi Sitesinde işyerleri dışında kalan sitede çalışanların her türlü ihtiyaçlarını karşılamayı hedef tutan ve umumî hizmet tesis'leri adı verilen başka su tesisleri bulunur.

a) İdare ve eğitim tesisleri : En az sergi ve konferans salonu, ilk yardım istasyonu, kurs dershaneleri, eğitim merkezi, ihtiyaca göre dernek odaları, kütüphane ve kooperatif idare odalarını ihtiva eder. Eğitim merkezi yatırım programında belirlendiği şekilde yapılır.

b) Diğer tesisler : P.T.T. banka şubesi, lokanta, bakkal, berber, kahveci, manav, umumi WC gibi binalarla yedek parçacılar, nalburisler, camcılar, sıhhi ve elektrik tesisat malzemeleri satıcıları, hurdacı dükkanlarından müteşekkildir. Yedek parçacı sayısı, işyeri sayısının % 10'u kadardır. Bu tesislerin cıad ve miktarı ile bunların dışında kalabilecek diğer tesislerin tespitine Sanayi ve Ticaret Bakanlığı yetkilidir.

İşyerleri bitmiş, ancak umumi hizmet tesisleri henüz yapılmamış olan Küçük Sanayi Sitelerinde; umumi hizmet tesisleri tamamlanuncaya kadar işyerlerinin bir kısmı, Sanayi ve Ticaret Bakanlığının müsaadesi alınmak suretiyle umumi hizmet tesisi olarak kullanılabilir.

Bu tesisler Kooperatifin malı olup, bunların hiçbir şekilde devri veya satışı yapılamaz. Kooperatif tarafından işletilir veya kiraya verilir ve gelirleri site umumi hizmetine sarfedilir.

Kooperatif tasfiye edildikten sonra Kat Mülkiyeti Kanunun hükümlerine göre işlem yapılır.

BÖLÜM VI

BİLANÇO VE NETİCE HESAPLARI :

MADDE 53 — Yönetim Kurulu her yıl 31 Aralık tarihi itibarıyla bilanço yaparak en geç 1 ay içinde bilanço ve gelir gider farkı hesabını tanzim eder. Bilanço ve gelir gider farkını Genel Kurul toplantısından en az bir ay önce denetçilere verir. Denetçiler en çok 10 gün içinde bunları inceleyerek raporları ile birlikte Yönetim Kuruluna ifade ederler. Bilanço ve netice hesapları Genel Kurul toplantısından en az 15 gün önce kooperatif merkezinde ortakların incelemelerine sunulur ve isteyenlere suretleri verilir.

Yönetim Kurulu Başkanı ve üyeleriyle ortaklarına kooperatif sermayesi üzerinden kazanç ve ihtiyaç akçesi dağıtılamaz. Keza kooperatif, münhasıran ortaklarla iş görür ve ticari kazanç amacı ile üçüncü kişilerle iş yapamaz.

GELİR GİDER FARKI VE YEDEK AKÇE :

MADDE 54 — Site inşaatı bitip faaliyete geçtikten sonra kooperatifin umumi hizmet tesislerinden elde edeceği müspet fiyat farkının % 1'i eğitim ve tanıtma fonu olarak Sanayi ve Ticaret Bakanığına, % 50'si yedek akçeye ve % 49'u da umumi hizmetler fonu olarak ayrılır.

Umumi hizmetler fonunda biriken paralar, sitenin genel bakım, tamir, sosyal hizmetler ve sanatkarların eğitimini sağlamak için açılacak kurslara harcanır.

KOOPERATİFİN ACZI HALİNDE YAPILACAK İŞLER :

MADDE 55 — Kooperatifin aczi halinde bulunduğunu kabul ettirecek ciddi sebepler mevcut ise, Yönetim Kurulu p yasında cari fiyatlar esas olmak üzere, derhal bir ana bilançosu tanzim eder. Son yılın bilançosu veya

daha sonra yapılan bir tasfiye bilançosu veya yukarıda sözü geçen ara bilançosu kooperatif mevcudunun, borçlarını artık karşılayamayacağını belirtiyorsa Yönetim Kurulu, Sanayi ve Ticaret Bakanlığına keyfiyeti bildirerek Genel Kurulu derhal olağanüstü toplantıya çağırır. Son yılın bilançosunda kooperatif varlığının yarısı karşılıksız kalırsa Yönetim Kurulu derhal Genel Kurulu toplantıya çağırarak durumu ortaklara arzeder. Aynı zamanda ilgili mahkemeye, Sanayi ve Ticaret Bakanlığına bilgi verir.

Mali durumun düzeltilmesinin mümkün görülmesi halinde mahkeme, Yönetim Kurulunun veya alacaklılardan birisinin isteği üzerine ifasını açılmasını erteleyebilirler. Bu takdirde, mevcutlar defterinin tutulması, yönetim memuru atanması gibi kooperatif varlığının korunması ve devamına yarayan tedbirler alır.

B Ö L Ü M VII

UYUŞMAZLIKLAR :

MADDE 56 — Kooperatif organları ile ortaklar arasındaki uyuşmazlıklar, mahallî mahkemeler tarafından tayin edilecek, hakemlerle hal edilir.

Ancak uyuşmazlığın mahallî mahkemeye intikalinden önce taraflar istorlerse Kooperatifin bağlı bulunduğu Birlik veya Merkez Birliği Yönetim Kuruluna Hakem olarak başvurabilirler.

Hakem kararı kesinleşinceye kadar ihtilâf konusu olan organ kararları uygulanamaz. Bu halde ilgililerin kredileri finanse eden Bankaca durdurulabilir.

Organlar Kanun ve Anasözleşme ile kendilerine tanınan yetki ve görevlerinin dışında bir tasarrufta bulunamazlar.

Ortaklık şartlarından herhangi birini kaybeden ve durumları anasözleşmenin 9. cu maddesine uyan Yönetim Kurulu üyesi ve Denetçisinin durumu, gerekçesi ve belgeleri ile birlikte en geç bir ay içinde, kooperatifin bağlı bulunduğu Birlik ile Sanayi ve Ticaret Bakanlığına Yönetim Kurulunca bildirilir.

B Ö L Ü M VIII

BİRLEŞME — AYRILMA :

MAADDE 57 — Genel Kurul, Kooperatifin 1163 Sayılı Kanunun 84 ncü maddesi uyarınca konu ve amaçları ile ilgili diğer bir kooperatifle birleşmesine ve birleşmiş ise ayrılmasına karar verebilir. Ancak, verilen bu kararlar Sanayi ve Ticaret Bakanlığının tasdikinden sonra uygulanır.

FESİH VE TASFİYE :

MADDE 53 — Aşağıdaki hallerden birinde, Genel Kurul Kararı ile kooperatif fesih edilerek tasfiyesi cihetine gidilir.

- 1 ci maddede belirtilen sürenin dolması halinde,
- Bu süre dolmamış olsa dahi, kooperatifin amaçları tamamen yerine getirilmiş, bütün alacakları toplanmış ve borçları ödenmiş bulunursa,
- Kanunlarda öngörülen diğer hallerde, Sanayi ve Ticaret Bakanlığının mahkemeden alacağı karar üzerine.

Kooperatifler Kanununda yazılı hükümlere göre yürütülecek olan tasfiye sonunda artan varlıklar dağılma anında kayıtlı ortaklar veya hukuki halefleri arasında eşit olarak dağıtılır.

DAĞILMA :

MADDE 59 — Aşağıdaki hallerden birinin tahakkuku halinde kooperatif dağılır.

- Ortak sayısının 7'den aşağı düşmesi,
- Kooperatifin iflâs etmesi,
- Sermayesinin 2/3'nün karşılıksız kalması.

Gerek yukarıdaki sebeplerle kooperatifin münfesi hale düşmesi, gerekse iktisadi buhran ve sair sebeplerle işlerin yürütülemeyeceğine kanaat getirilerek Genel Kurulca Kooperatifin feshine karar verilmiş olması halinde, Kooperatif mevcudu ipote kalacaklarının tasfiyesine sarf edilir. Mevcudun yetismemesi halinde 17 ci maddedeki limitler dairesinde, ortakların sorumluluğuna başvurulur. İmtiyazlı alacakların ödenmesinden sonra kooperatifin kalan mevcudu diğer alacaklılara ödenir. Bu ödemeler yapıldıktan sonra bakiye varsa 58 ci maddedeki esaslar dahilinde tasfiye olunur.

TASFİYE KURULU :

TASFİYE KURULUNUN TEŞKİLİ VE İŞTEN EL ÇEKTİRİLMESİ :

MADDE 60 — Tasfiye Kurulu Genel Kurulun seçeceği lüzumu kadar üyeden teşekkül eder. Genel Kurul bu hususta Yönetim Kuruluna da görevlendirebilir. Tasfiye Kuruluna Genel Kurul Kararı ile ücret verilebilir.

Tasfiye Kurulunu teşkil edenlerden birinin, veya hepsinin vazifelerini yapmadıkları anlaşılırsa, Genel Kurulca işten el çektilerilerek yerlerine yenicileri tayin olunur. Tasfiye Kurulu üyeleri vazifelerini diğerlerine devredemezler.

TASFİYE KURULUNUN GÖREVLERİ :

MADDE 61 — Tasfiye Kurulunun görevlerinden başlıcaları şunlardır.

- İşe başladığı günden itibaren, birer hafta ara ile üç defa tasfiyenin başladığını ilan eder. Alacaklıların son ilan tarihinden itibaren en geç bir yıl içinde yapacakları müracaatları inceler.
- Vazifeye başladığı zaman, kooperatifin fesih kararının verildiği tarihe kadar yapılmış işlerin neticelerini, varlıklarını, borçlarını gösterir birer defter ile tasfiye açılır. Bilançosunu hazırlar ve ayrıca giren ve çıkan ortakların isim ve numaralarını, her birinin ortaklık hisselerini ve son borç durumlarını gösterir birer cetvel tanzim eder.
- Tasfiyenin devamı müddetince Yönetim Kurulunun yerine geçer. Ancak, Kooperatif namına tasfiye muameleleri ile alakalı olmayan yeni tasarruflarda bulunamaz. Aksi halde tasfiye kurulu üyeleri müteselsilen sorumlu olurlar. Kooperatif adına imza atılırken kooperatifin tasfiye durumunda bulunduğu yazılması lazımdır.
- Kooperatifin, eskiden başlamış olup da, henüz bitirilmemiş işlerinden tamamlanması mümkün olanlarını tamamlar, taahhütlerini yerine getirir, alacaklarını toplar ve taşınır varlıklarını paraya çevirir.
- Tasfiye heyeti kooperatifin taşınır mallarını lüzumuna göre açık arttırma ve pazarlıkla satabilir. İttifakla verilen kararla, ortaklar başka

b'r satış şeklini tesbit etmedikleri takdirde taşınmaz mallar ancak, icra iflâs kanununun hükümleri dairesinde açık arttırma yo'u ile satılabilir. Şu kadar ki, bunların herhangi bir surette satışı kooperatife kredi veren kuruluşun müsaadesiyle yapılabilir.

e) Kooperatifin tasfiye işlerini teker teker gösterir bir tasfiye defteri tutar.

f) Tasfiye işleri neticeye erinceye kadar, her yıl sonunda yıllık bilanço, raporu ve Genel Kurulu toplantıya çağırır.

g) Tasfiye işlerinin hitamında, tasfiye kapanış bilançosu yapar ve çağıracağı son Genel Kurulun tasvib'ne sunar.

h) Kooperatifin dağılmasını, tescil ve ilân ettirir.

B Ö L Ü M IX

ÇEŞİTLİ HÜKÜMLER

SIYASİ FAALİYET YASAĞI :

MADDE 62 — Kooperatif toplantılarında ve kooperatif tesislerinde siyasi faaliyet gösterilemez. Kooperatif faaliyetleri siyasi maksatlara alet edilemez.

Kooperatif siyasi partilerden veya onlara bağlı teşekküllerden herhangi bir surette maddi yardım kabul edemez ve onlara maddi yardımında bulunamaz.

İkinci fıkra hüküm'lerine aykırı hareket eden kooperatif, kurucuları, Yönetim Kurulu Başkan ve üyeleri de, bu fiil Genel Kurulda vuku bu'muş ise, bunu mümkün kılan Genel Kurul Başkanı üç aydan bir yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılırlar.

GENEL HÜKÜMLER :

MADDE 63 — İşbu anasöz'eşmede açıklık olmayân hallerde 1163 Sayılı Kooperatifler Kanunu ile Türk Ticaret Kanununun Anonim Şirketlere ait hükümleri uygulanır.

Kooperatif, faaliyete geçen Birliğe girmedigi takdirde Kooperatifler Kanununun 93. maddesinin 1 nolu fıkrasının (b) bendi ile 2 nolu fıkrasından gayri fıkralarında yazılı muaflik'ardan istifade edemez.

Sıra No.	Adı Soyadı	İş	İş ve Konut Adresi	Kayıtlı Bulunduğu Dernek Adı ve Sicil Numarası	Taahhüt Ettiği Sermaye	Ödediği Sermaye	İmza
1-	Yusuf Akgün	Tornacı	Beşvöl mah. Cami sk. No:22 Sefaköy	Sefaköy Birleşik Esnaf Der. 34.14			
2-	Kazım Dinkçioğlu	Narancoz	Beşvöl mah. Halkalı cd. No:24 Sefaköy	Sefaköy Birleşik Esnaf Der. 34.17			
3-	Ruşen Çelik	Ota Tam.	Kartaltepe mah. Şişli sk. No: Sefaköy	Sefaköy Birleşik Esnaf Der. 34.305			
4-	Erbay Yaşa	İmalatçı	K. Paşa mah. Halkalı cd. No:105 Sefaköy	Sefaköy Birleşik Esnaf Derneği 12183/68930			
5-	Ertan Bakanay	İmalatçı	Kınalıtepe sok. Güneş 1. Ap. No:22 Merter	Sefaköy Birleşik Esnaf Der. 204403/151946			
6-							
7-							

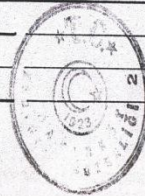
İlk Genel Kurula kadar ad'ını yazılı ortaklar, Yönetim ve Denetim Kurulları Üye'liklerine seçilmişlerdir.

YÖNETİM KURULU ÜYELERİ

1-							
2-							
3-							

DENETİCİLER

1-							
2-							
3-							

25 SUBAT 1987
13290

Sanayi ve Ticaret Bakanlığı
20/3/1987 tarih ve
2303 sayılı karar ile Ana-
sokullerinin değiştirilmesine karar
verilmiştir.

34/4078

265-1987

tesettir edilmiştir.

İstanbul Ticaret Sicil
M. D. 1987

EK – 2

Nev’i değişim sonrası İşletme Kooperatifi Ana sözleşmesi

T.C SANAYİ VE TİCARET BAKANLIĞI
Teşkilatlandırma Genel Müdürlüğü

SİTE İŞLETME KOOPERATİFİ
ANASÖZLEŞMESİ

Sanayi ve Ticaret Bakanlığının
28.1.2009 tarih ve 22
Sayılı oluru ile Anasözleşmenin
değiştirilmesine karar verilmiştir.

Bu Anasözleşme 1163 sayılı Kooperatifler
Kanununun 88 nci maddesi uyarınca hazırlanmıştır.

T.C SANAYİ VE TİCARET BAKANLIĞI
Teşkilatlandırma Genel Müdürlüğü

SİTE İŞLETME KOOPERATİFİ ANASÖZLEŞMESİ

FİHRİST

<u>KONU</u>	<u>MADDE</u>	<u>KONU</u>	<u>MADDE</u>
<u>BİRİNCİ BÖLÜM</u>		<u>YÖNETİM KURULU</u>	
KURULUŞ, TÜZEL KİŞİLİĞİN KAZANILMASI VE ANASÖZLEŞME DEĞİŞİKLİĞİ, UNVAN, MERKEZ, SÜRE, AMAÇ VE FAALİYET KONULARI		Seçimi ve Süresi	42
Kuruluş	1	Seçilme Şartları	43
Tüzel Kişiliğın Kazanılması ve	2	Görev ve Yetkileri	44
Ana Sözleşme Değişikliği	3	Görev Bölümü ve Toplantılar	45
Unvan	4	Kooperatifin Temsil ve İlamı	46
Merkez	5	Üyeliğın Boşalması	47
Süre	6	Sorumluluk ve Yasak Muameleler	48
Amaç ve Faaliyet Konuları	6	Yönetim Kurulu Üyelerinin Ücretleri	49
		Murahhas Üye	50
		Müdür ve Diğer Personel	51
<u>İKİNCİ BÖLÜM</u>		<u>DENETİM KURULU</u>	
SERMAYE VE PAYLAR		Seçimi ve Süresi	52
Sermaye	7	Seçilme Şartları	53
Paylar	8	Görev ve Yetkileri	54
Payların Ödenmesi	9	Sorumluluk	55
<u>ÜÇÜNCÜ BÖLÜM</u>		Denetim Kurulu Üyeliğinin Boşalması	56
ORTAKLIK İŞLEMLERİ		Denetim Kurulu Üyelerinin Ücretleri	57
Ortaklık Şartları	10	<u>BEŞİNCİ BÖLÜM</u>	
Ortaklık Kabul	11	KOOPERATİFİN HESAPLARI VE DEFTERLERİ	
Ortaklık Sayısı	12	Hesap Dönemi, Bilanço, Netice Hesapları	58
Ortaklıktan Çıkma	13	Muhasebe Usulü	59
Ortaklıktan Çıkarma	14	Gelir Gider Farkı ve Dağıtım	60
Ortak Olmayanlarla ortaklığı Sona	15	Özel Fon ile Ortaklar ve Personel	61
Erenlerin Durum ve hesaplama	16	İçin Yardım Fonu	62
Ölen ortağın Durumu	17	Defterler	62
Ortaklığın Devri	18	Defterleri Tasdik Ettirme Yükümlülüğü	63
Ortaklığa Tekrar Girme	19	Defter ve Belgelerin Saklanması	64
Ortaklık Senedi	20	<u>ALTINCI BÖLÜM</u>	
Ortakların Şahsi Sorumluluğu	21	DAĞILMA VE TASFİYE	
Ortaklık Payı Dışındaki Ödemeler	21	Birleşme ve devir	65
<u>DÖRDÜNCÜ BÖLÜM</u>		Dağılma Sebepleri	66
KOOPERATİF ORGANLARI VE YÖNETİMİ		Tasfiye Kurulu	67
Kooperatifin Organları	22	Tasfiye kurulunun Görevleri ve Tasfiyenin Yürütülmesi	68
<u>GENEL KURUL</u>		<u>YEDİNCİ BÖLÜM</u>	
Görev ve Yetkileri	23	ÇEŞİTLİ HÜKÜMLER	
Oy Hakkı ve Temsil	24	Bakanlık ile Diğer Kurum ve kuruluşların Denetimi	69
Toplantı Şekilleri ve Zamanı	25	Kanun Hükümlerinin Uygulanması	70
Toplantı Yeri	26	İlk Yönetim Kurulu Üyeleri	71
Çağrıya Yetkili Organlar	27	İlk Denetim Kurulu Üyeleri	72
Çağırma Şekli	28	Kurucular	73
Bütün Ortakların Hazır Bulunması	29		
Bakanlığa Müracaat ve Gönderilecek Belgeler	30		
Gündem	31		
Ortaklar Cetveli	32		
Görüşme ve Karar Nisabı	33		
Toplantının Açılması ve Başkanlık Divanı	34		

SİTE İŞLETME KOOPERATİFİ ANA SÖZLEŞMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KURULUŞ, TÜZEL KİŞİLİĞİN KAZANILMASI VE ANA SÖZLEŞME DEĞİŞİKLİĞİ, ÜNVAN, MERKEZ, SÜRE, AMAÇ VE FAALİYET KONULARI

KURULUŞ :

Madde 1- Bu Ana Sözleşmede isimleri, tabiiyetleri, adresleri ve taahhüt ettikleri sermaye payları gösterilen kimseler tarafından, 1163 sayılı Kooperatifler Kanunu hükümlerine göre değişir ortaklı, değişir sermayeli ve Sınırlı sorumlu bir Site İşletme Kooperatifi kurulmuştur.

TÜZEL KİŞİLİĞİN KAZANILMASI VE ANASÖZLEŞME DEĞİŞİKLİĞİ

Madde 2 –Kooperatif Ticaret Siciline tescil ile tüzel kişilik kazanır. Tescilden önce kooperatif namına iş ve işlem yapanlar bunlardan şahsen ve zincirleme olarak sorumludurlar. Ana Sözleşmede yapılacak değişiklikler kuruluştaki usule tabidir.

ÜNVAN :

Madde 3 -Kooperatifin ünvanı, Sınırlı Sorumlu **EVREN SANAYİ SİTESİ SİTE İŞLETME KOOPERATİFİ**'dir.

MERKEZ :

Madde 4 : Kooperatifin Merkezi, **İSTANBUL İLİ**'dir.

SÜRE :

Madde 5 : Kooperatif süresizdir.

AMAÇ VE FAALİYET KONULARI :

Madde 6 : Kooperatifin amacı, ortaklarının sahibi bulunduğu işyerlerinden oluşan sitenin ve site sakinlerinin ortak ihtiyaçlarını karşılamak, 634 sayılı Kat Mülkiyeti Kanununa göre yetki verildiğinde site yönetimini üstlenmek, siteyi geliştirmek ve güzelleştirmektir.

Bu amaçla kooperatif ;

1-Kat Mülkiyeti Kanununa göre oluşan Kat Malikleri Kurulu veya alt kurullarınca yönetici seçilmesi halinde anılan kanun hükümlerine göre yöneticilik görev ve yetkilerini kullanarak siteyi yönetir.

2-Mülkiyetinde olan ortak ve genel hizmet tesislerinin, 1163 sayılı Kooperatifler Kanunu hükümleri uyarınca işletilmesini, kiraya verilmesini sağlar, bunların bakım, koruma ve onarımları ile ilgili gerekli önlemler alınır.

3-Amacına uygun gördüğü menkul ve gayrimenkulleri satın alır veya yaptırır, gerekirse ihtiyaç fazlasını satar, site içinde mülkiyetinde olan boş alan veya uygun yerlere imar planı esaslarına göre ortak ihtiyaçları karşılayarak, işletme faaliyetinin gerekli kıldığı inşaatları yapar veya yaptırır.

4-Site sakinlerinin, gıda ve her türlü ihtiyaç maddelerinin ucuza temin edilerek, bu maksatla ayrılmış genel hizmet tesislerinde satışını sağlar, gerekirse ulaşım hizmetlerini düzenler.

5-Site sakinlerinin sportif faaliyetleri ile sosyal dayanışma ve yardımlaşmalarını temin maksadıyla yardım fonları oluşturur. Eğitim, yayın ve benzeri faaliyetlerde bulunur.

6-Kooperatifin kredi ihtiyacının karşılanması amacıyla finansman kuruluşlarına başvuruda bulunur, borçlanır, açılan kredinin zamanında ve amacına uygun kullanılmasını sağlayıcı tedbirleri alır.

7-Diğer kooperatiflerle işbirliği yapar, işletme kooperatifleri üst kuruluşlarına girer.

8-Site sakinlerinin ve site içerisinde yer alan menkul ve gayrimenkullerin sigorta ihtiyaçlarına aracı olur.

İKİNCİ BÖLÜM

SERMAYE VE PAYLAR

SERMAYE:

Madde 7- Kooperatifin sermayesi, ortakların taahhüt ettikleri payların toplam tutarlarından ibaret olup değişkendir. Ancak sermayenin en az haddi 7.00 TL'dir. Kuruluşta bu sermayenin tamamının taahhüt edilmesi ve 1/4'ünün peşin ödenmesi zorunludur.

Aynı sermaye konabilir. Kooperatif mevcut bir işletmeyi veya aynılar devir alabilir. Aynı nevinden sermaye konması halinde 1163 sayılı kooperatifler Kanunun 21 ve 22.maddelerine göre hareket olunur.

PAYLAR:

Madde 8- Bir ortaklık payının değeri 1,00 (Bir) TL'dir. Ortaklar en çok 5.000 pay taahhüt edebilirler. Ancak her ortağın en az bir pay taahhüt etmesi zorunludur.

Ortaklık payları, bu ana sözleşmenin 19'uncu maddesine göre düzenlenen ortaklık senedinde gösterilir. Senetle temsil edilmeyen paylar 1,00 (Bir) TL üzerinden itibar olunur.

PAYLARIN ÖDENMESİ:

Madde 9- Ortakların taahhüt ettikleri pay bedellerinin en az 1/4'ü peşin, geri kalanı yönetim kurulunca belli edilecek eşit taksitler halinde ve en fazla bir yıl içinde ödenir.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM ORTAKLIK İŞLEMLERİ

ORTAKLIK ŞARTLARI:

Madde 10- Kooperatife ortak olabilmek için;

1-Medeni hakları kullanma ehliyetine sahip gerçek kişi veya 1163 sayılı Kooperatifler Kanununun 9 ncu maddesinde sayılan tüzel kişilerden olmak,

2-Site dahilinde işyeri veya genel hizmet tesislerinden birinin maliki olmak gerekir.

ORTAKLIĞA KABUL:

Madde 11- Gerekli şartları taşıyanlar, kooperatife ortak olmak üzere yazılı olarak yönetim kuruluna başvururlar. Bu başvuruda, ana sözleşmenin tüm hükümlerinin ve getirilen yükümlülüklerin kabul edildiği açıkça belirtilir.

Ortaklığa kabul yönetim kurulunun kararı ile kesinleşir.

Yönetim kurulu, ortaklar ile ortak olmak için başvuruların 10. maddede gösterilen şartları taşıyıp taşımadığını araştırmak zorundadır.

Ortaklığa kabul veya ret kararı, ilgiliye 15 gün içinde yazı ile bildirilir. İstekli, ortaklığa alındığı takdirde, kararın kendisine bildirildiği tarihten itibaren bir ay içinde sermaye taahhüdünün diğer ortaklarca ödenmiş taksidi ile diğer ortakların her birinin o tarihe kadar ödemiş oldukları paralara eşit meblağı bir defada öder.

ORTAK SAYISI:

Madde 12- Kooperatifin ortak sayısı en az 7 kişidir.

ORTAKLIKTAN ÇIKMA:

Madde 13- Her ortak hesap senesi sonundan en az bir ay önce yönetim kuruluna yazı ile başvurmak suretiyle ortaklıktan çıkabilir. Yönetim kurulu bu hükme uygun olarak yapılacak isteğe rağmen, yazılı başvurunun kooperatif kayıtlarına girişinden itibaren bir ay içinde kabulden kaçınırsa ortak, çıkma dileğini noter aracılığı ile yönetim kuruluna bildirir. Bildiri tarihinden itibaren çıkma gerçekleşir.

ORTAKLIKTAN ÇIKARMA:

Madde 14- Durumları aşağıda gösterilen hallere uyanlar yönetim kurulu kararı ile ortaklıktan çıkarılır.

1- 10'uncu maddede yazılı ortaklık şartlarını kaybedenler.

2- Parasal yükümlülüklerini 30 (otuz) gün geciktirmeleri üzerine yönetim kurulunca noter aracılığı ile yapılacak ihtar takip eden on gün içinde bu yükümlülüklerini yerine getirmeyenlere yine aynı kurulca ikinci ihtar yapılır. İkinci ihtar takip bir ay içerisinde de yükümlülüklerini yerine getirmeyenler.

Çıkarma kararı gerekçeli olarak yönetim kurulu karar defteri ile ortaklar defterine kaydedilir. Kararın onaylı örneği, çıkarılan ortağa tebliğ edilmek üzere 10 gün içinde notere tevdi edilir. Ortak, çıkarma kararının tebliğ tarihinden itibaren üç ay içinde iptal davası açabilir veya genel kurula itiraz edebilir. Bu itiraz, ilk toplanacak genel kurula sunulmak üzere yönetim kuruluna noter aracılığı ile tebliğ ettirilecek bir yazı ile yapılır. Genel kurula itiraz edildiği takdirde, yönetim kurulunun çıkarma kararı aleyhine iptal davası açılmaz. İtiraz üzerine genel kurulca verilecek karara karşı iptal davası hakkı saklıdır.

Üç aylık süre içinde genel kurula veya mahkemeye başvurmak suretiyle itiraz edilmeyen çıkarma kararları kesinleşir.

Ortaklar, bu maddede gösterilmeyen sebeplerle ortaklıktan çıkarılamazlar.

Haklarındaki çıkarma kararı kesinleşmeyen ortakların ortaklık hak ve yükümlülükleri, çıkarma kararı kesinleşinceye kadar devam eder.

ORTAK OLMAYANLARLA ORTAKLIĞI SONA ERENLERİN DURUMU VE HESAPLAŞMA:

Madde 15- Gerekli şartları taşıdığı halde ortak olmayanlar ile herhangi bir nedenle ortaklığı sona erenler, genel hizmet tesislerinden yararlanamazlar. Kat Mülkiyeti kanunu hükümleri saklıdır.

Devir dışında bir nedenle ortaklığı sona erenlerin, sermaye ve diğer alacakları, o yılın bilançosuna göre hesaplanarak, bilanço tarihinden itibaren bir ay içinde geri verilir.

Ayrılan ortaklar kooperatifin yedek akçeleri üzerinde bir hak iddia edemezler.

Ortaklığı sona erenlerin alacak ve hakları, bunları isteyebilecekleri günden itibaren beş yıl geçmekle zaman aşımına uğrar.

ÖLEN ORTAĞIN DURUMU:

Madde 16- Ölen ortağın kanuni mirasçılarının üç ay içinde temsilci tayin ederek kooperatife bildirmeleri halinde, ortaklık hak ve yükümlülükleri kanuni mirasçıları lehine devam eder.

Mirasçıların temsilci tayin etmemeleri veya ortaklığa devam etmek istememeleri halinde, ölen ortağın alacak ve borçları 15'inci madde hükümlerine göre tasfiye edilir.

ORTAKLIĞIN DEVRİ:

Madde 17- Ortaklık, yazılı olarak yönetim kuruluna bildirilmek suretiyle 10'ncu maddedeki ortaklık şartlarını taşıyan kişilere devredilebilir. Yönetim kurulu, bu şekilde ortaklığı devralan kişiyi ortaklığa kabulden kaçınamaz.

Devir halinde eski ortağın kooperatife karşı tüm hak ve yükümlülükleri yeni ortağa geçer, kooperatifçe, bu devir sebebiyle taraflardan ayrıca bir ödemede bulunmaları istenemez.

ORTAKLIĞA TEKRAR GİRME:

Madde 18- Ortaklığı sona erenler, ayrılma nedenlerinin ortadan kalkması halinde yeniden ortaklığa kabul edilirler.

ORTAKLIK SENEDİ:

Madde 19- Her ortağın ortaklık haklarının, ada yazılı ortaklık senedi ile temsil olunması şarttır. Bu senede kooperatifin unvanı, sahibinin adı ve soyadı, iş ve konut adresi, kooperatife girdiği ve çıktığı tarihler yazılır. Bu hususlar, senet sahibi ile kooperatifi temsile yetkili olan kimseler tarafından imzalanır. Ortağın yatırdığı ve çektiği paralar tarih sırasıyla kaydedilir. Bu kayıtlar kooperatifin ödediği paralara ait ise ortak imza eder. İmzalı ortak senedi makbuz hükmündedir. Mezkûr senet ana sözleşmeyi ihtiva etmek şartıyla ortaklık cüzdanı şeklinde de düzenlenebilir. Ortaklık senetleri kıymetli evrak niteliğinde olmayıp sadece ispat vesikası hükmündedir.

ORTAKLARIN ŞAHSİ SORUMLULUKLARI:

Madde 20- Her ortak kooperatifin borçlarına karşı taahhüt ettiği pay tutarı kadar sorumludur. Kooperatiften ilişkisi kesilen ortağın sorumluluğu, ayrıldığı tarihten itibaren iki yıl devam eder.

Kooperatife giren her ortak, girişinden önce doğmuş kooperatif borçlarından dolayı diğer ortaklar gibi sorumlu olur. Yönetim kurulu üyeleri ile denetçilerin sorumlulukları hakkındaki hükümler saklıdır.

ORTAKLIK PAYI DIŞINDAKİ ÖDEMELER:

Madde 21- Ortaklar, taahhüt ve tediyе ettikleri ortaklık payı bedelleri dışında, kooperatif amaçlarının gerçekleşmesini sağlamak üzere, genel kurulca belirlenecek miktardaki işyerleri ile ortak yer ve tesislerin sigorta, bakım, koruma, onarım, işletme ve benzeri giderlere katılım payları ile ortak ihtiyaçları karşılayacak veya işletmenin gerekli kıldığı bina ve tesisler ve benzeri giderlerin taksitlerini ödemekle yükümlüdürler.

Ortaklar bu yer ve tesisleri kullanmadıklarını veya bunlardan yararlanmalarına lüzum ve ihtiyaç bulunmadığını ileri sürerek katılım paylarını ödemekten kaçınamazlar.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

KOOPERATİFİN ORGANLARI VE YÖNETİMİ

KOOPERATİFİN ORGANLARI:

Madde 22- Kooperatifin organları şunlardır:

- 1- Genel Kurul,
- 2- Yönetim Kurulu,
- 3- Denetim Kurulu,

GENEL KURUL:

Görev ve Yetkileri:

Madde 23- En yetkili organ olan Genel Kurulun görev ve yetkileri şunlardır:

- 1- Bilânço, bilânço hesaplarının dökümü, gelir ve gider farkı hesapları ile yönetim kurulu ve denetçiler tarafından verilen raporları ve yıllık tahmini bütçeyi inceleyerek kabul veya reddetmek, gelir gider farkının dağıtımını konusunu karara bağlamak.
- 2- Yönetim kurulu üyeleri ile denetim kurulu üyelerini seçmek, ibra etmek veya sorumluluklarına karar vermek, gerektiğinde bunları azletmek.
- 3- Yönetim ve denetim kurulu üyelerine verilecek aylık ücret, hakkı huzur ve yolluk miktarını görüşerek karara bağlamak,
- 4- Yönetim kurulu tarafından verilen ortaklıktan çıkarma kararlarına yapılan itirazları inceleyip karara bağlamak,
- 5- Kanun, ana sözleşme ve iyi niyet esasları ile genel kurul kararlarına aykırı olduğu ileri sürülen yönetim kurulu kararlarının iptal edilip edilemeyeceği konusunda karar vermek,
- 6- Üst kuruluşa girme kararı vermek ve bu kuruluştaki görevlendirilecek temsilcileri seçmek,
- 7- Ana sözleşmede yapılması öngörülen değişiklikler hakkında karar vermek,
- 8- Gayrimenkul alımında ve satımında takip edilecek usul ile alınacak gayrimenkulün niteliğini, yerini ve azami fiyatını, satılacak gayrimenkulün asgari fiyatını belirlemek,
- 9- İnşaat işlerinin yaptırılma yöntemini kararlaştırmak
- 10- Kooperatifin dağılması hakkında karar vermek, tasfiye kurulunu seçmek,
- 11- Kanun ve ana sözleşme ile genel kurula tanınmış olan diğer konular hakkında karar vermek,
- 12- Ortaklardan tahsil edilecek taksit miktarı ve ödeme esaslarını tespit etmek,

Genel kurul, yukarıdaki görev ve yetkilerini devir ve terk edemeyeceği gibi, kooperatifin amaçları ile ilgili her türlü işler hakkında da karar verebilir.

OY HAKKI VE TEMSİL:

Madde 24- Toplantı tarihinden üç ay evvel ortak olanlar hariç her ortak genel kurula katılma hakkına sahiptir. Her ortak yalnız bir oya sahip olup yazı ile izin verilmek suretiyle bir ortak diğer bir ortağı oyunu kullanmak üzere temsilci tayin edebilir.

Ortak sayısı 1.000'i geçtiğinde her ortak en çok 9 olmak üzere birden fazla ortağı temsil edebilir.

Eş ve birinci derece (ortağın; çocuğu, ana ve babası, eşinin; annesi ve babası) akrabalar için temsilde ortaklık şartı aranmaz.

Kooperatif işlerinin görülmesine herhangi bir surette katılmış olanlar, yönetim kurulunun ibrasına ait kararlarda oylamaya katılamazlar. Bu hüküm denetçiler hakkında uygulanmaz.

Yönetim kurulu başkan ve üyeleri ile kooperatifi temsile yetkili kılınan kimseler vekâleten oy kullanamazlar.

Hiçbir ortak kendisi, eşi veya usul ve fûruğu ile kooperatif arasında ortaklık ilişkileri dışındaki şahsi bir işe veya uyuşmazlığa ait görüşmelerde oy kullanamaz.

TOPLANTI ŞEKİLLERİ VE ZAMANI:

Madde 25- Genel kurul, olağan ve olağanüstü olmak üzere iki şekilde toplanır. Olağan genel kurul toplantısının, her yılın ilk altı ayı içinde yapılması zorunludur.

Olağanüstü genel kurul, kooperatif işlerinin ve ana sözleşme hükümlerinin gerektirdiği zaman ve surette toplanır.

TOPLANTI YERİ:

Madde 26- Genel kurul kooperatif merkezinin bulunduğu yerde toplanır.

ÇAĞRIYA YETKİLİ ORGANLAR:

Madde 27- Genel kurul, yönetim kurulunca toplantıya çağırılır.

Gerekli hallerde denetim kurulu, kooperatifin ortağı bulunduğu üst birlik ve tasfiye memurları genel kurul toplantıya çağırma yetkisine sahiptirler.

Genel kurul yukarıdaki şekilde toplanamadığı takdirde Sanayi ve Ticaret Bakanlığına toplantıya çağırılabilir.

Ayrıca, 4 ortaktan az olmamak kaydıyla toplam ortak sayısının 1/10'unun isteği halinde, genel kurul 10 gün içinde yönetim kurulu tarafından toplantıya çağırılır. Bu başvurunun müştereken ve noter tebligatı ile yapılması gerekir.

Yönetim kurulunca bu isteğin zamanında yerine getirilememesi ve sırasıyla denetim kurulu, kooperatifin ortağı bulunduğu üst birlik ile Sanayi ve Ticaret Bakanlığına aynı şekilde yapılan başvurulardan da bir sonuç alınamaması durumunda, istek sahipleri mahalli mahkemeye başvurarak genel kurulu bizzat toplantıya çağırma izni alabilirler.

ÇAĞRININ ŞEKLİ:

Madde 28- Olağan ve olağanüstü toplantılara çağrı; taahhütlü mektupla, ayrıca gerektiğinde gazete ile gazete olmayan yerlerde mahalli örf ve âdete göre ilan yoluyla yapılır. Çağrının sadece yazılı olarak imza karşılığında yapılması da mümkündür.

Çağrının toplantı gününden en az 30 gün önce ve en çok iki ay içinde yapılması, toplantının gün ve saati ile yerinin ve gündem maddelerinin bildirilmesi zorunludur.

Çağrıda, birinci toplantıda çoğunluk sağlanamadığı takdirde yapılacak olan sonraki toplantıların tarihi, saati ve yeri açıklanarak yeni bir bildirim gerek kalmaksızın bir defada ortaklara duyuru yapılabilir. Toplantılar arasında en az 7 ve en fazla 30 gün süre bulunması gerekir.

Sürelerin hesabında duyuru ve toplantı günleri hesaba katılmaz.

Ana sözleşmenin değiştirilmesi söz konusu ise, yapılacak duyuruda değiştirilecek maddelerin numaralarının yazılması ile yetinilir.

BÜTÜN ORTAKLARIN HAZIR BULUNMASI:

Madde 29- Kooperatifin bütün ortaklarının veya temsilcilerinin hazır bulunması ve itirazın olmaması halinde, genel kurul toplantılarına ilişkin diğer hükümler saklı kalmak şartıyla, toplantıya çağrı hakkındaki hükümlere uyulmamış olsa da kararlar alınabilir. Ancak kararların muteber olabilmesi için toplantıda Bakanlık temsilcisi bulundurulması hususunda gerekli işlemlerin yapılmış olması şarttır.

Yukarıdaki fıkraya göre alınan kararlar, tüm ortaklar veya ortaklarının toplantıda oy birliği ile seçecekleri temsilciler tarafından imzalanacak bir tutanağa bağlanır.

BAKANLIĞA MÜRACAAT VE GÖNDERİLECEK BELGELER:

Madde 30- Genel Kurul tarihi ile yeri ve gündemi, toplantıdan en az 15 gün önce, Ankara'da Sanayi ve Ticaret Bakanlığına (Teşkilatlandırma Genel Müdürlüğü) diğer illerde ise kooperatif merkezinin bulunduğu yerdeki Valiliğe (İl Sanayi ve Ticaret Müdürlüğü) yazılı olarak bildirilir.

Bu bildirimde, Bakanlıkça tespit edilen miktardaki temsilci ücretinin ilgili maliye veznesine yatırıldığını gösteren belge eklenerek toplantıda temsilci bulundurulması talep edilir.

GÜNDEM:

Madde 31- Olağan genel kurul gündemine aşağıdaki hususlar yazılır.

- 1- Yönetim ve denetim kurulları tarafından verilen raporların okunması,
- 2- Bilânço, envanter ve gelir-gider farkı hesaplarının incelenmesi, onanması veya reddi,
- 3- Yönetim kurulu ile denetim kurulu üyelerinin ibrası,
- 4- Süresi biten yönetim ve denetim kurulu üyelerinin yerine yenilerinin seçilmesi,
- 5- Gelecek yılın bütçe ve çalışma programının görüşülmesi ve karara bağlanması,
- 6- Gerekli görülen diğer hususlar.

Olağanüstü genel kurul gündemi, çağrının amacına göre tayin ve tespit olunur. Dörtten az olmamak üzere ortakların en az 1/10'u tarafından genel kurul toplantı tarihinden en az yirmi gün önce müştereken ve noter tebligatı ile bildirilecek hususların gündeme konulması zorunludur.

Gündemde olmayan hususlar görüşülemez. Ancak, kooperatife kayıtlı ortakların en az 1/10'unun gündem maddelerinin görüşülmesine geçilmeden önce yazılı teklifte bulunmaları halinde, hesap tetkik komisyonunun seçilmesi, bilânço incelemesinin ve ibranın geriye bırakılması, çıkan veya çıkarılan ortaklar hakkında karar alınması, genel kurulun yeni bir toplantıya çağırılması ve kanun, ana sözleşme ve iyi niyet esasları ile genel kurul kararlarına aykırı olduğu ileri sürülen yönetim kurulu kararlarının iptali, yönetim kurulu üyeleri ile denetçilerin azli ve yerlerine yenilerinin seçilmesi ile ilgili hususlar, genel kurula katılanların yarısından bir fazlasının kabulü ile gündeme alınır.

ORTAKLAR CETVELİ:

Madde 32- Yönetim kurulu; her genel kurul toplantısından önce, tüm ortakların ortak numaraları, isim ve ikametgâhları ile, asaleten ve vekâleten imzalanacak yerleri gösterir yönetim kurulunca imzalı bir ortaklar cetveli hazırlamakla yükümlüdür.

Bu cetvel, toplantıya katılanlar ile genel kurul Başkanı ve Bakanlık temsilcisi tarafından isim yazılarak ayrıca imzalanır.

GÖRÜŞME VE KARAR NİSABI:

Madde 33- Genel kurulun toplanabilmesi ve gündemdeki konuları görüşebilmesi için, kooperatife kayıtlı ortaklardan genel kurula katılma hakkına sahip olanların en az ¼'nün şahsen veya temsilen toplantıda hazır bulunması gerekir. İlk toplantıda nisap temin edilmediği takdirde, ikinci toplantıda nisap aranmaz.

Genel kurulda kararlar, ortaklar cetvelinde imzası bulunanların yarısından bir fazlasının oyu ile alınır.

Ancak kooperatifin dağılması, diğer bir kooperatifle birleşmesi veya ana sözleşmede değişiklik yapılması ile ilgili kararlar ortaklar cetvelinde imzası bulunanların 2/3 çoğunluğu ile verilir.

Sorumluluk hükümlerinin değiştirilmesine ilişkin genel kurul kararlarında 1163 Sayılı Kooperatifler Kanununun 52'nci maddesi hükmüne göre işlem yapılır.

TOPLANTININ AÇILMASI VE BAŞKANLIK DİVANI:

Madde 34- Genel kurul toplantısı; Bakanlık temsilcisi bulundurulması hususunda usulüne uygun başvurunun ve 1163 Sayı Kooperatifler Kanununun değişik 87'nci maddesine göre işlem yapıldığının tespiti ile toplantı nisabının sağlanması, üzerine ve çağırıcı yapan organca yetkili kılınan kişiler tarafından açılır. Müteakiben bir genel kurul başkanı ile kararlaştırılacak sayıda sekreter üye ve gerektiğinde oy toplayıcı üye seçilir. Bu seçimlerde en çok oy alanlar seçilmiş sayılırlar.

Genel kurul başkan ve üyelerinin; ortaklardan veya kooperatifin üst kuruluşlarının temsilcileri arasından seçilmesi şarttır.

OY KULLANMANIN ŞEKLİ:

Madde 35- Oylamalar el kaldırılmak suretiyle yapılır. Ancak, genel kurula katılanların yarısından fazlasının kararı halinde gizli oya başvurulur.

BİLANÇONUN TASDİKİ VE İBRA:

Madde 36- Bilançonun tasdikine dair olan genel kurul kararı yönetim kurulu ile denetim kurulunun ibrasını da kapsar. Ancak, bilançoda bazı hususlar gösterilmemiş veya bilanço yanlış olarak düzenlenmiş ise bilançonun tasdiki ile bu organlar ibra edilmiş olmazlar.

Denetim raporunun okunmasından önce bilanço ile hesapların kabulü hakkında verilen kararlar geçerli değildir.

İbra edilmeyen yönetim ve denetim kurulu üyeleri, bu organlara aynı genel kurulda tekrar seçilemezler.

İbra edilmeyen yönetim kurulu aleyhine tazminat davası açılabilmesi için, bu konuda genel kurulca karar verilmiş olması gereklidir. Kooperatif denetçileri genel kurul karar tarihinden itibaren bir ay içinde dava açmaya mecburdur. Bu müddetin geçirilmesiyle dava hakkı düşmez. Davanın reddi halinde, yönetim kurulu üyeleri tazminat talebinde bulunamazlar.

KARARLARIN TESİRİ:

Madde 37- Kanun ve ana sözleşmeye uygun surette toplanmış genel kurulda alınan kararlar, toplantıda bulunmayanlar veya aleyhte oy kullananlar hakkında da geçerli ve bağlayıcıdır.

KARARLARIN İPTALİ:

Madde 38- Aşağıda yazılı kimseler kanuna, ana sözleşme hükümlerine ve iyi niyet esaslarına aykırı olduğu iddiasıyla genel kurul kararları aleyhine, toplantıyı izleyen günden başlamak üzere bir ay içinde, kooperatif merkezinin bulunduğu yerdeki mahkemeye başvurabilirler.

1- Toplantıda hazır bulunup da kararlara muhalif kalarak keyfiyeti tutanağa geçiren veya oyunu kullanmasına haksız olarak müsaade edilmeyen yahut toplantıya çağrının usulü dairesinde yapılmadığını veyahut gündemin gereği gibi ilan veya tebliğ edilmediğini yahut da genel kurul toplantısına katılmaya yetkili olmayan kimselerin karara katılmış bulunduklarını iddia eden pay sahipleri;

2- Yönetim kurulu;

3- Kararların yerine getirilmesi yönetim kurulu üyeleri ile denetçilerin şahsi sorumluluklarını mucip olduğu takdirde bunların her biri,

Bozma davasının açıldığı ve duruşmanın yapılacağı gün, yönetim kurulu tarafından usulen ilan olunur.

Bir kararın bozulması, bütün ortaklar için hüküm ifade eder. Bozma kararının kesinleşmesi halinde, bu husustaki ilam tescil ve ilan ettirilir.

GENEL KURUL TUTANAĞI:

Madde 39- Genel kurul toplantılarının muteber olması için, ortaklar tarafından yapılan beyanlar ile muhalif kalanların muhalefet sebeplerini, yapılan seçimler ile verilen kararları içeren bir tutanak düzenlenir. Bu tutanakta, toplantıya asaleten ve vekâleten katılanların sayısı ile kullanılan oy sayısı ayrıca gösterilir.

Genel kurul tutanağının altı, genel kurul başkan ve üyeleri ile Bakanlık temsilcisi tarafından imzalanır.

GENEL KURUL KARARLARININ TESCİL VE İLANI:

Madde 40- Toplantıya çağrının usulüne uygun yapıldığını gösteren belgeler ile ortaklar cetveli ve genel kurul tutanağı toplantı tarihinden itibaren 15 gün içinde Ticaret Sicili Memurluğuna verilmekle birlikte gerekli tescil ve ilan işlemi yaptırılır.

BAKANLIĞA GÖNDERİLECEK BELGELER:

Madde 41- Toplantı gününden itibaren en geç bir ay içinde yönetim ve denetim kurulları raporları ile bilânço ve gelir gider cetvelleri, genel kurul toplantı tutanağı ile ortaklar cetvelinin ve istenebilecek diğer belgelerin onaylı birer örneği, kooperatifin ticaret siciline tescil edildiği yerdeki İl Sanayi ve Ticaret Müdürlüğüne tevdi edilir.

YÖNETİM KURULU:

Seçimi, Süresi:

Madde 42- Yönetim kurulu, genel kurulca en az bir, en çok dört yıl için seçilir ve en az üç üyeden oluşur. Genel kurulca böyle bir süre tespiti yapılmaması halinde bir yıl için seçilmiş sayılır.

Yönetim kuruluna seçilen üye sayısı kadar da yedek üye seçilir.

Yönetim kurulunun asil ve yedek üyeleri, genel kurulda en çok oy alanlar arasından sıra ile belirlenir. Oylarda eşitlik halinde kura'ya başvurulur.

Süresi sona eren üyeler yeniden seçilebilir. Genel kurul razı görünse yönetim kurulu üyelerini her zaman değiştirebilir.

SEÇİLME ŞARTLARI:

Madde 43- Yönetim kurulu üyelerinde aşağıdaki şartlar aranır.

- 1- Kooperatif ortağı olmak ve medeni hakları kullanma ehliyetine sahip bulunmak,
- 2- Türkiye Cumhuriyeti vatandaşı olmak,
- 3- Aynı türde başka bir İşletme Kooperatifinde yönetim kurulu üyesi olmamak,

4- Devletin güvenliğine karşı suçlar, Anayasal düzene ve bu düzenin işleyişine karşı suçlar, milli savunmaya karşı suçlar, devlet sırlarına karşı suçlar ve casusluk, zimmet, irtikap, rüşvet, hırsızlık, dolandırıcılık, sahtecilik, güveni kötüye kullanma, hileli iflas, ihaleye fesat karıştırma, edimin ifasına fesat karıştırma, suçtan kaynaklanan malvarlığı değerlerini aklama veya kaçakçılık suçlarından ya da 1163 Sayılı Kooperatifiler Kanununa göre mahkûm olmamak,

5- Aynı zamanda kooperatifte denetçi olmamak,
Yönetim Kurulu üyeliğine seçilen tüzel kişiler, yukarıdaki şartları taşıyan gerçek kişiler vasıtasıyla temsil edilirler.

Seçilme şartları denetim kurulu tarafından araştırılır. Bu şartları taşımadıkları halde seçilenler ile sonradan kaybedenlerin görevlerine yönetim kurulunca son verilir.

Hakkında yukarıdaki suçlarla ilgili olarak kamu davası açılmış olanların görevleri ilk genel kurul toplantısına kadar devam etmekle beraber, yönetim kurulunca bu durumdaki üyelerin genel kurulca azli veya göreve devamı hakkına karar alınmak üzere yapılacak ilk genel kurul gündemine madde konulur.

GÖREV VE YETKİLERİ:

Madde 44- Yönetim Kurulu, kanun ve anasözleşme hükümleri içinde kooperatifin faaliyetini yöneten ve onu temsil eden icra organıdır.

Yönetim kurulunun başlıca görev ve yetkileri şunlardır:

- 1- Yıllık bilânço ile gelir-gider hesabının ve yıllık tahmini bütçenin hazırlanmasını sağlamak,
- 2- Ortaklar ile ortak olmak için başvuruların anasözleşmede belirtilen şartları taşıyıp taşımadıklarını araştırmak,
- 3- Kooperatifin amaçlarının gerçekleşmesinde kullanılmak üzere ilgili kuruluşlardan borç para almak, kredi alma işlerinde, kooperatife kredi açacak müesseselere olan taahhüt ve vecibelerinden ortakları haberdar etmek,
- 4- Bakanlıkça istenecek her türlü evrak ve vesaiki ibraz etmek, bilgi vermek ve denetim için gönderilen yetkili elemanlara gerekli kolaylığı göstermek,
- 5- Kooperatifi resmi dairelerde, mahkemelerde ve üçüncü şahıslara karşı temsil etmek,
- 6- Dava açmak, sulh olmak veya davadan vazgeçmek,
- 7- Genel kuruldan karar almak şartı ile kooperatifin taşınır ve taşınmaz mallarını satmak veya rehine koymak,
- 8- Doğacak sorumluluk yönetim kuruluna ait olmak üzere, kendi ortakları arasından veya hariçten bir veya birkaç kişiyi kooperatifi ilzam edecek tasarruflarda bulunmaya veya muayyen işlerde kooperatifi temsil etmeye yetkili kılmak,
- 9- Kooperatifin amaçlarının gerçekleştirilmesi için gerekli tedbir ve kararları almak,
- 10- Kat Mülkiyeti Kanununa göre teşekkül eden oluşan bağımsız bölüm malikleri Kurulu ve alt kurulları yetki ve görev aktardıkları takdirde; bu kurulların toplantılarını düzenlemek, Kat Mülkiyeti Kanunundan doğan her türlü yönetim ve yöneticilik, sıfat, yetki, hak ve sorumluluklarını üstlenmek.

GÖREV BÖLÜMÜ VE TOPLANTILAR:

Madde45- Yönetim Kurulu üyeleri; seçimi takiben yapacakları ilk toplantıda aralarından bir başkan, bir ikinci başkan, gereğine göre de birer kâtip ve muhasip üye seçerek görev bölümü yaparlar.

Yönetim kurulu, başkanın bulunmadığı zamanlarda ikinci başkanın çağrısı ile toplanır. Toplantı en az ayda bir defa ve en az yarıdan fazla üyenin katılımıyla yapılır. Kararlar toplantıda bulunanların çoğunluğu ile verilir. Oyların eşitliği halinde keyfiyet gelecek toplantıya bırakılır. Onda da eşitlik halinde söz konusu teklif reddedilmiş sayılır.

Toplantılarda bulunmayan üyeleri temsilen oy kullanılamaz. Üyeler, şahsi menfaatlerini ilgilendiren hususların görüşülmesi sırasında toplantıya katılamazlar.

Özürsüz olarak üst üste üç defa toplantıda hazır bulunmayan üye çekilmiş sayılır.

Toplantılar kooperatif merkezinde yapılır. Ancak, üyelerin çoğunluğunun tasvibi ile başka herhangi bir yerde de yapılabilir.

Alınan kararlar tarih ve numara sırasıyla yönetim kurulu karar defterine işlenir. Tüm üyelerin isimleri kararın baş tarafına yazılır ve alt tarafı toplantıya katılanlarca isim yazılarak imzalanır.

Verilen karara karşı olanlarla çekimser kalan üyeler, karşı olma veya çekimser kalma sebeplerini kararın altına yazarak imzalarlar.

KOOPERATİFİN TEMSİL VE İLZAMI:

Madde 46- Kooperatif adına düzenlenecek evrakın muteber olması veya kooperatifin ilzamı için, kooperatif unvanı altında temsile yetkili olanlardan ikisinin imzası gereklidir.

Yönetim kurulu, kooperatifi temsil ve kooperatif adına imza atmaya yetkili şahısları kararla tespit eder ve bu kararın noterce onaylanmış bir sureti, imzalarla birlikte tescil edilmek üzere Ticaret Sicili Memurluğuna verilir.

Gerektiğinde, yukarıdaki fıkra hükmüne göre hareket edilerek imza yetkisine sahip kimseler değiştirilebilir.

ÜYELİĞİN BOŞALMASI:

Madde 47- Yönetim kurulu üyeleri, istifa etmek suretiyle her zaman çekilebilirler.

Herhangi bir sebeple yönetim kurulu üyeliğinin boşalması halinde, yönetim kurulunca aldıkları oy sırasına göre yedek üyeler çağırılır. Eşit oy alanlar arasında kur'a çekilir.

Yönetim kurulu toplantı nisabını kaybederse boşalan yönetim kurulu üyeliklerine denetim kurulu tarafından geciktirilmeden yeteri kadar yedek üye çağırılır.

Yedek üyelerle de yönetim kurulunun tamamlanamaması halinde, eğer yönetim kurulu toplantı nisabını kaybetmemişse, T.Ticaret Kanununun 315'inci maddesinin birinci fıkrasına göre hareket olunur. Yönetim kurulu toplantı nisabının altına düşmüş ise, denetim kurulu tarafından seçimler yapılmak üzere derhal genel kurul toplantıya çağırılır.

SORUMLULUK VE YASAK MUAMELELER:

Madde 48- Yönetim kurulu, kooperatif işlerinin yönetimi için gereken titizliği gösterir ve kooperatifin başarısı ve gelişmesi yolunda bütün gayretini sarf eder.

Üyeler, yönetim kurulundaki faaliyetleri sırasında öğrendikleri ticaret veya işletme sırlarını saklamakla yükümlüdürler.

Yönetim kurulu, gerekli defter ve belgeler ile genel kurul evraklarının ve ortak listelerinin muntazam hazırlanıp, tutulup, saklanmasından ve gelir-gider hesabı ile yıllık bilânçonun kanuni hükümlere uygun olarak hazırlanıp incelenmek üzere denetçilere verilmesinden sorumludur.

Yönetim kurulu üyeleri ve kooperatif memurları ortaklık işlemleri dışında kendisi veya başkası namına, bizzat veya dolaylı olarak kooperatifle kooperatif konusuna giren bir ticari muamele yapamaz.

Yönetim kurulu üyeleri ve temsile yetkili şahıslar, genel kurulun devredemeyeceği yetkilerini kullanamaz.

Yönetim kurulu üyeleri, kendi kusurlarından ileri gelen zararlardan müteselsilen sorumlu olup, kooperatife tazmin etmekle yükümlüdürler.

Kusurlu olmadığını ispat eden üyeler ile karara muhalif kalıp durumu hemen denetim kuruluna yazılı olarak bildiren veya özrü nedeniyle toplantıda hazır bulunmayan üyeler sorumluluktan kurtulurlar.

Görevi sona eren üyenin iş gördüğü zamana ait sorumluluğu ayrılış tarihinden itibaren beş yıl devam eder.

YÖNETİM KURULU ÜYELERİNİN ÜCRETLERİ:

Madde 49- Yönetim kurulu başkan ve üyeleri ile murahhas üyelere bu sıfatla yapacakları hizmet için aylık ücret veya katılacakları her toplantı için bir huzur hakkı ve yapacakları görev seyahatleri için yolluk ödenir. Ödemenin miktar ve şekli genel kurulca kararlaştırılır.

Yönetim kurulu üyelerine, genel kurulca kararlaştırılan yukarıdaki nevi miktarların dışında hiç bir ödeme yapılamaz.

MURAHHAS ÜYE:

Madde 50- Yönetim kurulu kararı ile üyelere bir veya birkaçı kooperatifi temsil yetkisini haiz murahhas üye seçilebilir.

Murahhas üyelerin seçilmesi ve değiştirilmesi ticaret siciline tescil ettirilir.

MÜDÜR VE DİĞER PERSONEL:

Madde 51- Yönetim kurulu, kooperatifin mali ve idari işlerini yürütmek üzere kendi arasından veya hariçten bir müdür ile kooperatif işlerinin gerekli kıldığı diğer personeli istihdam edebilir. Bunlar kendi kusurlarından ileri gelen zararlardan sorumludur.

İstihdam edilecek personelin nitelik ve görevleri yönetim kurulu kararı ile belirlenir.

Bütçede belirtilmek şartı ile bu personele yönetim kurulunca tespit edilecek ücret verilir.

DENETİM KURULU:

Seçimi ve Süresi:

Madde 52- Genel kurulca, en az bir yıl için ortaklar arasından veya dışarıdan en az iki veya daha fazla denetim kurulu üyesi ile bir o kadar da yedeği seçilir. Genel kurulca süre tespiti yapılmaması halinde bir yıl için seçilmiş sayılır. Süreleri biten üyeler tekrar seçilebilir.

Genel kurul denetim kurulu üyelerini her zaman değiştirebilir.

Bu ana sözleşmenin 42'nci maddesinin üçüncü fıkrası hükmü denetim kuruluna üye seçiminde de uygulanır.

SEÇİLME ŞARTLARI:

Madde 53- Denetim kurulu üyelerinde aşağıdaki şartlar aranır.

- 1- Türk vatandaşı olmak ve medeni hakları kullanma ehliyetine sahip bulunmak,
- 2- Devletin güvenliğine karşı suçlar, Anayasal düzene ve bu düzenin işleyişine karşı suçlar, milli savunmaya karşı suçlar, devlet sırlarına karşı suçlar ve casusluk, zimmet, irtikap, rüşvet, hırsızlık, dolandırıcılık, sahtecilik, güveni kötüye kullanma, hileli iflas, ihaleye fesat karıştırma, edimin ifasına fesat karıştırma, suçtan kaynaklanan malvarlığı değerlerini aklama veya kaçakçılık suçlarından ya da 1163 Sayılı Kooperatifler Kanununa göre mahkûm olmamak,
- 3- Aynı zamanda kooperatifte yönetim kurulu üyesi, kooperatif personeli veya yönetim kurulu üyeleriyle üçüncü derece dahil kan ve sıhrî hısımlar (Kendisinin ve eşinin, anne, baba, çocuk, büyükanne, büyükbaba, torun, amca, hala, dayı, teyze, kardeş, kardeş çocuğu) olmamak, yönetim kurulu üyeleriyle aralarında iş ortaklığı bulunmamak.

GÖREV VE YETKİLERİ:

Madde 54- Denetim kurulunun başlıca görev ve yetkileri şunlardır:

- 1- Yıllık bilânço ve sonuç hesaplarını inceleyerek bu husustaki görüşlerini birlikte veya tek başına genel kurula bir raporla bildirmek.
 - 2- Kooperatif işlemlerinden bilgi edinmek ve gerekli kayıtların düzenli olarak tutulmasını sağlamak amacıyla en az üç ayda bir defa kooperatifin defterlerini incelemek.
 - 3- En az üç ayda bir defa kooperatifin nakit mevcudu ile menkul değerlerini kontrol etmek,
 - 4- Bütçe, bilânço ve gelir-gider cetvelini denetlemek,
 - 5- Yönetim kurulunun ihmali halinde genel kurulu olağan veya olağanüstü toplantıya davet etmek,
 - 6- Yönetim kurulu üyelerinin kanun ve ana sözleşme hükümleri ile iyi niyet esaslarına uygun davranmalarına nezaret etmek,
 - 7- Yönetim kurulu üyelerinin gerekli şartları taşıyıp taşımadıklarını araştırmak, toplantı nisabının kaybedilmesi halinde boşalan bu üyeliklere geciktirmeksizin yeteri kadar yedek üye çağırarak,
 - 8- Kooperatif ortaklarının, yönetim kurulu üyeleri ve kooperatif personeli hakkındaki şikâyetlerini incelemek ve inceleme sonucunu yıllık raporunda açıklamak,
 - 9- Uygun gördükleri teklifleri yönetim kurulu ve genel kurul toplantıları gündemine koydurmak.
- Denetim kurulu üyeleri, görevleri çerçevesinde işlerin yürütülmesinde gördükleri noksanlıkları, kanun ve anasözleşmeye aykırı hareketleri bundan sorumlu olanların bağlı bulundukları organa ve gerekli hallerde aynı zamanda genel kurula haber vermekle yükümlüdürler.
- Denetim kurulu üyeleri, kendilerine kanun ve anasözleşme verilen görev ve yetkileri, gerektiğinde tek başlarına da kullanabilirler.
- Denetim kurulu üyeleri, yönetim ve genel kurul toplantılarına katılırlar. Ancak, yönetim kurulu toplantılarında oy kullanamazlar.

SORUMLULUK:

Madde 55- Denetim kurulu üyeleri, kanun ve anasözleşme ile kendilerine yükletilen görevleri hiç veya gereği gibi yapamamalarından doğan zararlardan dolayı kusursuz olduklarını ispat etmedikçe müteselsilen sorumludurlar.

Bunlar, görevleri sırasında öğrendiklerini ve açıklamasında kooperatif veya ortaklar için zarar umulan hususları açıklayamazlar.

Ayrıca, ortaklık işlemleri dışında kendi şahıslarını ilgilendiren hususlarda kooperatifle iş yapamazlar.

DENETİM KURULU ÜYELİĞİNİN BOŞALMASI:

Madde 56- Denetim kurulu üyeleri istifa etmek suretiyle her zaman görevlerinden çekilebilirler.

Kanun ve ana sözleşmede belirtilen şartları taşımadıkları veya sonradan kaybettikleri anlaşılmalardan üyelikleri kendiliğinden sona erer.

Üyeliğin her hangi bir nedenle boşalması halinde yerlerine en çok oy alan yedekleri geçer. Yedeklerle beraber üye sayısı genel kurulca belirlenen sayının altına düştüğü takdirde, mevcut üye veya üyeler ilk genel kurula kadar görev yapmak üzere yerine birisini seçerler. Yedekler de dahil toptan boşalma olursa, Türk Ticaret Kanununun 351 inci maddesinin son cümlesine göre hareket edilir.

DENETİM KURULU ÜYELERİNİN ÜCRETLERİ:

Madde 57- Denetim kurulu üyelerine verilecek ücretin miktarı ile ödeme şekli, genel kurul tarafından tespit olunur.

BEŞİNCİ BÖLÜM

KOOPERATİFİN HESAPLARI VE DEFTERLERİ

HESAPLAR:

Hesap dönemi, Bilânço ve Netice Hesapları:

Madde 58- Kooperatifin hesap dönemi takvim yılıdır. İlk faaliyete geçildiği yıldaki hesap dönemi kooperatifin kurulduğu tarihten başlar ve aynı yılın 31 Aralık tarihinde sona erer.

Yönetim kurulu her yıl 31 Aralık tarihi itibarıyla envanter yapar, bilânço ve gelir-gider hesaplarını hazırlayıp genel kurul toplantısından en az bir ay önce denetim kurulu üyelerine verir.

Denetim kurulu üyeleri bunları en çok on gün içinde inceleyerek müştereken düzenleyecekleri raporla birlikte yönetim kuruluna iade ederler. Bilânço ve netice hesapları genel kurul toplantısından en az 15 gün önce kooperatif merkezinde ortakların incelemesine sunulur ve isteyenlere birer sureti verilir.

MUHASEBE USULÜ:

Madde 59. Kooperatifin hesapları, genel kabul görmüş muhasebe prensip ve usullerine uygun olarak tutulur ve mali durum tabloları buna uygun şekilde hazırlanır.

GELİR GİDER FARKI VE DAĞITIMI:

Madde 60- Gelir gider farkı genel kurulca onaylanan yıllık bilânçoya göre tespit edilir.

Müspet gelir gider farkının %20'si yedek akçe ve %1'i tanıtma ve eğitim fonu olarak ayrıldıktan sonra, geri kalan müspet fark genel kurulca alınacak karara göre özel fon ile ortaklar ve personel için yardım fonu arasında bölüştürülür.

Yukarıdaki fıkraya göre ayrılan %1 oranındaki fon, bilançonun genel kurulca onaylanmasından itibaren (1) bir ay içinde ilgili kanun uyarınca Maliye Bakanlığı nezdindeki ilgili hesaba yatırılır.

Gelir gider farkı menfi olduğu takdirde ortaya çıkan açık yedek akçelerden, bunların yetmemesi halinde 61'nci maddeye göre oluşturulan özel fon ile ortak sermaye paylarından karşılanır.

Menfi neticeler ortadan kaldırılmadıkça gelir gider farkı dağıtımı yapılamaz.

Yedek akçeler ortaklara dağıtılamaz. Sermaye üzerinden kazanç dağıtılamaz.

Yönetim ve denetim kurulu üyelerine kazanç üzerinden pay verilemez. Kooperatif yalnız ortaklarıyla iş yapar.

ÖZEL FON İLE ORTAKLAR VE PERSONEL İÇİN YARDIM FONU:

Madde 61- 60'nci maddenin 2'nci fıkrasına göre kararlaştırılacak miktarlar, kooperatifin gelişmesine yarayacak işlerde kullanılmak üzere özel bir fon hesabı ile ortaklar ve personel için yardım fonu hesaplarından toplanır.

Bu fonlardan toplanan hâsılânın kullanımına ilişkin esaslar genel kurulca belirlenir.

DEFTERLER:

Tutulacak Defterler:

Madde 62- Kooperatifte aşağıdaki defterlerin tutulması zorunludur.

- 1- Yevmiye Defteri,
- 2- Defteri kebir,
- 3- Envanter defteri,
- 4- Karar defteri,
- 5- Ortaklar defteri,

Kooperatifte bu defterlerden başka kasa defteri ile işin mahiyet önemini gerektirdiği diğer defterler de tutulur.

DEFTERLERİ TASDİK ETTİRME YÜKÜMLÜLÜĞÜ:

Madde 63- Kooperatifin tutmak zorunda olduğu yevmiye defteri, defteri kebir, envanter defteri ve her iki karar defteri kullanılmaya başlanılmadan önce notere ibraz olunur. Noter bu defterleri mühür ve imzasıyla tasdik eder.

DEFTER VE BELGELERİN SAKLANMASI:

Madde 64- Kooperatif ile ilgili yazı, mektup, telgraf, fatura, cetvel, senet, makbuz, tutanak, şartname, proje, hakediş, fiş gibi belgelerle ödemeleri gösteren belgeler, mukavele, taahhüt, kefalet, sair teminat senetleri ve mahkeme ilamları gibi belgeler muntazam bir şekilde dosya halinde muhafaza edilir.

Bu belgelerle defterler son kayıt tarihinden itibaren on yıl geçinceye kadar saklanır. Kooperatifin sona ermesi halinde ilgili belgeler saklanmak üzere T. Ticaret Kanununun 68'inci maddesine göre notere veya ortaklardan birine tevdi olunur.

ALTINCI BÖLÜM DAĞILMA VE TASFİYE

BİRLEŞME VE DEVİR:

Madde 65- Genel kurul, kooperatifin konu ve amaçları ile ilgili diğer bir kooperatifle birleşmesine veya bir kamu tüzel kişisine yada her hangi bir derneğe devredilmesine karar verebilir. Bu hallerde, 1163 Sayılı Kanunun 84'ncü ve 85'inci maddelerine göre işlem yapılır.

DAĞILMA SEBEPLERİ:

Madde 66- Kooperatif:

- 1- Ortak sayısının 7'den aşağı düşmesi üzerine,
- 2- Genel kurul kararıyla,
- 3- İflasın açılmasıyla,
- 4- Kanunlarda öngörülen diğer hallerde, Sanayi ve Ticaret Bakanlığının mahkemeden alacağı karar üzerine,
- 5- Diğer bir kooperatifle birleşmesi veya devralınması suretiyle,
- 6- Üç yıl olağan genel kurul toplantısını yapmaması halinde,
- 7- Amacına ulaşma imkânının kalmadığının Sanayi ve Ticaret Bakanlığınca tespiti halinde mahkemeden alacağı kararla,

TASFİYE KURULU:

Madde 67- Tasfiye kurulu genel kurul tarafından seçilecek en az iki kişiden oluşur. Genel kurul bu hususta yönetim kurulunu da görevlendirebilir. Genel kurulca tasfiye kurulu için bir seçim veya görevlendirme yapılmadığı takdirde, tasfiye işlerini yönetim kurulu yürütür. Bunlar genel kurulca her zaman azil ve yerlerine yenileri tayin olunabilir.

Tasfiye kurulunun yukarıdaki fıkraya göre oluşturulmasına imkân bulunmaması halinde ortaklardan birinin başvurusu üzerine mahkemece tasfiye memurları atanabileceği gibi, ortağın talebine istinaden, tasfiyeye memur kimselerin haklı sebepler dolayısıyla azli ile yerlerine yenilerinin atanmasına da karar verilebilir.

1163 sayılı kanunun değişik 56'ncı maddesinin 1'nci fıkrasının 3'ncü bendi ile 62'nci maddesi hükümleri tasfiye kurulu üyeleri hakkında da uygulanır.

Tasfiye kurulu üyelerine tayin eden merci tarafından tespit edilecek miktarda ücret ödenir.

Yönetim kurulu, tasfiye memurlarını ticaret siciline tescil ve ilan ettirir.

TASFİYE KURULUNUN GÖREVLERİ VE TASFİYENİN YÜRÜTÜLMESİ:

Madde 68. Tasfiye kurulu, tasfiye işlerinin bir an önce bitirilmesi için çalışmakla yükümlü olup, tasfiye işlemlerine ilişkin görevlerini aşağıdaki şekilde yürütür:

- 1- Dağılma, tasfiye kurulunca Ticaret Siciline Tescil ettirilir ve Ticaret Sicili Gazetesi ile mahalli bir gazetede birer hafta arayla üç defa yaptırılacak ilanla alacaklılar tasfiyeden haberdar edilerek bir yıl içinde alacaklarını beyana davet edilir.
- 2- Tasfiye süresince kooperatif unvanı "Tasfiye Halinde" ibaresi ilave edilerek kullanılır.
- 3- Kooperatif genel kurulu aksine karar vermiş olmadıkça tasfiye memurları menkul malları pazarlık veya açık arttırma usulüyle satabilir. Gayrimenkullerin satılma şekli genel kurul kararıyla belirlenir.

4- Tasfiye memurları, göreve başladıkları zaman, kooperatifin dağılma kararının verildiği tarihteki durumunu inceleyerek varlıkları, alacakları, borçları gösterir bir envanter defteri ile açılış bilânçosu hazırlar, ayrıca kooperatifin mevcut ortakları ile bunların alacak ve borç durumlarını gösterir bir cetvel tanzim edilir.

5- Kooperatifin eskiden başlamış olup da henüz bitirilmemiş işlerinden tamamlanması mümkün olanlar tamamlanır, taahhütler yerine getirilir, alacaklar ve gerektiğinde ödenmemiş sermayeler tahsil edilir.

6- Kooperatif borçlarının mevcutlarından fazla olması halinde tasfiye memurları durumu mahkemeye bildirir.

7- Tasfiye sırasında tasfiye kurulu kararlarının yer alacağı bir tasfiye defteri tutulur. Tasfiyenin yönetim kurulunca yürütülmesi halinde yönetim kurulu karar defteri tasfiye defteri olarak kullanılır.

8- Tasfiyenin uzun sürmesi halinde her yıl sonu için ara bilânçolar ile tasfiye sonunda kesin bilânço hazırlanır ve genel kurula sunulur.

9- Tasfiye süresince yapılacak genel kurul toplantılarında aranılacak toplantı nisabı hakkında 33' üncü maddenin birinci fıkrası hükmü uygulanır.

10- Kooperatiften alacaklı oldukları bilinenlerin alacak tutarları ile muaccel ve tartışmalı olan borçlara karşılık düşen meblağ Notere tevdi olunur.

11- Kooperatifin borçlarının ve pay bedellerinin ödenmesinde sonra kalan miktar dağılma anında kayıtlı ortaklar veya hukuki halefleri arasında ödenmiş sermayeleri ile orantılı olarak dağıtılır.

12- Tasfiyenin sona ermesi üzerine kooperatif unvanının sicilde silinmesi tasfiye memurlarınca sicil memurluğundan talep edilir.

YEDİNCİ BÖLÜM ÇEŞİTLİ HÜKÜMLER

BAKANLIK İLE DİĞER KURUM VE KURULUŞLARIN DENETİMİ:

Madde 69- Kooperatif, Sanayi ve Ticaret Bakanlığı'nın denetimine tabidir. Bakanlık, kooperatif üst kuruluşları, ilgili müesseseleri ve bağımsız denetim kuruluşlarını kooperatifi denetlemekle görevlendirebilir.

Kooperatif görevlileri; kooperatife ait mal, para ve para hükmündeki kâğıtları ve gizli de olsa bunlarla ilgili defter ve belgeleri istenildiğinde müfettişlere, kooperatif kontrolörlerine ve kredi kuruluşlarının denetim görevlilerine göstermek, saymasına ve incelemesine yardımda bulunmak, istenilen bilgileri gerçeğe uygun ve eksiksiz olarak vermek ve doğru beyanda bulunmakla yükümlüdürler.

KANUN HÜKÜMLERİNİN UYGULANMASI:

Madde 70- Bu ana sözleşmede açıklık olmayan hallerde 1163 Sayılı Kooperatifler Kanunu ile Türk Ticaret Kanununun Anonim Şirketlere ait hükümleri uygulanır.

İLK YÖNETİM KURULU ÜYELERİ:

Madde 71- İlk genel kurul toplantısına kadar görev yapmak üzere, aşağıdaki kurucu ortaklar yönetim kurulu üyeliğine seçilmişlerdir.

- 1- YUSUF AKGÜN
- 2- KAZIM DİNKÇİOĞLU
- 3- ERBAY YAŞA

İLK DENETİM KURULU ÜYELERİ:

Madde 72- İlk Genel Kurul toplantısına kadar görev yapmak üzere aşağıdaki kimseler Denetim Kurulu üyeliğine seçilmişlerdir:

- 1- ZEKERİYA ÇELİK
- 2- OSMAN DEMİR
- 3- ÜZEYİR COŞKUN

Madde 73- Aşağıda isimleri, tabiiyetleri, adresleri, taahhüt ve tediye ettikleri sermaye payları ile imzaları bulunan:

- 1- Kurucu ortaklar, bu anasözleşmenin 10'uncu maddesinde belirtilen ortaklık şartlarını taşıdıklarını,
- 2- İlk yönetim kurulu üyeleri ile denetim kurulu üyeleri bu sözleşmenin 43'üncü ve 53'üncü maddelerinde belirtilen seçilme şartlarını taşıdıklarını beyan ederler.

MEVCUT YÖNETİM KURULU

- 1- YUSUF AKGÜN
- 2- EHUP KARABAĞ
- 3- RUŞEN ÇELİK
- 4- SAİT YÜKSEK
- 5- ÖMER DİLEK
- 6- MUHAMMET KOPUZ
- 7- MEHMET SEYİT KAMACIHAN

MEVCUT DENETİM KURULU

- 1- FADIL DEMİROĞLU,
- 2- TEKİN HACİEYÜPOĞLU,
- 3- EROL GÖKMENOĞLU,

Adı Soyadı	Tabiyeti	Adresi	Sermaye Taahhüdü TL	Ödediği Sermaye TL	İmza
1) YUSUF AKGÜN	T.C.	Besyo mah. Cami sk. No: 22 SEFARÖY	10.000,-	2.500,-	
2) KAZIM DOKTEKİNOĞLU	T.C.	Besyo mah. Halkalı cad. No: 24 SEFARÖY	10.000,-	2.500,-	
3) İZZET COŞKUN	T.C.	Halkalı cad. No: 60 SEFARÖY	10.000,-	2.500,-	
4) ERHAY YASA	T.C.	Kemalpaşa mah. Halkalı cad. SEFARÖY	10.000,-	2.500,-	
5) OSMAN DEMİR	T.C.	Kartaltepe mah. Göçül 60 SEFARÖY	10.000,-	2.500,-	
6) MAHİR B. KARDEŞLER	T.C.	Yeşilova mah. Kalkın mankent 20 SEFARÖY	10.000,-	2.500,-	
7) ZEKERİYA GELİK	T.C.	Halkalı cad. No: 134 SEFARÖY	10.000,-	2.500,-	

[Handwritten signatures and a circular stamp of the Ministry of Treasury and Finance, General Directorate of Treasury and Finance, General Directorate of Treasury and Finance, General Directorate of Treasury and Finance]

№ 7 9 3 3 6

Ken

Adi Soyadı	Tabiyeti	Adresi	Taahhüdü TL	Ödediği Sermaye TL	İmza
1) YUSUF AKGÜN T.C.	Besyo/ mah. Cami	st. No: 22 SEFAKÖY	10.000,-	2.500,-	
2) KAZIM DİNÇELİOĞLU T.C.	Besyo/ mah. Halkalı	cad. No: 24 SEFAKÖY	10.000,-	2.500,-	
3) ÜZYEYİR ÇOBAN T.C.	Halkalı cad. No: 60	SEFAKÖY	10.000,-	2.500,-	
4) ERBAĞ YARA T.C.	Kemalpaşa mah.	Halkalı cad. SEFAKÖY	10.000,-	2.500,-	
5) OSMAN DAMIR T.C.	Kartaltepe mah.	Gegitsiz 60 SEFAKÖY	10.000,-	2.500,-	
6) MAHMUT B. KARDEŞLER T.C.	Yeşilova mah. Kalkın.	manfred 20 SEFAKÖY	10.000,-	2.500,-	
7) ZEKERİYA GELİK T.C.	Halkalı cad. No: 134	SEFAKÖY	10.000,-	2.500,-	

[Handwritten signature]

EK – 3
Sanayi Ticaret Bakanlığı Genel Kurul Toplantısı izin yazısı

T.C.
SANAYİ VE TİCARET BAKANLIĞI
Teşkilatlandırma Genel Müdürlüğü

27 Ocak 2009

Sayı : B 14 0 TGM 0 10 00 01/34-1313 / 831
Konu : Anasözleşme değişikliği.

S.S EVREN KÜÇÜK SANAYİ
SİTESİ YAPI KOOPERATİFİNE
İkitelli Organize Sanayi Bölgesi
Eskoop Sanayi Sitesi Yönetim Binası
İkitelli / İSTANBUL

İlgi: 22/01/2009 tarih, 283 sayılı yazınız.

Kooperatifinizin Anasözleşmesinin Site İşletme Kooperatifi Anasözleşmesiyle değiştirilmesine, kooperatif unvanının da Sınırlı Sorumlu Evren Sanayi Sitesi Site İşletme Kooperatifi olmasına Bakanlığımızca izin verilmiş olup, tasdikli 3 adet anasözleşme ilişikte gönderilmiştir.

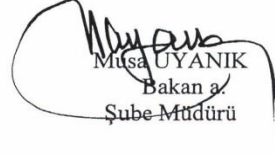
Anasözleşme değişikliği işleminin sonuçlandırılmasını teminen;

1-Anasözleşme hükümlerine uygun olarak toplanacak genel kuruldan değişiklik kararı alınacaktır.

2-Kooperatifler Kanununun 3.maddesi uyarınca Mahalli Ticaret Sicil Memurluğuna müracaat edilerek değişikliğin tescili ve aynı maddede sayılan hususların Türkiye Ticaret Sicili Gazetesinde ilan ettirilmesi sağlanacaktır.

3-Tescil işleminden sonra bu memurlukça gerekli meşruhat verilmiş bir adet Anasözleşme ile ilanı havi gazete Bakanlığımıza ve ilgili Valiliğe (İl Sanayi ve Ticaret Müdürlüğü) gönderilecektir.

Bilgi edinilmesini ve gereğini rica ederim.

Musa UYANIK
Bakan a.
Şube Müdürü

EK:
1- Anasözleşme (3 adet)

Cevaplarda ilgili yazının çıktığı daire, tarih ve numaralarının tam olarak yazılması rica olunur.

EK -4 Gündem

S.S. EVREN KÜÇÜK SANAYİ SİTESİ YAPI KOOPERATİFİ

İkitelli O. K. S. Bölgesi S.S. Evren (ESKOOP) San. Sit. İdari Bina Küçükçekmece-İSTANBUL
Tel. : 549 28 15 / 8 Hat Fax : 549 22 33 Sicil No. : 198115 / 145647

30.12.2008

Sayın Ortak,

Yönetim Kurulumuzun 30.12.2008 tarihli 907 sayılı kararı ile kooperatifimizin 2008 yılına ait Olağan Genel Kurul Toplantısının 31 Ocak 2009 tarihine rastlayan Cumartesi günü saat 14.00'de ESKOOP Atatürk Kültür Merkezi toplantı salonu İkitelli-İstanbul adresinde aşağıda belirlenen gündem maddelerini görüşmek üzere toplanmasına, birinci toplantıda gerekli çoğunluk sağlanamadığı takdirde ikinci toplantının 08.02.2009 tarihinde aynı yer ve saatte aynı gündem maddeleri ile toplanmasına oy birliği ile karar verilmiştir.

Bütün ortaklarımızın Genel Kurul toplantısına bizzat katılmalarını önemle rica eder, mazereti nedeniyle katılamayacak ortaklarımızın kendilerini ekte sunulan vekaletname ile temsil ettirebileceklerini bilgilerinize sunarız. Saygılarımızla.

EHUP KARABAĞ
2.BAŞKAN

GÜNDEM

- 1- Yoklama ve açılış,
- 2- Divan heyeti seçilmesi ve seçilen divan heyetine toplantı tutanaklarını imzalama yetkisi verilmesi,
- 3- Atatürk ve şehitlerimiz için saygı duruşu ve istiklal marşı,
- 4- 2008 yılına ait Yönetim kurulu faaliyet raporu, denetim kurulu faaliyet raporu ile bilanço ve gelir gider fark hesaplarının okunması, müzakeresi ve karara bağlanması,
- 5- 2008 yılına ait faaliyetlerinden dolayı yönetim ve denetim kurullarının ayrı ayrı ibrasının oylanması,
- 6- Kooperatif Ana Sözleşmesinin S.S.Evren Sanayi Sitesi site işletme kooperatifi Ana sözleşmesiyle değiştirilmesi ile ilgili olarak Sanayi ve Ticaret Bakanlığı izninin karara bağlanması,
- 7- 2009 Yılına ait çalışma programı ve tahmini bütçenin okunması ile ortakların ödeyecekleri katılım bedellerinin miktar ve tahsil şeklinin belirlenmesi ile ödemelerinde geciken ortaklara uygulanacak gecikme faizi oranının tespiti.
- 8- Kooperatifimiz Denetim Kurulunda 2 yıl süre ile görev yapmak üzere 2 asil 2 yedek üyenin seçimi,
- 9- Kooperatifimizi ortağı olduğumuz Üst Birlikte 4 yıl süre ile temsil etmek üzere 5 asil 5 yedek temsilci için seçim yapılması,
- 10- Kooperatifimizi İOSB Başkanlığı nezdinde 2 yıl süre ile temsil etmek üzere 1 asil 1 yedek temsilci için seçim yapılması,
- 11- Dilek ve temenniler.

EK – 5

Genel Kurul Toplantı Tutanağı

1

S.S. EVREN KÜÇÜK SANAYİ SİTESİ YAPI KOOPERATİFİNİN 31 OCAK 2009 TARİHLİ OLAĞAN GENEL KURUL TOPLANTI TUTANAĞI

S.S. EVREN Küçük Sanayi Sitesi Yapı Kooperatifi'nin 2008 yılı Olağan Genel Kurul Toplantısının yapılması amacı ile 31.01.2009 tarihine rastlayan Cumartesi günü 14.00'te İkitelli Organize Sanayi Bölgesindeki ESKOOP Sanayi Sitesi Atatürk Kültür Merkezi toplantı salonu İkitelli-İstanbul adresinde, Sanayi ve Ticaret Bakanlığı Temsilcileri Kadir ARSLAN ile Aysun HAFIZOĞLU'nun gözetiminde toplandı.

Toplantıya başlanmadan önce yapılan incelemelerde;

a-Toplantı ile ilgili duyurunun, toplantının yeri ve gündemi belirtilerek mevcut 520 ortak 381 adedine İSTOÇ PTT'sinden 31.12.2008 tarihinde taahhütlü mektuplarla gönderildiği, 139 adedine ise 31.12.2008 tarihlerinde elden imza karşılığı tebliğ edildiği ve ayrıca Çağdaş Ulus gazetesinin 31.12.2008 tarih 2086 sayılı nüshasında ilan olunduğu,

b-1163 Sayılı Kooperatifler Kanununun 26. maddesindeki niteliklere uygunluğu Yönetim Kurulunca beyan ve tasdik edilen Haziran cetveline kayıtlı 520 ortak 181 ortağın asaleten, 31 ortağın vekaleten toplam 212 ortağın temsil ve iştiraki ile kanuni nisabın sağlanması üzerine toplantı Yönetim Kurulu Başkanı Yusuf AĞGÜN tarafından saat 14.00'te açıldı. Toplantı açıldıktan sonra Bakanlık Temsilcisi Kadir ARSLAN tarafından ortakları bilgilendirmek üzere, Bakanlık talimatı genel kurula okunduktan sonra gündem maddelerinin görüşülmesine geçildi.

GÜNDEM MADDELERİ

Gündemin 1. Maddesi

Açılış saat 14.00'te Kooperatif Yönetim Kurulu Başkanı Yusuf AĞGÜN tarafından yapıldı.

Gündemin 2. Maddesi

Yönetim Kurulu Başkanlığına verilen bir önerge üzerine yapılan oylama sonucunda Divan Başkanlığına Recep Bilal HANCI, İkinci Başkanlığa Kooperatifin ortak olduğu Üst Birlik İSKOBİR'in Yönetim Kurulu üyesi Hasan KILINÇASLAN, Yazmanlığa Mustafa GÜNDOĞAN, Oy sayım memurluklarına İsa UZUN ile Parınak YALÇIN'ın getirilmesine ve Divan Heyetine toplantı tutanağını imzalama yetkisinin verilmesine oy birliği ile karar verildi.

Bilahere toplantı gündemi Divan Başkanı tarafından kooperatif ortaklarına bir kez daha okunmuş ve herhangi bir değişiklik ve itiraz vuku bulmamıştır. Gündemin yazıldığı şekli ile uygunluğuna oybirliği ile karar verildi.

Gündemin 3. Maddesi

Cumhuriyetimizin kurucusu Mustafa Kemal Atatürk ve şehitlerimiz için bir dakikalık saygı duruşu yapıldıktan sonra İstiklal Marşı okundu.

Gündemin 4. Maddesi

2008 yılına ait Yönetim kurulu faaliyet raporu Yönetim Kurulu Başkanı Yusuf AĞGÜN tarafından, Denetim kurulu faaliyet raporu Denetim Kurulu üyesi Erol GÖKMENOĞLU tarafından, Bilanço ve Gelir-Gider fark hesapları Kooperatif Mali Müşaviri Hasan BAŞAK tarafından okundu.

Okunan raporlar üzerinde söz alan ortak Ergun Teke, Ömer Altun ve Ferhat Kadan özellikle elektrik ve su ile ilgili olarak kooperatif üzerindeki yükün azaltılmasını ve su ile elektrik işlerinin İSKİ ve BEDAŞ'a devredilmesini talep ettiler. Söz alan Yönetim Kurulu Başkanı Yusuf AĞGÜN elektrik ve su ile ilgili işlerin yasal çerçevede yürütüldüğünü belirterek konu hakkında açıklamalarda bulundu. Başka söz alan olmadığından, ayrı ayrı yapılan oylamada okunan raporlar oy birliği ile kabul edildi.

Gündemin 5. Maddesi

2008 yılı faaliyetleri ile ilgili olarak yapılan oylama ile Yönetim Kurulu oybirliği ile ibra edildi. Yönetim kurulu üyeleri kendi ibralarında oy kullanmadılar. Ayrıca oylan Denetim kurulu üyeleri oybirliği ile ibra edildi. Denetim kurulu üyeleri kendi ibralarında oy kullanmadılar.

Gündemin 6. Maddesi

Gündemin bu maddesinde, Kooperatif Ana Sözleşmesinin S.S.Evren Sanayi Sitesi Site İşletme Kooperatifi Ana sözleşmesiyle değiştirilerek kooperatifin, S.S.Evren Sanayi Sitesi Site İşletme Kooperatifi ünvanı ile işletme kooperatifine dönüştürülmesi ile ilgili olarak Sanayi ve Ticaret Bakanlığı Teşkilatlandırma Genel Müdürlüğünden alınan 29.01.2009 tarih 22 sayılı izin oy birliği ile kabul edildi.

Gündemin 7. Maddesi

Gündemin bu maddesinde okunan 2009 yılına ait çalışma programı ve tahmini bütçe üzerinde söz alan olmadığı için yapılan oylamada okunan çalışma raporu tahmini bütçe hesaplar arası aktarma yetkisi Yönetim Kurulunda olmak üzere oy birliği ile kabul edildi.

Kabul edilen Tahmini Bütçe çerçevesinde;

-Yönetim Kurulu Başkanına aylık net 2.000.00YTL (İkibinlira), Yönetim Kurulu Başkan Yardımcısına aylık net 500.00YTL (Beşyüzlira), Yönetim kurulu ve Denetim Kurulu Üyelerinin her birine aylık net 350.00 YTL (Üçyüzellilira) ücret ödenmesine, Yönetim Kurulu üyelerin kooperatif işleri ile ilgili olarak yapacakları yurtiçi ve yurtdışı seyahatlerinde yolluk olarak her bir kişi için günlük net 500.00YTL (Beşyüzlira) ödenmesine yol ile konaklama giderlerinin yasal belgeler üzerinden karşılanmasına,

-Kooperatif ortaklarından aylık aidat alınmamasına ve geçmiş dönem borçları olan ortaklardan geciken eski dönem ödemeleri için aylık % 4 oranında gecikme faizi alınmasına devam edilmesine, oy birliği ile karar verildi.

Gündemin 8. Maddesi

Gündemin bu maddesinde Divan başkanlığına verilen tek yazılı önerenin oylanması sonucunda Denetim Kurulunda 2 yıl süre ile görev yapmak üzere;

Asli olarak; Fadıl DEMİROĞLU, Tekin HACİEYÜPOĞLU, Erol GÖKMENOĞLU,

Yedek olarak; İhsan Yusuf BOZKURT, Şükrü SÜSLÜ, Mustafa GÜNDOĞAN,

oy birliği ile seçilmiştir.

Gündemin 9. Maddesi

Gündemin bu maddesinde Divan başkanlığına verilen tek yazılı önerenin oylanması sonucunda Kooperatifimizi ortağı olduğumuz İSKOBİR S.S. İkitelli Küçük Sanayi Siteleri Yapı Kooperatifleri Birliğinde 4 yıl süre ile temsil etmek üzere;

Asil olarak, Yusuf AKGÜN, Ömer DİLEK, Sait YÜKSEK, Ehup KARABAĞ, Seyit Mehmet KAMACIHAN,

Yedek olarak, Hasan AKYÜZ, Yusuf SİVRİTEPE, Hacı Bayram AKKEL, Hacı Ömer ÜNLÜ, Mehmet Yücel ULUER,

oy birliği ile seçilmiştir.

Gündemin 10. Maddesi

Gündemin bu maddesinde Kooperatifimizi İkitelli Organize Sanayi Bölgesi Başkanlığı nezdinde 4 yıl süre ile temsil etmek üzere asil olarak Yusuf AKGÜN, yedek olarak Ömer DİLEK oy birliği ile seçilmiştir.

Gündemin 11. Maddesi

Dilek ve temennilerde söz alan Yönetim Kurulu Başkanı Yusuf AKGÜN, Genel kurula katılımlarından dolayı teşekkür etti. Başka söz alan olmaması üzerine toplantı mahallinde hazırlanan toplantı tutanağı, Divan Başkanı tarafından genel kurula karşı okutuldu. İtiraz olmadığının görülmesi ile imza altına alındı ve toplantıya saat 15.35'de son verildi.

SANAYİ VE TİCARET BAKANLIĞI TEMSİLCİLERİ

Kadir ARSLAN

Aysun HARIZOĞLU

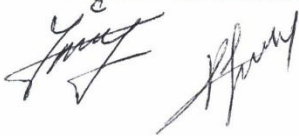

DİVAN BAŞKANI
Recep Bilal HANCI

DİVAN BAŞKAN YRD.
Hasan KILINÇASLAN

OY SAYIM MEMURLARI

İsa UZUN Parunak YALÇIN

YAZMAN

Mustafa GÜNDOĞAN

EK – 6

Anonim Şirketi Ana sözleşmesi

ACIKLAMALI ANONİM ŞİRKET ANASÖZLEŞME ÖRNEĞİ:

“.....” ANONİM ŞİRKETİ

ANASÖZLEŞMESİ

KURULUS:

Madde 1- Aşağıda adları, soyadları, ikametgahları ve uyrukları yazılı kurucular arasında Türk Ticaret Kanunu ’nun anonim şirketlerin anı surette kuruluşları hakkındaki hükümlerine göre bir anonim şirket teşkil edilmiştir.

<u>Sıra no</u>	<u>Kurucunun Adı ve Soyadı</u>	<u>İkametgah Adresi</u>	<u>Uyruğu</u>	<u>TC NO(*)</u>
1				
2				
3				
4				
5				

ŞİRKETİN ÜNVANI:

Madde 2- Şirketin ünvanıAnonim Şirkettir.(1)

AMAC VE KONU

Madde 3-Şirketin amaç ve konusu başlıca şunlardır: (2)

- a)
- b)
- c)
- d)

Yukarıda gösterilen konulardan başka ileride Şirket için faydalı ve lüzumlu görülecek başka işlere girişilmek istendiği taktirde Yönetim Kurulu kararından sonra Genel Kurul ’un onayına sunulacak ve Şirket bu işleri de yapabilecektir.

Ana sözleşme değişikliğinde olan işbu karar Tescil ve ilan ettirilerek uygulanacaktır.

ŞİRKETİN MERKEZ VE ŞUBELERİ:

MERKEZ:

Madde 4: “ Şirketin merkezi’dir.(3)

Adresidir. Adres değişikliğinde yeni adres, ticaret siciline tescil ve Türkiye ticaret Sicili Gazetesi’nde ilan ettirilir.Tescil ve ilan edilmiş adrese yapılan tebligat şirkete yapılmış sayılır. Tescil ve ilan edilmiş adresinden ayrılmış olmasına rağmen, yeni adresini süresi içinde tescil ettirmemiş şirket için bu durum fesih sebebi sayılır. Şirket yurt içinde ve dışında şubeler açabilir.

ŞİRKETİN SÜRESİ:

Madde 5- Şirketin süresi kesin kuruluşundan başlamak üzere (.....) yıldır. (4)

SERMAYE VE HİSSE SENETLERİNİN NEV'İ:

Madde 6- Şirketin sermayesi YTL. kıymetindedir. Bu sermaye, her biri YTL. kıymetinde hisseye ayrılmıştır.

Bundan hisseye karşılık YTL.,

Bundan hisseye karşılık YTL.,

Bundan hisseye karşılık YTL.,

Bundan hisseye karşılık YTL.,

Bundan hisseye karşılık YTL.,

tarafından muvazaadan ari olarak tamamı taahhüt edilmiş olup, 1/4'ü şirket kuruluşunun tescil tarihinden itibaren en geç üç ay içinde, kalan 3/4 ise üç yıl içerisinde ödenecektir. Bu husustaki ilanlar ana sözleşmenin 12. Maddesi gereğince yapılır. (5)

Hisse senetleri nama yazılıdır.

Hisse senetleri (.....) kúpürler halinde bastırılabilir. Sermayenin tamamı ödenmedikçe hamiline yazılı hisse senedi çıkarılamaz.

YÖNETİM KURULU ve SÜRESİ :

Madde7- Şirketin işleri ve idaresi Genel Kurul tarafından Türk Ticaret Kanunu Hükümleri dairesinde hissedarlar arasından seçilecek (.....) üyeden oluşan bir yönetim kurulu tarafından yürütülür.

İlk Yönetim Kurulu Üyesi olarak:

..... Yönetim Kurulu Başkanı

..... Yönetim Kurulu 2. Başkanı

..... Üye

..... seçilmişlerdir. Yönetim Kurulu Üyeleri en çok 3 yıl için seçilebilirler. İlk yönetim Kurulu Üyeleri (.....) yıl için seçilmişlerdir. Seçim süresi sona eren Yönetim Kurulu Üyeleri yeniden seçilebilirler.

Genel Kurul lüzum görürse Yönetim Kurulu üyelerini her zaman değiştirebilirler.

ŞİRKETİN TEMSİL ve İLZAMI YÖNETİM KURULU ÜYELERİ'nin GÖREV TAKSİMİ:

Madde 8- Şirketin yönetim ve dışarıya karşı temsili Yönetim Kurulu'na aittir. Şirket tarafından verilecek bütün belgelerin ve yapılacak sözleşmelerin geçerli olabilmesi için, bunların Şirketin ünvanı altına konmuş ve Şirketi ilzama yetkili (.....) kişinin imzasını taşıması gereklidir. (6) Şirketi temsil ve ilzama yetkili olan Yönetim kurulu üyeleri para almaya vermeye ve ahzu kabza da yetkilidirler.

Şirketin temsil sâlahiyetinin ve idare işlerinin hepsini veya bazılarını idare meclisi azası olan murahhaslara veya pay sahibi olmaları zaruri bulunmayan müdürlere bırakabilir.

DENETÇİLER ve GÖREVLERİ:

Madde 9: Genel Kurul gerek hissedarlar arasından gerekse dışardan en çok üç yıl için bir veya birden fazla Denetçi seçer. Bunların sayısı beşi geçmez.

İlk Denetçi olarak (7)

.....,

.....,

Bir yıl süre ile seçilmişlerdir.

Denetçiler Türk Ticaret Kanunu'nun 353-357. Maddelerinde sayılan görevleri yapmakla yükümlüdürler.

GENEL KURUL:

a)Madde 10- Genel Kurullar, olağan ve olağanüstü toplanırlar. Bu toplantılara davette, Türk Ticaret Kanunu'nun 355, 365, 366 ve 368. maddeleri hükümleri uygulanır.

b)Toplantı Vakti: Olağan Genel Kurul, Şirketin hesap devresi sonundan itibaren 3 ay içinde ve senede en az bir defa; Olağanüstü genel Kurullar ise, Şirket işlerinin icab ettirdiği hallerde ve zamanlarda toplanır.

c)Rev Verme ve Vekil Tavini: Olağan ve Olağanüstü Genel Kurul toplantılarında hazır bulunan hissedarların veya vekillerinin bir hisse için bir oyu vardır. Genel Kurul Toplantılarında hissedarlar veya hariçten tayin edecekleri vekil vasıtasıyla temsil ettirebilirler. Şirkete hissedar olan vekiller kendi oylarından başka temsil ettikleri hissedarların temsil ettikleri oyları da kullanmaya yetkilidirler. Vekaletnamenin sanayi ve Ticaret Bakanlığı Komiser Yönetmeliğinin 21. Maddesindeki esaslara göre düzenlenmesi şarttır.

d)Müzakerenin Yapılması ve Karar Nisabı: Şirket Genel Kurul Toplantılarında, Türk ticaret Kanunu'nun 369.maddesinde yazılı hususlar müzakere edilerek gerekli kararlar alınır. Genel Kurul Toplantıları ve bu toplantılardaki karar nisabı, Türk Ticaret Kanunu hükümlerine tabidir.

e)Toplantı Yeri: Genel Kurul, Şirketin merkez adresinde veya yönetim merkezinin bulunduğu şehrin elverişli bir yerinde toplanır.

TOPLANTILARDA KOMİSER BULUNMASI:

Madde 11- Gerek Olağan ve gerekse Olağanüstü Genel Kurul toplantılarında, Sanayi ve Ticaret Bakanlığı Komiserinin bulunması ve toplantı tutanaklarını ilgililerle birlikte imza etmesi şarttır. Komiser gıyabında yapılacak Genel Kurul toplantılarında alınacak kararlar ve Komiserin imzasını taşımayan toplantı tutanakları geçerli değildir.

İLAN:

Madde 12- Şirkete ait ilanlar Türk Ticaret Kanunu'nun 37. maddesinin, 4. Fıkrası hükümleri saklı kalmak şartıyla Şirket merkezinin bulunduğu yerde çıkan bir gazete ile en az 15 gün evvel yapılır.Mahallinde gazete yayınlanmadığı taktirde ilan en yakın yerlerdeki gazete ile yapılır.

Ancak Genel Kurulun toplantıya çağırılmasına ait ilan ilanlar Türk Ticaret Kanunu'nun 368. Maddesi hükmü gereğince ilan ve toplantı günleri hariç olmak üzere en az iki hafta evvel yapılması zorunludur.

Sermayenin azaltılması ve tasfiyeye ait ilanları için Kanun'un 397. Ve 438. maddeleri hükümleri uygulanır.

HESAP DÖNEMİ:

Madde 13- Şirket hesap yılı Ocak ayının birinci gününden başlar ve Aralık ayının sonuncu günü sona erer. Fakat birinci hesap yılı Şirketin kesin olarak kurulduğu tarihten itibaren başlar ve o senenin aralık ayının sonuncu günü sona erer.

KARIN TESPİTİ ve DAĞITIMI:

Madde 14-

Şirketin genel masrafları ile muhtelif amortisman bedelleri gibi Şirketçe ödenmesi veya ayrılması zorunlu olan miktar hesap yılı sonunda tespit edilen gelirlerden indirildikten sonar geriye kalan miktar safı karı teşkil eder. Bu suretle meydana gelecek kardan evvela %5 kanuni ihtiyat akçesi ayrılır. Ve kalandan itfa edilmemiş hisse senetlerinin bedelleri ödenen kısmına %5 (yüzde beş) oranında birinci temettü verilmesine yetecek miktarda çıkarılır. Geri kalan kısmı Genel Kurulun tespit edeceği şekil ve surette dağıtılır. Kurucular ve Yönetim Kurulu Üyeleriyle, memur ve hizmetlilere ayrılacak miktarlarla, ikinci temettü hissesi olarak hissedarlara dağıtılması kararlaştırılan ve kara iştirak eden kuruluşlara dağıtılan paradan Türk Ticaret Kanunu'nun 466. Maddesinin 2. Fıkrasının 3 numaralı bendi gereğince %10 kesilerek adi ihtiyat akçesine eklenir.

İHTİYAT AKCESİ:

Madde 15- Şirket tarafından ayrılan ihtiyat akçeleri hakkında Türk Ticaret Kanunu'nun 466 ve 467. Maddeleri hükümleri uygulanır.

KANUNİ HÜKÜMLER:

Madde 16- Bu Anasözleşmede bulunmayan hususlar hakkında Türk Ticaret Kanunu hükümleri uygulanır.

KURUCULAR

Kurucunun Adı ve Soyadı

İmza

.....
.....
.....
.....
.....

(I) Ticaret Ünvanı :

- Ticaret Ünvanı Türk Ticaret Kanunu'nun 45'inci maddesi gereğince şirketin faaliyet konusunu gösterecek şekilde tesbit edilir.
- **Tüzel kişi tacirlerin ticaret ünvanları Türkiye düzeyinde korunduğundan tesbit edilen ünvanın daha önce herhangi bir sicil dairesinde tescil edilmemiş olması gerekir.**
- Ticaret unvanı, Türk Ticaret Kanununun 45 inci maddesi gereğince şirketin faaliyet konusunu gösterecek şekilde tespit edilir. Ticaret unvanlarında anonim şirket kelimesinin bulunması zorunludur. Gerçek kişinin ad ve soyadı unvanda

bulunduğu takdirde şirket nev'ini gösteren ibareler rumuzlu veya kısaltılmış olarak yazılamaz.

- *Ticaret unvanı şirketin genişliği ve ehemmiyeti veya mali durumu hakkında üçüncü şahıslarda yanlış bir kanaatin meydana gelmesine yol açacak mahiyette veya gerçeğe ve kamu düzenine aykırı olmamalıdır.*
- *Ticaret unvanlarına Türk, Türkiye, Cumhuriyet ve Milli kelimeleri Bakanlar Kurulu Kararı ile konulabilir.*
- *Ticaret unvanı Türkçe olarak tespit edilir. Unvanda yer alan muhayyel adlar da Türkçe olmalıdır. Ancak kanuna, milli, kültürel ve tarihi menfaatlerimize aykırı olmaması, şirketin faaliyet konusuna giren mal veya hizmetin tanıtıcı ad veya markasının yabancı dilde olması ve yabancı ortak bulunması halinde, ticaret unvanında yabancı kelime bulundurulmasına izin verilebilir.*

(2) Amaç ve Konu:

- *Şirketin faaliyet göstermek istediği konu Türk Ticaret Kanunu'nun 271 inci maddesi gereğince kanunen yasaklanmış olmamalıdır.*
- *Ana sözleşmeye şirketin gerçekten faaliyet göstereceği en azından sektör bazında belli bir konu yazılmalıdır. Her konuyu kapsayacak tarzda bir anasözleşme düzenlenmemelidir. Şirketin anasözleşmesine yazılabilecek amaç ve konular ticaret ünvanında gösterilen konu ile sınırlıdır.*
- *Şirketin faaliyet göstermek istediği konu T.Ticaret Kanununun 271 inci maddesi gereğince kanunen yasaklanmış olmamalıdır.*
- *Ana sözleşmeye şirketin gerçekten faaliyet göstereceği en azından sektör bazında belli bir konu yazılmalıdır. Her konuyu kapsayacak tarzda bir ana sözleşme düzenlenmemelidir. Şirketin ana sözleşmesine yazılabilecek amaç ve konular ticaret unvanında gösterilen konu ile sınırlıdır.*

(3) Merkez ve Şube:

Şirketin merkezi İl ve İlçe olarak ana sözleşmede gösterilmelidir.

(4) Süre:

Şirket süresiz olarak kuruluyorsa bu açıkça yazılmalıdır.

(5) Sermaye:

- *Şirket sermayesinin en az 50.000-YTL. olması gerekir.*
- *Bir payın değeri 1 yeni kuruş ve katları olmak zorundadır.*
- *T.Ticaret Kanununun 279 ve 300 üncü maddeleri uyarınca, şirket esas sermayesinin miktarı ile her payın itibari kıymeti ve sermayenin ödenme suret ve şartlarının ana sözleşmede gösterilmesi zorunludur.*
- *Buna göre, özel kanunlardaki hükümler saklı kalmak üzere ana sözleşmenin sermayeye ilişkin maddesinde, sermayenin muvazaadan ari şekilde tamamen taahhüt edildiği ve nakdi sermayenin 1/4 ünün ödendiği veya şirketin kuruluşunun tescili tarihinden itibaren en geç üç ay, geri kalan kısmın ise en geç 3 yıl içerisinde ödeneceği belirtilecektir.*

- *Özel kanunlarda, sermayesinin tamamının veya 1/4 ünden fazlasının belli bir sürede ödenmesi şart kılınan şirketlerin ana sözleşmelerinin sermayeye ilişkin maddeleri buna göre düzenlenir.Şirket kuruluşunda, sermaye olarak her türlü hak, menkul ve gayrimenkul malların taahhüt edilmesi halinde bu taahhüt şirketin kuruluşunun tescil tarihinden itibaren yerine getirilir. Sermaye olarak konulan mal ve haklar özel bir sicile (tapu sicili, gemi sicili, trafik sicili, sınai mülkiyet sicili gibi) kayıtlı ise, kuruluşun tescil tarihinden itibaren ilgili sicilde şirket adına tescil ettirilir.*
- **(6) Yönetim Kurulu Üyeleri'nin görev taksimi Türk Ticaret Kanunu'nun 319 uncu maddesine göre yazılacaktır.**

(7) Denetçilerin uyrukları ve adresleri yazılacaktır.

(*) Yabancı uyruklu ortak olması halinde vergi dairesinden aldıkları vergi numarası yazılacaktır.

BİR TİCARET ŞİRKETİNE ANONİM ŞİRKET NEV'İNE ÇEVİRİLMESİ ÖRNEĞİ

Madde 1- Ticaret Sicilinin
..... Sayısında kayıtlı (kolektif,
komandit, limited) Şirketinin Türk Ticaret Kanunu'nun 152. maddesine göre nev'i
değiştirmesi suretiyle; aşağıda, adları, soyadları, ikâmetgâhları ve uyrukları yazılı
kurucular arasında Türk Ticaret Kanunu'nun anonim şirketlerin ani şekilde kurulmaları
hakkındaki hükümlerine göre bir anonim şirket teşkil edilmiştir.

Sıra No.	Kurucunun Adı ve Soyadı	İkâmetgâh Adresi	Uyruğu	TC NO
.....				
.....				
.....				
.....				
.....				
.....				

Madde 6- Şirketin sermayesi YTL. kıymetindedir. Bu
sermaye, her biri YTL. kıymetinde hisseye
ayrılmıştır.

Bundan ORTAĞIN ADI-SOYADI	HİSSE ADEDİ	HİSSE AYNI	TUTARI NAKDİ	(YTL) TOPLAM
.....				
.....				
.....				
.....				

aittir.

Bu sermayenin YTL.'sı nakit, YTL.'sı ise, ayın
olarak karşılanmıştır.

Bu sermaye muvazaadan arı şekilde tamamen taahhüt edilmiştir. Nakdi sermayenin ¼
ünün tescil tarihinden itibaren en geç 3 ay içerisinde geri kalan ¾ ise en geç 3 yıl
içinde ödenecektir. Bu husustaki ilanlar ana sözleşmenin maddesi gereğince
yapılır.

Aynı sermaye ise, Türk Ticaret Kanunu'nun 152. maddesine göre nev'i değiştiren
..... Ticaret Sicilinin Sayısında kayıtlı
..... (kolektif, komandit, limited) şirketinin öz varlığı/ (ödenmiş
sermayesi) olup; bu öz varlık Mahkemesinin
tarihli, sayılı kararı ve tarihli bilirkişi
raporu ile tespit edilmiş bulunmaktadır.

Söz konusu şirketin öz varlığı tüm aktif ve pasifi ile birlikte işbu Anonim Şirkete
intikal ettirilmiştir.

**KURULACAK ANONİM ŞİRKETE AYIN NEV'İNDEN SERMAYE
KONULMASI ÖRNEĞİ**

Madde 6- Şirketin sermayesi YTL. kıymetindedir. Bu sermaye, her biri YTL. kıymetinde hisseye ayrılmıştır.

Bundan

ORTAĞIN ADI-SOYADI	HİSSE ADEDİ	HİSSE AYNI	TUTARI NAKDİ	(YTL) TOPLAM
-------------------------------	------------------------	-----------------------	-------------------------	-------------------------

.....				
.....				
.....				
.....				

aittir.

Bu sermayenin YTL.'sı nakit, YTL.'sı ise, ayın olarak karşılanmıştır.

Bu sermaye muvazaadan ari şekilde tamamen taahhüt edilmiştir. Nakdi sermayenin ¼ ünün tescil tarihinden itibaren en geç 3 ay içerisinde geri kalan ¾ ise en geç 3 yıl içinde ödenecektir. Bu husustaki ilanlar ana sözleşmenin maddesi gereğince yapılır.

Ayni sermaye ise; değeri Mahkemesinin tarihli, sayılı kararı ve tarihli bilirkişi raporu ile tespit edilmiş bulunan kıymetlerden teşkil etmiş ve Türk Ticaret Kanunu'nun 303. maddesine göre işbu Anonim Şirkete sermaye olarak konulmuştur.

Hisse senetleri yazılıdır.

Hisse senetleri (.....) lık kopyalar halinde bastırılabilir.

Ayni sermaye karşılığında çıkarılacak hisse senetleri şirketin kuruluşundan itibaren iki yıl geçmedikçe başkasına devredilemez. (T.T.K. Md. 404)

KURULACAK ANONİM ŞİRKETİN FERDİ BİR İŞLETMEYİ DEVRALMASI ÖRNEĞİ

Madde 6- Şirketin sermayesi YTL. kıymetindedir. Bu sermaye, her biri YTL. kıymetinde hisseye ayrılmıştır.

Bundan,

ORTAĞIN ADI-SOYADI	HİSSE ADEDİ	HİSSE AYNI	TUTARI NAKDİ	(YTL) TOPLAM
.....				
.....				
.....				
.....				

aittir.

Bu sermayenin YTL.'sı nakit, YTL.'si ise, ayın olarak karşılanmıştır.

Bu sermaye muvazaadan ari şekilde tamamen taahhüt edilmiştir. Nakdi sermayenin ¼ ünün tescil tarihinden itibaren en geç 3 ay içerisinde geri kalan 3/4 ise en geç 3 yıl içinde ödenecektir. Bu husustaki ilanlar ana sözleşmenin maddesi gereğince yapılır.

Ayni sermaye ise, Türk Ticaret Kanunu'nun 303. maddesine göre tüm aktif ve pasifi ile birlikte devralınan Ticaret Sicilinin sayısında kayıtlı ferdi işletmesinin öz varlığından/(ödenmiş sermayesinden) teşkil etmiş olup; ferdi işletmenin öz varlığı; Mahkemesinin tarihli, sayılı kararı ve tarihli bilirkişi raporu ile tespit edilmiş bulunmaktadır.

Hisse senetleri yazılıdır.

Hisse senetleri (.....) lık kopyalar halinde bastırılabilir.

Ayni sermaye karşılığında çıkarılacak hisse senetleri şirketin kuruluşundan itibaren iki yıl geçmedikçe başkasına devredilemez. (T.T.K. Md. 404)

Ferdi işletmenin borç ve alacakları işbu Anonim Şirket bünyesinde de aynen devam edecektir.

KAYNAKÇA

Kitaplar:

Afaklı, Okan. Yönetim ve Ekonomi yıl:1 sayı:2 cilt:10 Celal Bayar Üniversitesi İ.İ.B.F. Manisa

Alpaslan, Halil İbrahim. Tüketim Kooperatiflerinde Kart Sistemi ve Muhasebeleştirilmesi, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. İstanbul, 2004

Altun , Ahmet. Türkiye'nin güncel Ekonomik-Sosyal Sorunları ve Kooperatifçilik Paneli, Türkiye Milli Kooperatifler Birliği, Haziran 1998

Arıkan, Ahmet. Dünyada Kooperatifçiliğin Gelişimi Ve Genel Kabul Görmüş Kooperatif İlkeleri, Koopkontder.Org.Tr

Başar, Haşmet. Kooperatif kuruluşların Sosyo-Ekonomik Yapısı, Uludağ Üniversitesi Basımevi, Bursa 1993

Bekar, Enver. Özel Öğretim Kurumları ve Kooperatifleşme, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.İstanbul,1997

Çevik, Nuri. **Kooperatifler Kanunu**, 6. Baskı, Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2003

Çıkın, Ayhan ve Ali Rıza Karacan, Genel Kooperatifçilik, Ege Üniversitesi Ziraat Fakültesi Yayınları No: 511, İzmir, 1994

Çöklü, Cafer Tayyar. Uygulamada Yapı Kooperatifleri, s:354, Omaş Ofset, 1994, İstanbul

Dinler, Zeynel. Tarım Ekonomisi. Beşinci Basım. Bursa: Ekin Kitabevi Yayınları. 2000

Doğanay, İsmail. **Türk Ticaret Kanunu Şerhi**, 4. Baskı, İstanbul: Beta Yayıncılık, 2004

Eriş, Gönen. **Uygulamalı Kooperatif Hukuku**, 3. Baskı, Ankara: Seçkin Yayınevi, 2001

Esen, Figen. Kooperatifler ve Ülkemizdeki durumu, Karınca Dergisi, Haziran 2003 sayı-798

Güloğlu, Tuncay ve Adem Korkmaz, Kooperatifçilik ilkeleri, Küreselleşme ve Yeni Eğilimler, Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi İdari Bilimler Fakültesi çalışma Ekonomisi ve Endüstri İlişkileri Bölümü

Gülpak, Mehmet. Türkiye’de Kooperatifçilik Hareketinin Gelişimi ve Bu Gelişimde Ahmet Hamdi Başar’ın Yeri ve Rolü. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. İstanbul, 1997

Hazar, Nurettin. Kooperatifçilik Tarihi. Ankara: Tarım Kredi Kooperatifleri Yardımlaşma Birliği Yayınları No.1.1970

Kalenderoğlu, Mahmut. **Vergi Hukuku Türk Vergi Sistemi**, Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2004

Kara, Mustafa. Kooperatifçilik. 1.Basım. Bolu:Poyraz Ofset. 2003.

Koç, Hakan. Kooperatifçilik Bilgileri, Nobel Yayın Dağıtım, Yayın No: 250, Ankara, 2001

Koçtürk, Murat. Türkiye’de Kooperatiflerin Vergilendirilmesi, Yönetim ve ekonomi, Yıl:2006, cilt:13, sayı:2

Kurtulan, Ahmet. **Kooperatifler Kanunu ve Açıklaması**, Ankara: Seçkin Yayınları, 2007

Mülayim, Ziya Gökalp. Kooperatifçilik, Yetkin Yayınları, Ankara1992

Özmen, Kemal. Yapı Kooperatifleri , Çeremaylı Basım Tesisleri , İstanbul 200

Steiner, Hans. Az Gelişmiş Ülkelerde Kooperatifler ve Devlet, Celal Uzel, Haluk Uzel. 1. Basım. İstanbul. 1966

Tekinalp, Ünal. **Kooperatiflerde Ortakların Kişisel Niteliklerinin Önemi Ortak Sıfatının Kazanılması ve Yitirilmesi**, İstanbul: F¹ **Muaccel**: Peşin, hemen ödenmesi gereken, ödeme günü gelmiş.(Türkçe Sözlük, Cilt 2)

Turan, Kamil. Kooperatifçiliğin Sosyo-Politik Yapısı, Gazi Büro Kitabevi, Ankara, 1994

Ürper, Yılmaz. Kooperatif İşletmeciliği, Eğitim, Sağlık ve Bilimsel Araştırma Çalışmalar Vakfı Yayınları No: 75, Eskişehir, 1989

Yıldız, Murat, Aykut Kelecioğlu ve İrfan Vural. **Kooperatifler İçin Vergi Rehberi**, Ankara: Yaklaşım Yayıncılık, 2006

Süreli Yayınlar

Karınca Dergisi, Başyazı, Kooperatifçilik Hareketi, Ankara , Sayı.796 (Nisan 2003)

Kurtaslan, Temur. Kooperatiflerin Piyasa Ekonomisindeki Yeri ve Önemi, Karınca Dergisi, Ankara, Sayı.811 (Temmuz 2004)

Türkiye Kent Kooperatifleri Merkez Birliği, **Kooperatiflerde Dağılıma ve Tasfiye**, İstanbul: Özyurt Matbaacılık, 1994

Mevzuat

634 Sayılı Kat Mülkiyeti Kanunu

1163 Sayılı Kooperatifler Kanunu

6762 Sayılı Türk Ticaret Kanunu

T.C. Resmi Gazetesi, 09.07.1956 tarih, Sayı: 9353

T.C. Resmi Gazetesi, 10/01/1961 tarih, Sayı: 10703, 10704, 10705

T.C. Resmi Gazetesi, 24/04/1969 tarih, Sayı: 13195

Yargıtay 12. HD. 31.10.1991 gün ve E.1991/8197, K.11217

Yargıtay 11.Hukuk Dairesi 2004/13191 E., 2005/10704 K. Meşe Yazılım Mevzuat ve İçtihat Bankası (12 Aralık 2009)

Yargıtay 12. HD. 01.12.2003 gün ve E.2003/13038, K.2003/15214. Meşe Yazılım Mevzuat ve İçtihat Bankası (24 Aralık 2009)

Yargıtay 15. HD. 13.11.1996 gün ve E.1996/5710, K.1996/6002. Meşe Yazılım Mevzuat ve İçtihat Bankası (12 Aralık 2009)

Yargıtay 7. HD. 09.03.2006 gün ve E.2006/668, K.2006/648. Açıklamalı Kanun-İçtihat Programı (12 Aralık 2009)

Yargıtay TD. 07.04.1967 gün ve E.1966/1540, K.1432

Yargıtay TD. 16.03.1964 gün ve E.1962/5560, K.1964/877 Açıklamalı Kanun-İçtihat Programı (12 Aralık 2009)

Yargıtay TD. 26.12.1962 gün ve E.4537, K.1840

İnternet Kaynakları

<http://www.vergiturk.com/ack/kvkm34ack.htm>, Erişim Tarihi: 20.12.2009

Kooperatifler, www.aib.org.tr

www.turkhukusitesi.com/showthread.php , Erişim Tarihi: 15.08.2009

www.vergiturk.com/ack/kvkmd34ack.htm, Erişim tarihi: 25.02.2010